
BIBLIOTECA ȘCOLARULUI
Alecu
DONICI
Scrieri
LITERA

biblioteca școlarului

Alecu

DONICI

SCRIERI

INTERNAȚIONAL
BUCUREȘTI — CHIȘINĂU

CUPRINS

FABULE

Cartea I

Cartea a II-a

DIN PERIODICE

POEZII

DRAMATURGIE

TRADUCERI

CZU 859.0–1
D 67

CUPRINS

NOTĂ ASUPRA EDIŢIEI

Culegerea de faţă a fost alcătuită de doctorul în filologie Vasile Ciocanu, lui aparţinându-i tabelul cronologic şi selecţia referinţelor critice. La baza culegerii au fost puse opere din:

Al. DONICI, *Fabule*. Ediţie îngrijită de Valeriu Ciobanu. Prefaţă de Emil Boldan (Biblioteca pentu toţi), E.S.P.L.A., Bucureşti, 1956;

Al. DONICI, *Fabule*. Ediţie îngrijită, note şi prefaţă de Cornelia Mosora, Editura Tineretului, Bucureşti, 1960;

Constantin NEGRUZZI, *Opere alese*, II. Versuri (Biblioteca pentru toţi), E.S.P.L.A., Bucureşti, 1955;

Publicaţii periodice din sec. al XIX-lea.

Textul a fost adus la condiţiile ortografiei în vigoare (cu unele excepţii pentru a se păstra coloritul limbii scriitorului şi al epocii).

Coperta: *Isai Cârmu*

ISBN 9975-904-74-2

TABEL CRONOLOGIC

1806 Potrivit unui act eliberat la 4 iunie 1818 de ieromonahul Nicolai, blagocinul bisericii din satul Stanca (în prezent Donici), ţinutul Orhei, Alecu Donici a fost botezat la 19 ianuarie 1806. Era primul copil din cei patru băieţi ai clucerului Dimitrie Donici şi ai Elenei, născută Lambrino. Naş a fost Iancu Lambrino, unchiul după mamă.

1819 *20 februarie* Împreună cu fratele său Petrache (1808-1872) este înscris la Liceul de cadeţi nr.1 din Sankt-Petersburg, unde s-a aflat până la terminarea studiilor în 1825.

29 aprilie Moare tatăl fabulistului, clucerul Dimitrie, în vârstă de 46 de ani, de tuberculoză.

1825 *28 aprilie* Cu gradul de sublocotenent e trimis în regimentul Ekaterinburg, dislocat în sudul Basarabiei.

1826 *30 ianuarie* Conform cererii depuse, este eliberat din serviciul militar din motive familiale.

1829 *4 noiembrie* La Iaşi se stinge din viaţă unchiul după tată al fabulistului — cunoscutul pravilist Andronache Donici (n.1760).

1829-1830 A.Donici participă la combaterea epidemiei de ciumă în Basarabia, fiind membru al comisiei de la Ciuciuleni, organizată în acest scop.

1831 *7 iulie* Este ales asesor din partea nobilimii în Judecătoria regională a conştiinţei, pe termen de 3 ani.

1835 În revista moscovită "Teleskop" apare articolul lui A. Hâjdeu *Literaţi basarabeni*, în care A. Donici este prezentat ca traducător

talentat al fabulelor lui I. Krâlov şi al poemului *Ţiganii* de A. Puşkin.

Spre sfârşitul acelui an, probabil în decembrie, se stabileşte cu traiul în Principatul Moldovei.

Se căsătoreşte cu Maria, fiica lui Costache Rosseti-Bălănescu, care a decedat în curând, lăsându-i doi copii.

1837 La Bucureşti se tipăreşte, în ediţie aparte, poemul *Ţiganii* de A. Puşkin în traducerea lui Donici, din care unele fragmente aveau să fie reproduse în crestomaţia alcătuită de Iacob Ghinculov *Adunare de scrieri şi traduceri, în proză şi în versuri, pentru exerciţii în limba valaho-moldavă (Собрание сочинений и переводов, в прозе и стихах, для упражнения в валахо-молдавском языке,* СПб., 1840).

1839 În "Albina românească" apare poezia *Amoriu şi prieteşug* (ulterior *Prieteşugul şi amorul*).

1840 Apare *Fabule*. Cartea I, Iaşi, la Cantora "Daciei literare", cuprinzând fabulele: *Vulturul şi albina, Greierul şi furnica, Lupul şi cucul, Gâştele, Vulpea şi bursucul, Vulturul şi paingul, Parnas, Momiţa şi două mâţe, Lupul şi lupuşorul, Calul şi călăreţul, Leul şi iepurele, Stigleţul şi ciocârlanul, Două poloboace, Racul, broasca şi ştiuca, Bărbatul cu trei femei, Vulpea şi măgarul, Leul la vânat, Vulpea pedepsită, Pieptenul, Măgarul, Antereul lui Arvinte, Vulpea în livadă, Elefantul în domnie, Pietrenii şi Bistriţa, Galbănul, Pizmătareţul şi şarpele, Măgarul şi privighetoarea, Lupul nazâr, Teiul şi stejarii, Veveriţa*.

M. Kogălniceanu reproduce din culegere în primul volum al "Daciei literare" fabulele: *Antereul lui Arvinte, Bărbatul cu trei femei, Gâştele, Lupul nazâr, Măgarul, Momiţa şi două mâţe, Parnas, Vulpea şi bursucul, Vulpea pedepsită*. În "Curierul românesc" din Bucureşti şi în "Foaie pentru minte, inimă şi literatură" din Braşov sunt retipărite fabulele *Bărbatul cu trei femei, Gâştele* şi *Momiţa şi două mâţe*.

22 iunie A. Donici dăruieşte Epitropiei Învăţăturilor publice din Moldova 100 de exemplare *Fabule*. Cartea I.

1841 Se căsătoreşte cu Profira, fiica vornicului Scarlat Krupenski. Aceasta îi va naşte 10 copii.

Publică în “Albina românească“ *Zi întâi aprili, Autorul şi hoţul, Furnica.*

În “Foaie pentru minte, inimă şi literatură“ sunt retipărite din *Fabule.* Cartea I: *Antereul lui Arvinte, Vulpea pedepsită, Lupul nazâr, Lupul şi cucul, Lupul şi lupuşorul, Măgarul, Parnas, Pizmătareţul şi şarpele, Racul, broasca şi ştiuca.*

1842 Apare *Fabule*. Cartea I, ed. a doua şi *Fabule*. Cartea a II-a, Iaşi, la Cantora “Foaiei săteşti”, aceasta din urmă cuprinzând 25 de fabule (*Înfiinţarea fabulei, Lupul şi motanul, Şoarecul şi guzganul, Morarul, Furnica, Florile, Râul şi heleşteul, Ursul la priseci, Momiţa şi oglinda, Înţeleptul şi magnatul, Liliacul şi rândunelele, Lupul la pieire, Doi câini, Calul şi măgarul, Împărţeala, Muntele, Lupul şi şoarecul, Cheltuitorul şi rândunica, Fierul şi argintul, Oracolul, Norocul în vizită, Doi raci, Ţăranul şi oaia, Ţăranul şi calul, Poetul şi bogatul*) şi 5 poezii (Dlui Grigore Alexandrescu. *La hărăzirea fabulei Râul şi heleşteul, Autorul şi hoţul, Prieteşugul şi amorul, Epigramă, Zi întâi aprili*).

16 iunie A. Donici donează Epitropiei Învăţăturilor publice 100 de exemplare *Fabule*, Cartea a II-a şi 10 exemplare *Poezii* de G. Alexandrescu, tipărită tot atunci la Cantora “Foaiei săteşti” prin stăruinţa şi cheltuiala în parte” a donatorului, precum mărturisea el. În “Foaie pentru minte, inimă şi literatură“ au fost reproduse din *Fabule*. Cartea a II-a: *Fierul şi argintul, Înfiinţarea fabulei, Lupul şi şoarecul, Ursul la priseci.*

În “Calendar pentru poporul românesc pe anul 1842” apare fabula *Vărul primare*.

1844 În revista “Propăşirea. Foaie ştiinţifică şi literară“ se publică fabulele *Păstorul şi ţânţarul, Musca* şi poezia *Gândul* (reproduse tot atunci în “Curier de ambe sexe”, period 1842-1844), o parte din traducerea povestirii *Tunsul* şi *Satiră către mintea sa,* traducere din Antioh Cantemir, realizată în colaborare cu C. Negruzzi.

Apare la Iaşi volumul *Satire şi alte poetice compuneri* de prinţul Antioh Cantemir, traduse în colaborare cu C. Negruzzi.

În "Foaie pentru minte, inimă şi literatură" este reprodusă *Viaţa prinţului Antioh Cantemir* şi *Satiră către mintea sa* din *Satire şi alte poetice compuneri* de A. Cantemir.

În "Calendar pentru poporul românesc pe anul 1844" se publică fabulele *Paingul şi bondarul* şi *Braminul*.

1845 În "Albina românească" se publică fabula *Adevărul sau cucoşul de la moară*, iar în "Calendar pentru poporul românesc pe anul 1845" apare integral traducerea povestirii *Tunsul*.

1840-1845 Din această perioadă datează un fragment dramatic aparţinând lui Donici şi publicat în timpul de la urmă sub titlul *Guraleiul* (vezi "Teatru românesc inedit din secolul al XIX-lea", Ed. Minerva, Bucureşti, 1986, p. 244-263).

1847 În "Albina românească" apar fabulele *Bricele* şi *Câinele lătrând* (publicată concomitent în "Curierul românesc" şi în "Foaie pentru minte, inimă şi literatură").

7 iulie S-a pus piatra de temelie a unei şcoli publice în or. Piatra care suferise de incendiu. Cu acest prilej Gh. Asachi a ţinut o scurtă cuvântare, iar aga A. Donici, pe atunci prezident al tribunalului, a citit actul de fundaţie.

1850 *18 mai* Este numit prezident al Judecătoriei ţinutului Neamţ.

25 septembrie E avansat la postul de membru al Curţii de Apel, începându-şi activitatea în această calitate la 1 noiembrie din acel an.

1851 Se publică fabulele *Bondarul mizantrop* ("Zimbrul") şi *Umbra şi omul* ("Calendar pentru poporul românesc pe anul 1851").

august A. Donici e numit prin ofis domnesc de către Grigore Ghica prezident al Divanului de Întărituri.

1852 În "Calendar pentru poporul românesc pe anul 1852" apar fabulele *Două mance şi un copil* şi *Trecătorii şi căţeii*.

1852 *22 ianuarie*. Este ales membru al Divanului obştesc, rămânând totodată prezident al Divanului de Întărituri.

Prin ofis domnesc A. Donici, alături de Gr. Cuza, A. Panu şi M. Kogălniceanu, este numit într-o comisie însărcinată cu tipărirea *Hronicului românilor* de Gheorghe Şincai.

1853 În "Calendar pentru poporul românesc pe anul 1853" se publică fabula *Vulpea duioasă,* în ziarul "Săptămâna", redactat de C. Negruzzi, — *Capra şi iada*.

I se conferă rangul de vornic.

1853-1854 În ziarul "Săptămâna" sunt retipărite fabulele: *Veveriţa, Antereul lui Arvinte, Vulpea şi bursucul, Bărbatul cu trei femei, Gâştele, Greierul şi furnica, Leul şi iepurele, Lupul nazâr, Lupul şi cucul, Vulpea şi măgarul, Vulturul şi albina, Vulturul şi paingul, Vulpea în livadă, Lupul şi lupuşorul, Măgarul, Măgarul şi privighetoarea, Momiţa şi două mâţe, Parnas, Pieptenul, Pizmătareţul şi şarpele, Teiul şi stejarii, Calul şi călăreţul, Fierul şi argintul, Vulpea pedepsită, Racul, broasca şi ştiuca.*

1854 În culegerea de versuri tipărită în acest an la Oradea Mare *Versuinţii români, adecă Culesiune versuaria d'in Foiele naciunale de la anul 1838,* au fost reproduse fabulele: *Parnas, Vulpea pedepsită, Măgarul, Lupul şi cucul, Racul, broasca şi ştiuca, Lupul şi lupuşorul, Înfiinţarea fabulei, Fierul şi argintul.*

1855 *iulie-august* Călătoreşte la Paris, pentru a-şi aranja doi copii la studii şi a-şi căuta de sănătate.

În "România literară", redactată de V. Alecsandri, se publică fabulele *Turma şi câinele, Nada şi chiticul, Ştiuca şi motanul;* în "Calendar pentru poporul românesc pe anul 1855" — traducerea articolului *Marea Neagră şi împrejurimile sale,* în "Calendar prevestitor... al vestitului astronom Cazimia pe anul 1855" (Bucureşti) — tălmăcirea povestirii *Tunsul. Întâmplare adevărată din Valahia.*

1855 *29 decembrie* Împreună cu C. Negruzzi şi Gh. Asachi este ales membru al Comitetului Teatral, care recomandă piese pentru a fi montate de Teatrul Naţional.

1856 Publică fabulele *Teiul şi stejarii* în ziarul “Nepărtinitorul” şi *Vaporul şi calul* în “Steaua Dunării”.

A. Donici, împreună cu M. Kogălniceanu, C. Hurmuzachi, T. Laurian, Gh. Asachi, G. Săulescu, T. Codrescu şi D. Bojincă, este numit într-o comisie pentru cercetarea autenticităţii unui *Fragment istoric,* publicat de G. Boldur-Costachi.

1857 În “Calendar pentru poporul românesc” (Braşov) se publică fabula *Turma şi câinele,* reprodusă în “Foaie pentru minte, inimă şi literatură“; în “Calendar pentru poporul românesc pe anul 1857” (Iaşi) se publică fabula *Frunzele şi rădăcina* şi poezia *Stelele;* în ziarul “Buciumul” — poezia *La Buciumul*, în “Opiniunea” — fabula *Presura.*

1858 La Iaşi apare *Satire şi alte poetice compuneri* de prinţul Antioh Cantemir, ediţia a doua.

În “Steaua Dunării” se publică fabulele *Lupul nazâr* şi *Lupul bătrân* (aceasta din urmă fiind tipărită concomitent în ziarul “Zimbrul şi Vulturul”).

Din acest an datează un manuscris îngrijit de fabulist: *Fabule.* Ediţie completă a lui Aleco Donici (ms. rom. 20 la B.A.R.).

1860 În ziarul “Tribuna română“ apar fabulele *Broasca şi zeul* şi *Ursul butnari*, iar în “Revista Carpaţilor” — *Jderul şi cacomul*.

februarie Este ales deputat pentru Adunarea electivă a Moldovei din partea districtului Neamţ.

martie-aprilie Împreună cu C. Negruzzi şi alţi deputaţi semnează un *Proiect pentru organizarea teatrelor.*

1861 A. Donici publică în ziarul “Viitorul” fabulele *Carele cu oale*, *Ştiuca şi motanul, Turma şi câinele, Muştele şi albina,* precum şi un fragment din *Memoarul brigadierului Maureau de Brasey*,

despre bătălia din anul 1711 de la Stănileşti pe Prut, în traducere din ruseşte. Fabula *Muştele şi albina* apare concomitent şi în “Revista Carpaţilor”.

1862 A. Donici publică în “Revista română“ câteva fabule şi poezii: *Dorinţa românului din 1862, La Ceahlău, Neguţătorul, Torentele şi oamenii* (traducere din poetul rus M. Lermontov).

7 martie Prin decret princiar A. Donici este numit procuror de secţie la Curtea de Casaţiune.

1863 În “Revista română“ apare în traducerea lui A. Donici articolul *Notiţie despre Eparhia Basarabiei* de A. Zaşciuk.

În *Lepturariu rumânesc,* alcătuit de A. Pumnul (tomul 2, partea I) e retipărită fabula *Focul şi statuia de ceară* din *Satire şi alte poetice compuneri* de prinţul Antioh Cantemir. Tot aici se publică fabulele *Împărţeala* şi *Muntele.*

1864 În *Lepturariu rumânesc* (tomul 4, partea I) sunt retipărite fabulele: F*lorile, Galbănul, Gâştele, Lupul şi cucul, Pizmătareţul şi şarpele, Râul şi heleşteul, Vulpea şi bursucul, Vulpea şi măgarul, Vulturul şi albina.*

1865 La Chişinău în tipografia lui A. Popov vede lumina tiparului *Cursul primitiv de limba rumână pentru clasele primare şi patru clase gimnaziale,* întocmit de I. Doncev, în care au fost incluse fabulele: *Galbănul, Greierul şi furnica, Stigleţul şi ciocârlanul, Vulpea în livadă, Vulpea pedepsită, Teiul şi stejarii, Vulpea şi măgarul, Leul şi iepurele, Gâştele, Vulpea şi bursucul, Racul, broasca şi ştiuca, Două poloboace.*

Unele din aceste fabule (*Galbănul, Greierul şi furnica, Stigleţul şi ciocârlanul, Vulpea în livadă, Racul, broasca şi ştiuca, Două poloboace*) au fost incluse şi în *Abecedă rumână*, compusă pentru şcoalele elementare de acelaşi I. Doncev şi tipărită, ca şi *Cursul primitiv...,* la Chişinău în 1865.

A. Donici se stinge din viaţă la Piatra-Neamţ. C. Negruzzi publică în “Trompeta Carpaţilor” de la 25 aprilie/7 mai1865 un articol-necrolog în legătură cu moartea prietenului său.

F A B U L E

Cartea I

CUPRINS

VULTURUL ŞI ALBINA

O, cât sunt de fericiţi
Cei de soarta lor slăviţi!
Căci ei şi spre fapta mare
Au a slavei îndemnare.
Dar şi cei ce ostenesc
Întru binele obştesc,
Neprivind la răsplătire,
Sunt prea vrednici de cinstire.

Vulturul pe o albină
Au zărit-o în grădină,
La revărsatul de zori,
Bâzâind pe lângă flori.
Şi i-au zis: “O, ticăloasă,
Albină nesăţioasă!
Tu petreci a ta viaţă
Tot pe flori şi pe verdeaţă,
Migăind necontenit
Nu ştiu pentru ce sfârşit.
Dar nici însăţi tu nu ştii
Care-i munca ta cea bună,
Când ca tine mii de mii
Miere la un stup adună.
Iar apoi, ce fericire
Moştenesc eu de la fire!

Cum aripile-mi întind
Şi mă desfătez zburând
Către ceruri, către soare:
De a mea putere mare,
Păsările lumii toate
Fug, s-ascund înspăimântate”.
— Fii tu în veci preaslăvit,
Albina lui au rostit.
Joe să te norocească
Şi anii să-ţi înmulţească.
Iar eu fiind rânduită,
Obştiei să ostenesc,
Mă cunosc prea fericită
Când fagurii îi privesc,
Lucraţi de mii de albine;
Şi ştiu că şi de la mine
Un pic de miere măcar
S-au adus întru bun dar.

CUPRINS

GREIERUL ŞI FURNICA

Greierul în desfătare,
Trecând vara cu cântare,
Deodată se trezeşte
Că afară viscoleşte,
Iar el de mâncat nu are.
La vecina sa furnică
Alergând, cu lacrimi pică
Şi se roagă să-i ajute,
Cu hrană să-l împrumute,
Ca de foame să nu moară,
Numai pân’ la primăvară.

Furnica l-au ascultat,
Dar aşa l-au întrebat:
— Vara, când eu adunam,
Tu ce făcei?
                    — Eu cântam
În petrecere cu toţi.
— Ai cântat? Îmi pare bine.
Acum joacă, dacă poţi,
Iar la vară fă ca mine.

CUPRINS

LUPUL ŞI CUCUL

— Rămâi sănătos, vecine!
Au zis lupul către cuc.
Aceste ţări de rău pline
Le părăsesc şi mă duc.
Nu mai pot trăi aice,
De om, câine, prigonit.
În Arcadia, ferice!
Este codru de trăit.
Unde aurita vreme
Împărăţeşte deplin,
Unde lupul nu se teme
De năpăstile ce-i vin.
Acolo nu sunt războaie,
Toţi în pace vieţuiesc:
Omul este blând ca oaie,
Iar câinii nici hămăiesc.
— Cale bună, măi vecine!
Dar te rog, să-mi spui curat:
Năravul nu-ţi iei cu tine?
Şi colţii ai lepădat?
— Să-i lepăd? Da' cum se poate?

— Apoi ţine minte, frate,
Că la viitoarea iarnă
Ai să rămâi fără blană.
Şi aşa s-au întâmplat,
Precum cucul i-au cântat.

Între oameni iar sunt unii
Cu colţi de lup înzestraţi:
Ori în care parte-a lumii,
Ei vor fi tot ne-mpăcaţi.

CUPRINS

GÂŞTELE

Cu o prăjină mare,
Ţăranul gâşte de vânzare
Mâna la târg.
Şi drept să zic:
În cârdul gâştelor, spre buna îndemnare,
Grăbind la zi de târg, bătea ades cam tare.
(Dar unde de câştig sau pagubă s-atinge,
Nu numai gâştele, şi omenirea plânge.)
Eu nu vinovăţesc ţăranul nicidecum;
Iar gâştele altfel aceasta judeca
Şi, întâlnindu-se c-un trecător pe drum,
Aşa striga:
— A! Ce necaz, ce osândire!
Asupra gâştelor ce crudă prigonire!
Priveşte, un ţăran cum bate joc cu noi;
De astă-noapte el ne mână denapoi.
Lui, nătărăului, nu-i trece nici prin minte
Că are datorie a ne arăta cinste;
Căci noi ne tragem drept din neamul cel slăvit

Ce Capitolia din Rom’ au izbăvit!
Romanii, mulţămiţi, au pus şi sărbătoare,
Pentru aşa a lor prea vrednică urmare.
— Şi voi tot cu aceasta vreţi
A lumii slavă să aveţi?
Au zis acel drumeţ.
— Strămoşii noştri...
— Ştiu,
Dar eu la vorba mea să viu:
Ce faptă vrednică voi aţi făcut în lume?
— Nimica, însă noi...
— Că numai de fripture voi
Sunteţi şi bune.
Lăsaţi dar pe strămoşi în pace:
Cu fapta e cinstit acel care o face.

Această fabulă a lămuri se poate,
Dar gâştele să nu se-ntarte.

CUPRINS

VULPEA ŞI BURSUCUL

— Da dincotro şi unde
Alergi tu aşa iute?
Bursucul întâlnind pe vulpe-au întrebat.
— Oh, dragă cumătre, am dat peste păcat,
Sunt, iată, surghiunită!
Tu ştii că eu am fost în slujbă rânduită
La o găinărie.
Cu trebile ce-aveam, odihna-mi am lăsat,
Şi sănătatea mi-am stricat;
Dar tot eu am căzut în groaznică urgie,
Pe nişte pâri nedovedite,
Precum că luam mite.

Tu singur martor eşti, în adevăr să spui:
De m-ai văzut cumva, măcar cu vreun pui?
— Nu, dragă cumătră; dar când ne întâlneam
Eu cam ades vedeam:
Că tu pe botişor
Aveai şi pufuşor.

Se-ntâmplă şi la noi de vezi
Cum altul, având loc, aşa se tânguieşte,
Încât îţi vine mai să-l crezi
Că abia din leafă se hrăneşte.
Dar astăzi butcă, mâine cai,
De unde oare-i vin? Şi când ar vrea să stai
Să-i faci curată socoteală
Pentru venit şi cheltuială,
N-ai zice ca bursucul că are pufuşor
Pe botişor?

CUPRINS

VULTURUL ŞI PAINGUL

Prin nouri, vulturul, spre muntele Ceahlău
Întinse zborul său.
Pe cea mai naltă stâncă a lui, el se aşează
Şi lumea dedesubt privind, se desfătează.
Un şir de munţi măreţi, Moldova de o parte.
A ei câmpii, păduri, a ei frumoase sate!
Şi ape: Bistriţa, Moldova şi Siret,
Pe şesuri vesele, se văd curgând încet.
— Să fie lăudat al tău, o, Joe! nume,
Pentru aripele ce tu mi-ai înzestrat;
Cu care mă ridic la înălţimea lumei,

Pe unde nimene a fi n-au cutezat!
Aceste vulturul rosteşte bucuros.
— Da' ştii, prietene, că eşti lăudăros!
Paingul de pe muşchi atunce îi răspunde.
Dar uită-te de vezi: şi eu sunt oare unde?
Se uită vulturul şi vede, înadins,
Paingul lângă el, cum mreaja a întins.
        — De unde te-ai luat?
        Întreabă el mirat.
Şi cum te-ai târâit?
        — Să-ţi spun adevărat,
        Paingul au răspuns,
        Pe coadă-ţi am venit,
        Tu însuţi m-ai adus;
Cu-a mea putere, eu nici aş fi îndrăznit,
Iar de acum nu am de tine trebuinţă.
Aici, statornica să-mi fac vreau locuinţă!...
El bine n-au sfârşit şi un vârtej de vânt,
Cu mreaja lui cu tot, îl suflă la pământ.

        Cum socotiţi şi dumneavoastră;
        Dar eu gândesc că-n lumea noastră,
Sunt mulţi asemene ca şi paingul meu,
Ce fără ostenele se trag în sus mereu,
        De coada unui mare;
        Şi cărora le pare
Că singuri vrednicesc şi că li s-au căzut;
        Când spre căderea lor
        Nu trebuie mai mult,
        Decât un vântişor.

PARNAS

CUPRINS

Pe când la greci au părăsit
Cioplіţii dumnezei,
Iar locurile lor, pe drept le-au împărţit
Norodul între ei:
Atunci şi muntele Parnas
La unul muritor moşie a rămas.
Stăpânul nou pe el îndat-au aşezat
Câţiva măgari la păşunat.
Măgarii au aflat,
De unde, până unde!
Că muzele odat'
Au locuit pe munte
Şi zic: "Se vede, dar,
Că noi aici suntem mânaţi nu în zadar.
Pesemne muzele de oameni s-au urât
Şi ei au hotărât:
Ca noi în locul lor cântări să iscodim.
Aideţi! voinicilor! cu toţii să răcnim.
Nu pierdeţi cumpătul, strigaţi cu îndrăzneală,
Iar cine n-are glas
Cum trebui la măgari, afar' de pe Parnas!
Şi credeţi că, păzind această rânduială,
Noi slavă vom lua, mai mult răsunătoare,
Decât acele nouă vestite sorioare".
Acest sfat măgăresc,
Măgarii cu un glas îl îmbunătăţesc.
Şi-odată toţi pornesc
Aşa strigare mare,
Încât stăpânul lor, pierzând toată răbdarea,
Au poruncit cu ură
Să-nchidă pe măgari, de pe Parnas, la şură.

Eu vreau s-aduc aminte:
Că locul nu dă minte.

MOMIŢA ŞI DOUĂ MÂŢE

CUPRINS

În a momiţelor ţară
(Ce mai nu are hotară)
Odată judecătoare
Era o momiţă, care
Chibzuia cu scumpătate
Cumpăna cea de dreptate.
Şi iată că la momiţă
Se arată două mâţe,
Zgâriate, încruntate,
În prigonire de moarte,
Părăsind al lor lăcaş,
Pentr-un bulgăre de caş.
Una strigă: “Socoteşte!
Caşul eu l-am fost ochit.”
Alta ţipă: “Hotărăşte!
Caşul eu l-am dobândit.”
— Staţi! le zise lor momiţa.
În cumpăna de dreptate
Se va lămuri fiinţa
Pricinii de caş urmate.
Apoi caşul drept în două
Rumpându-l ea prea frumos,
Au pus întru amândouă
Cumpene câte un boţ.
Dar când cumpăna ridică,
Vede c-o parte-i mai mică;
Muşcă, cearcă, chibzuieşte
Şi bine nu nimereşte.
Acum partea cea muşcată
Nu trăgea ca ceialaltă;
Muşcând iar din acea grea,

Tocmai drept nu nimerea.
Şi aşa pân-în sfârşit
Tot în cumpene au tras;
Iar mâţele s-au trezit
Că din caş n-au mai rămas.

CUPRINS

LUPUL ŞI LUPUŞORUL

Un lup pe puiul său voind să-l ispitească,
De este vrednic el în breasla părintească,
L-au fost trimis odată
La margine să vadă:
Pe unde-s oile? Cum stau păstorii lor?
Şi nu cumva ar fi vreun prilej uşor,
Măcar cam cu păcat,
Să capete vânat?
S-au dus şi au venit flămândul lupuşor,
Zicând: "Eu am aflat pe astăzi bună masă:
Cole sub deal se pasc mulţime de oi grasă;
Putem întru ales vreuna să luăm
Şi să mâncăm."
— Da' bine, de păstor tu nu-mi spui ce-ai aflat?
Bătrânul lup au întrebat.
— Păstorul, precum spun,
E deşteptat şi bun,
Iar câinii, i-am zărit, sunt slabi şi puţintei,
Nu-i grijă despre ei.
— De este chiar aşa, eu tot nu mă unesc
La turmă să pornesc —
Răspunse lupul — căci de nu-i păstorul prost,
Apoi el câini mişei nu ţine.
Să mergem noi mai bine

Pe unde eu am fost,
Şi ştiu că sunt câini mulţi, dar e păstorul prost.
Iar unde e păstorul de nimică,
Nici câinii nu-s de frică.

CUPRINS

CALUL ŞI CĂLĂREŢUL

Un vrednic călăreţ
Avea un cal prea blând şi bine învăţat;
Iar singur el semeţ
Şi despre cal încredinţat,
Au vrut să facă o cercare:
Ca fără frâu, călare
Să iasă la primblare.
Deodată calul au pornit
La pas, încetişor;
Dar când au înţeles că n-are frâu strunit,
Au prins a mai juca, a merge mai uşor.
Apoi, luându-şi vânt,
Sărea, zvârlea fugând,
Încât pe călăreţ l-au trântit el jos,
Iar singur au plecat la fugă mai vârtos
Pe văi, pe dealuri, prin ponoare
Şi, dând de-o râpă mare,
S-au zdrumicat de tot.
Stăpânul au aflat în urmă calul mort.
Ş-au zis: Sărmane cal, prea cruda ta pieire
Eu însumi ţi-am gătit.
Tu sub povăţuire
A frâului strunit,
Erai prea blând şi bun şi nici nu mă trânteai,
Nici capul nu-ţi rupeai.

Şi slobozenia cât e de desfătată,
Dar când la un norod nu are
A sa măsură înţeleaptă,
Se face primejduitoare.

CUPRINS

LEUL ŞI IEPURELE

Un leu c-un iepure prieteni s-au făcut.
Eu văd că vă miraţi
Şi nici e de crezut;
Dar când îţi sta să căutaţi
La adunările lumeşti,
Apoi mai grele lucruri îţi crede nefireşti.
Aşa, odată au pornit
Ei împreună la plimbare,
Şi iepurele au stârnit
Această întrebare:
— Prietene iubit!
Mă mir eu şi te rog să-mi spui
Pricina, pentru ce cucoşul nimicit,
Pe care poţi pe loc c-o sfârlă mort să-l pui,
Te sparie aşa cumplit,
Încât tu fugi de glasul lui?
— Aceasta nu-i de vro mirare,
Lui leul au răspuns.
Şi noi cei mari suntem cu slăbiciuni născuţi.
Precum un elefant, cât este el de mare,
De şoareci iar se teme tare.
Apoi pentru aceasta dar,
Nu în zadar,
Răspunse iepurul. Şi eu ca voi cei mari,
Mă tem de câini copoi şi varvarii ogari.

Şi noi adeseori pe patimi ne silim
Cu ale celor mari să le sămăluim.
Dar nu prea nimerim.

CUPRINS

STIGLEŢUL ŞI CIOCÂRLANUL

Stigleţul s-au fost prins în laţ, cum e mai greu,
Şi deznădăjduit de moarte se bătea;
Iar ciocârlanul rău
De el încă râdea,
Zicând: “Ce nătărău!
Se poate ziua mare
Să cazi în laţ aşa de tare;
Când eu n-am frică
De nimică?”
Dar învârtindu-se pe lângă stigleţel,
S-au prins în laţ şi el.

Vezi, după faptă,
Plată:
Să nu mai râzi de nime niciodată!

DOUĂ POLOBOACE

Un poloboc cu vin
Mergea în car pe drum, încet şi foarte lin;
Iar altul cu deşert, las’ că venea mai tare,
Dar şi hodorogea,
Făcând un vuiet mare,
Încât cei trecători în laturi toţi fugea:
Atunci când el folos nimica n-aducea.

Asemene în lume,
Acel ce tuturor se laudă şi spune
În trebi puţin sporeşte.
Iar cel ce tace,
Şi treabă face:
Acela purure mai sigur isprăveşte.

CUPRINS

RACUL, BROASCA ŞI ŞTIUCA

Racul, broasca şi o ştiucă
Într-o zi s-au apucat
De pe mal în iaz s-aducă
Un sac cu grâu încărcat.
Şi la el toţi se înhamă:
Trag, întind, dar iau de samă
Că sacul stă neclintit,
Căci se trăgea neunit.
Racul înapoi se da,
Broasca tot în sus sălta,
Ştiuca foarte se izbea
Şi nimic nu isprăvea.
Nu ştiu cine-i vinovat;
Însă, pe cât am aflat,
Sacul în iaz nu s-au tras,
Ci tot pe loc au rămas.

Aşa-i şi la omenire,
Când în obşte nu-i unire:
Nici o treabă nu se face
Cu izbândă şi cu pace.

BĂRBATUL CU TREI FEMEI

CUPRINS

Un om poznaş au fost schimbat
Vro trei femei cu cununii,
Fiind tustrele încă vii.
Dar acolo era un aspru împărat,
La care, cum au mers asemene ştiinţă,
Au şi găsit de cuviinţă
Ca pentru aşa faptă,
Pe om să-l dea sub judecată;
Iar spre mai aspră înfrânare,
Judecătorilor au pus el înainte
Să fie cu luare-aminte
Şi să închipuiască pedeapsa cea mai mare
Unei asemene de pildă rea urmare;
Că la de împotrivă, el hotărât era
Pe toţi a-i spânzura.
(Asemene un împărat
Nici pe la noi n-ar fi stricat.)
Judecătorii văd că nu-i de şuguit;
Să hotărască drept ei mult s-au sârguit,
Şi numai Dumnezeu de sus i-au luminat,
Căci socotinţa lor aceasta au urmat:
Ca omului să dea femeile tustrele,
Îndatorându-se de a trăi cu ele.
Norodul însă s-au mirat
Pentru asemene prea slabă hotărâre,
Şi sigur toţi au aşteptat,
Pe vrun judecător să vadă spânzurat.
Dar n-au trecut nici patru zile
Şi s-au împrăştiet prin ţară auzire:
Că cel cu trei femei bărbat,
De răul lor s-au spânzurat,
Şi de atunci în acea ţară,
Cu trei mai nime nu se-nsoară.

VULPEA ŞI MĂGARUL

CUPRINS

— Mintiosule! de unde vii?
O vulpe pe măgar văzând l-au întrebat.
— Drept de la leu, de vrei să ştii;
Am fost să-l văd şi m-am mirat
Cum au slăbit de tare;
Bătrân, neputincios: îţi pare
O fiară foarte de nimică
Acel ce când zbiera,
Tot codrul tremura,
Iar eu muream de frică.
Acum însă mai toţi,
Cu coarne şi cu colţi,
Cum pot îl dojenesc
Şi frica-i răsplătesc.
— Dar tu, eu socotesc că nu-i fi îndrăznit
De leu să te atingi? lui vulpea au vorbit.
— Aşa! măgarul i-au răspuns.
Ba cred că l-au pătruns
Pereche de copite
De mine lui zvârlite.

Şi sufletele mici asemene urmează,
Când pe acei căzuţi din slavă împilează.

LEUL LA VÂNAT

Leul, lupul, vulpea şi câinele odat',
Ca nişte buni vecini, s-au fost alcătuit,
Cu toţii întrunit,
Să umble la vânat:

Şi ce vor căpăta să-mpartă măsurat.
Se-ntâmplă dar, că vulpea-ntâi
Un cerb frumos au prins,
Şi adunând pe toţi ai săi,
Spre jertfă l-au întins.
— Acuma e treaba mea, băieţi,
Le zise leul lor.
Voi trebui numai să vedeţi
Cum eu împart uşor.
Şi despicând îndat' pe cerb în patru părţi,
Au zis: "Aceste sunt frăţeştile bucăţi.
Şi iată: cea *întâi* e partea mea de frate;
A doua, pe drept ca unui leu se cade;
Ş-acea *a treia* tot mie se cuvine,
Precum voi ştiţi prea bine.
Iar de *a patra,* oricare s-ar atinge,
Pe loc îl voi învinge."

CUPRINS

VULPEA PEDEPSITĂ

O vulpe la ţăran se înnădis-odată
La păsări în poiată.
Cu-acea deprindere şi iarna pe omăt,
Ea noaptea au venit flămândă la ospăt,
Şi în găini s-au desfătat.
Iar după ce s-au săturat,
Apoi au zis: "Destul, mă duc degrab-acasă,
Ca nu cumva să dau pielcica pentru masă".
Dar îngrijirea ei, curând s-au împlinit:
Căci urma se vedea, pe unde au venit.
Ţăranul vânător s-au şi luat pe urmă,
Şi vulpea au ieşit de contăş foarte bună.

Ce dac-ar fi şi-n lumea mare
Văzută urma la tâlhari,
Atunci mă jur, fără mustrare,
Că s-ar vădi şi în curţi mari.

CUPRINS

PIEPTENUL

Copilului de pieptănat
Neneaca pieptene din târg au cumpărat.
Copilul foarte mult de el s-au bucurat.
Ce piepten bunişor!
Cum merge de uşor!
Mai bine de un ceas
El perişorul său prin pieptene au tras
Şi mulţămit deplin neneacăi au rămas.
Apoi s-au pus la carte,
Au învăţat frumos,
Din buchi a opta parte;
Şi iar la pieptene degrabă s-au întors.
După aceasta dând de alte jucării,
Copilul au făcut prea multe nebunii
Şi părul de pe cap de tot şi-au încâlcit.
Dădaca lui au vrut îndat' să-l netezească,
Dar pieptenul era prin casă zăhăit;
Şi el ţipa, răcnea, acela să-i găsească!
O fată, de sub pat, degrabă l-au şi scos,
Dar numai ce folos!
Că cum abia-abia de păru-i s-au atins,
Copilul de dureri au şi strigat cu plâns:
— Ce piepten îndrăcit!
Iar pieptenul au zis:
— Eu tot acelaşi sunt; ţi-e părul încâlcit.

Copilul însă, supărat
Pe favoritul său,
L-au dat într-un pârău:
Strigoaicele mai mult cu el s-au pieptănat.

Văzut-am eu
În veacul meu
Că oamenii aşa cu *adevărul* fac.
Cât cugetu-i curat,
El nouă este drag;
Iar cum pe cuget ai pătat,
Apoi de *adevăr* îndat' te-ai depărtat
Şi, ca copiii, noi de pieptănat fugim
Când capul ne-ncâlcim.

CUPRINS

MĂGARUL

La un ţăran era o vită de măgar,
Cu care el la toţi se lăuda;
Căci în părerea lui prea bine se purta.
Şi pentru că-mprejur era tot codri mari,
Apoi ca nu cumva, păscând, să rătăcească
Măgarul lăudat,
Şi totodată vrând ca să-l împodobească,
Un zurgălău la gât ţăranul i-au legat;
Măgarul s-au făcut măreţ şi îngâmfat.
(De decoraţii el pesemne auzise,
Că prea se fudulise.)
Dar rangul nou au fost lui spre osândă mare.
(Urmează şi la noi această întâmplare.)
Eu însă mai întâi dator sunt să vă spun,
Că în purtări era măgarul nu prea bun;

Iar pân’ la zurgălău el bine petrecea.
Prin ţarini, prin grădini, prin curături umbla,
Păştea, se-ndestula;
Ş-apoi cam pe furiş acasă se-ntorcea.
Acum însă mai rău măgarul petrecea.
Pentru că rangul nou,
Sunând prin zurgălău,
Chema când pe vecin cu vro despicătură
Să deie pe măgar afar’ din curătură,
Când pe stăpânul său cu jărdia în mână,
Să-l scoată din grădină;
Apoi şi pe jitar,
Să-i rupă coastele cu parul din ogoară,
Încât bietul măgar,
Stâlcit şi osândit, rămase mai să moară.

Şi oamenii acei la rang înaintaţi
Păţesc asemene, când sunt interesaţi;
Pentru că rangul nou,
Lor este zurgălău,
Ce sună de departe
Vădindu-le a lor fapte.

CUPRINS

ANTEREUL LUI ARVINTE

Arvinte coatele au ros la antereu,
Dar n-au stat mult să socotească;
Ci singur el, mereu
Se puse să-l cârpească.
Iar pentru petici de cârpit
Din mâneci au tăiat ca o a patra parte
Şi antereul l-au gătit

Cu mânecile prea scurtate,
Încât oricare le vedea,
De dâns râdea.
Văzând aceasta el, au zis în gândul său:
“Lăsaţi, că doar nu sunt aşa de nătărău,
Vreun lucru mare nu-i
Să-mi tai eu poalele de pe la antereu
Şi mânecile să le pui
Mai lungi decât era”.
Au zis şi au făcut.
Dar lumea se mira
Că antereul lui era acum prea scurt,
Şi nu asemăna nici cu un bun mintean.

Se-ntâmplă şi boieri de neam
Care-ncurcând averea lor,
Tot cu aceeaşi minte,
Să o îndrepte vor
Şi fac ca şi Arvinte.

CUPRINS

VULPEA ÎN LIVADĂ

O vulpe au intrat odată
Flămândă în livadă.
Şi poamele văzând, frumoase, coapte bine,
S-au bucurat prea mult în sine,
Dar bucuria ei au fost în mâini străine:
Că prunele pe crengi cam susuşor era
Şi nu se scutura.
Umblând ea în zadar mai bine de un ceas,
Au zis aceste către prune:
— Cum v-am găsit, aşa vă las,

Măcar că la privit vă arătaţi prea bune,
Dar verzi, în loc să folosiţi,
Voi dinţii strepeziţi.

Un adevăr de mult văzut,
Că neavând prilej ca să ne folosim
De-un lucru ce ne e plăcut,
Apoi neapărat cusururi îi găsim.

CUPRINS

ELEFANTUL ÎN DOMNIE

Cine-i tare şi mare,
Dar minte nu prea are,
Nu-i bine, cât de bun la inimă să fie.

Pe elefant l-au pus în codri la domnie,
Şi de pe neam ei toţi,
De la străbunii săi până la strănepoţi,
Au îndestulă minte;
Dar este rar acel preafericit părinte
Să-i iasă buni copiii toţi.
Şi elefantul meu, oricum era de mare,
A înţelegerii n-avea îndemânare,
Iar blând şi plin de bunătate
Era, cât nu se poate.
Şi iată că la domn au dat bietele oi
O jalobă, zicând că "lupii răi pe noi
De tot ne jecuiesc".
— Tâlharii, varvarii, da cum de îndrăznesc!
Au zis duiosul domn. Iar lupii se-ndrepta
Şi-aşa urla:
— Măria ta!

De noi nu te-ndura,
Căci singur ne-ai fost dat poruncă astă-iarnă
S-avem cu toţii blană.
Iar oile pârăsc, c-aşa sunt învăţate:
Noi n-am luat mai mult decât pielcea de frate.
— Atâta! domnul le răspunde,
Să ştiţi că strâmbătăţi la mine nu-ţi ascunde,
Vă hotărăsc de-acum de oaie o pielcică,
Şi nici un păr mai mult, nimică.

CUPRINS

PIETRENII ŞI BISTRIŢA*

Pietrenii au ieşit cu totul din răbdare,
Nemaiputând a suferi
Ei pagube struncinătoare,
Pe care nu putea feri:
Pentru că în tot anul, Cuejdiul** nimicit
Pe mulţi au sărăcit.
Dar cine e deprins, ca viermele în hrean,
Greu schimbă locul lui, unde au trăit an.
Aşadar, târgul tot, odat' s-au sfătuit
Să deie jalobă la Bistriţa cea mare,
Prin care arătând dovezi lămuritoare
De păgubirile ce mulţi au suferit
Şi sufăr mai necontenit,
Zicea: "Că pe Cuejdi, precum pe Bistriţoară***
Nici într-o primăvară
Nu se stăvesc cu moară;

* Locuitorii unui târg de acest nume şi un râu repede care spală malurile acelui târg.
** Un pârău ce dă în Bistriţa.
*** Alt pârău asemene.

Şi case cu zăplaz, ba uneori şi vite
Le sunt primejduite.”
Deci dar, ei socotind că Bistriţa cea mare
Va face celor mici căzuta înfrânare,
Ca una ce folos de obştie aduce,
Căci plute la Galaţi* cu cherestele duce,
Au mers cu jaloba; dar ştiţi ce au văzut?
Pe însăşi Bistriţă, răpitul lor avut,
Trecând cu valuri plini de spume!
Iar un bătrân cu minte
Au zis către un alt şoptind aşa cuvinte:
— Eu ştiu mai de mult, că oamenii în lume
Asupra celor mici dreptatea nu-şi găsesc:
Când ei cu cei mai mari răpirile-mpărţesc.

CUPRINS

GALBENUL

Ţăranul au găsit un galben ruginit,
Pe care lui îi da destui bani de argint.
Dar el au zis în sine:
“Să-l schimb aşa nu-i bine.
Acum am priceput că trebui curăţit,
Pentru ca să câştig pe el preţ îndoit”.
Şi înturnându-se acasă au luat
Nisip şi cărămidă,
Cu care galbenul atâta l-au frecat,
Încât l-au şi făcut curat ca o oglindă,
Dar numai au scăzut din greutate mult
Şi preţul cel dintâi la galben au pierdut.

* Galaţi, port pe Dunăre (geogr.).

Ideea fabulei e lesne de-nţeles.
Părinţilor! pe voi priveşte mai ales.
Căci voi nu trebuie să vă siliţi
Întru ştiinţe multe pe fii să pospăiţi;
Ca să le daţi un lux, un amăgitor nume,
Şi să dispreţuiţi plecări fireşte bune,
Scăzând greimea lor în cumpenele lumei.

CUPRINS

PIZMĂTAREŢUL ŞI ŞARPELE

Degeaba vorovesc că nu-i la draci dreptate,
Când ei o şi păzesc cu mare scumpătate
Şi cel ce au făcut în lume rău mai mult
La Tartar purure-i mai bine cunoscut.
Acestui adevăr am fabulă dovadă.
Mergînd în şir la o paradă,
Un şarpe prea înveninat
Cu pizmătareţul s-au fost împricinat;
Căci şarpele voia să meargă înainte,
Iar pizmătareţul îşi da a lui cuvinte,
Precum că are
El drit mai mare.
Când iată, Velzevul la ei s-au arătat
Şi dând mai înapoi pe şarpe, înciudat
Au zis: “Eu recunosc a tale vrednicii,
Dar după drept cuvânt, în urma lui să fii.
Eşti rău în adevăr şi foarte muşti cumplit:
Eşti plin
Tu de venin;
Dar n-ai primejduit
Pe cel ce de aproape de tine s-au ferit.
Iar pizmătareţul pe toţi au pizmuit,

Şi limba lui cea rea străbate
Oriunde, de departe.
Aşadar de acum, vă hotărăsc să ştiţi:
Că pizmătareţii în iad sunt mai cinstiţi
Şi de la locuri voi să nu vă mai sfădiţi.

CUPRINS

MĂGARUL ŞI PRIVIGHETOAREA

Măgarul au văzut pe o privighetoare.
— Prieteno, i-au zis, mă rog să mă asculţi:
Eu tot am auzit o vorbă de la mulţi,
Că tu întru cântări eşti meşteriţă mare,
Şi iată, acum vreu
De iscusinţa ta să judec singur eu.
Iar buna păsăruică, pornită spre cântare,
Când liniştit, abia
În sine ciripea,
Când tare şuiera,
Când glasu-i tremura,
Apoi, prin dulcea ei strigare,
Întru a dragostei cei gingaşe plecare
Pe amoraşul său chema,
Şi rediul desfătat, cântarea-i răsuna;
Iar lumea ascultând
Tăcea şi se mira.
Măgarul însă de pământ
S-au rezemat cu fruntea,
Şi au răcnit aşa: “Tu versuri ai plăcute,
Dar când ai asculta
Cucoşul de la noi, mai bine ai cânta.”
Acestea auzind în suflet s-au jignit

Acea privighetoare
Şi de atunci au contenit
Pentru măgari a sa cântare.

Dumnezeu să ne ferească
De judecata măgărească.

CUPRINS

LUPUL NAZÂR

Oricât de bune rânduiele,
Cum vor intra pe mîini de oameni necinstiţi
Şi numai de al lor folos povăţuiţi,
Se fac îndată rele.

Spre pildă trebuie să ştiţi
Că lupul s-au cerut la leu nazâr pe oi.
Se vede că la el, precum şi pe la noi,
Tot trebui mijlociri,
Căci el întâi au pus pe vulpe meşteriţă,
Rege către leiţă.
Dar, pentru că de lupi sunt rele auziri,
Prealuminatul leu ferind nemulţumiri,
A poruncit la sfat
Să facă tuturor chemare
De o obştească adunare,
La care mic şi mare să fie întrebat:
Ce ştiu de lup şi ce purtări el are.
Aşadar, fiarele pe rând s-au adunat
Şi întru o unire glas bun de lup au dat.
Pe urmă au ieşit porunca cea leiască:
Pe lup, nazâr deplin, la stâne să-l pornească.
Dar oile ce-au arătat?

La adunare ele au fost neapărat?
Aceasta-i de mirare,
Că sfatul au uitat să facă lor chemare,
Când ele mai ales erau trebuitoare.

CUPRINS

TEIUL ŞI STEJARII

Un teişor crescut sub deal, în depărtare,
Odată blestema norocul de uitare,
Aşa zicând:
— Ce fericiţi stejarii sânt!
Din fire înzestraţi,
Puternici ei şi nalţi,
Văd lumea cea frumoasă,
Aproape stau de soare;
Iar eu, o! soartă ticăloasă!
Aici în depărtare
Viaţa-mi am urât.
El bine n-au sfârşit
Şi s-au stârnit furtună, vânt
Şi cerul s-au întunecat
Şi fulgerul au scăpărat.
Prin nouri tunetul se răsturna, trăsnind,
Şi risipind
Acei mai mari
Stejari!
Iar teiul de sub deal era nevătămat.
Atunci el s-au trezit că este vinovat
Şi mulţumind, au zis aşa către noroc:
— Apărătorul meu! Eu de acum te rog
Ca parte liniştii să dăruieşti tu mie
Şi traiul depărtat, drept pravilă să-mi fie,

Pentru că am văzut prea bine
Că cei ce stau la înălţime,
Măcar de sunt şi mari
Şi tari,
Dar pică la pământ
De vânt.

CUPRINS

VEVERIŢA

Veveriţa cu crenguţa
De mulţi ani slujea la leu;
Slujba cere stăruinţă
Şi este lucru cam greu
A fi deştept, cu simţire,
Ş-a întâmpina ades
Capricii care din fire
Au acei mari mai ales.
Nu ştiu dar, cu ce purtare,
Cu ce chip prea nimerit
Veveriţa cinste mare
De la leu au dobândit
Ş-au luat făgăduinţă
Că din dările ce vin
Îi va da spre cunoştinţă
Un car de alune plin.
Făgăduinţa îi bună,
Numai nu aduce saţ;
Şi la auz ea răsună
Cuvânt aspru: mai răbdaţi!
Veveriţa-n ascultare
Rânjea dinţii lăcrimând
Şi din ochi clipea cu jale,

Pururea la slujbă stând;
Când neamurile ei toate
Ici-cole pe crengi sălta
Şi întru alune coapte
Gustul său îşi desfăta.
Vremea trece, vremea zboară;
Veveriţa au slăbit
Şi de a slujbei povară
Lepădare au pornit.
Leul fără prelungire
Demision ei au dat,
Însoţit de mulţumire
Şi de carul încărcat
Cu preafrumoase alune;
Dar puteţi să socotiţi,
Acum ele ce sunt bune
Veveriţei fără dinţi.

Cartea a II-a

CUPRINS

ÎNFIINŢAREA FABULEI

În palat la împărat,
Adevărul, gol din fire,
Fără veste au intrat.
La a lui aşa privire
Împăratul au strigat:
— Cine eşti? Cum îndrăzneşti,
Gol, aici, să te iveşti?
— Adevărul sunt.
— Ce vrei?
— Vreau să-ţi spun a mea părere:
Tu nicicum nu ai durere
Pentru pământenii tăi;
Cei mai mari te măgulesc
Şi norodul jefuiesc;
Legile îţi sunt călcate...
— Ieşi afară! Ieşi afară!
Golule neruşinate!
Daţi-l uite jos pe scară!
Iată cum fu primit
Adevărul dezgolit;
El, oftând, se depărtară.
Dar a lui dorinţă bună
Un alt chip i-au arătat.
Adevărul mai pe urmă
Iar au mers la împărat,
Însă nu gol, ci-n veşminte

Împrumutate la minte
Şi, cu aer de respect,
Au vorbit frumos, încet.
Împăratul, în mirare,
I-au dat toată ascultarea;
L-au pătruns, l-au înţeles,
Şi îndată au ales
Alţi miniştri, altă curte,
Au făcut prefaceri multe,
Trebile au îndreptat
Ş-au fost binecuvântat.

CUPRINS

LUPUL ŞI MOTANUL

Un lup odată au intrat,
De frică, nu de voie bună,
Scăpând viaţa, la un sat.
El se gonea din urmă
De către vânători cu puşte înarmaţi
Şi câini întărâtaţi;
Iar un aşa alai să nu dea Dumnezeu
Nici la vrăjmaşul meu.
În deznădăjduire,
Sărmanul lup căta oriunde mântuire
Şi, întâlnind pe un motan,
Prieten de mai an,
Îi zice: “Frăţioare!
Tu nu ştii undeva aici a mea scăpare?”
— Ba ştiu — răspunse el — aleargă la Trifan,
Că este foarte blând şi milostiv ţăran.
— Oh! nu pot, către dâns’ sunt tare vinovat,
Căci astă-iarnă lui viţica i-am mâncat.

— Apoi dă fuga la Arvinte,
El este un ţăran şi vrednic şi cuminte.
— Cu dânsul iarăşi sunt smintit,
Pentru c-adeseori lui oi am spârcuit.
— Aşadar ce să faci? La vornicul bătrân
Aleargă, că e bun şi primitor român.
— Nici la acesta n-am obraz,
Lui an cu nişte miei i-am fost făcut necaz.
— Apoi dar, cumătre, nu-i bine.
Şi ce nădejde ai aice pentru tine,
Când tu cu toţii eşti stricat
Şi numai singur vinovat:
Culege dar ce-ai semănat!

CUPRINS

ŞOARECUL ŞI GUZGANUL

— Vecine! Ai auzit o veste de priinţă?
Zicea către guzgan un şoarec la ambari,
Că leul au luat în unghie pe mâţă
Şi noi de-acum vom fi aice mari şi tari.
— Ei, nu te bucura, prietene, degeaba —
Guzganul au răspuns c-un aer ispitit —
Căci de va rămânea la ei pe unghii treaba,
Apoi sărmanul leu nu scapă nezătrit:
Ca mâţa fiară nu-i mai groaznică sub soare.

Fricoşilor le par puternici numai cei
De care se tem ei.
Precum la noi au zis o treaptă oarecare:
Doar pui, armaşul mare.

MORARUL

CUPRINS

În iaz, la iezătură,
S-au arătat spărtură.
Dar nu era deodată
Atât de însemnată
Şi, dacă ar fi pus morarul osteneala,
Ferea la început pe viitor sminteala.
El însă, stăpânit de multa lenevire
(Nărav ce pe la noi domneşte cam din fire),
Puţină grijă arăta;
Iar cursul nu mai înceta.
— Morarule, ia sama bine!
Nu pierde vremea!
— Las' la mine,
Îmi ştiu eu treaba, nu te teme!
Însă tot lasă, tot lungeşte,
Pân' când odată se trezeşte
Că apa e mai jos de stavili cu o palmă.
Atunci şi-au luat morarul meu de samă
Şi, alergând unde s-au spart,
El vede câteva găine la un loc,
Bând apă pe lângă lăptoc.
— Mânca-v-ar uliul! le zice supărat.
Tocmai acum v-aţi adunat
Să-mi beţi voi apa toată!
Şi-n ele zvâr! cu o lopată.
Pe toate le omoară,
Pierzând găinile şi apa de la moară.

Eu am văzut boieri, ce sute cheltuiesc
Fără căinţă sau cruţare
(Şi-această fabulă chiar lor o hărăzesc),
Dar fac economie mare

Cu căpeţelele cele de lumânare;
Sau, după vorba cea bătrână:
Sunt la tărâţe scumpi şi ieftini la făină.
Iar cu aşa economie,
Degrabă la mezat se strigă vreo moşie.

CUPRINS

FURNICA

O furnică
De soi mică,
Iar de inimă prea mare,
Adusese furnicarul într-o nespusă mirare,
Căci, precum al ei istoric lumea au încredinţat,
Ea purta grăunţe întregi de orzul cel mai măşcat.
Era înc-acea furnică
Şi la războaie voinică:
Unde viermişor vedea,
Se repezea şi-l prindea.
Chiar paingul cu atâtea săbii, coase, înarmat,
Al ei ac de biruinţă într-o vreme au cercat.
Dar furnica, ca şi omul, cu dorinţi nesăţioase,
De-a furnicarului slavă prea curând se dezgustase.
— La târg — zise ea odată —
Mă duc lumea să mă vadă
Şi oamenii să se miere
De vestita mea putere.
Şi aşa, prea îngâmfată,
Într-un mare car de fân ea s-au căţărat îndată;
Au ajuns la târg, dar ah! ce cumplită lovitură
Mândriei sale văzură.
Căci nici unul dintre oameni la furnică nu căta,
Când puterea să-şi arăte, ea minunt nu înceta
Şi, cu toată-a ei silinţă, beţişori de fân trăgea

Sau vreo muscă nătărăucă prinzând, iute împungea.
Dar în sfârşit obosită de zadarnice cercări,
Câinelui de lângă car, au zis: “Dragă, nu te mieri
De-a oamenilor prostie?
Vezi-i cum nici nu se uită, orbi sunt pentru fapte mari;
Fieşcare cu a sale: când la noi în furnicari
Toată furnica mă ştie.”

Sunt şi oameni ce visează
Că universul întreg de dânşii se minunează;
Dar în furnicarul său, ei numai cât figurează.

CUPRINS

FLORILE

La nişte case mari, în oale prea bogate,
Sta falnic pe fereşti,
Pe lângă flori fireşti,
Şi cele prelucrate
De mâine omeneşti.
Dar iată, nori s-adună,
Cu fulgere lucind,
Şi tunetul răsună
De ploaie prevestind;
Iar floricelele acele iscusite
Îndreaptă către zei
Smerita rugăminte:
Ca să oprească ei,
Cu un cuvânt din ceri,
A ploaiei neplăceri;
Dar rugămintea lor au fost zădărnicită
Şi ploaia cea pornită
De un răcoare vânt

Se varsă pre pământ,
Potoale sfera grea,
Verdeaţa înnoieşte
Şi firea după ea
Se pare că zâmbeşte.
Atunci şi florile acele naturale
Se dezvelesc frumos,
Din sânurile sale
Dau desfătat miros;
Iar florile de fir, mătasi şi catifea,
Ce ruge înălţa când ploaia se ivea,
De frumuseţea lor lipsite şi pătate,
Au fost de pe fereşti afară lepădate.

Talentului firesc de critică nu-i pasă,
Ea nu întunecă a lui gândiri frumoase;
Şi numai florile acele prelucrate
Se tem de ploaie foarte.

CUPRINS

RÂUL ŞI HELEŞTEUL

(Hărăzită dlui Gr. Alexandrescu)

— Ce vrasăzică, frate!
Zicea către un râu vecinul heleşteu —
Eu apele-ţi mereu
Le văz că sunt mişcate;
Şi cum nu oboseşti mi-e greu de înţeles.
Apoi privesc ades
Pe unda ta plutind, când barce încărcate,
Când plute, luntri, de care sunt mai nenumărate.
Aceste ostenele
Zadarnice şi grele,

Cum nu le părăseşti?
Cum nu te pilduieşti
De-a mea viaţă lină
De desfătare plină;
Căci eu, deşi nu sunt pe hartă arătat,
Deşi nici un poet vrun vers nu mi-au cântat,
Dar stau în maluri moi,
Pe perini de noroi,
Ca o cucoană mare
Pe puful cel mai moale;
De barce, plute, luntri nu sunt împovărat
Şi greutatea lor asupră-mi n-am cercat.
Viaţa fără griji în pace mi-o petrec,
Căci toate pre pământ ca vânturile trec,
Deşertăciunile lumeşti eu le urăsc
Şi în filosofie prin somn mă adâncesc.
— Dar filosofisând,
Pătruns-ai legea bine:
Că apele, mişcând,
Păstrează prospeţime? —
Asupra ziselor lui, râul au răspuns —
Şi dacă astăzi eu nu sunt un râu ascuns
De al istoriei prea falnică privire,
Apoi pricina e a mea neadormire
Cu care am urmat acestui înţeles
Şi pentru care sunt din râuri eu ales.
Iar tu de secete vei fi curând uscat,
În trândavul tău pat!
Această zicere au fost proorocie,
Căci heleşteul sec degrabă s-au mâlit,
Iar râul astăzi stă un râu de toţi slăvit,
Mişcând neîncetat a sale ape vie.

Aşa talentele, când lenea le cuprinde,
Slăbind din zi în zi, se pierd făr-a se-ntinde.

URSUL LA PRISECI

CUPRINS

La o alegere, făcută după legi
Ce dobitoacele povăţuiesc din veci,
Pe urs l-au fost ales nazâr peste priseci,
Deşi s-ar fi putut un alt, oricare fie,
Să prindă o aşa cam grea dregătorie.
Căci ursul dacă dă de miere,
Apoi se-ncurcă-n socotele.
Dar pasă tu de cere
La fiare rânduiele!..
Oricine au dorit să intre-n aşa post,
Nevrednic, defăimat de către toţi au fost
Şi parcă înadins
Asupra ursului majorita s-au strâns.
Toţi l-au heretisit,
Iar el au mulţumit,
Ba încă la cei mari şi labele au lins.
Dar răul în priseci curând s-au dezvelit;
Căci ursul, cum au mers la tact, s-au apucat
De curăţit, de retezat
Şi, drept, oricare stup în labă-i au intrat
L-au scos de tot curat,
Iar mierea la bârlog mergea necontenit,
Pân' ce la sfat s-au dat de ştire
Şi s-au orânduit
La faţa locului pe forme desluşire.
Au mers, au cercetat, au scris, au lămurit,
Dar mierea n-au înapoit;
Iar ursul de pe loc
S-a şi trimis surghiun pe iarnă la bârlog.
El în singurătate

Îşi suge labele mult pline de păcate.
Şi, ca un călător pe mare,
Aşteaptă vântul cel de cale.

Nici nu mai zic nimică:
De urşi mi-i tare frică.

CUPRINS

MOMIŢA ŞI OGLINDA

În oglindă o momiţă
Chipul îşi văzu odată.
La a sa tovărăşiţă
Face semne şi-i arată,
Zicând: "Uită-te, priveşte
La acea caricatură,
Cum se strâmbă, se sluţeşte,
Parcă-i puhavă la gură.
Vezi grimasuri ce întoarce...
Eu să fiu aşa de slută,
Samă singură mi-aş face
Şi m-aş spânzura de ciudă.
Dar cam sunt din surioare
Vro trei-patru slutişoare
Ca aceasta, şi anume
Pot pe număr a le spune."
— Nu mai cere trebuinţa —
I-au răspuns tovărăşiţa —
Căci, fără de înşirare,
Adevărul de vei vrea,
Noi suntem cam din născare
Tot ca una, fata mea!

Se găsiră o momiţă
Cu de sine cunoştinţă;
Iară omul niciodată,
Precum am văzut în faptă
Pe un jacaş domnişor,
Căruia i se citea
Fabula de pufuşor,
Iar el prea nurliu râdea,
Făcând semne la un alt
Judecător necurat.

CUPRINS

ÎNŢELEPTUL ŞI MAGNATUL

Un înţelept odată şedea cu un magnat
La sfat.
— Tu, care cunoşti lumea
Şi-n inime citeşti,
Te rog să-mi lămureşti
De ce-n societăţi alese mai anume,
Nici prinzi de veste când cu oameni te trezeşti
Nepotriviţi şi seci?
Aşa pe înţelept magnatul întrebă,
Iar el răspuns îi dă:
— Societăţile au soartă potrivită
Cu o bina din nou mai mult de lemn zidită.
Spre pildă, eu acum o casă mi-am făcut
Şi nici nu m-am mutat,
Iar greierii de mult
În ea s-au aşezat.

Cercând cu scumpătate
A fabulei sujet,
Găseşti c-avea dreptate

Acel om înţelept.
Şi cum să se numească
Gurliii mădulari,
Ce nu ştiu să vorbească
În societăţi mari,
Dar, prin a lor strigare,
Împiedică pe alţi,
Mai ispitiţi bărbaţi,
Să facă vro lucrare?

CUPRINS

LILIACUL ŞI RÂNDUNELELE

Odată, neamul rândunesc
Având o mare ură
Pe neamul şoricesc,
Pentru că ouăle din cuiburi ei le fură,
Au hotărât fără cruţare,
Pe toţi prinzându-i, să-i omoare.
Şi iarăşi, cea întâi robită zburătoare
Au fost un liliac sub streşină robit.
El însă au protestuit,
Înfăţoşând dovezi aripile ce are,
Că nu-i din neamul şoricesc,
Şi prin acesta chip au dobândit iertare.
Dar rândunelele un alt război pornesc,
Asupra tuturor
Anume păsări mici, ce sunt de sama lor,
Şi iarăşi, cea întâi robită zburătoare,
Acelaşi liliac au fost; cu gură mare
Că el nu-i pasăre nicicum,
Pentru că pene n-are,
Scăpând asemene de moarte şi acum.

Aşa isteţul liliac
Din două întâmplări cu minte au scăpat;
Dar starea-i fizică nu e de lăudat,
Căci el, după proverb: nici turc nu-i, nici turlac
Şi tristă soartă au acei din poporeni
Ce nu sunt nicăiuri statornici cetăţeni.

CUPRINS

LUPUL LA PIEIRE

Un lup noaptea, vrând să intre tiptil la vro oierie,
Nimeri din întâmplare tocmai într-o câinărie.
Simţindu-l pe sur aproape, câinii toţi s-au întărtat.
Lătret, urlet, hreamăt mare, ca în iad au ridicat.
Înarmaţi cu puşti, ciomege,
Vânătorii se grăbesc care dincotro s-alerge.
Câinii în a lor iuţeală
Dau pe unde pot năvală.
— Nu lăsaţi, băieţi! le strigă un vânător mai bătrân.
Daţi lumină! Daţi lumină! Să-l prindem viu pe păgân!”
Un alt scăpără îndată
Şi, când la gard: ce să vadă!
Lupul cinchit într-un colţ,
Cu ochi crunţi, cu păr pe dos, clănţăia din dinţi la toţi.
Dar văzând că nu-i de şagă, că pieirea-i s-au ales:
— Oameni buni! le zise. Staţi!
Şi voi, câini, ce-mi sunteţi fraţi!
Eu aice sunt trimes
Sol de la neamul lupesc
Pace să statornicesc.
(Sigură ca la războaie: vecinică, nestrămutată,
Până la întâi gâlceavă cu care pacea-i curmată.)
Prigonirile pornite între noi să le lăsăm

Şi prieteşug, credinţă, unii altor să jurăm.
Vitele fără de grijă vor petrece despre noi
Şi chiar înşişi noi de alţii vom păzi bietele oi...
— Ei, măi dragă! îi răspunse vânătorul cel bătrân,
Tu eşti sur, dar eu sunt alb şi-n deprindere-mi rămân
Ca cu lupii să mă-mpac,
Când de piele îi dezbrac,
Şi prind de pe bot parale:
Daţi, băieţi, fără cruţare!

CUPRINS

DOI CÂINI

Un câine, de pe neam dulău,
Prielnic, credincios către stăpânul său,
Odată au văzut
Pe vechiul cunoscut,
Juju, căţel tărcat,
Ce din ogradă an în curte s-au luat
Şi carele acum la o fereastră-n casă,
Şezând pe un covor de cele mai frumoase,
Afară mândru se uita.
— Jujucă: ce mai faci mata?
Întreabă câinele, din coadă dând încet.
(Acesta între câini e semnul de respect.)
— Îţi mulţumesc, *mon cher!* răspunse lui Juju.
Sunt bine. Dorm, mănânc, alerg, mă hârjonesc
Şi pe saltele moi când vreau mă tăvălesc.
Dar spune-mi: ce faci tu?
— Eu sunt ca pururea. Rabd foame, ploaie, ger,
Păzind ograda la boier;
Dorm lângă poartă, sau cu caii,
Şi de la bucătari ades mănânc bătaie.

Ba ieri şi un fecior trei lovituri mi-au tras,
Pentru că n-am lătrat la vreme şi la ceas.
        Dar tu, Juju, cu ce-ntâmplare
Ai căpătat favor asupra-ţi aşa mare?
Ce slujbă la stăpân în faptă împlineşti?
Fiind atât de mic, în ce te bizuieşti?
— Eu! au răspuns Juju. Mă mir de întrebare!
Eu fac *apporte* şi joc ca omul în picioare!

Din oameni iarăşi sunt la soartă în favor,
Pentru că-n două labe ştiu a-umbla uşor
                Şi fac *apporte*
                Când pot.

CUPRINS

CALUL ŞI MĂGARUL

Păstorul unor oi, pe lângă turma sa
        Avea un cal şi un măgar.
Din întâmplare el găseşte o harşa,
Cusută tot în fir şi în mărgăritar.
Harşaua, precum ştiu acei ce merg călare,
Se cade calului spre înfrumuseţare.
        Păstorul însă-au socotit
Că calul e destul de fire-mpodobit
        Şi au găsit cu cale,
        Stăpân fiind pe ale sale,
Să puie pe măgar harşaua delicată.
        Dar au ieşit în faptă
Că prostul de măgar, nesocotind ce poartă
        Şi nedeprins a fi-mbrăcat,
Cu scumpa lui harşa în bahnă au intrat;
        S-au tăvălit, s-au răcorit
Şi chiar ca un măgar de glod plin au ieşit.

Din fabulă e lămurit,
Cum că păstorul au greşit,
Iar el o da la întâmplare.
Eu însă socotesc: că calul, deşi are
Nărav de tăvălit când este asudat,
Dar nu se bagă-n glod, şi cum s-au ridicat
Îndată de pe el tot colbu-i scuturat.

CUPRINS

ÎMPĂRŢEALA

Având tovărăşie
La o negustorie,
Câţiva prieteni pe viaţă
Au câştigat mulţime de bani gheaţă.
Şi adunându-se la casa lor obştească
S-au apucat folosul să-mpărţească.
(Dar sunt cam rare împărţele
Fără gâlceve sau smintele.)
Şi-ai mei prieteni buni, câştigul împărţind,
S-au întărtat la sfadă.
Când, iată! deodată,
Aud strigând:
— Săriţi! săriţi! foc! casa arde!
— Lăsaţi şi ne vom socoti pe urmă;
Dar trebuie să ştiţi că mie mi se cade
Din cea de faţă sumă
O mie încă şi mai bine,
Au zis dintre tovarăşi unul.
— Iar mie în tot bunul
Vro două mi se vine,
Le zise lor un alt.
— Aidem însă! — Ba staţi,
Şi dreaptă partea mea îmi daţi,

Strigară celalalt.
— Da pentru ce? Şi cum?..
Sfădindu-se aşa, prietenii văd fum
Cu pălălaie-n casă,
Şi neputând să iasă,
Au ars ei toţi, cu bani, cu tot.

Aici a zice pot:
Că la un rău obştesc, când cere trebuinţa
Ca să-l întâmpinăm puind unit silinţa;
Adeseori pierim obşteşte,
Când fieştecare
Strigând cu gură mare,
La interesul său în parte aţinteşte.

CUPRINS

MUNTELE

Un munte se trudea de facere cumplit.
Trei zile au vuit,
Încât se clătina pământul de sub el;
Dar în sfârşit s-au desfăcut
Şi au născut:
Un şoricel!

Această fabulă ca muntele e veche;
Eu însă să vă spun secretu-i la ureche:
Sunt oameni de la care-aştepţi
Minuni să vezi;
Aşa vuiesc de tare
Când ei se socotesc că au vro treabă mare;
Iar cercetând în faptă,
Găseşti isprava lor deşartă.
Spre pildă, eu ades scriu, şterg şi iar gândesc,

Ca când o epică piimă născocesc;
Iar după trudă multă
În faptă mă trezesc cu o făbuliţă scurtă.

CUPRINS

LUPUL ŞI ŞOARECUL

Din turmă lupul sur o oaie au răpit.
În codru s-au ascuns
Şi pe mâncat s-au pus.
Iar şoarecul au mirosit
Aproape de mâncare;
Din borticica lui cu pază au ieşit,
S-au furişat prin frunzişoare,
Şi tocmai de sub lup furând o fărmătură,
Ţuşti! iute-n crăpătură.
Iar lupul au pornit un răcnet foarte mare,
Urlând: "Săriţi! Tâlharii!"

Asemenea s-au întâmplat
În târg o întâmplare:
De la jăcuitor tălharii au furat
O pungă cu parale,
Iar el la ceastie îndat-au reclamat.

CHELTUITORUL ŞI RÂNDUNICA

Un tânăr foarte bun, dar prea cheltuitor,
Luând în stăpânire
O bună moştenire,
În vreme de un an, rămase pe uşor,

Şi tot ce mai avea acum era o blană,
Păstrată prin prilej că timpul sta de iarnă;
Iar cine nu-i de mic cu frigul învăţat
          În blană foarte crede.
Dar într-o zi mergând după împrumutat,
Din întâmplare el o rândunică vede.
          Găseşte-ndată negustori
          Şi ia pe blană bănişori.
Căci rândunelele, cum zic din însemnare:
A primăverii dulci sunt bine-vestitoare.
El însă au uitat proverbul bătrânesc:
Că-o floare nicidecum nu face primăvară.
          Şi iată, se stârnesc
Furtune, viscole cu ger cumplit afară;
Pe uliţi scârţâie omătul făinos;
De prin ogeaguri fum ca iarna gâlgâieşte;
Şi cel mai sărăiman la foc se încălzeşte.
Iar tânărul meu, trist, flămând şi friguros,
          Porneşte în surtuc de-acasă
          Să capete vro masă.
          Dar cum la uliţ-au ieşit,
Pe rândunică el o vede îngheţată
Şi, tremurând de frig, îi zice: "Blestemată!
          Pe faptă-ţi ai pierit!
          Aşa ţi se cuvine;
Căci fără blană eu sunt astăzi pentru tine."

Nu vreau s-ating pe nime,
          Dar mult mă mir în sine:
De ce, tot omul, când greşeşte,
Asupra altuia se dezvinovăţeşte?

FIERUL ŞI ARGINTUL
(Imitaţie)

CUPRINS

— Nu ai cuget, eşti un rău!
Tu te-ai făcut ciocan, tu te-ai făcut ilău.
Şi-n mine baţi fără cruţare!
Au doară ai uitat, că noi chiar din născare
Tot de un neam suntem;
Că noi alăturea în munţi ne-nfiinţăm?
Aşa ţipa la argintari
Sub lovituri tari,
Argintul prelucrat de-a fierului unelte.
Iar fierul au răspuns argintului aceste:
— Te mângâie, vecine!
Şi întru suferinţi ia pildă de la mine.
Tu încă ai noroc;
Iar pe mine, scos din foc,
Şi mai cumplit mă bate,
Tot fierul, al meu frate!

ORACOLUL

Întru un templu idolesc,
Era un zeu de lemn cu dar proorocesc;
El sfaturi şi poveţe la tot poporul da:
Pentru aceasta sta
În aur şi argint, spre slavă ferecat,
De jertfe-mpresurat,
De ruge asurzit
Şi de miroazme-năduşit.
Toţi în oracolul credea, fără-ndoială.
Dar deodată, vai! ce lucru de sminteală!

Oracolul slăvit
Cu totul s-au schimbat şi s-au nimicnicit.
În loc de adevăr, el tot minciuni croia
La cei ce mângâieri sau sfaturi îi cerea.
Iar pricina era:
Că-n zeul cel deşert un jertfitor intra
Şi, de avea el minte,
Apoi oracolul rostea cereşti cuvinte.
Dar când intra în zeu
Vreunul nătărău,
Atuncea vai de cei
Ce mai credeau în zei.

CUPRINS

NOROCUL ÎN VIZITĂ

Când norocul schimbă pasul
N-aduc ani ce-aduce ceasul
N. N.

Norocul pururea de toţi e blestemat
Că cine boierii nu are,
Sau cel ce nu-i destul bogat,
Toţi, de la mic şi pân' la mare
Găsesc norocul vinovat.
Când dimpotrivă el, ca orbul rătăcit,
În lume nicăiuri nu stă statornicit;
Ci umblă-n vizite, atât la împăraţi,
Precum la negustori, la domni şi la magnaţi,
Şi poate mâni va fi în bordeiaşul meu,
Sau în lăcaşul tău,
Prea bune cititor!
Dar trebuie să fii tu singur lucrător,

Să iai aminte bine
Şi vreamea să nu pierzi
Când de prilejul bun favorisit te vezi;
Căci el ades nu vine.
Iar dacă n-ai ştiut atunci să foloseşti,
Apoi fără cuvânt norocul ocărăşti.

În margine de târg era o casă mică,
Trei fraţi în ea trăia, ce nu sporea-n nimică,
La orice se-ncerca, lor le mergea pe dos
Şi-adese blestema norocul ticălos.
Pătruns de-a lor strigare,
Norocul hotărî curând să-i viziteze
Şi la căsuţa lor o vară să văreze.
O vară de noroc! Cui şagă i se pare?
De-ndată s-au văzut puternica-i lucrare:
Căci unul dintre fraţi fiind cam negustor,
Deşi nainte el la toate păgubea,
Acum orice vindea
Pe loc agonisea folos însemnător
Şi banii aduna din zi în zi cu spor.
Al doilea din fraţi
Era cam cărturari;
Citea, scria ca alţii,
De prin divanuri mari;
Având însă plecare
Să intre scriitor
La judecătoria, ce-i zic ajutătoare,
Prin a norocului puternic ajutor
Ajunse boier mare.
Acum mă întrebaţi:
Cu ce s-au folosit al treilea din fraţi?
Pe el în adevăr norocul au voit

Să-l sprijine mai mult decât pe ceielalţi
Şi vara lângă dânsu-au stat nedezlipit.
Dar numai ce folos,
Că peste vară el tot muşte au gonit,
Însă aşa de norocos,
Încât nu da o dată
Să iasă mâna lui deşartă.
Plinindu-şi vizita, norocul i-au lăsat
Pe unul boierit, pe altul prea bogat;
Iar cel al treilea norocul blestemând
Mă rog să judecaţi de mai avea cuvânt,
Şi oare nu era el singur vinovat?

CUPRINS

DOI RACI

— Ei, vezi, mă rog, ce nătărău!
Tot înapoi se dă.
Aşa un rac pe fiul său
Odată ocără.
— O, bunul meu părinte!
Răspunse racul fiu —
Cum mergi tu înainte?
Mă iartă că nu ştiu.
Şi dar, te rog, mă-nvaţă;
Dă-mi pildă drept povaţă,
Şi-apoi, eu după tine
Voi merge foarte bine.

E grea pretenţia fără exemple bune,
Să fie cineva desăvârşit în lume.

ŢĂRANUL ŞI OAIA

CUPRINS

Ţăranul au fost tras pe oaie-n judecată,
Cu reclamaţie de criminală faptă.
Iar vulpea, pe atunci fiind judecătoare,
Îndată au luat pricina-n cercetare
Şi, după formi, întâi chemări s-au rânduit
Atât pârâtei oi, cât şi jeluitor,
Trimise înadins prin vrednic slujitor,
Şi-adeverinţele la tact s-au priimit.
            Iar la înfăţişare
Ţăranul au propus aceste următoare:
— Cutare lună, zi, cinstită judecată!
La mine doi claponi pieriră din poiată,
A căror penele şi puful au rămas,
Şi oaia singură cu păsările-au mas.
            Dar oaia au răspuns
            Că-asemene prepus,
            De sine-i prihănit,
Căci toată noaptea ea atuncea au dormit;
Că oaia furtişag nu are din natură,
Precum vecinii câini vor spune lămurit,
Şi mai vârtos că ea nu pune carne-n gură.
            Deci dar, *s-au hotărât:*
"Aşa precum pârâta nu au tăgăduit,
Că cu acei claponi au mas într-o ogradă,
Apoi e îndestul de sigură dovadă,
Că ea, puternică, pe slabi au biruit;
Şi prin urmare dar, nu cred că s-au răbdat
            Să nu-i fi ospătat.
Pentru aceasta eu în cuget zic curat:
Ca păgubaşului pielcica să se deie,
Iar carnea-n tribunal depozit să se ieie."

ŢĂRANUL ŞI CALUL

CUPRINS

Ţăranul semăna ovăs în primăvară,
Iar calul, ce l-au fost adus în cărucioară,
Privind la semănat,
Fierbea în gândul său aşa un rezultat:
— Mă mir, cum zic de om că este o fiinţă,
Aleasă prin a lui a minţii iscusinţă?
Eu nu văd la dâns' minte
Măcar de un grăunte.
Şi oare poate fi mai mare nebunie
Decât să scurme el ogoare pe câmpie,
Şi apoi să presare ovăs sau altă pâine,
Când mult făcea mai bine
Ovăsul să-l dea mie
Ori murguşorului, iar pâinea la găine,
Sau până în sfârşit să ţie în păstrare?
Încai s-ar fi văzut a lui scumpete mare.
Iar ca să lepede pe dealuri şi pe văi,
E numai o dovadă
Că oamenii în faptă
Sunt foarte nătărăi!

Dar toamna-mbelşugată
Aduse multă roadă:
La una douăzeci ovăsul au sporit,
S-au strâns, s-au îmblăcit
Şi-acelaşi cal din el au ospătat tain,
Pe zi căuşul plin.

Nu e de lăudat
A dobitocului semeţul rezultat.
Dar, oare nu aşa? din oameni, îndrăzneţii

Cutează-a cerceta voinţa providenţii,
Făr-a putea străbate
A ei orânduieli şi căi nestrămutate.

CUPRINS

POETUL ŞI BOGATUL

Un sărăiman poet odat-au reclamat
Asupra unui om prostuţ, dar prea bogat;
Iar jaloba-i era în chipul următor:
— Tu, al Olimpului atotstăpănitor,
Şi preste zei mai mare zeu,
O, Joe preaslăvite!
Ascultă glasul meu,
Ia sama la a mea smerită rugăminte:
Cu ce ţi-am greşit eu,
De mă găsesc atât
De soartă prigonit,
Încât nu am nici casă,
Nici lingură, nici masă.
Şi singura-mi avere
E numai în părere;
Când dimpotrivă, văd, cu toată-a lui prostie,
Bogatul în trufie,
De-a lui închinători făţarnici ocolit
Şi pentru interes adesea măgulit,
În desfătare el se află tot voios,
Gras, gros şi sănătos;
Iar eu, ca vai de mine,
Sorb inspiraţie şi-o mistuiesc cu rime
Prin care, cum au zis un frate-n poezie,
Nu poţi scăpa măcar de-o mică datorie.
— Destul! Am înţeles,

Lui Joe au răspuns,
De jaloba-i pătruns.
Dar cum nu jedeci tu, că singur ţi-ai ales
Din bunurile lumii
Al slavei falnic nume,
Şi scrierile tale în veacuri viitoare
Vor fi nemuritoare;
Iar desfătarea lui e numai pe viaţă.
Şi când el ar avea o minte mai isteaţă,
Atuncea ar cunoaşte
Şi-ar plânge mai amar a sa nimicnicie;
Fiindcă cel ce naşte
Plăcuta poezie
E mult mai însemnat
Decât un nătărău bogat.

CUPRINS

AUTORUL ŞI HOŢUL

În întunericul lăcaşului de umbre,
În tartarul cumplit
Unde de grozăvii trist sufletu-ţi se umple
Şi unde merge omul de fapte osândit,
Sosiră totodată
La aspra judecată
Un hoţ răutăţit,
În sânge încruntat
Care au şi murit,
Pe viaţă spânzurat,
Şi un autor vestit,
Puternic în condei,
Care au dezvelit
Mult slobode idei,

Ce-ntocmai ca Sirene*
Era la glas duios,
Dar, potrivit cu ele,
Şi mult primejdios.
Orânduielile la iad sunt cu grăbire,
Nu este ca la noi zadară prelungire
Şi hotărârile se dau într-un minut.
Fără zăbavă dar,
Pe două straşnice grătare de metal
S-au pus două căldări, cu smoală s-au umplut
Şi bieţii vinovaţi în ele au intrat.
Dar sub tălhari au pus un munte-ntreg de brad,
La care singură Alecto** foc au dat,
Stârnind o flacără atâta de grozavă,
Cât bolţile la iad
Mai toate au crăpat;
Iar către autor părea asprime slabă.
Sub el la început
Ardea un focuşor abia-abia văzut,
El însă ne-ncetat mai rău se aprindea.
Trecură zile, ani şi sub tâlhari de mult
Cenuşă s-au făcut,
Iar focul sub autor necontenit ardea.
Văzând aşa asprime,
Văzând neuşurare,
El strigă cu glas mare
Că nu-i dreptate-n nime!
Că el, trăind în lume,
Şi-au dat un mare nume
Şi, de au scris ceva
Cam slobod, cam ghimpos,

---

* Sirene: zâne de ape care cu ademenitoarele lor cântări amăgesc pe călătorii ce le plac şi prinzându-i îi ţin robi în fundul apelor (Mitologie).

** Alecto, Tizifoni şi Mejer — trei furii ale tartarului (Mitologie).

Dar n-au crezut cândva
A fi mai păcătos
Decât un rău, un hoţ!
Atunci, o furioasă zână,
O sor' din cele trei a iadului surori,
Cu cozi împodobită de şerpi otrăvitori,
Cu bice sângerate-n mână,
Viind drept autor, au zis: "Nenorocite!
Tu cum de îndrăzneşti
Asupra providenţei strigare să porneşti
Şi să înşiri cuvinte
Precum le înşirai
Cât pe pământ erai!
Şi tu te socoteşti
Mai bun decât un hoţ?
El răul au urmat, el au făcut şi morţi
Cât au avut viaţă.
Iar tu... Ea au deschis lui lumea ca să vază:
Priveşte, uită-te la faptele-ţi cumplite,
Vezi fiii ce-au otrăvit pe mumă, pe părinte,
Cu multe desfrânări
Vezi fiice depărtate
De-a lor nevinovate
A sexului chemări,
Vezi deznădăjduirea familiilor întrege,
Adusă prin a tale mintioase încercări.
Tu de însoţiere, de legături, de lege
Ai râs, ai defăimat
Şi, pentru ca sujet de scris să poţi alege,
Ai fi dorit să vezi pământul răsturnat.
De cine patima au fost descrisă bine,
Cu dezveliri că viaţa e vis amăgitor?
De cine-i încântat nemernicul amor?
De tine!
Simţirea tinerimii de tine-i aţâţată

Prin o îmbrobodire de adevăr înalt
Şi răzbunarea urii de tine-nfăşurată
În scutece de sânge de om din om vărsat.
Aceste fapte toate,
Prin scrieri înfocate
Certând ai proslăvit
Şi-n loc de fericire,
Tu omului ai dat povară de gândire.
Dar încă câte rele nici nu s-au dezvelit
Din scrierile tale
Ce sunt cu-mbelşugare:
Deci rabdă, suferind!”
Au zis Mejer scrâşnind
Şi iute au trântit capacul pe căldare.

Dumnezeu să nu se-ndure
De oricare autor,
Ferindu-i pe toţi de furii
Şi de-a iadului cuptor.

CUPRINS

PRIETEŞUGUL ŞI AMORUL

— Iubite verişor,
Pe unde-ai mai umblat?
Prieteşugul pe amor
Văzând l-au întrebat.
— Umblat-am fără de cruţare
Şi un amorezat măcar nu am aflat.
— Şi eu am străbătut pustiile sub soare,
Dar n-am putut afla prieten de crezare.
— De ce dar oamenii ne dau numiri străine:
Dorinţa împlinind prin mine
Şi *interesul* lor prin tine?

D I N   P E R I O D I C E

VĂRUL PRIMARE

Sub laviţe-n cămară
Toţi şoarecii de frunte făcuse-odinioară
Sfat mare între ei,
La care hotărâse cu multă scumpătate,
Ca în a lor cetate
Să nu se-ngăduiască nici unul din acei
Ce nu vor avea coadă; pe un temei puternic,
Că şoarecul nevrednic
Să-şi cruţe coada sa,
La întâmplări mai grele
Cetatea va lăsa
În prada mâţei rele.
Se vede că ei coada o au semn de trufie,
Sau merit osebit;
Precum la noi fu barba cu titlu de cinstit.
Oricum pricina fie,
A şoarecilor act
Sub laviţe la tact
S-au pus în împlinire.
La următoarea însă obştească întrunire,
Un şoarec fără coadă cu cei de frunte sta
Şi pricini cerceta.
Alt şoricel cu laba vecinul îşi ghionteşte
Şoptindu-i: “Nu vezi, frate, ce rău ni se găteşte!
Cum poate fi primit

Un şoarec prihănit
În astă preacinstită de cozi lungi adunare?
Şi tu, bătrân ales,
Păzeşti tăcere mare”.
— Păzesc tăcere, dragă, căci el mi-i văr primare.
— Destul, am înţeles.

Nici în vizunii, oare,
Hatârul lege n-are?

CUPRINS

PAINGUL ŞI BONDARUL

Talentele în lume ce nu aduc folos
Sunt foarte de prisos.

La negustor de pânză, paingul în dugheană,
Văzând cum muşteriii la cumpărat se-ndeamnă,
Au zis în gândul său:
“Eu cu talentul meu
Pot face o cercare
Mai mult izbânditoare
Decât un negustor
Ce cumpără şi vinde product străin cu spor.
De mâine dimineaţă deschid o magazie
De-o nouă pânzărie,
De care omul încă pe lume n-au ţesut”.

Aşa au zis paingul, aşa au şi făcut;
Şi-n colţ, la o fereastră, şi-au săvârşit lucrarea;
Dar peste aşteptare,
Cu mătura, băiatul a doua zi l-au tras
Afară din dugheană

Şi truda-i au rămas
Fără luare-n seamă.
Atunci mâhnit, paingul se-ntoarce la bondar
Şi-i zice: “Vezi cum omul jaluz dispreţuieşte
Orice talente mari?
Tu înţelegi mai bine: te rog dar hotărăşte,
Ce pânză-i mai subţire?”

— A ta, nu-i îndoială! bondarul au răspuns,
Dar nu e de ajuns
Această însuşire;
Căci pânza e menită să-mbrace, să-ncălzească,
Ca să se preţuiască!

CUPRINS

BRAMINUL

Eu v-am spus odată, că omul când greşeşte
Adeseori pe altul se dezvinovăţeşte;
Iar dacă nu-i rămâne alt chip de îndreptat,
Apoi ori întâmplarea, ori dracu-i vinovat.
În India bogată
Un cuvios bramin,
Deşi era în faptă
De rele patimi plin,
Însă prin iscusinţa acea de ipocrit,
El da încredinţare
Că ar avea purtare
Întocmai cum se cade unui bramin cinstit.
Oare ipocrizie
Şi-ntre bramini să fie?
(Sau numai pe la noi
Sunt lupi în piei de oi?)
La astă întrebare

Chiar fabula mea poate să facă dezlegare.
Braminii împreună cu toţii vieţuiesc
Şi se povăţuiesc
De un păstor mai mare.
Ei sunt pilduitorii de lege în popor;
Au multe slujbe grele,
Au post nu prea uşor
Şi aspre rânduiele.

Deci, într-o zi de post
Braminul meu la slujbă, hrănit cu totul prost,
Socoate cum s-o deie
Ceva la fruptişor
Şi-i vine-n gând să ieie
Un proaspăt ouşor
Şi să-l cam învârtească la para lumânării.
Urmând aceasta, iată pe uşile cămării
Păstorul se iveşte:
— Ce faci, cinstite frate? De ce te-ai apucat?
Vezi cum se dezveleşte
Oricât de mic păcat.
— Oh! dreptule părinte, braminul au răspuns.
Întru aşa ispită vicleanul m-au adus!

Iar dracul de sub pat,
Ca mâţa au ţipat:
— Ba, ba, cucernice! mă iartă,
Eu singur văd întâiaşi dată
Cum ouăle se coc
L-a lumânării foc
Şi-ţi mulţumesc pentru ştiinţă,
Dorindu-ţi pocăinţă.
Adio! Ţine minte că dracul nu cunoaşte
Câte, un bun făţarnic, în cugetul său naşte.

PĂSTORUL ŞI ŢÂNŢARUL

CUPRINS

Păstorul liniştit
Dormea la umbră vara pe câini nădăjduit;
Iar şarpele din iarbă, cu limba-i pierzătoare,
Era acum aproape păstorul să omoare.
Dar un ţânţar, de milă pătruns şi îndemnat,
Pe somnoros în frunte
Aşa l-au înghimpat,
Încât, sărind el iute,
De şarpe el s-au ferit,
Însă, cu-ntâi mişcare, ţânţarul au turtit.

Un slab pe un puternic când vrea ca să-l trezească
La adevăr de care el nu e bucuros,
Prin buna faptă poate să se primejduiască,
Ca un ţânţar milos.

MUSCA

De la arat un plug
Venea încet spre casă
Şi, la un bou pe jug,
O muscă se-aşezase.
Iar ei, spre-ntâmpinare,
O altă muscă-n zbor
Îi face întrebare:
— De unde, dragă sor' ?
— Şi mai întrebi de unde!
Ei musca îi răspunde
C-un aer supărat.

Au nu pricepi ce facem?
Nu vezi că noi ne-ntoarcem
Din câmp, de la arat!

Spre laudă deşartă
Mulţi zic: *noi* am lucrat,
Când ei lucrează-n faptă,
Ca musca la arat.

CUPRINS

ADEVĂRUL SAU CUCOŞUL DE LA MOARĂ

Cucoşul, ştiţi prea bine, că are însuşire
De a ne da de ştire
Prefacerile zilei ş-a timpului schimbări.
El, făr-a se supune
La reguli şi cercări,
Când adevărul spune,
E ca un fabulist;
Iar când arată timpul e cam naturalist.
Ştiu dar că la o moară, cucoşul prin cântare
Morarului da veste la vreme de mâncare.
Însă-ntr-o zi, când moara umbla mereu vuind,
Şi unda zgomotoasă, în roţi cu-a sa iuţime
Izbea din înălţime
În aer spumegând,
Morarul simţea foame. Deci iese el din moară
Şi vede cum cucoşul, sărind pe-o grindişoară,
În pene se umfla,
Din gât se încorda,
Ş-apoi, căscându-şi pliscul, se pare că cânta.
Însă a lui cântare, de vuiet mistuită,

Era neauzită.
Morarul trist se duse în moară, aşteptând
S-audă mai degrabă cucoşul său cântând.

Aşteaptă, măi morare,
C-aşa-i şi-n lumea mare:
Când relele năravuri vuiesc neîncetat,
Atuncea adevărul nu este ascultat.

CUPRINS

BRICELE

Eram în hotărâre de fabuli să mă las,
E grea această cale la muntele Parnas;
Dar unchiul, care strânge nepotului avere,
Ce vrea de la el cere.
Aşa un unchi al meu,
Uşoară să-i stea ţărna şi sufletul ferice,
Prin testamentul său
Mă leagă ca să public o fabulă de brice;
Plinesc a lui voinţă ca sfântă datorie.

El îmi spunea c-odată, într-o călătorie,
Stând sara la popas,
Găsi un vechi prieten, cu care a şi mas.
Ei de cu seară-n vorbe de râs, de desfătare,
Cu pace-au adormit.
A doua zi, când unchiul din somnu-i s-a trezit,
Pe scumpul său prieten văzu în altă stare.
Acesta la o masă-n oglindă se uita
Şi-aşa de greu ofta,
Că îţi venea a crede
Că-n ea pieirea-şi vede.

— Ce-ţi este, frate dragă — îi zise unchiul meu —
Au nu cumva ţi-e rău?
— Oh, nu — răspunse cela — sunt sănătos, sunt bine;
Dar e o-mprejurare mai tristă pentru mine,
Că trebuie să mă rad
Şi barba mi-e ghimpoasă ca frunza cea de brad.
— Atâta-i tot, se vede că brice ai tâmpite?
— E prea adevărat,
Eu unul mă tem, frate, de brice ascuţite.
— Apoi nu-i de mirat,
Tu însuţi îţi faci răul. Întreabă şi-ţi vor spune
Toţi cei ce se rad singuri: că tu cu brice bune
Te-ai rade mult mai lesne şi mai nevătămat
Decât cu cuţitoaie
Ce pielea ţi-o despoaie.

A unchiului idee ca să v-o lămuresc,
Rog să luaţi aminte:
Că unii se feresc
De oamenii cu minte
Şi sunt mai bucuroşi
De cei la cap cam groşi.

CUPRINS

CÂINELE LĂTRÂND

— Am, am instinct de câine:
Să latru până mâine;
Vroi să răspund menirii de câine credincios.
Cei buni pe lângă mine pot trece-n bună pace,
Iar cei răi să se teamă! Eu am cu ei a face,
La ei dau furios,
Am, am, am drit de câine

Să-i latru până mâine.
Aşa bătea-ntr-o noapte în târg la negustor
Un câine păzitor.
— Mă mir — îi zise oaia tot de la acea casă —
Cum nu urăşti lătrând,
Când lumii nici nu-i pasă
De-un câine hămăind
Şi cum poţi tu alege
Pe răi din acei buni?
— Pot, câinele răspunse, eu am instinct, am lege
De-a nu spune minciuni.
Vezi ist trecător simplu ce merge cu pas mare,
Statornic, aşezat;
El este bun, îşi cată de drum cu nepăsare
Şi trece nelătrat.
Dar iată, un rău vine; vezi-l cum tot pândeşte,
Se trage-ncetişor,
În gându-i furtişaguri, prădări închipuieşte,
E gata de-orice crimă, e gata de omor.
O! am să-l latru tare,
Am să-l veghesc la lume spre pildă, spre-nfruntare,
Şi în ograda noastră un pas
Nu am să-l las!
Îmi azvârle o pâine,
Vrea să mă-ademenească pornit de cuget rău:
Îi dispreţuiesc harul, am, am să bat mereu.

Atunci stăpânul casei a alergat la câine,
De care avu noroc,
Căci răul era gata să-l prade dându-i foc;
El netezi dulăul şi-i zise: “Ar fi bine
La-ndatoriri în parte să fim noi toţi ca tine.”

UMBRA ŞI OMUL

CUPRINS

Un om nu prea cu minte
Să-şi prindă umbra vrea,
Dar când pornea nainte,
Şi ea mergând sporea.
Iar ea fugea mai tare
Şi ori cu ce o alunga,
Tot umbra nu se da.
Când ostenit de goană, el îndărăt se-ntoarse,
Atuncea ea din urmă cât cole îl luase.

Aşa-i acea nălucă, nătângă şi fatală
Ce pururea ne-nşală,
Sub nume de noroc,
Şi după care unii necontenit s-alungă
Dar nu pot să-l ajungă;
Iar alţii, stând pe loc,
De el se folosesc.
Şi fără nici un merit favoru-i dobândesc.

BONDARUL MIZANTROP

— Merge iute, zău nu-i şagă,
Spre pieire, lumea-ntreagă.

Merge, merge, se tot duce,
Spre pieire au pornit,
Zi ce merge, rău ne-aduce
Rău, tot rău, fără sfârşit.
Astfel în mizantropie

Un bondar se căina,
Stând pe-o creangă de scumpie
Ce la vânt se legăna.

Şi zicea el: “Zău, nu-i şagă,
Se tot schimbă lumea-ntreagă.

Când gândesc la vremi trecute,
Când tot vesel eu umblam,
Cu albine mult plăcute
Prin văzduh mă legănam
Şi-n petreceri amoroase,
Într-un dulce bâzâit,
Zi şi noapte răcoroasă
Petreceam necontenit!

Dar, vai mie, zău nu-i şagă,
Se tot schimbă lumea-ntreagă.

Tot zburam dincolo-ncoace,
Păream tare printre-albini;
Vezi, pe-atunci, la dobitoace
Încă roza n-avea spini.
Dar acum s-au schimbat toate,
Eu de jale sunt pătruns.
Vremi mai rele nici se poate.
Vai, ce vreme am ajuns!

Merge iute, zău nu-i şagă,
Spre pieire lumea-ntreagă.

Vrun bondar să mai vezi încă
Că-i iubit, că-i curtenit
Şi degeaba că mănâncă,

Făr’ să fi agonisit,
Vrun bondar să bâzâiască,
Nişte suave, dulci cântări;
Şi pe-albini să răsplătească
De-a lor muncă prin plăceri!
Merge iute, zău nu-i şagă,
Spre pieire lumea-ntreagă.

Vai, nu-i bine, zău nu-mi place.
Bondărimea s-a sfârşit,
Peste dealuri nu-ş ce-aş face,
Să mă duc necontenit.
Spun c-acolo se găseşte
Bondar mândru cântător,
Ce tot încă bâzâieşte
Al său viers fermecător.
Merge iute, zău nu-i şagă,
Spre pieire lumea-ntreagă!”

— Moş uncheş— zise-o albină —
Zău, greşeşti, de tot greşeşti!
De-amor viaţa încă-i plină,
Bătrân eşti şi n-o simţeşti.
Dar el, în mizantropie,
Ne-ncetat se căina,
El pe creanga de scumpie
Bâzâind tot repeta:

— Merge iute, zău nu-i şagă,
Spre pieire lumea-ntreagă.

DOUĂ MANCE ŞI UN COPIL

CUPRINS

În vremile trecute o jupâneasă mare
Născu un făt-frumos.
Copilul cât se poate era de sănătos;
Dar pentru ca să aibă mai bună căutare,
Cucoana două mance pe lângă dâns' ţinea
Şi singură-l hrănea.
Cu astfel de mijloace credea pe-atunci oricare
Că pruncul va ajunge un urieş sub soare.
El însă deodată trăia mai mult sugând,
Căci mancele şi muma mi-l îndopau pe rând,
Încât după o vreme aşa îl ghiftuise,
Că copilaşul gingaş de tot se bolnăvise.
Mai-mai era să moară, dar soarta l-au scutit.
Iar într-o zi când muma de-acasă au lipsit,
Lăsând femei şi mance de cuconaş să cate,
Ca prin un farmec ele se-mprăştiară toate,
Şi, rămânând copilul în leagăn singurel,
Se răsturnă din el…
Chiu, ţipete prin casă se auzeau de-ndată.
Boierul, supărat,
Veni să vază singur pe prunc cu capul spart.
El într-o plecare pe gânduri afundat,
Rosti aşa cuvinte: "Că mance de prisos,
Oricum, şi-n orice stare, n-aduc vreun folos".

TRECĂTORII ŞI CĂŢEII

Pe uliţă-n plimbare
Doi trecători mergeau
Şi o întrevorbire de cuviinţă mare
Ei serios ţineau.

Când, iată de la căsuţă
Un căţeluş sfrijit
Asupra lor s-au repezit;
Ţah, ţah, ţah, ţah, şi altă în urma lui hăituţă.
Apoi căţei, căţei,
Mulţime — ştiţi ca ei...
Încât unul din oameni acum vrea să găsească
Vrun bulgăre sau piatră, căţeii să-ngrozească.
— Astâmpără-te, frate, îi zice celălalt.
Au doar n-ai mai aflat
A câinilor natură?
Jaluzi, ei orice văd
De fire mai aleasă, acolo se repăd
Şi nu mai tac din gură,
Iar tu păzeşte-ţi drumul, mergi drept ca un român.
Ei latră şi rămân.

Şi între oameni este rău' jaluzia:
Ea-i sor' cu duşmănia.

CUPRINS

VULPEA DUIOASĂ*

În timpul primăverii un tânăr vânător
Ucise-o păsăruică; şi prin a lui urmare
Făcu un rău mai mare,
Căci puii ei rămase sărmani în cuibuşor!
Abia ieşiţi din ouă, goli, cruzi, fără putere,
De-a foamei grea durere
Ei casc din pliscuşoare, cer milă piscuind;
Cer hrană ş-aripi calde, pe mumă rechemând;

* Această fabulă au fost compusă la anul 1847 şi dedicată unui mare vânător de epitropii, care, ca şi vulpea noastră, au smuls ades tiuleile orfanilor, căzuţi sub epitropia lui.

Dar muma nu-i!... Când, iată,
O prea cinstită vulpe pe-acolo se arată
Şi de sub cuib începe a predica aşa:
— Ce inimă-mpietrită nu s-a înduioşa
Văzând aste fiinţe atât de neferice!
Voi, păsări ce zburaţi
În preajmă-le pe-aice,
Cum nu vă înduraţi
Ca să le ajutaţi?..
Tu, cuculeţ, vecine?
Tu schimbi acum la pene şi oare nu-i mai bine
Să le aduci pe toate în cuibul de orfani?
Tu, ciocârlie dragă, ce cânţi a ta plăcere
În leagănu-ţi de zefiri... au, doar, nu simţi durere
De ticăloasa stare acestor sărăimani?
O! tu, mierluşcă dulce, tu trebui să fii bună.
Zburând pe jos adună
Şi adă viermişori
La bieţii puişori.
Iar tu, privighetoare,
Ce cu a ta cântare
Ai fermecat o lume... adoarme-i şi pre ei
În melodii plăcute, în desfătări de zei.
Cu-aşa mijloace bune, cu-a voastră duioşime,
Voi veţi asigura
A lor viitorime,
Şi când ei vor zbura...
Atunci un vântişor
Făcu să aibă vulpea tiulei pe botişor!..

Acel ce-i bun în faptă, la vorbe nu sporeşte;
Tăcând el bine face! Iar cel ce te-asurzeşte
Că de orfani i-e milă, pândindu-i ne-ncetat,

Acela nu-i curat!
Şi oamenii, adese, în fapta generoasă
Sunt vulpea cea duioasă.

CUPRINS

CAPRA ŞI IADA

Ţăranul între vitişoare
Avea şi o căpriţă.
El o numea leliţă,
Îi da adese tăricioare.
Şi bine o ţinea.
Ea însă un nărav avea:
De câte ori ţăranul intra pe zi în casă,
Căpriţa după dânsul pe-o laviţă sărea,
Apoi şi peste masă...
Stăpânu-i suferea,
Căci aştepta să vadă
Curând, pe lângă capră, şi o frumoasă iadă
(Iar unde omul este pe cale de sporit
Oricare suferinţă
O poartă, mulţumit,
Vânând a lui dorinţă.)
Nu după multă vreme ieduţa se născu.
De aldămaş ţăranul la crâşmă petrecu.
Dar când napoi se-ntoarse,
Văzând cum sare iada de pe bordei pe casă,
El a bufnit de râs,
Şi în proverb a zis:
— Căpriţa sare masa,
Ieduţa — casa!

E prea adevărat,
Că viţiul din născare
Nu e vindecat,

Şi a naturii lege îşi are-a ei lucrare,
Iar mie-mi place când
Aud pe-un fiu cu minte cam astfel rezonând:
“Părinţilor viaţa, respectul, ascultarea
Le sunt dator; dar totuşi în fapte nu doresc
A lor deprinderi rele ca fiu să moştenesc.”

CUPRINS

NADA ŞI CHITICUL

Deşi n-am darul de ghicit,
Văzând însă pe flutur pe lângă lumânare,
Prezicerea-mi îndată îşi are-a ei urmare:
Că el nu scapă nepârlit!
Aceasta-i o asemănare,
Din care cititorii pe samă-şi vor opri
Cât bunele lor simţuri în parte vor dori.
Iar eu aud adese iertând întâi greşală
Sub nume de o glumă, de cuget trecător;
O! toate trec pe lume, dar fapta rea-i fatală,
De-a ei ademenire nu poţi scăpa uşor.
Judecătorul care
La-ntâia lunecare
Vrea cugetul s-adoarmă cu pilda unor alţi…
Să ştii că-n mârşăvie va-ntrece pe ceilalţi.
Un cămătar ce-odată luă pe an dobândă
Cât capete e-n stare pe tatăl său să vândă.
Un avocat ce crede să facă negrul alb
După a mea părere are moral cam slab.
Un june crescut bine,
Dar prea-ncântat de sine,
În oarba-i îngâmfare pe loc e cap stricat.
O jună frumuşică ce curte nu primeşte,
Mai mult însă cu unul prin unghiuri şopoteşte

Şi e nepăsătoare către al său bărbat...
Se află pe un luciu oricând de-alunecat.
Acela care-i place tot intrigi să adune,
Umblând din casă-n casă, le-nvaţă de minune,
Dar mai târziu... Văd însă că sporul de vorbit
M-ar da de gol la lume că am îmbătrânit,
Căci vremea către toamnă se face mai ploioasă,
Iar vârsta naintată de vorbă bucuroasă.
Să las dar alte pilde şi fabula să-mi spun,
Aşa precum mi-au spus-o şi mie un om bun.

La heleşteu, nu mare, în unda-i acea lină,
De caracudă plină,
Cu undiţe băieţii şi leneşii din sat
Chitici de toată mâna undea neîncetat.
Unditul, ca şi pânda, vrea mai ales răbdare...
De multe ori pescarul în lungă aşteptare
La legănânda plută se uită neclintit:
Ea piere; el smuceşte
Şi-n loc să tragă peşte,
Se-ncredinţează numai că nada i-a lipsit:
Chiticul de sub mână îi şi făcu răpire.
Astfel un chitic sprinten, sumeţ din a lui fire,
Cam înşela adese şi pe pescarii mei.
Dar nu-i trecu prea multe; căci într-o zi, când ei
Undeau întru răbdare, chiticul se-ncântase
Şi caracude mii
În preajmă-i adunase:
— Uitaţi-vă — le zise — cum stau delaolaltă
O nadă... două... trii...
L-al patrulea... adio, prea fericita baltă
Şi toţi chiticii vii!

Aşa el adevărul târziu l-au priceput:
Că de ademenire să fugi la început.

ŞTIUCA ŞI MOTANUL

CUPRINS

Nu-i bine când pânzarul se-apucă de cusut,
Iar croitorul de ţesut.
Şi e desigur totdeauna
Că cine multe întreprinde
Nu scoate-n capăt nici pe una,
Ba încă râsul lumii adese îşi aprinde!

O ştiucă prea colţată, jaluză, de soi rău,
Văzând odinioară
Motanul de la moară
Cum şoarecii vânează... căzu la el mereu
Cu multă rugăminte, s-o ieie la vânat.
— Dar spune-mi: cunoşti oare
Tu astă vânătoare?
O întrebă motanul. — Nu-i lucru minunat
— Răspunse mândră ştiuca — de-a prinde şoricei,
Când prindem costrăşei!

— Prea bine; hai la treabă! Tu, dar, vei lua sama
Aproape de lăptoc,
Iar eu — zise motanul — mă duc să păzesc vama
Pe lângă poloboc.
Toţi şoarecii din moară
Aice au să-ţi vie; vânează şi-i omoară.
Noroc! Noroc!
Mergând la loc, motanul s-a apucat de treabă
Şi, foarte-n grabă,
Mulţime de şoricărit
El a vânat, a omorât.
Apoi şi la tovarăşa a mers, dar ce să vadă!
Mai, mai, murinda ştiucă, ciuntată, fără coadă,

Pe care şoarecii i-a ros,
Abia ruga, prin semne, s-o tragă până' la baltă.
Motanul, credincios,
A tras-o, dar îi zise: “Vecină! de-altă dată
Păzeşte-ţi rânduiala:
Nu te-apuca de ce nu poţi
În capete să scoţi
Şi nu-ţi mai vârî botul unde nu-ţi fierbe oala.”

CUPRINS

TURMA ŞI CÂINELE

Am să vă spun de-o turmă şi cele întâmplate
La stână; dar întâi vreau să vă amintesc
Că binele şi răul, prin lupte ne-ncetate,
O lume cârmuiesc.
Că element, om, fiară, fiinţi nenumărate,
Prin lupte se nutresc,
Că oaia şi cu capra, deşi sunt o făptură,
Nu sunt de o natură.
Oaia, precum o ştiţi,
E blândă-ascultătoare,
Iar capra-i şugubeaţă, şi nu vă îndoiţi
Că-i şi cam săritoare.
Deci la o turmă bună, unde era oi mii
Şi capre două, trii,
S-au auzit odată
O ceartă prea ciudată,
Căci oile ziceau
Cam astfel între ele,
Zbierând mereu:
— Voi, caprelor, în turmă sunteţi nişte lichele;
De ce dar ne conduceţi ş-adese ne purtaţi?

Prin curături, ogoare, voi faceţi stricăciune,
Voi despoiaţi copacii, pe garduri vă-agăţaţi,
Iar noi păţim ruşine;
Şi oare nu-i mai bine
Să aveţi voi turma voastră şi singure să fiţi?
— Nu — zise lor dulăul — voi, oilor, nu ştiţi
Că lupul totdeauna din turmă dijmuieşte
Şi turma fără capre mai greu o risipeşte?
Iar unde-s frunte ele, eu încă am un dar:
Păzindu-vă din urmă, nu latru în zadar.

Credinţa câinelui pe oaie o păzeşte;
Dar ce va face omul cu-a lui societate
Când ea va fi legată ca turma, din păcate?
Găsi-va câine credincios
Să o asigureze de lup primejdios?..
Căci o societate în veci nu e întreagă,
Cât de un gând şi cuget nu sunt cei ce-o încheagă.

CUPRINS

VAPORUL ŞI CALUL

Locomotivul ca fiara muge,
Din sânu-i scoate de tartar fum,
Şi ca balaur şuierând fuge
Pe ferecatul cu şine drum.

O coadă lungă în urmă-i poartă:
Şir de vagoane cu călători;
Astfel vaporul fu de la soartă
Menit să poarte pe muritori.

— Ce naiba duce oare atâta greutate,
Şi cu o repegiune cât nu e de crezut?

Zicea, în spaimă, calul l-al său de hamuri frate,
Când trenul a văzut.

— Eu! — i-a răspuns vaporul, c-un şuier de mândrie.
— Tu, tu? întreabă calul; dar spune-ne ce eşti?
Şi-a noastră datorie,
Cum poţi să ţi-o însuşeşti?

Noi, caii, de când lumea, pe om l-am tot purtat.
Primblări de gust, vânaturi, călătorii, răzbeluri,
Amoruri, fapte grele şi alte multe feluri
De ale lui capricii, noi i-am îngemănat...

— Domnule cal, ascultă, —
Vaporul întrerupse, — să-ţi spun cât stau pe loc,
Căci, fără vorbă multă,
Tu eşti în toată vremea un vrednic dobitoc,
Şi eu sunt o putere ce când mă găsesc strânsă
Atunci mă întăresc;
Împrăştiată însă
Îndat'mă nimicesc.
Cunoaşte dar secretul ce am de predomnire:
Puterea prin unice.

CUPRINS

PRESURA

În adâncă liniştire,
La revărsatul de zor,
Presura, cu glas din fire
De abia răsunător,
Cânta plină de simţire
Către bunul ziditor!

Iară când măritul soare
Ca un mire mult dorit,
Bucurând toată suflarea
S-a ivit la răsărit
Şi când lumea salutare
Îi depunea prin cântare,
Atunci presura tăcea.
Însă o privighetoare
Ce mai de mult o ştia,
I-a şi făcut întrebare:
De ce tace?
— Nu cutez,
Zise presura-n durere,
Cu glasu-mi fără putere
Soarele să salutez.
Dar cu nespusă plăcere
Eu vă binecuvântez!

Aşa şi eu mă căinez
Că n-am talentul poeziei:
Să cânt unirea României.

CUPRINS

FRUNZELE ŞI RĂDĂCINA

Într-o zi de vară, lină, călduroasă,
Răspândind în vale umbră răcoroasă,
Frunzele pe arbor vesel dănţuiau
Şi cu zefiraşii astfel se şopteau:
— Dulce e viaţa frunzelor, când ele,
De rouă lucinde, mândre, tinerele,
Lumea înverzesc
Şi o răcoresc.
Călătorul pacinic, obosit de cale,

Oricând se arată în a noastră vale,
Sub arbor el stă
Repaos de-şi dă.
Mândre fetişoare locul vin să prindă,
Vrând la umbra noastră hora să întindă;
Şi cel păstoraş
Le cântă de jale-n al său fluieraş.
Iar de primăvară, chiar privighetoarea,
Cântăreaţa văii, cea fermecătoare,
În desimea noastră mult s-a răsfăţat
Şi ne-a tot cântat.
Apoi când românul doina hăuleşte,
El pe frunză verde întâi o numeşte;
Înşişi zefiraşii, voi ne legănaţi
Şi ne dezmierdaţi.
— Dar spre neuitare,
Nu se cade oare
— Frunzelor le zise un glas din pământ —
Despre rădăcină vreun bun cuvânt?
— Cine-i rădăcina? Şi cum de cutează
Cu noi să se certe, când nici se-nsemnează?
Frunzele pe arbor zise vâjâind,
De ciudă plesnind.
— Rădăcina face arborul să crească
Şi peste tot anul frunză să renască —
Le răspunse ea.
În alt chip fiinţă voi nici aţi avea.
Să ţineţi dar minte
Aceste cuvinte:
Viaţa vegetală,
Viaţa socială,
Totului atârnă
De la rădăcină.

LUPUL BĂTRÂN

CUPRINS

Un fabulist al nostru ne-au povestit c-odată
Se rânduise-n ţară un lup nazâr pe oi,
Dar cum ocârmuise, el încă nu ne-arată;
Şi ce isprăvi făcuse, ne lasă-a ghici noi.
Aşadar cercetarăm
Şi ne încredinţarăm
Că turma-ncredinţată acestui nazâr mare,
Prădată, ovilită,
Călcată, spârcuită,
Dup-o osândă lungă abia avu scăpare.
Luat fiind în durăt, de-o laie de cotei,
C-urechile plioştite, cu coada între vine,
Nazârul lup cu fuga se duse-n ţări străine,
Abia scăpând de ei!
Acum iar de-odată un vuiet se stârneşte,
Că după atâta vreme bătrânul lup doreşte
Să vie iar în ţară, unde-i făgăduise
Cârlanii să-l aleagă nazâr împărătesc.
Se vede că Nazârul trecutul a uitat,
Nu ştie că coteii ce-atunci l-au alungat
Acum sunt dulăi
Şi nu i-ar şedea bine
La bătrâneţe tocmai, să paţă vro ruşine!

JDERUL ŞI CACOMUL

— Da' bună ziua, nene! Îmi pare curios
Ca să te văz astăzi în piele şi voios;
Ieri am privit, eu singur, ciudata vânătoare
După cacomi: trei oameni din ochi te urmăreau

Şi te-ndreptau mereu
Spre mlaştina cea mare;
Apoi am văzut încă, cum toţi la ea au stat
Şi te-au înconjurat.
Atunci... şi eu, vezi bine,
Temându-mă de mine,
În scorbur-am intrat
Şi nu ştiu ce s-a mai urmat.
Ian spune-mi, drag vecine,
Cum ai scăpat din lăbi de om? —
Întrebă jderul pe cacom.
— Cum am scăpat? răspunse cacomul moderat,
Curat ca prin minune,
Dar trebuie a-ţi spune
Un lucru vederat:
Că omul din natură are
Plecări destul de bune.
Tu ai văzut cu ochii cum m-au înconjurat
La mlaştina cea mare
Şi ştii că eu mai bine mă dau prins
Decât să fiu de glod atins.
Ei bine!
Văz că-un om s-apropie de mine,
Îmi pune pe cap mâna şi zice la ceilalţi:
"Emblema curăţiei, el trebui să trăiască
Ca în integritate pe om să pilduiască!
Aideţi mai bine, fraţi,
Să prindem pe murdari,
Pe jderi, pe vulpi, pe angării mai mari.
Ce port virtuţi pe gură,
Dar dau prin glod şi fură".

URSUL BUTNAR

CUPRINS

Un urs văzând pe-un pădurar
De meserie cam butnar
Cum cercuri îndoieşte
Şi în avut sporeşte;
A socotit să-ncerce şi el ăst meşteşug.
La cercuri trebui strung
Şi alte cuviinţe,
Dar ursului ce-i pasă de practice ştiinţe:
El are lăbi, putere, el vrea neapărat;
Iar voia câte fapte pe lume n-a lucrat.
Acum răsună codrul! Tot ce-i nuia mai groasă,
Din rădăcină-i scoasă;
Trăsnesc, plesnesc copaci, în lăbi de urs mereu,
Dar lucrul mergea greu.
Văzând aşa ursachi la pădurar aleargă,
Încât sta gata omul asupra lui să meargă.
"Ascultă-mă, vecine! Ian nu te aţoşa, —
I-a zis degrabă ursul, căci vorba nu-i aşa.
Eu am venit cu pace şi-ţi fac o întrebare:
Tu-ndoi la cercuri bine, apoi de ce eu, care
Acum de două zile muncesc necontenit,
Mulţime de pădure în labă-mi se sfărmară,
Făcându-o ciurcele, să-ncarci tu mii de cară,
Şi nici un cerc n-am îndoit.
Spune-mi de este oare
Vreun secret ascuns?"
— Aşa: el stă-n aceea, — lui omul i-a răspuns, —
Ce tu n-ai din născare,
Şi-anume: în răbdare!

BROASCA ŞI ZEUL

CUPRINS

— Bre-che-che-chex! coax! coax!
Căci fără apă am rămas! —

Aşa striga o broască, ce de cu primăvară
Din valea cea slotoasă, pe deal s-a fost retras,
Şi într-o scursură trăia ca pe Parnas.
Dar seceta de vară
Scursurile-au zbicit,
Iar broasca mea zvântată de-a glodului dar mare,
Striga la zei aşa de tare,
Precum mai sus v-aţi lămurit.
Ea prin acea strigare rugi grele înălţa:
Să se ridice apa pân' la scursura sa.
Când iată!
Zeul se arată.
Şi-i zice: "Ce vrei oare,
Urâtă grăitoare?
(Era, se vede, Joe în bune dispoziţii),
Nu pot băga în seamă a tale, eu, capriţii,
Ca să înec o vale şi un întreg norod,
Când tu poţi singură să te cobori la glod
De unde te-ai urcat
Pe deal, ce nu-ţi e dat".

Sunt unii dintre oameni, carei cu sete vor
Ca bine să le fie pe lume numai lor;
Vânând pe orice chipuri măriri, averi şi nume,
Măcar să piară lumea.

MUŞTELE ŞI ALBINA

CUPRINS

Două muşte sprintenele
În ţări străine porneau
Şi pe albină cu ele
Cam astfel o îmbiau:
— Hai să mergem, surioară!
Papagalii toţi ne-au spus
Că pe-acolo-i numai vară,
Soarele n-are apus.
Libertatea predomneşte
În tot ce-i vieţuitori
Şi dreptatea nu scuteşte
Nici de muşti-ucigători.
Iar aice... oh! ce soartă!
Să trăieşti în ţara ta,
Aci vie, aci moartă,
Fără a te desfăta.
Păiajenii pe la ţară
În mreajă ne potopesc;
Iar prin târguri, peste vară,
Ca pe duşmani ne gonesc.
Apărători, rea hârtie,
Toate s-au descoperit;
Vii să guşti din farfurie
Şi pe loc te-ai otrăvit.
La mezelicuri capace
S-au răspândit de ajuns;
Apoi răul ce ne face
Paharul cu miere uns!..
— Cale bună, muşti, de-aice!
Le zise albina lor.
Eu rămân, căci sunt ferice

Şi în ţară-mi voi să mor.
Pămîntenii, mic şi mare,
Ai mei faguri toţi iubesc;
Şi pentru-a mea bunăstare,
Vara, iarna, îngrijesc.
Iar voi, oriunde vă-ţi duce,
Dacă şi-n acele ţări
Vreun bine nu-ţi aduce,
Nu veţi afla desfătări.

Acel ce pentru-a lui ţară
În faptă face folos,
Orice rău îl împresoară,
Nu o lasă bucuros;
Iar acel ce nu lucrează
La edificiul comun
Singur se expatriază,
Căci nimic nu face bun.

CUPRINS

CARELE CU OALE

O tabără de care mergea la târg cu oale
A unui neguţător.
El însuşi cu-ngrijire le conducea în cale,
Sperând de Moşi s-adune folos însemnător;
Dar trebuia să treacă o renumită vale,
La care cărăuşii-ndată ce-au sosit,
Aşa s-au sfătuit:
Ca să pogoare valea, pe rând, încet, cu minte;
Iar carul după urmă să facă înainte,
Căci boii ce-l purtau,
Deprinşi fiind şi maturi, mai vrednici s-arătau;

Şi în adevăr, carul mergea încet, ca gândul
Cel încercat de grije şi frământat de ani.
Dar o pereche de juncani
A căror venea rândul,
Pe boii bine învăţaţi
Îi criticau de moarte:
— Uitaţi-vă, boi lăudaţi!
Vedeţi — ziceau — neghiobii, un car nu ştiu să poarte,
Ia uite la Boţolan!
Se târâie ca broasca... Ia vezi alde Prian
În jug cum tot se lasă;
Ar vrea din el să iasă.
O, Doamne! Şi ce boi!
Cu ce renume mare!
Mai bine ar căra gunoi,
Sau ar şedea la bragă, pe somn şi pe mâncare...
Ia să ne vadă şi pe noi!..
Cu-aşa ocări, juncanii pornesc cu carul lor;
Dar greutatea îi apasă;
Ei să oprească vor,
Şi-n dreapta se cam lasă;
Apoi, de la o culme, la stânga-n loc cârmesc,
O culcă drept pe fugă, cât le lua piciorul,
Răstoarnă oalele... şi în râpă se opresc...
Încât neguţătorul,
Cu mâinile crucişe, la hârburi se uita
Şi foarte greu ofta.

Eu nu ştiu cum s-a întâmplat,
Ţiu mult cu viitorul,
Căci de trecut m-am săturat
Şi nu-i păstrez amorul;

Dar vreau s-arăt la unii *noi*,
Cum ei în timpuri grele
La alţii văd numai noroi
Şi numai fapte rele;
Iar când s-apucă singuri ei
De trebi, ca oameni grei,
Răstoarnă carul drept de râpă
Şi tot încă mai ţipă.

CUPRINS

ZMEUL

Un zmeu cu-o coadă lungă şi cu-o zbârnâitoare
De tot răsunătoare,
Văzându-se odată sub nouri ridicat,
La fluturul din vale, acestea au strigat:
— Zburdalnică fiinţă!
Tu, care toată ziua cu-atâta uşurinţă,
Te-alungi tot după flori,
De ce nu cutezi oare să te ridici ca mine,
Să răspândeşti în aer miroase şi fiori?
Mi-e milă, zău, de tine,
Căci în întinsul spaţiu abia te mai zăresc.
— O, nu-ţi mai fie milă, lui fluturul îi zice.
Eu soarta-ţi n-o doresc.
Tu zbori legat,
Eu liber mă desfătez aice
De flori înconjurat.
A ta zbârnâitură e şărlătănerie;
Chiar starea ta atârnă de vânt şi de copii;
În fine, tu eşti jucărie,
Iar eu sunt dintre vii.

Aşa şi între oameni sunt şarlatani, sunt zmei,
Ce zbârnâiesc, se-nalţă cât vântul lor le bate;
Iar cum a lui suflare ori stă, ori se abate,
Ca vântul cad şi ei.

CUPRINS

NEGUŢĂTORUL

— Ia vin-încoace, măi nepoate!
Dar ce te-ai cufundat acolo-n socotele;
Vino de vezi aice un negustor cât poate
La cazuri, ştii, mai grele.
Cunoşti tu cea bucată de-aba, de molii roasă,
Şi putredă, şi groasă,
Ei bine, Dumnezeu
Trimise-un nătărău
Şi iată bănişorii că-mi sunt acuma-n palmă,
Pe-un lucru făr' de seamă.
— Aşa poate să fie, răspunse cel chemat,
Dar, unchiule, eşti înşelat,
Că tu monedă falsă pe marfă ai luat.

Aşa diplomaţia înşeală şi se-nşeală,
Aşa mai mulţi din oameni, mic de la mare fură;
Cu osebire numai, că unii nu au gură
Să dea pe alţii la iveală.

ARICIUL ŞI CÂRTIŢA

— Sunt liberă, am dreptul,
O cârtiţă zicea,
Pe sub pământ cu-ncetul,
Să scurm cât mi-ar plăcea.

Şi cine poate oare de mine să se lege,
            Când eu mă cred în lege?
Prefac în ţărnă neagră pământul sănătos
            Şi-l fac moşinoios...
— Eu! i-a răspuns ariciul, eu am de la natură,
            Neîmpăcată ură
Asupra tuturor ca tine vietăţi,
            Ce zac în răutăţi.
Căci văd câmpie verde, de mâini de om ne-atinsă,
Cum tu o ai pătat-o cu mult negre culori;
Văd iarăşi o grădină de frumuseţi cuprinsă,
Cum ai desfigurat-o, scurmând chiar pe sub flori.
Şi pentru ce tu oare nu scormoleşti gunoaie,
Ca să lucrezi în ele cât vrei la moşinoaie,
            Iar nu pământ curat:
Cunoaşte dar, că duşman îţi sunt neîmpăcat...
După aşa cuvinte, ariciul iată, vede
            Un moşinoi mişcând;
Cu armele-i întinse la dânsul se repede
Şi cârtiţa mi-o scoate abia, abia suflând.
            — A! Îmi căzuşi pe ace,
Ariciul ei îi zice, — socot că te-am pătruns? —
— Iertare! rog iertare! de-acuma n-oi mai face.
            Oftând ea a răspuns.
— Ei fie! astă dată te las în bună pace,
Ariciul îi rosteşte, dar iată-ţi hotărăsc
Să spui la ale tale: ce-i bun să nu atace!

Sunt publicişti pe lume ce pururе cârtesc.
(Şi fabula aceasta chiar lor o dăruiesc).
Ei cred că au dreptate pe orice om s-atace,
            Încât lor nu le place:
Dar totuşi câteodată ariciul îşi găsesc.

P O E Z I I

Dlui GRIGORIE ALEXANDRESCU

*La hărăzirea fabulei "**Râul şi heleşteul**"*

Nici gândeam ca pentru versuri să iau în mână condei,
Când ţintirea-mi aici este la un altfel de idei,
Care nu cer epistole, nici fabule de glumit,
Ci protesturi, reclamaţii dreptului de sprijinit.*
Dar dorita întâlnire-ţi mă făcu să stau un ceas,
Şi din cuprinsul Temidei să mă caţăr pe Parnas.
Rodul astei întreprinderi e fabula ce-ţi închin,
Scrisă cu o grabă mare, într-un stil nu prea senin;
Dar a mea dorinţă este ca tu să fii vecinic râu
De poezii curgătoare, de talentul cel mai viu;
Să scrii pentru-a noastră slavă, ca toţi să ne lăudăm,
Câţi o limbă românească astăzi întrebuinţăm.
Ştii prea bine că talentul este de la ceruri dat
Şi oricare-şi va da sama cum în lume l-au tractat.
Talentul tău este mare şi sama-ţi va fi mai grea,
Când din orice întâmplare a-l părăsi tu vei vrea.
Toţi poeţii cearcă-n lume feluri de nemulţumiri,
Dar din ele scânteiază cele mai vie simţiri.
Aţâţaţi de-mpotrivire ei se luptă ne-ncetat,
Şi izbânda le e slava cu care s-a-ncununat.**
Scrie! scrie! iată-ţi legea ce trebuie să urmezi,
Pentru ca să fii ca râul şi-n viitor să viezi.

* Mă aflam la Bucureşti în pricini de judecăţi.
** Precum Tasso.

EPIGRAMĂ

CUPRINS

Un om beţiv odată se ispoveduia,
Iară duhovnicul aşa îl sfătuia:
— Aproapele tău să-l iubeşti,
Şi pe vrăjmaş să nu urăşti!
De vin cu totul să te laşi
Că-ţi este cel mai rău şi ne-mpăcat pizmaş.
— O contrazicere ce nu-i de înţeles, —
Răspunse beţivaşul:
Mai înainte, cum? iar singur îmi ziceşi
Să nu-mi urăsc vrăjmaşul
Şi iată prin urmare,
Că la aceasta eu nu-ţi pot da ascultare.

ZI ÎNTÂI APRILI

Nu ştiu, zău, pe ce temeiuri
Zi întâi a lui Aprili
S-au menit din obiceiuri
A fi zi de amăgiri.
O zi numai în trei sute,
Fără praznici, sărbători,
Pentru nişte şăgi plăcute,
N-ar fi rău însămnători.
Dar a lumii amăgire
Nu are nici un hotar,
Toate trec prin chibzuire
Vicleşugului amar.
Omul cel întâi căzură
Prin amăgire din rai,
Când nu era în natură

Altă vreme decât Mai.
Politica se-nvârteşte
Pe aceştii zile legi:
Sfarmă, drege, hotărăşte
Soarta ţărilor întregi.
Diplomaticii înşeală
La Septemvrii, la Ghenari,
Caută, pândesc greşeală
Şi răstoarnă planuri mari.
Toţi supuşii în tot locul
Pe şefii lor amăgesc,
Prin aceasta-şi fac norocul,
Cariera îşi lăţesc.
Femeile au prea multe
Zile-ntâi a lui Aprili,
Chiar deviza lor pe frunte
Pare scris: întâi Aprili.
Şi bărbaţii iar pe ele
Purure le viclenesc,
Jură lor pe cer şi stele,
Dar credinţă nu păzesc.
Cel ce cumpără sau vinde,
Gândeşte la înşelat,
În rar om nu se aprinde
Cugetul acest de iad.
Omul în sfârşit cutează
A-nşela pre Dumnezeu
Când prin apă se botează,
Iar în faptă stă tot rău.
Până când întâi Aprilii
Va-mpărăţi pre pământ?
Când va luci raza zilei
Numai cinstei luminând?

GÂNDUL

CUPRINS

Stau, mă uit la ceruri, în a lor senin
Trista mea vedere uimit rătăceşte.
Mă uit şi la soare: de lumină plin
El încălzind lumea pururea luceşte.

Dar soarele, cerul nu sunt depărtate,
Iar legea naturii pe om au oprit
Cu ţărna-mpreună să poată străbate
Mai sus decât este el înmărginit.

Privesc mândrul vultur cum se-naripează,
Cum fâlfâie-n aer zburând peste nori;
Cum falnic răspică a soarelui rază,
Se urcă, se pierde din ochi muritori.

O! Atunci mâhnirea sufletu-mi apasă,
Atunci îmi plec capul şi adânc oftez:
Omule! fiinţă slabă, ticăloasă,
De ce după vultur nu poţi să urmezi!

Dar de-odată gândul în mine răsare
Ca un fulger iute, ce e plin de foc,
Se-nalţă la ceruri, trece peste soare,
Şi cu neastâmpăr cată în alt loc.

Toate le cuprinde, toate le măsoară,
Află a lor timpuri, regule şi curs,
Plin de nemurire mai departe zboară
La poarta veciei, la cel nepătruns!

LA BUCIUMUL

CUPRINS

Buciume cu voce tare,
La bună vreme răsuni:
Eu salut a ta cântare,
Ca vitejii mei străbuni.

A lor bucium suna semnul
Mişcărilor ostăşeşti,
Iară tu ne cânţi îndemnul
La fapte înţelepţeşti.

Patriotica simţire
Vrei să deştepţi între fraţi,
Ale căror despărţire
A stat ani îndelungaţi.

Şi ce viaţă e mai bună,
Cum psalmistul a cântat:
Decât fraţii împreună
Să trăiască ne-ncetat?

România să vieze
Subt o lege, subt un scut,
Să tot binecuvânteze
Pre cei ce-o au renăscut!

Cântă, cântă, bucium falnic,
De străbate la auz;
Căci pentru păcatul jalnic
Sunt între arcaşi şi surzi.

LA CEAHLĂU*

CUPRINS

Te mai zării odată, te revăzui, gigante,
O, dragul meu Ceahlău!
Ş-a tale suvenire în inima-mi săpate,
Îmi zic că-s june eu.

Subt ale tale poale sunt şi voi fi tot june,
Căci tu nu-mbătrâneşti,
De mii de ani atâta te-nalţi ca o minune,
Subt boltele cereşti.

Tu ai văzut în juru-ţi popoare felurite,
În lupte furnicând;
Românul însă singur cu inimă fierbinte
Stătu te admirând.

El poartă a ta deviză, el vrea să stea ca tine,
Ca munte neclintit,
Şi iată-l că se-nalţă, şi iată-l că devine
A fi în veci unit.

Sunt sigur că acuma te uiţi cu bucurie
La fraţii din Carpaţi,
Bucecii, Caraimanul**, închinăciune ţie
Trimit ca nişte fraţi.

Ei speră ca şi tine, că vreodineaoară
Tot va suna o oară
Ca munţii României de dânsa răzleţiţi
Să fie toţi uniţi.

---

* Anticul Pion, munte din Carpaţii Moldovei.
** Munţii cei mai înalţi din România.

Tu stai de cer aproape şi poate câteodată
Pe Panaghia* ta,
Vin îngerii să vază Moldova lăcrimată:
Atunci nu ne uita.

Spune c-acele lacrimi sunt numai o mânie
De Iaşi şi Bucureşti,
Căci nu-i român să zică, că nu e România,
Că nu sunt căi cereşti.

Unirea României a fost predestinată
De-al cerului decret,
Ea trebui să trăiască, ea este ordonată
De-a prospera cu-ncet.

Vom trece poate faze de plângeri şi de ură,
Dar cei adevăraţi
Români cu bărbăţie, cu inimi de căldură
Vor rămânea tot fraţi.

În secolul de faţă popoarele cu minte
Pe-această cale merg,
Sătule de viaţă în fracţii umilite
La uniuni alerg.

Naţionalitatea azi are precădere,
Căci piere foarte greu.
Mă duc la România şi pân' la revedere
Adio, drag Ceahlău.

* Pe vârful Pionului este un turn înalt ce se numeşte Panaghia.

LA MORMÂNTUL UNUI DOCTOR

CUPRINS

Sub astă piatră zace un doctor învăţat;
Cu moartea lui de moarte pe mulţi el a scăpat.

DORINŢA ROMÂNULUI DIN 1862

Să fie România de-acum în veci unită
Şi propăşind în toate să fie ea menită,
La răsărit să-nalţe pavilionu-i sus,
Ca cele de apus.

Să aibă România industrie şi arte,
Şcoli bune, răspândite în orişicare parte;
Încât românii toţi să fie luminaţi
Ca cei de stat bărbaţi.

Să fie România întinsă, mare, lungă,
Ca cei ce o aspiră la sânu-i să n-ajungă,
Să turbe alungând-o şi rătăcind în dar,
Să piară la hotar.

Să aibă România puternică armată,
În numele lui Ştefan ş-al lui Mihai chemată,
Ca orişicând prudenţa o luptă-ar rândui,
Să ştie birui.

Să fie România tot binecuvântată,
Ca ţară mult mănoasă, ca ţară-mbelşugată;
Străinul să-i aducă a sale bogăţii,
Pe-a ei producte vii.

Să aibă România comori asigurate,
Să aibă navigaţii, să-şi facă căi ferate;
Comerţul ei să fie activ şi răspândit,
Ca mijloc de-nflorit.

Să fie Domnitorul de Dumnezeu lăsat,
Ca să renască astfel frumoasa Românie,
Întru eternitate mult binecuvântat;
O fie, fie, fie!

DRAMATURGIE

[GURALEIUL]

CUPRINS

ÎNFĂŢOŞAREA I

CUCOANA ZAMFIRIŢA ŞI ZOIŢA

CUCOANA ZAMFIRIŢA

Postelnicul de-aice acum numai s-au dus;
De astăzi dimineaţă un milion mi-au spus.
Văzând că nu-i alt chip mai sigur spre scăpare
De guralei aşa nesuferit de mare,
Eu înadins cu trebi m-am şi însărcinat
Şi-aşa abia-abia de dânsul am scăpat.

ZOIŢA

Cucoană, cum de n-am şi eu ceva crezare,
Când zic că dumnealui tăcere nici nu are,
Spuind necontenit şi vrute şi nevrute
La cei ce au păcat să stea ca să-l asculte,
De ranguri mari şi mici, de domnii ce au fost,
Istoriseşte mii, ca cum ar fi de rost
Şi intrigi mai ales adeseori lucrează:
Le face mare haz, le şi adiverează.
Iar când îl oblicesc cu vro minciună vie,
Atunci se apără şi zice că nu ştie.

CUCOANA ZAMFIRIŢA

Aşa cum este, drept.

ZOIŢA

Eu judec ca o slugă,
Dar pare-mi-se, zău, că vorba acea lungă,
Precum postelnicul necontenit o are,
Mult scade la boieri din chipul lor cel mare.
Şi eu adevărat acum mărturisesc,
Că la postelnicul nimica nu găsesc
Din cele ce-ar putea ceva făgădui
Ca pe vre o femeie să poată birui.
Măcar că dumnealui către mata arată
Că multă dragoste în inima sa poartă
Iar totului apoi, o mare neunire
La a dumilorvoastre deprinderi şi la fire.
Mata eşti prea tăcută, iar dumnealui limbut;
Mata eşti nostimă, iar dumnealui cam slut;
Şi mai în scurt zicând: nepotriviţi sunteţi.
O, ce deosebire la aga Nouleţ!
El de familie, adevărat, nu-i mare,
Pentru aceasta nici avere nu prea are;
Dar ce om priimit şi foarte delicat,
La minte înţelept, la vorbă măsurat.
Şi dintre toţi acei ce pe mata te vor,
Eu socotesc că el ar fi mai bunişor.

CUCOANA ZAMFIRIŢA

Adevărat, aşa-i, eu mă unesc cu tine,
Dar după întâmplări, acela-i pentru mine
Pe care tiţa mea a vrea să-l hotărască.

ZOIŢA

Doar n-are dumneaei cu dânsul să trăiască.

CUCOANA ZAMFERIŢA

Eu trebuie să n-am nici chic de cunoştinţă
Când nu voi preţui plecarea cea de tiţă
Cu care dumneaei de-a pururе s-arată
Lăsându-mi starea sa acum şi prin diiată,
Şi cu postelnicul nu-i vorba în zadar,
Fiindcă tiţa mea îl are la nazar.

ZOIŢA

Doar numai pentru vist şi pentru vorba multă
Cu care dumnealui neobosit se luptă,
Răpind de la femei, cu strâmbătate mare,
O clironomiceasc-a lor numai plecare.
Apoi, stăpâna mea, mă rog de iertăciune,
Dar eu de pe acum adevărat voi spune;
Că la mata atunci, zău, nu pot să slujesc,
Pentru că trebuie curând să zăluzesc!

CUCOANA ZAMFIRIŢA

Da ce pot face eu?

ZOIŢA

Cum, ce? Să hotărăşti
Că după dumnealui a merge nu vroieşti.

CUCOANA ZAMFIRIŢA

Ia uită-te de vezi, cu butca cine vine?

ZOIŢA

Întocmai nimerit: cucoanele bătrâne.

ÎNFĂŢOŞAREA II

Tot acele şi CUCOANA MĂRIOARA
cu CUCOANA NASTASÂICA

CUCOANA MĂRIOARA

Zicând întâi bonjur, te şi heretisesc.
Noroc, întru mulţi ani şi ceas bun îţi doresc!

CUCOANA NASTASÂICA

Şi eu asemene.

CUCOANA ZAMFIRIŢA

Da pentru ce, şi cum?

CUCOANA MĂRIOARA

Pân'nu se face foc nici nu mai iese fum.
Şi, dar, la ce de noi aşa tăgadă mare,
Când Ieşul tot acum această vorbă are.
Doar nu-i ceva de rău, găsind o văduviţă
Pe un adevărat prieten de credinţă;
Şi cu postelnicul, zău, nu ţi-a fi urât.

CUCOANA ZAMFIRIŢA

Eu foarte mult mă mir de unde-aţi auzit.

CUCOANA NASTASÂICA

Postelnicul ne-au spus şi ne-au încredinţat
Că el ar fi acum ca şi un însurat.

CUCOANA ZAMFIRIŢA

Pe cinstea mea vă spun că eu nu ştiu nimică.
Tăgadă nu-i aici, căci nu am vre o frică.
Iar că postelnicul la tiţa merge des,
Aceasta eu v-o spun din toate mai ales,
Şi poate dumneaei ceva să fi vorbit,
Dar eu mărturisesc că nu mi-i priimit.

CUCOANA MĂRIOARA

O, Doamne! Şi ce vrei, să ai bărbat plăcut,
Să te mai îngrijeşti de a-l păzi din scurt
Şi de a pururе să fii înmărginită
Cu o statornicie de lume părăsită!
Atunci când dumneta eşti tânără, nurlie,
Şi poţi închinători avea încă o mie.

CUCOANA ZAMFIRIŢA

Vă mulţumesc de sfat, iar eu aşa nu sunt;
Mai bine să mă-ngrop de vie în mormânt!
Pentru aceasta eu vă fac şi rugăminte
Să spuneţi tiţă-me acum, mai înainte:
Că cu postelnicul eu nu mă pot uni.

ZOIŢA

(într-o parte)

Un guralei aşa din casă ne-a goni.

CUCOANA MĂRIOARA

Apoi la mine las'; eu toate le prefac:
Pe unii îi despart, pe alţii îi împac.

ZOIŢA

Fugiţi, cucoanelor, postelnicul ne vine;
Dar ascultaţi-l cum vorbeşte el cu sine.

POSTELNICUL

(după scenă)

Cucoana trebuie să fie tot acasă;
Nici vremea nu-i acum la vizite să iasă,
Şi ceasul au sosit în care eu gândesc
Cu dumneaei prea larg de toate să vorbesc.

CUCOANA NASTASÂICA

Haidem mai repede în altă odăiţă,
Ca să scăpăm de dânsul.

ZOIŢA

Cu alt chip nu-i putinţă.

ÎNFĂŢOŞAREA III

ZOIŢA ŞI POSTELNICUL GURIIANU

POSTELNICUL

(nevăzând pe Zoiţa)

Da zău că-i curios pe toţi să-i ocoleşti
Şi pentru două graiuri pe nime să găseşti.
Am fost la hatmanul şi nu era acasă;
Iar visternicul, atunce vrând să iasă,
Nici nu m-au priimit...

ZOIŢA

Mă rog să aib iertare,
Cu cine dumneta grăieşti aşa de tare?

POSTELNICUL

A, Zoiţico, tu! Da ce mai faci, fetică?
Eu la stăpână-ta am vorbă mititică:
Pe mine dumneaei m-au fost însărcinat
Să fac câte ceva; dar nu am apucat
A isprăvi nimica. Închipuieşte-ţi, zău,
De astăzi dimineaţă de când alerg mereu
Pe bieţii căişori i-am obosit de tot
Şi butca mi-au stricat potcitul cel de pod,
La Trisvetitele am fost la liturghie;
De-aici m-am repezit un ceas pe la agie;
Apoi la Podu-Roş, apoi prin Păcurari —
Ia judecă, mă rog, ce sărituri tot mari.
De-aice am vroit să mă arăt la Curte;
Dar acolo văzând că sunt trăsuri prea multe,

Nici nu m-am pogorât. M-am dus la vistierie;
Am fost pe la Divan, am fost prin Sărărie,
Am fost prin Tătăraşi...

ZOIŢA

Asemene şi eu,
De astăzi dimineaţă de când alerg mereu;
Pe jos pe la feciori, pe la găinărie,
De-aici la cuhnii, de-aici la chelărie,
Apoi pe la cămări, apoi la garderob,
Ba scoate rochia, ba scutură salop,
Aleargă-n sus, în jos şi ia la toate seamă,
Mă pogărăsc pe scări, cucoana iar mă cheamă!
Norocul meu au fost că un boier limbut,
Nemăsurat deşert, şi guralei ştiut,
Fiind la dumneaei, au tot istorisit,
Încât duduca mea curat au ameţit
Ş-aşa de răul lui s-au dus şi de acasă.

POSTELNICUL

Apoi ascultă-mă, să-ţi spun eu, jupâneasă;
Aşa obrăznicie de-acum să nu mai faci,
Că te voi învăţa cu gura să mă taci.

ZOIŢA

Asemene ştiinţă nici dumneata n-o ai.

POSTELNICUL

Pricini de supărări poftesc să nu-mi mai dai.
Şi cum de îndrăzneşti să-ţi baţi de mine joc?
Atâta numai, zău, tu ai acum noroc,

Că pe stăpâna ta eu foarte o slăvesc,
Nădăjduind curând soţie s-o numesc.
Şi întru adevăr, boier aşa ca mine,
Pereche orişicui la socotinţă vine.
Dar eu am auzit ceva de Nouleţ!
Îmi pare însă greu să mă alăturez
C-un om aşa de mic şi foarte neştiut,
Ce nu-i prin casă mare la nume cunoscut.
De dânsul nu mă tem nici cât de puţintel.

(Se uită spre uşă).

Dar cum s-au nimerit de vine singur el!

ZOIŢA

Apoi fiindcă eu acum sunt de prisos,
Mă duc, lăsându-te la gură sănătos.

(Se duce.)

ÎNFĂŢOŞAREA IV

POSTELNICUL ŞI AGA NOULEŢ

NOULEŢ
(într-o parte)

Se vede cum că nu-i acasă cuconiţa.

POSTELNICUL

Mă rog, ce treabă ai la coana Zamfiriţa?
Această eu doresc să ştiu mai lămurit,
Având cu dumneata ceva şi de vorbit:
Eu, domnul meu, aud că dumneata voieşti

La însurarea mea de-aici să mă sminteşti?
Că dumneata te pui cu mine de un rang?
Aşadar te poftesc să-mi tălmăceşti pre larg
Aceste ce aud.

NOULEŢ

Mă rog de iertăciune,
Dar dumitale eu nimica n-am a-ţi spune,
Căci rangurile sunt de către toţi ştiute,
Iar slujbele apoi a mele sunt mai multe.

POSTELNICUL

Cum? Cum? Cu dumneata să fac potrivă eu?
Nicicum nu mă unesc, ferească Dumnezeu!
La Suţu am luat caftan de boierie
Când dumneata erai diac de vistierie;
Titulul meu ş-acum răsună: “Biv vel-post.”!
La Putna staroste de-atâtea ori am fost;
Isprăvniciile mai toate le-am avut,
Câte o lună-două, aşa cum s-au putut;
Şi sameş te-am avut la Neamţ, mi-aduc aminte,
Pe când încă eram tovarăş cu Arvinte.
El încă au rămas, iar eu m-am depărtat:
Vistiernicu-mi era un duşman ne-mpăcat.
Aşa sunt toţi la noi: cum capătă vrun loc,
Se pierd, se nebunesc…

NOULEŢ

Ba să mă ierţi, mă rog!
Că nu sunt toţi aşa: şi mulţi boieri cinstiţi
În slujba patriei i-avem noi ispitiţi,
Cu minte vrednică de orice cabinet.

POSTELNICUL

Dar dumneata erai atuncea un băiet
Şi eu încă acum mi-aduc aminte bine
Că vărul Necolai intrase după mine,
Cu toate că nu-i bun de slujbe Necolai:
La dânsul nici să iei, nici poţi ceva să-i dai.
Un prea poznaş român, nu-şi cată de folos,
Atunci când este chip, la slujbă mai vârtos!
Măcar că are el avere de ajuns
Şi banul pururea îl ţine cam ascuns.
Vro două-trei moşii de zestre au luat,
Apoi vro şase mii de gălbenaşi în aht!
Asemene un loc şi eu de mult doresc,
Nădăjduiesc acum curând să-l dobândesc.

NOULEŢ

Nu cred că dumneata cu banii te însori?

POSTELNICUL

Să ştii, boierule, c-ai mei mijlocitori
Au bună trecere oriunde voi dori:
Prin coana Safta eu pot totul isprăvi.
Dar mai vârtos fiind şi om cam greuşor!..

NOULEŢ
(într-o parte)

Ba dimpotrivă, zău, eşti încă prea uşor!

POSTELNICUL

... Căci pot să mă numesc din faşă tot boieri.
(Nouleţ arată chip de mirare).

Poţi dumneata cât vrei de-aceasta să te meri.
Zavistia la voi îi boală din născare,
Ce, după cum s-au zis, în lume leac nu are.
Aşa, doar au cei mulţi a mea învăţătură,
Sau sunt asemene ca mine buni la gură?!
De mine dascălul grecesc se tot mira:
Nici altul mai isteţ la dânsul nu era.
Ţinerea mea de minte şi duhul cu simţire
Sunt rari împodobiri vărsate de la fire.
Odată îmi spunea mătuşa mea Zoiţa
Că maică-mea m-au dus la Curte, la Domniţa,
Când eu încă eram în vârstă de un an.
(Atunci şi tată-meu intrase la Divan).
Aşa Domniţa, spun, că m-au luat în braţe
Şi către maică-mea au cuvântat de faţă
Că eu sunt rarită, o poznă de băiet...
Mirându-se aşa, m-au fost şi diochet...

NOULEŢ

Vai, ce primejdii!

POSTELNICUL

Dar nu mi-au fost nimica.

NOULEŢ

Pe mine, zău, acum mă cuprinsese frica!

POSTELNICUL

Degeaba dumneata te sparii aşa tare,
Când trebui mai ales să fii la suflet mare,
Fiindcă am să-ţi dau curând un păişor!

Acesta-i pentru mine un lucru prea uşor
Şi, dar, ca să nu scap o vreme priincioasă,
Mă duc un ceas de-aici, aproape, la o casă.

(Se duce.)

ÎNFĂŢOŞAREA V

NOULEŢ ŞI ZOIŢA

NOULEŢ

Zoiţo! Spune-mi drept: ce veste pe la noi?

ZOIŢA

Merg bine trebile. Şi, în sfârşit, apoi,
Zoiţa să trăiască!

NOULEŢ

Dar s-au vorbit ceva?

ZOIŢA

Cum nu! Duducăi eu am spus vro câteva
La care dumneaei au zis că se uneşte.

NOULEŢ

Eu încă am aflat prin cine mijloceşte
Boierul guralei.

ZOIŢA

Prin tiţa cuconiţei.

NOULEŢ

Şi pare-mi-se mie că coanei Zamfiriţei
Bătrâna pân'acum nici nu au vorovit.
Aşa, postelnicul puţin au isprăvit!

ZOIŢA

Nădejde dumneata ai bună despre mine.
Haidem însă de-aici, că guraleiul vine.

ÎNFĂŢOŞAREA VI

POSTELNICUL,
CUCOANA SAFTA,
CUCOANA MĂRIOARA,
CUCOANA NASTASÂICA

POSTELNICUL
(Intrând, vorbeşte, aşează scaune de rând şi se pune lângă cucoana Safta.)

Ce lucru minunat! Pe toate la un loc
V-am şi întâmpinat. Poftim, şedeţi, mă rog.
Îmi pare tare bine. Şi am un chef acum
Să vă istorisesc... Dar ce spuneam pe drum?

CUCOANA MĂRIOARA

De o persoană, cum...

CUCOANA SAFTA
(cu chip supărat)

Poftesc să-i daţi ei pace:
Femeia tânără, cum vrea aşa şi face.

CUCOANA NASTASÂICA

Eu, zău, că n-am ştiut până acum nimica.

CUCOANA SAFTA
(către cucoana Nastasâica)

Îmi pare tare rău de dânsa, sărmănica.

POSTELNICUL

Ferească Dumnezeu să cazi în gura lumii!
La ea mai nimene nu are vre un nume.

CUCOANA MĂRIOARA

Da ştiţi o noviţă?

CUCOANA SAFTA

Eu mare haz le fac.

POSTELNICUL

O, novitalele şi mie mult îmi plac.
Pentru aceasta ştiu acum vro zece eu,
Aşa de proaspete, încât…

CUCOANA NASTASÂICA

Ce Dumnezeu!
Doar cu corabia venite la Galaţi!

POSTELNICUL

Ba fără şagă, zău, mă rog să ascultaţi.

CUCOANA MĂRIOARA

Apoi dar las' întâi la mine să sfârşesc.

POSTELNICUL

Da eu într-un minunt le şi istorisesc.

CUCOANA SAFTA

Noi însă socotim să dai la dame rând.

CUCOANA NASTASÂICA

Aşa se cade drept, adevărat grăind.

POSTELNICUL

Nici îndoială nu-i, şi ce se potriveşte,
Eu sunt unit...

CUCOANA MĂRIOARA
(către cucoana Safta)

Unit, dar însă tot vorbeşte.

CUCOANA SAFTA
(către postelnic)

Noi te rugăm să taci.

POSTELNICUL

Keramo, am tăcut.

CUCOANA SAFTA
(către cucoana Mărioara)

Ce noviţă, mă rog, să spui ai început?

CUCOANA MĂRIOARA

Desară noi avem theatr moldovenesc.

POSTELNICUL

Ba zău?! Dar trebuie o lojă să năimesc.
Şi ce comedie?

CUCOANA MĂRIOARA

Subt nume "Guralei".

CUCOANA NASTASÂICA
(către postelnic)

Puteai şi dumneata o rolă ca să iei.

POSTELNICUL

Cum adică, să fiu şi eu între actiori?

CUCOANA MĂRIOARĂ

Ba nu, că gioacă toţi curat din amatiori.

POSTELNICUL

Apoi adevărat că eu puteam să gioc
Mai bine decât toţi.

CUCOANA MĂRIOARA

Şi n-ai avut noroc!

POSTELNICUL

Îmi pare foarte rău: dar este de mirare
Cum nu mi s-au făcut şi mie întrebare!
A căruia au fost aşa închipuire,
Şi, în sfârşit, apoi, a cui alcătuire?

CUCOANA MĂRIOARA

Nu trebuie dumneata aceasta să mai ştii;
Destul că la theatr desară ai să fii.

POSTELNICUL

Şi dumneavoastră cred că-ţi fi neapărat?

CUCOANA NASTASÂICA
(într-o parte)

Da eu de guralei ş-aşa m-am săturat!

CUCOANA SAFTA

Eu, însă, cum a vrea nepoata Zamfiriţa.

POSTELNICUL

Se cade negreşit să meargă cuconiţa.

CUCOANA MĂRIOARA
(într-o parte)

El singur înadins păcatul, zău, îşi cere,
Precum şi pasărea pe limba sa iar piere.

CUCOANA SAFTA

Mă rog, aţi auzit un lucru de mirat:
Zmaranda lui Fifi...

POSTELNICUL

Aşa, s-au măritat.

CUCOANA SAFTA

Da ea de douăzeci de ani îi măritată!

POSTELNICUL

Prea, prea adevărat: dar vrea să se despartă,
Ea însă singură, cum zic, ar fi pricina.

CUCOANA SAFTA

Ce treabă noi avem: a cui urmează vina?
Iar el...

POSTELNICUL

Neapărat că este cam greşit.

CUCOANA SAFTA

Oh, frate, lasă-mă să spun până-n sfârşit!

POSTELNICUL

Pardon!

CUCOANA SAFTA

De ce pardon, când n-ai lăsat pe nime
O vorbă pân' acum să isprăvească bine.

CUCOANA NASTASÂICA

Noi, zău, că trebuie să facem o tocmeală,
Ca să vorbim pe rând.

POSTELNICUL

Aceasta nu-i greşeală.

CUCOANA MĂRIOARA

Şi cine va avea aşa fel de nărav,
De strică vorbele, să deie mare ştraf.

POSTELNICUL

Cum? Ştraf?

CUCOANA NASTASÂICA

Mai lămurit zicând, un rămăşag.

POSTELNICUL

Din partea mea, eu zic: pre legea mea că tac.

CUCOANA SAFTA

Aşadar, să vă spun: Zmaranda lui Fifi,
Precum am auzit, în vârstă mai a fi
De patruzeci de ani — şi vrea să se despartă.

POSTELNICUL

Se înţelege, dar, că este vinovată.

CUCOANA NASTASÂICA

Apoi plăteşte ştraf.

POSTELNICUL

Da pentru ce, mă rog?

CUCOANA SAFTA

Arhon postelnice, da taci, aşa-ş te rog!

CUCOANA MĂRIOARA
(într-o parte)

Că nu-i de şagă, zău.

POSTELNICUL

Eu nici n-am zis nimica,
Iar vorba au stricat cucoana Nastasâica.

CUCOANA NASTASÂICA

Aşa! Ba să mă ierţi!

POSTELNICUL

Ba dumneata!

CUCOANA NASTASÂICA

Ba nu!
Eu numai am vorbit...

POSTELNICUL

La ce mai zici că nu!

CUCOANA SAFTA

Apoi s-au înţeles, postelnice, că vrei,
Ca supărându-ne, în râs să ne şi iei.

POSTELNICUL

Nu râd, ci mai vârtos zic, zău, că-i un păcat
Cum de adeseori la noi se tot despart.
Ţi-i milă să priveşti trei rânduri de copii
Prin casă pe la mulţi.

CUCOANA MĂRIOARA

Că mulţi sunt văduvoi, cu văduve luaţi?
Pentru aceasta au copii aşa vârstaţi.

POSTELNICUL

Prea bine. Dar apoi, acei ce se despart
Şi între dumnealor copiii săi împart?

CUCOANA SAFTA

În lume întâmplări, precum şi pe la noi,
Sunt multe.

POSTELNICUL

Iar eu zic: că-i veacul de apoi.
Prin Agathangheton aşa se hotărăşte.

CUCOANA NASTASÂICA
(într-o parte)

De toate ştie el, şi toate le vorbeşte.

POSTELNICUL

Eu încă când eram la dascălul grecesc
Aveam odată gând pe tot să-l tălmăcesc.

CUCOANA MĂRIOARA

Aţi auzit, mă rog, că starea lui Bandat,
Acum de creditori se vinde prin mezat?

CUCOANA SAFTA

Aşa am auzit.

CUCOANA NASTASÂICA

Şi eu.

POSTELNICUL

Iar eu nu cred,
Măcar cu ochii mei aceasta să o văd.

Şi nici îi de crezut: aşa avere mare
Ca pentru datorii să intre la vânzare.

CUCOANA SAFTA

Aşa-i când cineva se prea îndatoreşte.

CUCOANA NASTASÂICA

Mă rog, acest Bandat cu cine se rudeşte?

POSTELNICUL

Cu mine şi cu alţii; căci el se trage drept
Din neamul lui Onaş, ce-au fost vel-logofet
La Dragoş voievod, întâi la noi venit.
Eu spiţa neamului o ştiu prea lămurit:
Feciorul lui Onaş, zău, nu-mi aduc aminte,
Îmi pare că au fost... (tuşeşte) aşa, aşa: părinte
Lui hatmanul Lupaş. Acesta au făcut
Pe Iane vornicul, din care s-au născut
Petrică biv vel-post. — Iar hatmanul Matei,
A lui Petrică fiu, au răposat holtei.

CUCOANA NASTASÂICA

Şi spiţa neamului apoi s-au isprăvit.

CUCOANA SAFTA

Aşa.

POSTELNICUL

Ba nu!

CUCOANA MĂRIOARA

Da cum? Că singur ai vorbit...

POSTELNICUL

Ce fel?..

CUCOANA SAFTA

Da zău, aşa...

POSTELNICUL

Ferit-au Dumnezeu!

(Trage tabac.)

CUCOANA MĂRIOARA
(într-o parte.)

Eu nu pot să mai şed: mă doare capul rău.

(Se duce.)

ÎNFĂŢOŞAREA VII

Tot aceia, afară de CUCOANA MĂRIOARA

POSTELNICUL

Greşeala mea era aice din grăbire,
Fiindcă eu vorbesc cam iute de la fire.

CUCOANA NASTASÂICA
(într-o parte)

Ba iute! Ba prea mult şi prea nesuferit!

POSTELNICUL

Eu însă pân'acum nici nu am isprăvit:
Petrică au avut un frate — pe Matei,
Iar fiu al lui au fost paharnicul Andrei.
Acesta au născut pe stolnicul Stoian.
Acesta, pe Gavril. Acesta, pe Vârlan.
Vârlan…

CUCOANA SAFTA

Cu toţi ai lui… Mai lasă-i, zău, acum,
La dracul să-i mai ia.

POSTELNICUL

În scurt, dar, să vă spun:
Că de pe maică-mea eu sunt un strănepot
Spătarului Vârlan.

(Suflă nasul.)

CUCOANA SAFTA
(într-o parte)

Să-l mai ascult nu pot.

(Se duce.)

ÎNFĂŢOŞAREA VIII

POSTELNICUL
ŞI CUCOANA NASTASÂICA

POSTELNICUL

Acel spătar Vârlan era un om poznaş,
Limbut cât vrei să zici, ba încă hărţăgaş.

(Tuşeşte.)

CUCOANA NASTASÂICA
(într-o parte)

Şi strănepotul lui îi seamănă prea mult,
Încât nici eu de-acum nu pot să-l mai ascult.

(Se duce.)

ÎNFĂŢOŞAREA IX

POSTELNICUL

(Neînsemnând că au rămas singur, spune înainte.)
El însă au trăit, cum spun, mai mult la ţară,
Umblând necontenit, şi iarnă, mai şi vară,
Prin codri la vânat; dar da cu puşca bine —
O puşcă de a lui se află şi la mine.

ÎNFĂŢOŞAREA X

POSTELNICUL ŞI ZOIŢA

(În vârful degetelor vine şi stă după scaunul lui.)

POSTELNICUL
(Neînsemnând, spune înainte.)

Şi zic că ar fi fost un om de tot voinic:
Spătos, la umăr lat, de trup însă cam mic.
Tătarii se temea de numele lui mult,
Fiindc-adeseori vrăjmaş i-au mai bătut.
O vorbă, mă iertaţi, de dânsul au rămas,
Zicând că de femei el nu făce vrun haz.

ZOIŢA
(de după scaun)

Din partea mea zic: Zău că nu m-am supărat!

POSTELNICUL
(sărind de pe scaun)

Mă rog! Da tu ai fost? Ce lucru de mirat!
Cucoanele s-au dus şi m-au lăsat cu tine?
Îmi pare foarte rău şi nici le şade bine,
Că vorba dumnealor m-au ameţit de tot.
Apoi adevărat acum a zice pot:
Că cel mai fericit la o femeie dar,
Să nu vorbească mult.

ZOIŢA

Aceasta în zadar!
Şi tocmai dumneata o zici aşa de tare?
Când singur ai şi scos cu vorba din răbdare...

POSTELNICUL

Ferească Dumnezeu! Îţi spun prea înadins,
Că eu ca oamenii nici gura n-am deschis.
Dar, în sfârşit, mă duc.

ZOIŢA
(Oprindu-l.)

Îngăduie, mă rog.
Poftim un răvăşel.

POSTELNICUL
(Uitându-se deasupra răvaşului.)

La mine! Din ce loc?
(Dispecetluind, citeşte răvaşul tare şi repede.)

"Cu frăţească dragoste mă închin dumitale, arhon postelnice!

Persoana ştiută dumitale m-au însărcinat pe mine să-ţi scriu că dumneata foarte necuvenit ai împrăştiet în lume veste pentru însoţirea dumilorvoastre, acea ce poate avea fiinţă numai în singură părerea dumitale. Aşadar, te pofteşte pe dumneata ca să părăseşti o asemene zadarnică vorbă şi să-i dai de acum înainte bună pace, fiindcă dumneaei nici odinioară nu este hotărâtă a merge după un aşa om, carele nu-şi poate păzi gura sa. Iar eu sunt a dumitale ca o sor'; Mărioara Spătăreasă".

ZOIŢA

Eu cred că dumneata nu eşti prea bucuros
De un asemenea răvaş nepriincios.
Dar ce să facem, zău, aşa se nimereşte,
Cum soarta omului în lume hotărăşte.

POSTELNICUL

Da eu am înţeles a cui şi fapte sânt
Şi peste nas apoi frumos să-i dau am gând,
Fiind încredinţat că toate le prefac
Ş-asupră-mi dragoste în silă pot să fac,
Când coanei Saftei eu voi pune înainte
Din cele ce-am vorbit vro câteva cuvinte.

ZOIŢA

Zău, nu ştiu ce va fi, iar eu nădăjduiesc
Pe aga Nouleţ stăpân ca să-l numesc.

T R A D U C E R I

CUPRINS

ŢIGANII

de A. PUŞKIN

Cu şatrele din loc în loc
Ţiganii prin Bugeac se poartă,
Neprihănind al lor noroc
Sau nestatornica lor soartă.
Ei astăzi, iată, au rămas
La mal de apă pentru mas.
Cu ţoluri rupte, afumate
Căruţele le învelesc
Pe deasupra pân' la roate,
Apoi femeile gătesc
Mâncare proastă şi se pun
Buluci lângă ceaun.
În depărtare se privesc
Cum caii pasc la iarbă verde,
Iar după şatre dezlegaţi
Şed urşii bine învăţaţi,
Gâlcevi şi vorbe, şi strigare,
Amestecate cu cântare,
Şi sunetul de fierării
Asurdă locul în câmpii,
De drum ei iarăşi fac gătire.
Dar s-a trecut în vetre focul,
Toţi s-au culcat; în linişte
Răsună de departe locul,

Numai cu glas de câini lătrând,
Şi uneori cai nechezând.
Pe ceru-albastru şi curat
Cu stele multe-mpresurat.
O lună de lumină plină,
Trecea cu o mişcare lină,
Sub şatră unul din ţigani
Cu capul înălbit de ani,
Pe lângă foc încă şedea
Şi demâncatul pregătea.
El aştepta cu nerăbdare
Pe preaiubita lui fetică,
Ce îndeseară, singurică,
S-a dus la câmp pentru plimbare.
Dar ea nu vine! luna trece!
Moşneagul îngrijat petrece.
Zamfira nu se vede! Nu-i!
Şi s-a răcit mâncarea lui.
Dar iată e. În urma ii
Un tânăr vine din câmpii.
Ţiganului necunoscut
— Tătucă! fata i-a vorbit,
Un om din lume neştiut
Aflând, la noi eu am poftit,
Străin fiind, dintru alt neam
El vrea să fie şi ţigan;
Pe dâns' dreptatea-l prigoneşte
Şi el Alecu se numeşte.

Moşneagul

Prea bucuros! la noi rămâi
În astă noapte tu de mâi;
Sau şi mai mult, nădăjduiesc,

Eu gata sunt să înlesnesc
A ta petrecere aici,
Cu parte după roduri mici,
A ostenelilor lenoase.
Deprinde-te şi tu cu noi,
Cu sărăcia cea voioasă,
Şi mâine dez-de-mânecate
Într-o căruţă amândoi
Ne vom porni noi mai departe.
Vrun meşteşug trebui să ştii;
Fierar bun, sau scripcar să fii,
Sau poartă ursul tu prin sate.

Alecu

Prea bine.

Zamfira

Vom petrece noi
Tot împreună, amândoi;
Dar e târziu şi nu-i nici lună,
Să ne culcăm cu seară bună.

Lumina cea de zi răsare;
Moşneagul s-a sculat îndată.
Trezind şi pe iubita fată:
— Zamfiro, scoală! Ziua mare!
Sculaţi voi de acum, sculaţi!
Şi de gătit vă apucaţi.
Odată toţi au năvălit,
Şi şatrele au ridicat;
Au strâns degrab', au înhămat
Şi iar în cale s-au pornit.
Măgarii în spinare duc

Copiii mici; iar ceialalţi,
Femei şi fete şi bărbaţi,
După căruţi pe jos se duc
Toţi peticiţi şi dezbrăcaţi.
Ce veselie! Ce cântare!
Ce vorbe, şi ce vuiet mare!
Răcneşte ursul, câinii latră,
Şi scârţie neunsa roată;
Într-un cuvânt, a lor pornire
E deşănţată la privire.
Mâhnitul tânăr se uita
La văi, la dealuri, la câmpii
Şi lucruri nouă căuta
Între ţigani şi în pustii.
A lui Zamfiră preaiubită,
Cu negri ochi împodobită,
Îl mângâia cu dezmierdare,
Mărturisind a sa plecare.
Dar el în sine tot purta
O mâhniciune tăinuită,
În inimă pecetluită;
Şi-adeseori nevrând ofta:

Păsăruică mică,
Tu nu ştii de rău,
Nimenea nu-ţi strică
Cuibuşorul tău.
Pe crenguţă creşti,
Soarele răsare,
Şi tu cu cântare
Lumea veseleşti.
Primăvara trece
Vine toamna rece,
Oamenii urăsc,

Oamenii jălesc.
Păsăruica dulce
La loc cald se duce,
Şade-n altă ţară
Pân’ de primăvară.
Asemenea cu păsărica,
Şi tânărul nu avea loc,
Deprinde nu putea nimica
Nici nu credea el în noroc.
A lui era mai lumea toată,
Pentru de grijă-a sa purtare
Lăsa la pronia înaltă,
De mulţumiri, de desfătare
Mai înainte el ştia,
Căci slăbiciunile ardeau
În pieptul lui nepotolit.
Vieţuind în lume mare,
De slavă el s-a măgulit,
În toate a făcut cercare,
Şi cunoscându-le deşarte
Acum el s-a ascuns departe.
Dar focul nu mult va fi stins,
Curând îl vom vedea aprins.

Zamfira

Iubite! spune ce gândeşti,
Sau iarăşi tu acum doreşti
De lume mare şi de târguri?

Alecu

Ce să doresc! tu nu poţi şti,
Tu nici nu-ţi poţi închipui
A târgurilor grele juguri,

Unde n-ai gustul de viaţă,
Nici suflă ei de dimineaţă
Ca noi un aer răcoros
Cu miros de câmpii frumos.
Ei a iubi se ruşinează,
De fire prea se depărtează,
Şi voia lor o târguiesc,
Metalului ei se jertfesc;
În aur cred, lui se închină,
Şi lumea lor de rău e plină.
Ce să doresc, a lor mândrie?
Zâmbire cu făţărnicie?
A lor nebună pizmuire?
A lor deşartă strălucire?

Zamfira

Dar acolo sunt curţi frumoase,
Petrecere în adunări,
Sunt multe lucruri arătoase;
Şi fetişoare de boieri.

Alecu

Cu mulţumire cumpărată
Petrecerile nu sunt bune,
Unde nu-i dragostea cea dreaptă,
Şi veselia-i mâhniciune.
Iar fetele? tu-mi eşti primită,
Făr' de a lor împodobiri,
Ş-a pietrei scumpe străluciri;
Să nu te schimbi, a mea iubită,
Eu însă într-un gând curat

Voiesc cu tine să împart
A mea din lume izgonire
Şi voie bună şi mâhnire.

Moşneagul

Măcar că tu ai petrecut
Între norodul cel bogat
Şi cu ştiinţă luminat,
Tot ne iubeşti pre noi prea mult,
Însă nu-i pururea plăcut
Şi traiul nostru, la acei
Ce-n desfătare au crescut.
Eu ştiu de la părinţii mei
O din vechime povestire:
Pentru un om ce a trăit
Aici de Roma surghiunit;
Dar am uitat a lui numire;
Împodobită însă fire
Avea acel bătrân vioi,
Vieţuind el între noi
Pe lângă Dunăre, spunea
De ale lui nenorociri
Şi alte multe povestiri
Cu mintea sa închipuia.
Dar alţii pentru dânş' prindea
Prin mreajă peştii şi vânat
Şi pentru iarnă-i pregătea
Din blane, straie de-mbrăcat,
Iar el nici c-a putut deprinde
Nevoii îngrijăluiri,
Şi blestemând cu mari cuvinte,
A soartei lui învăluiri,

Zicea că dumnezeii grea
Certare lui au rânduit
Şi moarte, drept bun dar, cerea.
Din sânul patriei răpit,
Ca un copil plângea cumplit
El la aducerea aminte
De zilele de mai nainte,
Murind, a fost lăsat cuvinte
A lui înstrăinate oase
Să se mute la a lor pământ.

Alecu

O! iată soartă ticăloasă
A unui scriitor vestit!
A unui patriot slăvit!
Poetule! Tu mie spune:
Ce se numeşte slavă-n lume?
A laudelor glăsuire!
Din neam, la depărtatul neam!
Ori după moarte tânguire!
Sau în sfârşit istorisire
Sub şatra a unui ţigan?!!
Uitând cu ură lumea mare,
Acum Alecu de doi ani
Petrece tot între ţigani
Într-o firească desfătare.
Cu dânşii bine s-a deprins
Şi rareori el, ca prin vis,
Abia mai aducea aminte
Petrecerea de mai nainte.
Vieţii lui soţie bună
Cu dâns' Zamfira dimpreună
Se duc cu ursul pe la sate,

Alecu prea frumos mi-l joacă,
Moşneagul daireaua bate,
Toţi pentru bun bacşiş se roagă;
Şi-aşa petrec a lor viaţă.
Într-o zi de dimineaţă
Zamfira veselă cânta
Şi la Alecu se uita.

Cântecul I*

Arde-mă, frige-mă
În foc vânat pune-mă.
De m-ai frige pe cărbune,
Ibovnicul nu-ţi voi spune.
Că el este tinerel,
Drăgălaş şi frumuşel;
Iar pe tine, bărbat rău,
Eu de-acum nu te mai vreu.
Şi tu măcar pân' la moarte
De m-ai bate, de m-ai arde,
Şi bucăţi de m-ai tăia
Tot voi face cum voi vrea.

Alecu

Ce nu mai taci, că am urât
A voastre cântece ţigăneşti.

Zamfira

Dreptate ai să le urăşti,
Că tocmai pentru tine cânt.

---

* Anume acest cântec Puşkin în a sa alcătuire l-a prefăcut în limba rosienească.

Alecu

Da' eu şi fără de cântare
Pricep ceva a ta plecare.
Şi visul meu de astă-noapte
Îmi prevesteşte grele fapte.

Zamfira

În visuri crezi, om luminat?
Un lucru foarte de mirat!

Alecu

Nu cred în visuri, nici nu vreu
Să cred întru nimica eu,
Şi tu de-acum nu ai crezare;
Iar visul meu fiind cumplit
În suflet a întipărit
O prea urâtă aşteptare,
Dar mai ales simţirea me
Îmi prevesteşte oarece.

Moşneagul

La ce atâta supărare,
Tu ţi-ai făcut făr' de cuvânt?

Alecu

O! nu, eu foarte bine simt,
Eu înţeleg a ei schimbare.

Moşneagul

A ta mâhnire temei n-are!
Ea îi femeie! Tu iubeşti;
Tu porţi o dragoste cumplită,
Statornică, nemărginită.
Iar inimile femeieşti
Prea înfocat ne îndrăgesc
Şi iar degrabă ne urăsc.
De-aceasta tu să nu te miri,
Că uită-te-n albastrul cer
Prin nouri luna cum pluteşte
Ea tuturor împărtăşeşte
A sa lumină mângâioasă,
Dintr-un oraş intră în alt,
Şi din acela vrea să iasă
Lăsându-l iar întunecat;
Şi cine poate zice lunei:
Stăi într-un loc fără mişcare,
Sau cine stavilă va pune
Femeii la a ei plecare?

Alecu

Dar cum mai înainte ea
Pe mine tare mă iubea?

Moşneagul

Ascultă, eu să-ţi spun de mine:
Şi eu în lume am iubit
Mai mult pot zice decât tine,
Nemăsurat fiind robit,
Cunosc această pătimire
Întâi ţin minte eu abia.

Pe Dunăre când nu avea
Moscalii încă stăpânire.
Pe când ştiam noi de sultan,
Iar paşa de la Akerman
Ocârmuia Bugeacul tot,
Atuncea tânăr eu eram
Şi să-ţi închipuiesc nu pot
Cel dintâi foc ce s-au aprins
Întru simţirea mea nestins.
În scurt, ceea ce-am dorit
Cu mare chef am dobândit,
Dar un minut de fericire,
A fost un vis, o nălucire.
Nevasta mea numai un an
Mi-a arătat ceva plăcere,
Apoi fugind cu alt ţigan
M-a fost lăsat în supărare
Şi cu Zamfira mititică.

Alecu

Dar tu n-ai mai făcut nimică?

Moşneagul

Ce să mai fac! Şi cine poate
În silă dragoste a scoate?
Iar oamenii petrec în lume
Mai multe rele între bune.

Alecu

Eu nu-s aşa! eu pân' la moarte
Voi răzbuna a mea dreptate
Găsindu-mi duşmanul dormind,

Pe malul mării, neştiind,
Că eu aproape sunt de dâns',
Ş-atunci l-aş arunca în mare
Şi moartea cea făr' de scăpare
O aş privi cu haz şi râs.
Ocrotitoarea acea bună
A înfocatului amor.
O noapte lină fără lună
S-au pus pân' la ai zilei zori.
Pe ceriu stele scânteiază
Cu strălucitele lor raze.
Ţiganii toţi au adormit;
Alecu vis prea greu visează
Şi se trezeşte mult uimit:
Zamfira lângă dânsul nu-i!
Dar unde e?!.. În pieptul lui
Se bate inima zuliară
Întru mânia înfocată.
El iese înarmat afară,
Pe iarba cea înrourată
O tăinuită urmuşoară
Se vede... El în nerăbdare
Nu merge, ci, pot zice, zboară.
Dar ce amarnică mirare!
După movili se văd în zare
Ca două umbre şopotind...
El se opreşte ascultând:

Zamfira

Mă duc de-acum.

Ţiganul tânăr

Mai stai, puicuţă!

Zamfira

Zău că mă tem, mă tem, drăguţă.

Ţiganul tânăr

Da' pentru ce atâta frică,
Stai, nu te teme de nimică,
Alecul tău va fi dormind...
— Aici voi veţi muri iubind!..
Alecu groaznic a strigat,
S-a repezit şi a şi dat
În inimă cu iataganul.
Mort a căzut atunci ţiganul.
Zamfira în aşa uimire
A zis cu deznădăjduire:
— Ucigaşule! mi-i frică
De vărvăreasca ta pornire.

Alecu

Şi tu dar lângă dânsul pică!
(o loveşte în inimă)

Zamfira

Ah! am iubit! Iubind şi mor...
Se revărsa de ziuă zori:
Alecu după deal şedea
Cu iataganul plin de sânge
Şi două trupuri reci privea,

Iar când s-au început a strânge
Ţiganii toţi pe lângă dâns',
Atunci moşneagul cu mâhnire,
Nevrând a face răsplătire,
Apropiindu-se a zis:
— Fugi, varvar om, tu de la noi,
Te du la lumea ta cea mare
Şi lasă-ne întru uitare:
Tu eşti născut pentru război,
Şi te făleşti cu deşteptare,
Iar noi în rânduirea soartei
Suntem sălbatici, dar fireşti,
Ştiinţi n-avem praviliceşti,
Nici sânge nu vărsăm cu moarte,
La suflet ne numim noi mici
Şi n-am ucis încă pe nime,
Iar tu eşti varvar! fugi de-aici!
Te du, şi Dumnezeu cu tine.
Zicând aceste, au luat
Ţiganii trupurile moarte,
Plângându-le le-au îngropat
Şi s-au pornit în altă parte.
Numai o şatră în cîmpie
Rămase singură, pustie.
Aşa când toamna dimineaţă
Cucoarele se înarmează
Şi se pornesc cu strigăt mare
La locuri calde pân' la vară,
Iar una ce putere n-are,
Fiind rănită-n aripioare,
Rămâne singură, pătrunsă
De mâhniciunea cea nespusă.

CUPRINS

SATIRE ŞI ALTE POETICE COMPUNERI DE PRINŢUL ANTIOH CANTEMIR

(Traduceri realizate în colaborare cu C. Negruzzi)

PREFAŢA AUTORULUI

Satiră se poate numi acea compunere care prin un stil vesel, luând în râs demoralizaţia, stăruieşte a îndrepta năravurile omeneşti; pentru aceasta ea în scopul său e potrivită cu orice altă alcătuire morală, dar stilul ei fiind mai simplu şi vesel, se citeşte cu plăcere, şi dezvălirile ei sunt mai nimerite pentru că de luarea în râs noi ne temem mai mult decât de orice pedeapsă.

Satira şi-a luat începutul său în priveliştile populare unde între actele tragediilor se vâra, pentru înveselirea privitorilor, reprezentaţii comice, în care feţele în chip de satiri prin glume grosiere şi cu totul populare, prihăneau năravurile şi relele deprinderi ale cetăţenilor. Aceste înfăţoşeri, romanii urmând grecilor le introduseră în priveliştile lor, iar apoi afară de privelişti începură a face verse satirice. Un oarecare Luţilie deschise drumul lui Oraţie, Pers şi Iuvenal, şi aceştia satiricilor italieni, franţezi şi de alte naţii.

Eu în compunerile mele am urmat mai ales pre Oraţie şi pre franţezul Boileau de la carii multe am împrumutat însuşindu-le cu obiceiurile noastre. Las pre cititorii mei a judeca de izbutirea ce am făcut într-o asemenea nouă cercare pentru limba noastră. Noutatea întreprinderii poate că-mi va

ierta greşalele stilului; iar acea ferită dezvelire a demoralizaţiei în faţă, nu o vor critica iubitorii de virtute. De la demoralizaţi nu aştept nimic, căci şi lauda şi ocara, dragostea şi ura lor, deopotrivă le dispreţuiesc.

CUPRINS

SATIRA I

Către mintea sa

O, minte crudă încă, a neştiinţei rod,
Astâmpără-ţi îndemnul ce-mi faci către condei!
Căci răpidele zile pot trece liniştite,
Şi slava se câştigă şi fără de a scrie;
Iar căi se află multe ce către ea ne duc,
Pe care-un picior vrednic nu poate poticni.
Acea mai neplăcută e calea blestemată
De cele nouă fete, ce umblă tot desculţe.
Pierdură mulţi puterea şi-n capăt n-au ajuns!
În trudă şi sudoare îţi trebui să te scalzi,
Şi care-i răsplătirea? Ocara şi dispreţul!
Acela ce la masă pe cărţi se gârboveşte,
Ţintind la slove ochii, nu locuieşte-n curţi,
Nu are grădini mândre de marmuri strălucind,
Nici oile-nmulţeşte la turma părintească.
Dar adevărul este că muzele nădejde
Au mare în al nostru monarhul tinerel,*
De dânsul ignorantul se-ascunde ruşinat;
În el Apollon află a slavei sale reazem;
El foarte mult cinsteşte pre muzele-fecioare,
Silind să înmulţească poporul din Parnas,
Iar răul e acesta că mulţi în domni fălesc,

* Petru II născut la 12 octombrie 1715.

Sfiindu-se, acele ce în supuşi defaimă!
Eresul, dezbinarea sunt fiicele ştiinţei.
Mai mult minţeşte-acela ce e mai învăţat,
Şi care tot citeşte curând se face-ateu.
Criton trăgând metanii oftează şi cârteşte,
Rugându-şi sfântul suflet cu lacrimi umilite
Să vadă câte rele de la ştiinţă vin,
Cum oamenii printr-însa ades se rătăcesc.
Copiii noştri care erau mai înainte
Supuşi şi blânzi la toate pe calea mântuirii
Păşeau ca şi strămoşii, cu frică ascultând
Idei şi lucruri care nicicum înţelegeau;
Acuma prin biserici scot scandal din Scriptură,
Răstălmăcesc şi cată să afle începutul,
Pricina şi sfârşitul; puţină cinste dând
La tagma preoţească. Năravul acel bun
Cu totul îl pierdură. Ei cvas nu vor să beie,
Şi n-ar mânca pastramă măcar orice le-ai face.
Ei nu mai ştiu ce-i postul, şi lumânări nu duc
La sfintele biserici, cum fac creştinii buni.
Socot că popii trebui să-şi caute de slujbă,
Iar nu să se îndese în trebi politicale;
Şi zic cum că aceia ce lume-au părăsit,
Nu trebuie să aibă oriunde şi moşii.
Silvan o altă vină găseşte-nvăţăturii;
Ştiinţa, zice, este a foametei pricină.
Noi am trăit în lume, latina neştiind,
În mai îmbelşugare decât trăim acum.
Mâncam mai multă pâine în starea ignorantă,
Şi hrana o pierdurăm de când ştim limbi străine.
Cuvântul meu de n-are putere şi temei
El însă nu jigneşte pre nobilii bărbaţi.
Prostimea numai cere în toate rânduială,

Iar disputa-nvăţată pre un boier nu prinde.
A nebunit aceia ce umblă ispitind
Puterea sufletească şi marginile ei;
Şi cel ce în sudoare petrece întregi zile,
Dorind să afle cursul ş-a lumii armonie,
A lucrurilor reguli din latul univers,
Nu face decât nuca azvârle pe pereţi.
Şi oare prin aceasta o zi către viaţă,
Sau o para în pungă va mai spori la mine?
Pot să pricep mai bine cât fură într-un an
Vătaful şi chelarul? Putea-voi să sporesc
Mai multe buţi la velniţi, mai multă apă-n iazuri?
Nu este mai cuminte şi cel ce-şi frige ochii,
Suflând cu ne-ncetare cărbuni înflăcăraţi,
Ca să priceapă soiul şi firea de metal;
Căci noi cunoaştem bine ce-i buche şi ce-i vede,
Şi osebim argintul din aur, din aramă.
Ştiinţa pentru boale şi cea de buruieni
Sunt iar minciuni. De pildă, te doare capul rău,
Un doctor îţi ia mâna, te pipăie la vână,
Şi de-i vei da crezare pricina e din sânge.
Dacă slăbim, ne zice că sângele-a stătut;
La fierbinţeală iarăşi pe loc îţi dă răspuns;
Când trup viu înăuntru nu a văzut niciunul.
Şi-n vreme ce ne spune poveşti de-aceste multe,
Grăsimea pungii noastre se scurge într-a lui.
Să nu dormim noi noaptea la stele căutând,
Ca să aflăm cursul, să le găsim vro pată?
Schimbându-ne odihna pe curiozitate,
Să ştim oare pământul se mişcă ne-ncetat,
Sau luminosul soare? Când noi dintr-un ceaslov
Putem şti ziua lunii şi ceasul când se pişcă!
Noi n-avem vro nevoie de-a lui Euclid ştiinţă,

Ca să-mpărţim pământul în firte şi bucăţi,
Şi ştim făr-de algebră câţi bani sunt într-un leu.
Silvan iubeşte numai ştiinţa aceea care
Venitul înmulţeşte şi scade cheltuiala;
De nu se-ngroaşă punga nu vede vrun folos,
Ci numai nebunie pentru societăţi.
La faţă roşul Luca, ce hojma râgâieşte,
Ne spune că ştiinţa prietenia curmă;
Că noi suntem pe lume creaţi de Dumnezeu,
Cu darul cugetării obşteşte să trăim;
Căci ce folos au alţii, când eu închis în casă
Pe morţi schimb adunarea acelor vii prieteni?
Când nu mai este alta societatea mea,
Decât o călimară, hârtie şi condei?
Viaţa este dată spre râs şi bucurie;
De ce dar să o facem din cât e şi mai scurtă?
Să ne lăsăm plăcerea, şi ochii să stricăm,
Şezând cu ne-ncetare în cărţi acufundaţi?
Mai bine cu paharul să trecem nopţi şi zile;
Căci rodul viţei este lăsat spre veselie,
El vorba învioşează, pre oameni învoind,
A gândurilor grele împrăştie-orice nor;
El mângâie săracii, pre slabi îi întăreşte,
Şi inimile moaie gonind melancolia;
Mai lesne amorezul prin mijlocirea lui
De la a sa iubită câştigă orice favor.
Când se vor trage brazde pe-a cerului lăţime,
Şi-n loc de flori prin iarbă vor răsări tot stele,
Când râu-şi va întoarce al său curs îndărăt,
Şi vremile trecute din nou vor reveni,
Când va mânca monahul în post numai scrumbie,
Atunci lăsând paharul m-oi apuca de carte.

Medor se jeluieşte hârtia că stricăm
Cu scrisul şi tiparul ce nu sunt de folos,
Încât îi este teamă că n-a să mai rămâie
Cu ce să-şi încreţească zulufii săi cei mândri.
El nu dă pe Seneca un funt de pudră bun,
Virgil un ban nu face mai mult decât Egor,*
Şi Reks** e mai de treabă decât Ciceron foarte.
De-acest fel de cuvinte urechile-mi sunt pline.
Ascultă deci, o, minte, cum eu te sfătuiesc:
Fii mută ca un peşte, şi nu mai tot vui.
Un scriitor se-ndeamnă prin laudă a scrie,
Iar fără ea tânjeşte, când alt folos nu are.
Şi până când tot hulă drept laudă să răbd?
Să sufăr ca beţivul ce n-are vin de-ajuns,
Ca popa ce nu poate în praznice petrece,
Ca târgoveţul cărui lipseşte buna bere?
Eu ştiu că tu poţi, minte, a-mi arăta curat,
C-un desfrânat nu poate virtutea a slăvi,
Că scumpul, ipocritul, acel crescut în mode,
Şi care altă grijă pe lume nu mai are,
Nu pot să nu hulească ştiinţa; dar rău fac,
Căci vorba lor n-ascultă bărbaţii înţelepţi.
Frumos tu judeci, minte, aşa să fie trebui!
În veacul nostru însă, a răilor poveţe
Ţin duhul în strânsoare, împiedicând ştiinţa
Ce n-are atâta numai protivnici şi vrăjmaşi,
Câţi eu în scurt aice acum am arătat,
Sau care puteam încă şi mai făţiş să-i număr.
Azi cumpăna-aurită a Temidei se află
În mâinile acelor ce raiul îl deschid,

* Vestit ciubotar pe atunci la Moscova.
** Croitor neamţ.

Şi care adevărul nu vor a-l auzi.
De vrei să fii episcop, c-o mantie vărgată
Înfăşură-ţi trufia, îţi pune-un lanţ de aur,
Sub mitră strălucită ascunde-ţi capul sec,
Şi subt o barbă lungă stomacul îmbuibat.
Diaconul să meargă cu cârja înainte;
Te-ntinde într-o caretă, şi tot blagosloveşte
În dreapta şi în stânga, când eşti plin de venin.
Din aste te-i cunoaşte că eşti arhipăstor,
Şi toţi cu umilinţă ţi-or zice preasfinţite.
Ce iese din ştiinţă, şi ce folos aduce
Bisericii? Aceia care sermonuri fac
A sfintelor locaşe averea nu sporesc,
Când numai din venituri mărirea lor se vede.
De vrei să te faci iarăşi judecător dreptăţii
Îţi pune o perucă, şi nu îngădui
Pre cel cu mâna goală sărman jăluitor,
Nu crede-ale lui lacrimi, el e deprins a plânge.
Când îţi citesc docladuri tu dormi pe jilţ în ticnă,
Şi de-ţi aduc aminte de vreun paragraf
Din legile civile, din dreptul natural,
Nu-i asculta; le spune c-aceste toate-s fleacuri,
Şi pentru cei în slujbă zadarnică povară.
Diecilor se cade a răscoli hârtii,
Judecătorul numai să ştie întări.
La noi n-a sosit vremea, în care-nţelepciunea
Preziduia în toate încununând ştiinţa
Şi meritul oricărui, când toţi se sârguiau
Către înaintare prin mijlocirea ei.
Departe suntem încă de veacul cel de aur!
Trufia, lenea, banii opresc înţelepciunea;
Şi ignoranţa ţine a-nvăţăturii loc!
Ea-n haine aurite, sub mitră se făleşte.

Ea judecă norodul şi oştile comandă;
Iar biata-nvăţătură în stremţe îmbrăcată,
Din orice casă este gonită cu ocări;
De-a ei prietenie cu toţii se feresc;
Ca cei care pre mare au suferit furtună
Şi nu vor să mai intre în slujbă marinară
Toţi strigă: rod nu mai iese de la adânci ştiinţi;
Deşi-i de duh plin capul acelor învăţaţi,
Dar punga li-i deşartă şi mâinile lor goale.
Acela care ştie a fluiera în flaut
Trei, patru cântece şi a dănţa uşor,
Care cunoaşte soiul de orice fel de vin,
Se-mbracă după modă şi mestecă cărţi bine,
De-i şi cu dinţi de lapte, oricare treaptă naltă
Îi pare foarte mică la vrednicia lui;
Nu pot să-l cumpănească nici şapte înţelepţi.
La oameni nu-i dreptate! Un cleric sec răcneşte:
Eu încă nu-s episcop dar ştiu de rost ceaslovul,
Apostolul, psaltirea ca apa le citesc,
Pre hrisostom trec lesne deşi nu-l înţeleg;
Oşteanul care poate abia numele a-şi scrie,
Pretinde ca să aibă a polcului comandă.
Copistul bănuieşte că nu-i judecător,
Boierul se-nciudează că nu-i în slujbă pus,
Când şapte boieri are trecuţi într-a lui spiţă
Şi două mii de oameni hrăneşte pe moşie,
Măcar deşi nu ştie nici scrie, nici citi.
          Asemenea cuvinte şi pilde auzind,
Astâmpără-te, minte, şi nu fii supărată
Că eşti necunoscută, căci paşnica viaţă
La cel care petrece în liniştit locaş,
Deşi urâtă pare, dar n-are-nvăluiri.

Dacă înţelepciunea a vrut să te-nzestreze
Cu darurile sale, te bucură în sine,
Şi cugetă în ticnă la rodurile ei.
Nu te-ncercă zadarnic la oameni să arăţi
Acele care lumea le sufere, le vede,
Şi care-n loc de slavă, ocară-ţi vor aduce.

CUPRINS

SATIRA II

Filaret — Eugenie

FILARET:

Prietenul meu, spune-mi de ce eşti întristat?
Te văd la faţă galben, iar ochii îţi sunt roşi,
Pare că noaptea-ntreagă nu ai dormit? Pe gânduri
Stai tocmai ca acela, ce vrând a fi episcop
Îşi dărui zadarnic a sale herghelii.*
Tu poţi ca să te primbli cu patru cai în şir,
Să porţi bogate haine, şi slugile să-ţi fie
Înfăşurate-n aur. Au doar vinaţe scumpe,
Sau cărţi pe la dughene n-au mai rămas de joc?
Rudeniile, maica-ţi se aflã sănătoşi,
Norocul te adapă din cornu-mbelşugării,
Nimic nu te opreşte de-a vieţui-n odihnă.
De ce dar taci ca muţii şi nu zici un cuvânt?
Nu ştii cât preţuieşte un sfat prietenesc,
Şi câtă mângâiere ne-aduce-n mâhniciune
Când neopriţi de patimi păzim a lui urmare?

---

* Toţi cunosc pe fostul Arhiepiscop R... carele dorind a se face cap bisericii ruseşti, dăruia cai din hergheliile sale la toţi acei ce puteau să-l ajute.

A! înţeleg pricina de ce eşti supărat.
Damon în aste zile se-naintă în rang,
Trifon primi cordonul, şi Tulie o moşie;
Iar falnicul tău nume şi slava strămoşească
Râvnirea-ţi acea multă spre binele obştesc,
Oricare vrednicie, uitate au rămas;
Zavistnic nu eşti însă ca popii la soboare.

EUGENIE:

Ai cam ghicit în parte. Deşi n-am gelozie,
Dar simt câtă ruşine, cât de cumplit afront
E pentru noi boierii, când văd un prost ţăran
Ce poartă semnul muncii pe mâinile-i asprite,
Când văd pre altul care mergea la târg cu sacul,
Sau cela ce deunăzi vindea la lumânări,
Ori plăcintarul care striga ieri: La covrigi!
Cum au ajuns să fie în cele mai mari trepte,
Iar vechea mea nobleţe tânjeşte amărâtă,
Şi nu pot s-aduc ţării nici cel mai mic folos!
Din vremea Olgăi* încă avem strămoşi magnaţi;
De-atunce până astăzi ei fură tot în slujbe,
Ţiind cele-ntâi posturi ale împărăţiei.
Vezi diplomele mele, urice, spiţe lungi;
Mai jos decât namesnic** nici un străbun nu am.
Erau isteţi în pace şi vrednici la războaie,
Cu armele şi duhul odată strălucind.
Priveşte sala noastră şi vezi-i pe pereţi

* Olga, soţia lui Igor, fiul lui Riurik, întâiul ţar rusesc. Ea fu cea întâi care, primind credinţa creştinească, se boteză sub nume de Elena. Începu a domni de la anul 950 d.H.

** Namesnic, viţe-rigă. Acest titlu se da mai înainte guvernatorilor de provincii.

Tării, cetăţi cum sfarmă şi pre vrăjmaşi alungă.
În judecăţi ei iarăşi cu mâinele curate
Ocrotitori dreptăţii, pe-asupritori goneau,
Şi azi jeluitorii nu uită mila lor,
Iar vârful tuturora a fost al meu părinte:
De când el nu mai este, rămase-mpărăţia
Chiar fără mâna dreaptă. El când se arăta,
Oricare se da-n lături, i se-nchina plecat,
Mulţime de-aleşi oameni se tăvăleau pe urmă-i.
Cum se ivea de ziuă, la uşa lui grămadă
Sta cei pre care-acuma norodul îi cinstesc,
Ş-a cărora favoruri noi astăzi aşteptăm!
Pre slugi rugau cu daruri mijlocitori să fie;
Iar dacă-al meu părinte cuvânt le adresa,
Uimiţi de bucurie ce-or face nu ştia;
În lacrimi tuturora spuneau de norocirea
Ce-avură să vorbească cu omul acel mare;
În casa lor atunce se bucurau cu toţi,
Părea că vro comoară ascunsă au găsit.
Deci judecă tu însuţi cum trebuie să-mi pară,
Când sunt din aşa neamuri slăvite şi înalte,
Să văd c-am ajuns astăzi necăutat să fiu,
Şi nebăgat în seamă ca cel mai ne-nsemnat?

FILARET:

A supărării tale am înţeles pricina.
Acuma să-mi dai voie să-ţi spun a mea părere,
Vestindu-ţi mai-nainte că eu dispreţuiesc
Minciuna, linguşirea, viclene însuşiri,
Şi ruga mea rosteşte ce inima îmi spune.
Nobleţea cum că este a slujbelor răsplată

Nu este îndoială; folosul ei cunosc.
Asemenea cinstire îndeamnă pre cei mulţi
Spre fapte lăudate; căci oamenii averea,
Plăcerile vieţii şi traiu-n desfătare,
În vremile de astăzi atâta nu doresc,
Ca numele deşerte ş-al slavei pustiu fum.
Dar în zadar sunt toate, când cel ce le pretinde
Nu se va face însuşi la merite străbune
Destoinic cum se cade, prin osteneala sa.
Urice de viermi roase nu sunt mărturisiri
De vrednicia noastră; virtutea este numai
Dovadă de nobleţea acea adevărată.
Spune-mi, lăsându-ţi lenea, povara de oştean
Purtat-ai vreodată? Gonit-ai pre vrăjmaşi?
Asigurat-ai ţara lăţind a ei putere?
La masa judecăţii uitat-ai părtinirea?
Norodul uşurat-ai de dări, de asupriri?
Sporit-ai cu-al tău merit al statului venit?
Cu pilda ta-ndemnat-ai pre oameni la virtute
Stârpind prin sfaturi bune năravurile rele?
Ştii a-ţi păstra curate şi cugetul şi mâna?
Nu-ţi sunt supărătoarea celor săraci lacrimi?
De eşti drept, nezavistnic, îndurător şi blând,
De crezi că e ca tine fieştecare om,
Atunci cu bună seamă poţi zice că eşti nobil,
Poţi crede că cu Ector şi cu Ahil eşti rudă;
Cezar şi Alexandu şi toţi bărbaţii mari
Că-ţi sunt strămoşi socoate-i de-ţi plac şi de-i voieşti.
Dar nu te foloseşte de-ai fi chiar fiu de rege,
Când n-ai întru năravuri de-un câine osebire.
Pe Neibuş* îl întreabă şi-ţi va mărturisi

* General-maior Neibuş, prieten autorului, mare iubitor de bere.

Că-i place berea foarte, iar drojdiile nu;
Cunoaşte el prea bine că nu este în drojdii,
Nici gustul, nici dulceaţa care era în bere.
E mare osebire din nobili să te tragi
Şi însuţi să fii nobil. În slobozi şi în robi
Acelaşi sânge curge; şi toţi au trup şi oase.
Cuvinte înşirate pe lâng-un falnic nume
Nu pot să tăinuiască a noastre răutăţi.
Iar relele năravuri la cei înţelepţi şterg
Aducerea aminte de învechita slavă;
Şi cioara lăudată cu penele străine,
Rămâne fără ele de jale şi de râs.
            Nu este cu dreptate nici trebui-a uita
Şi slujba strămoşească la strănepot de merit;
Întunecat e însă al nostru duh atunce
Când toată temelia pe spiţă răzemăm.
Împovăraţi de vreme se darmă stâlpii vechi,
De nu le vom da sprijin când cere trebuinţa.
Strămoşii îţi lăsară fântâni de apă limpezi,
Dar ca să bei din ele-ţi trebui vas curat,
Şi să te pleci, căci apa în gură-ţi n-a veni.
            Tu însuţi zici că slavă au câştigat străbunii
Prin fapte lăudate şi prin năravuri bune:
Întru războaie unul a tras nevoi şi răni,
Pe mări s-a luptat altul cu valuri, cu vrăjmaşi,
Iar celălalt dreptatea a cumpănit-o bine,
Şi toţi deosebite au arătat talente.
De imitai acelor, cuvânt tu ai avea
Să strigi de ce ca alţii nu eşti recunoscut.
            Ca aurul pre piatră, te cearcă tu pre sine
Să-ţi vezi a tânguirii ş-a sângelui dreptate.
Pe când cucoşul cântă la revărsat de zori,
Când soarele pe dealuri începe-a străluci,

Strămoşii tăi cu oastea ieşeau la câmpul slavei,
Iar tu subt adamascǎ cu sufletul, cu trupul,
Acufundat în pufuri sălbatic horăieşti,
Şi tocmai dup-amiază deschizi umflaţii ochi,
Tragi o căscare lungă, mai dormi înc-o bucată,
Te scoli, te-ntinzi, trei ciferturi; aştepţi ca să-ţi aducă
Cafeaua, ciocolata, sau ceaiul chinezesc.
Din aşternut îndată drept la oglind-alergi;
Aici apoi e grija şi truda cea mai mare.
Spinarea îţi acoperi c-o haină femeiască,
Zulufii după reguli în rânduială-i pui,
Îi increţeşti pe frunte, pe rumenii obraji,
Ş-o parte după ceafă în săculteţ s-ascunde.
De astă iscusinţă se miră cei ca tine,
Iar tu te-ncânţi de sine precum un nou Narcis.
În strâmt pantof piciorul cu sila grămădind,
De bătături durerea te face-olog să umbli.
Ţi-ai pus o haină care plăteşte o moşie,
Şi slugile asudă până ce te gătesc.
Când statul lor romanii au vrut să-ntemeieze,
Atâta osteneală eu cred că n-au avut,
Cât cei ce au s-aleagă colorul hainei tale,
Caftanul cum să fie cu moda potrivit,
Cu vârsta şi cu locul, cu timpul ce va fi.
În târg nu suferi verde, nici vara catifeaua,
Nici iarna să lucească nu vrei mătăsăria,
Ci toate să-şi păzească a sale legi şi rând.
Precum păzeşte popa a toacei ceas ştiut.
Călătoria-ţi lungă prin ţările străine,
Cu-atâtea cheltuiele şi trudă ne-ncetată,
Se-ncheie într-acestea, că banii cheltuind
Ai învăţat cum straiul pentru a fi frumos
Trebuie s-aibă falduri şi late şi vârtoase;

De buzunări, de mâneci, ştiinţă ai deplină,
Şi decât Reks mai bine tu ştii să potriveşti
Croiala după modă, colorul după timp.
Iubeşti acele mese sătule şi beţive,
Unde o ceată mare de mincinoşi prieteni,
Cu-ademeniri viclene auzu-ţi măgulesc;
Iar tu în îngâmfare, cu capul ameţit
Te umfli ca beşica, crezând că nici subt umăr
Nu-i vrednic să-ţi ajungă oricare om pre lume.
Dar uită-te, o viţă de-atâţia mari boieri!
Cum toţi aceşti prieteni ce-n faţă te slăvesc
Îndată ce-s afară, te râd şi te defaimă.
Curând va sosi vremea să-şi bată joc de tine
Şi-n faţă, când tu banii din pungă vei sfârşi.
De buzele viclene şi vorbe dulci mă tem!
Iar tu grăbeşti sosirea acestei vremi fatale,
Căci cărţile pestriţe nu-ţi mai lipsesc din mână
Cu ambe mâini împrăştii un bine-agonisit,
Cu muncă şi sudoare, de vechii tăi strămoşi.
Nu-i cea întâi moşie şi cea întâi gireadă
Trecute de la tine la mâna econoamă,
Ce se hrănea-nainte cu foi şi cu ciocan.
Infierbântat de patimi, de-a lor dureri cuprins
Adeseori obrajii puind pe braţe albe,
Petreci şi zi şi noapte în moală verşunie;
Şi numele acelor ce stau pe-ai tăi pereţi
În cadre aurite abia le poţi citi.
Îţi trebui înlesnire de ochi străini şi minte
Să poţi numi tu şanţul acel de apărare
Ce sapă la cetate ostaşul iscusit,
Să poţi cunoaşte unde e zidul zdruncinat
De straşnica izbire a boambelor aprinse
Şi unde spart de mină s-a prăbuşit pământul;

De ce aici o parte de oaste în carré
S-aşează, iar dincolo se cere ajutor.
La cetele rărite de plumburi ucigaşe,
Şi-n ce putere încă se bizuie vrăjmaşul.
O mare iscusinţă şi multe însuşiri
Să aibă se cuvine un vrednic comandir.
C-o singură ochire el trebui să străbată
A duşmanului planuri şi câmpul bătăliei.
(Un ceas de ne-ngrijire e primejduitor!)
Să-ntâmpine oricare viclene uneltiri;
Ostaşii lui să fie întru îndestulare,
Şi către el să aibă iubire iar nu frică.
Pătruns de-a sa blândeţe, norodul mulţumit
Părinte să-l numească, de binefăcător;
De el să se-ngrozească ai ţării numai duşmani.
Împodobit cu minte, ştiinţă, vitejie,
Să fie cu răbdare un lucru începând
Pre care să-l sfârşească cu grabă şi curaj,
Precum din fulger cade înflăcăratul trăsnet.
Smerit în norocire, statornic în nevoie,
Nădejdea să nu-şi piardă când soarta-l va lăsa.
Atâte ştiinţi nalte, atâte mari virtuţi
A cărora nici nume n-ai auzit vrodată,
Socoţi că-i greu să-ncapă în tidvă muritoare,
Precum e greu vătaful să nu fie tâlhar,
Să nu mănânce bine un gros judecător.
Cum să-ţi încredinţeze corabie, când barcă
N-ai cârmit vrodată? Pe iezuşor la ţară
Abia te sui în luntre şi te întorci la mal,
Căci apa lui cea lină te umple de fiori.
Acel ce-ntâia dată călători pe mare,
Statornic avu suflet şi inimă de-aramă!
Împrejurat de moarte de pretutindeni eşti!

C-o scândură subţire de dânsa osebit
Când sufletul tău cere mai mare despărţire;
Ideea morţii numai în tremur te aduce.
Iar martori vitejiei nu ai decât pre robi,
Ce nu-ţi întorc cuvântul şi cred orice le spui.
Mai multe daruri trebui un bun cârmaci să aibă,
Deprins din crudă vârstă cu unda-nşelătoare,
Cu-atât mai mult se cade să fie îndrăzneţ,
Cu cât talazul mării e mai primejdios.
Când Creatorul vecinic a sa înţelepciune
Au insuflat-o lumii, şi toate-n armonie
Au rânduit să fie, el cerul presără
Cu stele luminoase spre a călăuzi
Pre călători pe ape cu acul cel magnetic,
Prin care sigur calcă a mărilor adâncuri,
Luând călăuzire din cerul înstelat.
Când spaima îngrozeşte pre prostul marinar,
Cârmaciul vrednic ştie de stânci să se ferească,
De ţărmurile-acele ce sunt primejdioase,
Şi scapă de furtună în portul cel dorit.
A urmări pre duşman şi vântul a-i lua,
A se lupta cu dânsul la vreme priincioasă
E iarăşi vrednicie a celui ce comandă
Corabia pe mare ca oastea pe uscat.
Tu n-ai visat în viaţă ochiană şi compas,
Precum nu ştii ce este atacul şi asaltul.
A lui Adam urmaşii să judece e vrednic
Acel ce are suflet şi cugetul curat,
Ce nu se cârmuieşte de mârşav interes,
Şi nu socoate banii dovezi neprihănite.
De frică sau nădejde el nu se stăpâneşte,
Nu face osebire între frumos şi slut,
Bogatul şi săracul, cel înţelept sau prost,

Ţăranul şi boierul la el sunt deopotrivă;
Dreptatea-i este numai iubită şi aleasă.
Şicana veninoasă şi bunul ei prieten
Diacul viclean, lacom, nu-l pot ademeni,
Deşi ei cu-amăgire orbesc pre orice om.
Judecătorul vrednic trebui să privegheze
Ca văduva săracă să nu se asuprească,
Nemernicul, orfanul, să afle ajutor,
Iar cel ce-i împilează să fie pedepsit.
De legile naturii ştiinţă are bună,
Aşezământul ţării desăvârşit cunoaşte;
Ucazele lui Petru care ne-au re-nnoit
Din mână nu le lasă; drept pravăţ îi slujesc.
Asemene plecare în tine nu se află:
Săracul varsă lacrimi, tu râzi de-a lui durere,
Baţi robul fără milă cu suflet împietrit,
Pentru greşeală mică: Au nu-i ca tine om?
Au nu ştii că cruzimea la fiare este dată?
Deşi tu nu strângi banii, dar către ei eşti lacom;
Risipitorul are iubire de argint,
Şi chipuri legiuite după a lui păreri
Sunt care pot să-i umple cu aur seaca pungă:
El are trebuinţă de bani în toată vremea,
Căci fără ei degrabă plăcerile-i se sting;
Cuvintele drept, lege, îi par arabiceşti.
Ei bine, zici, destoinic nu sunt de-acele locuri,
Dar nu pot purta oare ca Clit cheia de aur?
Ce merite el are? Ce slujbe a făcut?
Şi dintre sfera noastră cu ce s-a osebit?
Pe Clit lumina zilei în aşternut nu-l află;
El cască cu răbdare şezând prin anticameri;
Spinarea nu îşi cruţă făcând închinăciuni
Chiar muştelor ce zboară la nasul celor mari.

Clit are isteţie şi vorbele-şi măsoară;
Pre toţi îi măguleşte, pre nimene nu crede,
În trebi numai ş-arată adevăratu-i gând.
El nu se tânguieşte oricât de-ar osteni;
Neobosit, statornic, la ţelul lui aleargă.
Norocul îi ajută, ş-acesta-i singur merit,
Pre care el îl cere de la iubiţii lui.
Clit însă are-n sine ceva de imitat,
Pentru acela care doreşte să petreacă
Viaţa lui la curte, căci altfel lângă foc,
Aripile de ceară în grabă se topesc.
O gură mai păzită, o faţă ce uşor
Se poate din tristeţe schimba în bucurie,
Aşa precum prilejul sau trebuinţa cere;
Prieteşug oricărui în faţă arătând,
Smerenie, agerime, şi duh pătrunzător,
Aceste-s atributuri ce trebuie la curte.
Iar cea mai lăudată a celuia e cale,
Ce fără de sfială vorbeşte adevăr,
Măcar c-adese trebui să-l ţie mistuit,
Să nu-l îmbrace însă cu hainele minciunii.
Ferice cine ţine măsura cea de mijloc!
Cu minte cumpătată, la vorba lui plăcut,
Purtare delicată, de-a pururea având;
Nu sfătuiesc pre nime ca să se linguşească
Dar mi-e urâtă foarte deşarta fudulie.
La tine îns-aceste să caut nu cutez,
Am bună-ncredinţare că n-oi să le găsesc.
        În scurt, zadarnic este a înşira mai multe
Când tu nu ai nici unul din darurile-aceste.
Îndreaptă-te, drăguţă, de vrei a fi ştiut,
Iar până-atunce rabdă şi nu te supăra.
Defecturile tale subt strămoşeasca umbră,

De-ai fi în orice treaptă, nu pot să se dosească.
Curat trebui să fie acel ce s-a suit
La locul unde lumea se uită ne-ncetat.
Să zicem c-ale tale purtări şi vrednicie
Destoinic te arată de-naintări, de slavă;
Deci carii cu nedreptul de ele te lipsesc
Sunt de jelit că-n tine folosul nu pricep,
Dar nu trebui să judeci, a lor greşeală-i oare,
Sau tu te crezi pe sine mai mult decât ai merit?
Nu prinde gelozia pre un boier de neam,
Precum nu prinde şeaua şi frâul pe măgar.
Ar fi mai de iertare la unul de acela
Atunce să se plângă când vede pe-un nevrednic
Tâmpit întru năravuri, precum şi întru neam,
Ce n-are vrun alt merit decât un orb noroc,
Ce nu-i iubit de nime, nici ţării de vro treabă.
Dar când din împotrivă pre un bărbat găsesc
Care prin fapte bune înalţă neamul său,
Atunci să-i pară bine de vrednicia lui.
De ce dar să te superi când vezi înaintarea
Lui Tulie, lui Trifon? De ce să te mâhneşti?
Ei prin purtări cinstite şi prin credinţa lor,
Ştiură să aducă la patrie folos.
Strămoşii lor, ce-i dreptul, nu sunt din vremea Olgăi,
Senatori şi namesnici puternici nu stătură;
A lor cu-a ta nobleţe nu pot asemăna.
Dar asta nu-i nimică, căci ei şi-au început
Nobleţea de la sine, precum în vremea veche
Străbunii tăi, când ruşii de greci se creştinară.
Ei nu erau atunce cum mai apoi au fost;
Şi cel întâi dintr-înşii ce nobil s-a numit
Avea mai mică slavă şi nume decât Trifon.

Adam boieri pre lume nu a născut nici unul;
Doi fii avu, din care unul era păstor,
Iar altul în sudoare cu sapa se hrănea;
Şi Noe când potopul a înecat pământul
Scăpă plugari ca dânsul ce-aveau năravuri bune;
Dintr-înşii toţi ne tragem. Şi unul mai curând
Lăsă cimpoiul, sapa, iar altul mai târziu.

CUPRINS

SATIRA III

Către Teofan arhiepiscopul Novgorodului

Arhipăstor slăvite! Tu, căruia puterea
Înţelepciunii nalte a spus a sale taine,
Şi toate de pe lume pre larg ţi-a arătat,
O, Teofan! Tu care pricepi şi înţelegi
Ori câte-o minte-ntreagă a le cuprinde poate!
Răspunde-mi: când natura a înzestrat pre oameni
Cu trup şi judecată, tot ea le-a împărţit
Şi patimile care îi ţin în jugul lor,
Sau răului acestui un alt izvor se află?
Tu la Hrisip aruncă acea întâi privire:
De este zi sau noapte, de-i glodul la genunchi,
El Moscva-n toată vremea colindă de trei ori,
Şi masa de cu seară mai grabnic o sfârşeşte,
Decât în zi de praznic un popă liturghia,
Nici somnul, nici odihna nu-l prinde ca pre alţii.
Pe când cocoşul cântă, el este-acum în târg,
Chiar viaţa nu îşi cruţă, unde câştig priveşte,
Ş-abia sosind din China în altă parte pleacă.
El nu se îngrijeşte de vârsta sa, de timp,
De valurile mării nu-i pasă nicidecum.

Cu părul alb şi gârbov, cu nici un dinte-n gură,
La marfa lui gândeşte, iar altă grijă n-are;
Când cumpără se roagă, se-nchină pentru-n ban,
Când vinde este ieftin numai la jurământ.
Să cauţi toată Moscva nu afli alt ca dânsul
Să ştie cum să-mpartă un rup în patru grefuri,
Un cifert din cot să fure şi litrele din ochi.
Nu arde lumânare, nu face iarna foc,
El tremură mai bine decât să cheltuiască,
Ş-adeseori în casă trăieşte fără slugă.
Cămeşa nu îşi schimbă cu săptămâni întregi;
Prostirile-i în patu-i de negre putrezesc;
Un singur caftan are rămas numai urzeala.
De vede la o masă trei feluri de bucate
Se miră zicând: Doamne! Ce cheltuiele mari!
Gândiţi că Hrisip poate munceşte într-atât
Pentru ca să adune cu ce să-şi ţie viaţa,
Şi se strădănuieşte ca-n urmă-i să nu lase
Femeia lui săracă c-o casă de copii?
O nu! De bani ticsite sunt sipetele lui,
Din care-acum o parte rugina o mănâncă,
Şi singura lui rudă e un nepot cu stare.
Zgârcenia! nu altă munceşte pre Hrisip;
El strânge şi adună movilele de bani,
Având plăcere numai să-i vadă mulţi grămadă;
Iar dacă mie-o sumă mai mică îmi ajunge,
Apoi la lăcomie de ce să fiu supus?
Îmi pare că se poate Hrisip asemăna
Cu unul care merge la râu să beie apă,
Deşi e mai departe, pentru că este multă,
Iar nu la izvoraşul ce curge lângă el.
Dar oare-atunci mulţimea cu ce-l va folosi,
Când unda săpând malul de subt a lui picioare,
Va înghiţi pre lacom în valurile sale?

Clearh dispreţuieşte iubirea de argint.
Din cap pân-în călcâie în aur strălucind,
Palate mândre are în Moscva şi afară,
Împodobite toate cu mare bogăţie.
El ţine masă-ntinsă; tacâmurile lui
Nu au vro osebire din cele-mpărăteşti,
Din casă pân-la scară stau slugile-nşirate
În haine aurite, lăsând prin mijloc cale
Să treacă cărturarii şi cei linguşitori,
Ce patimile-aţâţă cu sfaturile lor.
Cu fete desfrânate averea-şi risipeşte;
De-a pururea plăcerii deschide drumuri nouă.
Deşi în lume pare ca Crezus de bogat,
A lui venituri însă pe-a mele nu întrec;
Căci el le cheltuieşte în patru zile numai
Şi toată a lui pompă e de împrumutare,
Făcută cu-njosite mijloace ş-amăgiri.
Sporeşte datoria, dobânzile sporesc,
Pân-ce Clearh al nostru închis se pomeneşte,
Sărac ca vai de dânsul, lăsându-şi creditorii
În deznădăjduire cu lacrimi pe obraz.
Pe doi, trei sărăcindu-i, pre alţii mai mulţi şireţi,
Care-au pândit prilejul i-a pus în bună stare.
Din zori de zi Menandru aleargă, urmăreşte,
Ascultă ce se face prin case şi prin târg,
Şi ce porunci ieşiră acum mai de curând.
De orice schimbări nouă, de orice-naintare
El află mai nainte, şi tot ce se lucrează
Ca tatăl nostru ştie. El e mai mulţumit
Trei zile să postească, decât a nu afla
Ce veste curierul din Persia aduce,
Ce fată se mărită, ce tânăr se însoară,
Care cui face curte, cine s-a gâlcevit,
Cine în cărţi aseară mai mult a câştigat,

Cine-a venit, şi care ieşi din târg afară,
Cui se născu prunc, cine s-a dus în ceea lume?
          O, când boierii noştri şi-ar şti trebile lor
Cum ştie el pe-a altor, nu i-ai vedea umblând
C-o gloată numeroasă de creditori pe urmă!
Nu i-ar fura vatajii şi ar trăi mai bine!
          Apoi când novitale destule-a adunat,
Întocmai ca o bute umplută cu vin nou
Ce fierbe, sfârâieşte şi dând afară dopul
Spumosul vin cu vuiet pe vrană năbuşeşte,
Asemene Menandru nu poate mistui
Nimic din câte ştie; şi de-ai avut păcat,
Să te-ntâlneşti cu dânsul, îndată-ncepe-a-ţi spune
În taină la ureche o sută de veşti nouă,
Ce zice că le ştie din foarte sigur loc,
Şi ţi le spune numai pentru prieteşug.
El le alcătuieşte după a lui părere,
Şi rareori se-ntâmplă la doi să spuie una.
Minciuna lui o crede adese însuşi el,
Când la auz îi vine din casă de magnat.
Sfârşind, din ochii-ţi piere, precum judecătorul
De-mpricinat s-ascunde când ştie că bani n-are;
Se duce să mai umple pre alţii cu minciuni.
          Longhin te ameţeşte, deşi nu ştie veşti,
Fereşte-te de dânsul, şi nu-l pofti la masă
De n-ai făcut gustare, c-apoi cu bună seamă
Rămâi pe toată ziua flămând şi nemâncat.
Întâi el îţi înşiră solii de complimente
De la copii, nevastă, apoi îţi bănuieşte
Că n-ai fost pe la dânsul de-atât amar de vreme,
Când ştii că iese dinţii copilei lui acum,
C-a fost în fierbinţeală ş-a plâns neîncetat.
Pe fata cea mai mare e gata s-o mărite;
O dă după un tânăr frumos, bogat şi nobil,

C-un an mai mare numai decât copila lui.
Izvodul îţi citeşte de zestrea care-i dă,
Şi toată garderoba pân-la un fir de aţă.
Nu-i mult de când băietul şi-a pus la *azbucoavna*
Ş-acum e de mirare cum poate sloveni.
S-a apucat la ţară să-şi facă-un mare iaz
A căruia plan iute din buzunar îl scoate;
De l-a uitat acasă începe a ţi-l face,
Cuţite, furculiţe pe masă înşirând.
Moşia-ţi o descrie cu tot venitul ei,
Productele anume în ce timp au fost strânse;
Pre toţi proprietarii de la potop ţi-i spune
Şi cum acea moşie la el a încăput
Curmându-se procesul ce-avea c-un unchi al său.
Vei fi ferice încă dacă pe lângă-aceste
N-a vrea să-ţi povestească de la Azof asaltul;
Îţi trebui o zi întreagă bravurile s-asculţi,
Minuni de vitejie ce el a arătat,
Şi câtă iscusinţă de ager comandir
A dezvelit acolo înfricoşând pre duşmani.
Aici apoi pe-ntregul croieşte la minciuni,
Şi nu găseşti pe urmă-i o umbră de-adevăr.
Dar unde se pot toate descrie cu-amăruntul?
Nu sunt atâte fire în snopuri de grăunţe,
Nu jură precupeţul mai multe ori pe an,
Nu fură de la ocă mai dese un crâcimar
Scăpând de judecată şi de globiri prin mită,
Decât limbutul nostru înşiră la o masă.
El nici se mai răsuflă, asudă povestind,
Se teme să tuşească, şi crede-n gândul său
Că limbă n-ai în gură, eşti totul o ureche,
Nu-ţi lasă pic de vreme să zici şi tu o vorbă.

Acufundat în gânduri smeritul Varlaam,
Când intră într-o casă se-nchină până jos,
Pre toţi îi salutează şi-ntr-un ungher se pune,
Plecându-şi în jos ochii, grăind din vârful limbii
Metaniile trage, păşeşte-ncetinel.
Înfricoşatul nume al Domnului Hristos
La toată vorba-l pune. Plecare mult-arată
Să facă paraclise, şi lumânări să ducă,
Neîncetat făleşte pe-aleşii credincioşi
Ce-a sfintelor locaşe mărire o lăţesc,
Şi ridicând biserici cu-averi le înzestrează.
Ferice de-al lor suflet! Cereasca desfătare
Pre dânşii îi aşteaptă; lor raiul e deschis.
Nu fiţi la îndoială că vorbele-i privesc,
Spre a spori — de poate — a clerului venituri;
Acei ce la biserici au dănuit averea
Din care el se-ngraşă, sunt foarte lăudaţi.
Nimic alt nu place atât lui Dumnezeu,
Şi numai prin aceasta la rai deschidem cale.
El carne nu ia-n gură la mesele străine,
Nici vin nu vrea să guste, dar nu e de mirat;
Un gras clapon acasă întreg îl ospătă
Spălându-l c-o butelcă de vin unguresc dulce.
Pre cei supuşi la pofte trupeşti îi tânguieşte,
Deşi el pe sub gene cu ochi scânteietori
La sânul alb şi gingaş se uită pe furiş;
Eu îns-îmi spun păcatul, nu mi-aş lăsa nevasta
C-un cuvios ca dânsul să facă cunoştinţă.
El zice: de mânie să fugi, să te fereşti,
Să nu ţii minte răul, dar singur este rău.
Pe-al său vrăjmaş în sine ar vrea să-l prăpădească,
Şi cu necontenire de moarte-l prigoneşte.
Gândeşte ticălosul că poate înşela
Pre Cela ce cunoaşte pe-ai lumii răi şi buni!

Din faptul zilei Foca la cei mari prin antreturi
Aşteaptă cu prezenturi; ca cel mai de pre urmă
Ciocoi se înjoseşte spre a intra-n favor,
Dorind să zică lumea: vedeţi cum îl cinstesc
Pre Foca toţi boierii? Cum îl poftesc să şadă
Şoptindu-i la ureche interesante lucruri?
În târg zidi o casă, mari sume cheltuind,
Prin care-o să-i rămâie copiii cerşetori,
Dar numele-i cu slavă s-a pomeni în veacuri.
Cu genealogiştii el are cunoştinţă,
Şi cu-autorii căror le dă bani de ajuns
Ca să-i lăţească slava prin scrierile lor.
Deunăzi — cine ştie? — ce-a dat pe o broşură
Ca să se tipărească că e de dânsul scrisă.
Văzând că sunt la cinste cei în război răniţi
Răbdă să-i ciunte nasul şi pieptul îşi dungă.
Aleargă ca besmetic în lume după slavă,
Când slava o dau numai năravurile bune.
Glicon la alţii merit nu află nicidecum.
De este oarecine plăcut şi priimit,
Un altul de petrece viaţă lăudată,
Ori cineva prin arte al său neam îşi măreşte,
Sau are bărbăţie pe apă şi în foc,
Ori cel ce în războaie pre duşmani a învins,
Ş-acel la ce legi bune a introdus în ţară, —
Toţi n-au făcut nimică, Glicon din împotrivă,
Pre el numai se crede de om desăvârşit.
Rostirea-i o minune; purtarea-i un model,
Ce poate să slujească de pildă tuturora.
De-şi face o idee, din ea nu-l poţi abate;
Se miră cum de ţarul nu a încredinţat
Până acuma ţara la cârmuirea lui,
Ş-în mintea lui nu-ncape cum după el n-oftează,

Orice copilă ce simte amorului văpaie.
Pre el se stimă numai, de dânsul este plin,
Crezând că neamul nostru de-atunci e fericit
De când el ca luceafăr a răsărit pe lume;
Gândeşte că vederea, auzul sunt lăsate
La oameni, ca să vadă, s-asculte ale lui
Măreţe întreprinderi, căci spre acest sfârşit,
Aceste două simţuri avem de la natură.
Clites dispreţuieşte deşertăciunea lumii
Mai mult decât monahul ce lumea a lăsat;
Viaţa îşi petrece de-a pururea voios.
Umflat, la faţă buged, cu ochii roşi şi tulburi,
În şase luni de zile bea tot pân-la cămaşă.
Îi tremură tot trupul, picioarele şi mâîni,
Cum tremură pe pietre căruţul hârbuit.
Dispreţuit de oameni, sărac ca vai de dânsul,
O soartă mai ferice în lume nu doreşte,
Când are dinainte paharul plin de vin.
Cu-atâta e mai vesel, cu-atât mai mulţumit,
Cu cât e mai aproape de starea animală.
În adunări când intră Ircan coteşte-mpinge,
Ca barca printre valuri prin toţi îşi face loc
Să treacă înainte, să fie cel întâi.
La mese când se află tot schimbă, porunceşte,
S-aducă alte blide, să-i dea alt soi de vin;
El mai întâi începe să-nchine sănătăţii;
Toţi trebui să atârne de la a lui poveţe.
Când te închini la dânsul, sprinceana de ridică,
Ş-abia din ochi de-ţi face un semn mulţumitor,
Să ştii că-n mare cinste atunci la dânsul eşti,
Căci foarte rar se-ntâmplă să zică şi vro vorbă.
Materia din care el a ieşit pe lume
N-a fost precum a noastră ci mult mai de bun soi;
A noastră-i lut de tină, a lui de porţelan.

Sozim la el se uită c-o aprigă zâmbire
Şi-mi spune la ureche cu limbă veninoasă:
“Ircan mai bine-ar face să nu uite-al său bun
Ce sta pe la răspinteni cu traista-n şold,
Şi pre a sa bunică ce-a fost spălătoriţă;
Să-şi măsure purtarea precum i-a fost şi neamul,
Să-şi mai închidă gura, c-atunci prin boiul său
Tot ar putea să-nşele vrun nătărău, vrun prost,
Şi marea-i nerozie n-ar fi aşa văzută.”
Sozim are dreptate, ar fi mai bine însă
Chiar lui Ircan să-i deie acest sfat priincios,
Decât de el să râdă cu alţii în zadar;
(Acest fel hulitorii defaimă totdeauna;
Nici cinstea, nici virtutea de gura lor nu scapă.)
Sozim cu-aşa asprime îi judecă pre toţi:
“C-o undiţă de aur mult gingaşul Silvan
A prins pre virtuoasa vecina sa prea lesne.
La masa lui Procopi n-avu ce să mănânce.
A Nastei frumuseţe e-n şipuri şi cutii,
Albeaţa, rumeneala o cumpără din târg.
Clement judecătorul nimic nu face singur,
Numai prin ochelarii diacului citeşte.”
Nici vârstă, nici prieteni, nici rudele, nici rang,
Înveninata-i limbă nu pot astâmpăra.
Şi eu ziua aceea numesc nenorocită,
În care mi se-ntâmplă să mă-ntâlnesc cu dânsul,
Căci ştiu că este gata a mă grăi de rău,
Îndată ce din ochii-mi, se face nevăzut.
El este-adevărată societăţii ciumă,
Dar mult e mai de groază Trofim cu limba dulce,
Căci vorba rea adese defectele hulind,
Pe nesimţite-ndreaptă pre omul înţelept,
Cu laudele însă Trofim nu face altă,

Decât mai mult sporeşte pre nătărăi la număr.
Noi lauda a crede plecare mare-avem:
Ea-n inimă se vâră, şi de găseşte-n ea,
Scânteie de virtute, o stinge şi o seacă.
Tot omul pe-astă lume e iubitor de sine,
Şi o încredinţare de laudă-i de-ajuns
Ca să ne rătăcească din drumul acel drept.
Când Tit deschide gura, Trofim se minunează
De vorba-i iscusită; ascultă şi îndeamnă
Pre toţi să ieie seama, să nu zică nimic;
Nici suflă, nici strănută pân-nu sfârşeşte Tit
O vorbă ce mă face să casc cu ne-ncetare.
La masă de-l pofteşte, el degetele-şi linge,
Şi zice că sunt toate bucatele cereşti.
Atâta rânduială la nime n-a văzut,
Ş-atâta curăţie ce e la Tit în casă,
Se pare o minune şi seamănă cu raiul.
Păstorul Paris dacă ar fi avut noroc
Să aibă cunoştinţă cu nevăstuica lui,
Menelau trăia-n pace, şi mândra sa Elenă
Ar fi rămas acasă să toarcă şi să ţese.
Oricare-a lui Tit faptă o-nalţă pân la nori
Chiar strâmbul nas îşi suflă mai bine decât alţii;
Şi nu numai pe-acesta cu laude-l măreşte,
Făleşte pre oricine; lui toate-i par minune,
Crezând că dobândeşte iubirea tuturor;
Pân' şi ce pute zice că are miros bun.
Desculţ, numa-n cămaşă, de zece ori pe noapte
Din pat se scoală Nevus, şi cu luare-aminte
La uşi şi la ferestre el cată ne-ncetat
Să vadă de-s închise, de sunt la locul lor
Lădiţa, portofoliul şi sipetele toate.
De multe ori trimite pe taină ca să afle

La ţară, de nu-l fură vatavul în ceva;
Adese după stolnic se ia pe urmă-n târg.
Pe slugă lângă dânsul nu suferă să fie
Ca nu cumva să-l vadă unde îşi pune banii.
S-a întâmplat vecinul să-l roage într-un rând
Să-i dea-mprumut căldarea. El nu i-a refuzat,
Dar a intrat în grijă ca nu cumva trimisul
Să fugă cu căldarea, şi-ndată după dânsul
A repezit o slugă; pe urmă-i veni-n gând,
Că poate megieşul o va tăgădui;
Pe loc trimise altul căldarea să-i aducă.
Dacă la oarecine nevasta lui se uită,
Socoate că e gata orice a-i împlini,
Şi cu acea idee se necăjeşte rău.
Prepune cum că mama copiii îşi învaţă
Să se-mprumute-n taină şi-n datorii să cadă.
De vede pe doi oameni şoptindu-şi între ei,
Gândeşte că pe dânsul ei râd şi-l clevetesc.
Când are să răspundă îşi cumpăneşte vorba,
Căci crede că tot omul voieşte să-l înşele.
Ca dânsul prepuielnic alt om în lume nu-i;
El vede pretutindeni tot curse ş-amăgiri,
Şi-n astă neodihnă viaţa îşi mănâncă.
Eu cu aşa tocmeală n-aş priimi nici tronul;
De-mpărătescul titlu curând m-aş sătura.
O goală sărăcie cu-a ei ticăloşii
Aş prefera mai lesne în linişte şi pace,
Decât o necurmată a minţii vălmăşire;
Nici slava, nici averea n-aş vrea cu acest preţ.
Mai bine în viaţă să fiu tot amăgit,
Decât să mă muncească ne-ncrederi şi prepusuri.
Nu mai puţin pre sine Zoil se chinuieşte;
Oricare lucru vede îi naşte un nou gând,

O nouă întristare, ce somnul îi gonesc.
Deunăzi aruncându-şi zavistnica ochire
Văzu că megieşul îşi face o căsuţă,
Ce-abia o sută ruble se poate preţui;
Îngălbenit de pizmă se bolnăvi cumplit
De-o straşnică lângoare de care ş-acum zace.
Pe-un biet soldat de-l ştie că are-n sân o rublă
Agonisită în slujba de douăzeci de ani,
Şi de aceea încă tânjeşte amărât.
De-a căpăta vreunul un rang, o slujbă mică,
Vro laudă de-aude, cârteşte şi se miră
Cum oamenii orbeşte un merit aşa mic
Atâta îl înalţă ş-atâta-l preţuiesc.
La alţii fărmătura îi pare pâine-ntreagă
La un sărac desagă, la un călugăr barbă
De vede... Dar nu-i vreme, o muză, să sfârşim?
Deşi ni-i drag a scrie, ne-nvaţă bunul simţ,
Să punem mărginire la limbuţia noastră;
Căci vorba lungă este adese neplăcută.
Şi trebui să ţii minte cu cine vorbim noi.
Socoţi că altă treabă nu are Teofan
Decât să ospăteze, să doarmă şi s-asculte
Cu mâini încrucişate, a mele proaste versuri?
Cuvântătoarei turme păstor neadormit,
De dânsa îngrijeşte sădind neîncetat
Sămânţa mântuirii, prin fapte şi cuvinte.
Bisericii cei sfinte el cap fiind, aproape
Se află de monarhul, şi este-apărător
Duhovniceştii slave, urmând cereştii căi.
Năravurile-ndreaptă în preoţi încuibate,
Întemeind într-înşii cucernică purtare,
Voinţa providenţei ne spune gura lui,
Povăţuind creştinii pe drumul acel drept;

Ne-adapă din izvorul înţelepciunii nalte.
Şi multe sunt la număr a sale ostenele.
Mai bine decât tine cunoaşte în idei
Şi fapte felurite, plecările-omeneşti.
De am cerca a scrie defecturile toate
Şi orice-n gând ne vine, viaţa n-ar ajunge;
Mulţi oameni sunt pe lume şi multe patimi au.
Castor iubeşte caii, iar frate-său războiul,
Diacul se sileşte pre gol să-l mai despoaie;
Tot capul are gânduri şi voi deosebite.
A mea plecare este năravul prihănit
Şi graiurile rele prin versuri să-nfruntez;
Iar cel ce şi pre mine va vrea să mă-ndrepteze,
Va merita cinstirea ş-a mea recunoştinţă.

CUPRINS

SATIRA IV

Către muza sa

O, muză, este vreme să-ţi schimbi ghimposul stil,
Să nu mai scrii tot satiri, căci mulţi nu te iubesc,
Cârtind că mă amestec tot unde nu am treabă
Şi mă arăt în lume cu multă sumeţie.
Văzui eu mulţi de-aceia ce nu au scris nimic
Asupra nimăruia, ba înc-au măgulit,
Nu căpătară însă vro soartă mai ferice;
Dar mie ce-mi rămâne s-aştept de l-a ta milă?
Năravurile rele tu nu îngăduieşti,
C-o mare cutezare le râzi, le înfruntezi,
Nu vrei s-ascunzi nimică, zici lucruri prea pe faţă;
A ta plăcere este pre vicioşi să superi,
Şi pentru-a tale fapte osânda eu o trag.

Nu vezi cum se găteşte Condrat şi cu ai săi,
Cum furioşi adună şireata diecime,
Cum slimuiesc asupră-mi o jalobă întinsă
Voind ca să mă tragă pe loc la tribunal,
Căci ocărând pre Clites am vrut să-mpuţinez
Beţivii, şi prin asta să scad venitul vămii?
Iar Nicon ce iubeşte tot lucrul cu dovadă
O biblie întreagă aud că a citit,
Din care trei tetrade-a scos de mărturii
Zicând că necuratul prin tine ocărăşte
Cucernicele barbe; că împotriva legii
Noi mantie vărgată veşmântul sfânt numim.
Şi toţi judecătorii aceste rele pâri
Le vor lua de bune, căci lor am scos o vorbă
Că numai când iau mită obicinuiesc dreptate.
În scurt, cu orice cuget nevinovat şi bun
O, satiră e scrisă, ea tot împunge-n ochi
Pre cei carii într-însa se văd ca în oglindă,
Ş-aşa se ştiu pre sine precum în ea s-arată.
O, muză, a mea lumină! Al tău stil veninos
Vătămător e foarte sărmanului poet!
E rău lovind pre altul să nimereşti în sine,
Căci versurile, care în cititor nasc râsul,
Adese aduc lacrimi la bietul autor.
Arăt eu adevărul, pre nime nu numesc,
În versuri râd şi-n suflet plâng relele năravuri.
La oameni adevărul nu place totdeauna.
Cine vrodinioară de el te-a întrebat?
Spuindu-l chiar pe faţă pre mulţi nemulţumeşte.
Acel care doreşte a fi cu lumea bine,
Şi a trăi în pace, linguşituri să scrie.
Când nu-i moral în oameni, de ce să ne mâhnim?
De-am merge tot cu dreptul, curând am sărăci;
Căci relele deprinderi acum s-au făcut fire,

Şi nu se trec din lume, ca moda de capele.
Această însărcinare păstorii sufleteşti
S-ar cuveni să aibă, şi datoria lor
Neapărată este năravuri să-ndepărteze,
Dar ei păzesc tăcere, nu vor să-şi bată capul;
De ce dar noi cu lumea să batem tot război?
Când prin aşa urmare nu poţi a căpăta
Nici lemne de ars iarna, nici ghiaţă-n timp de vară.
De-i vrea să-mi arăţi însă c-acei vestiţi satirici —
Pers, Juvenal, Oraţiu, francezul Boalo —
Nu numai nu avură din scrieri neplăceri,
Ci câştigară încă nemuritoare slavă;
Ş-asemene pre mine ce calc pe a lor urmă
M-aşteapt-aceeaşi soartă, ţi-oi spune că greşeşti;
Căci însăşi fiica Joei purta condeiul lor.
Tu nu eşti a lui fiică; pre tine Mnemosina
Te-a zămislit în sânu-i, cu cine ştie cine.
În ei plăcute glume cuminte înfloresc,
Iar versele curg limpezi ca râul lin pe şes;
Ş-acei ce-n a lor ziceri găsesc vro înfruntare,
Nu pot să se atingă văzând că-i bine zisă.
Când singurul tău merit nu e decât să spui
Că rasa şi potcapul călugărul nu fac.
Aşa vorbesc acuma; aşa trăiesc în lume?
Pe buze poartă miere şi fierea-n piept ascunde;
Arată-te prieten la cel ce eşti vrăjmaş,
De vrei ca între oameni să însemnezi ceva.
O, muză! să începem a mai tâmpi condeiul,
S-aşternem pe hârtie tot laude pompoase.
Chiar Tulie, spre pildă, deşi e un viclean,
Isteţ, la minte ager, putem să-l renumim;
Şi nespuind cum este, să ne silim a-l face
Aşa precum în lume ar trebui să fie.

La fălitori făţarnici acest drum nu e nou;
Ei laudă în faţă pe care-n sine-i râd.
Dar Tulie nu-ţi place: pe altul poţi alege.
Silvan o zi întreagă nu zice nici o vorbă;
Deşi ştii că prostia îl face-a fi tăcut,
Tu lumii dovedeşte că e bărbat minteos
Şi că înţelepciunea îi ţine limba strânsă.
Şi Cvintie bun este. O carte cât de groasă
Pre lesne poţi să umpli cu laudele lui.
Vezi ce priimire bună! Vezi cum e de plăcut!
Cu toţi vorbeşte dulce, dezmiardă pre oricare;
Voind să se arate de făcător de bine,
Pre Dumnezeu ia martor l-a lui făgăduinţi.
De ce el caracterul îşi schimbă-n acest fel?
Puţini o ştiu aceasta. Nici noi să nu mai spunem
Că el s-arată astfel cu toţii blând şi dulce,
Căci nu este în stare să poată face rău.
Ca să stricăm hârtie ca dânsul mulţi aflăm;
Se pot uşor cunoaşte deşi n-au semn în frunte.
Iar dacă pentru tine nu sunt nici aste versuri,
Apucă-te de cântă plăcerea lui Titir
În braţele-Amarilei, sau tristului Filen
Amor către Irisa. Titir viaţa-i dulce
Nu schimbă pe coroană şi slavă-mpărătească.
Filen cu faţa tristă şi deznădăjduit,
Când turma îşi adapă sau o păzeşte-n câmp,
Nemângâiet se află; ai săi ochi lacrimi varsă.
Pân' ce Irisa vine şi cu un gingaş zâmbet,
Ea mândră îi aţâţă văpaia de amor.
De nu găseşti plăcere în versuri de-acest fel,
Aruncă o privire şi vezi trecuta-mi viaţă.
Deşi întâi norocul mi-a fost mai cu priinţă,
Dar pân-în sfârşit aspru el tot m-a părăsit,
Şi încă nu-ncetează de a mă prigoni.

Cu-acest nou soi de versuri ce nasc melancolie,
Noi poate vom aduce la cititori plăcere.
Tristeţea este dată la omul muritor,
Căci el pe tot minutul păşeşte spre mormânt!
Să aibi numai plecare, materie destulă
Găseşti pentru a scrie. De ce dar să faci satiri,
Şi ura tuturora să tragi asupra mea?
Dar văd că tu, o, muză, te tulburi, te roşeşti,
Nu îndrăzneşti să lauzi pre cei care sunt vrednici,
Şi nu vrei să-ţi pierzi vremea cu măguliri deşerte.
Noi nu suntem în stare a lăuda de-ajuns
Pre oamenii de merit; povara este grea,
Căci omul în viaţă adese se preface.
Abia vrei s-arăţi lumii o faptă lăudată,
Când vezi c-acea virtute era numai un fum,
Şi cel ce ca omătul ni se părea de alb
Cu totul ni s-arată pătat de mârşăvii.
Atunci a mea lucrare zadarnică rămâne,
Şi trebui altui idol s-aducem tămâiere,
Sau de găsesc schimbare în caracter, să tac
Şi să-mi câştig prin asta ruşine şi dispreţ;
Căci oamenii mai lesne vederea lor vor crede,
Decât a unor versuri făloasa buiguire:
Nu judecă virtutea după linguşituri.
Poţi rupe-acele versuri, va zice cineva,
Şi altele compuse, prefă-le şi le-ntoarce.
Pare că nici o trudă nu dă acea lucrare;
Dar cerce-se el singur de-i pare că-i uşor.
Eu însă ştiu că dacă m-apuc de lăudat,
Ş-al tău nărav, o, muză, voiesc de a-l preface,
Oricât mă lupt cu gândul, asud, mă frec pe frunte,
Abia scot două versuri, ş-acele încă sunt
Neroase, şchiopătânde şi aspre la auz,

Asemene cu cele ce-a scris un oarecare,
Pe sfinţii toţi puindu-i în şirul alfavitei*.
Al tău duh este trândav, produce foarte greu;
A scri ce nu simţeşte, nu poate nicidecum!
Iar când năravuri rele găsesc spre înfruntare,
Îndată te faci alta, te isteţeşti la minte,
Din pană versul curge mai iute, mai uşor,
Eu însumi întru sine că sunt poet mă simt,
Şi nu fac cititorii atât de mult să caşte.
Grăbesc voios şi ager ca un viteaz la luptă,
Sau ca un popă care când mortul şi-a-ngropat,
Aleargă să nu scape ospăţul pregătit.
Cântările-amoroase sunt numai pentru-aceia,
Ce au o minte crudă şi trupul slab din fire.
Când văd pe rumeni buze un suflet scânteind,
Când sânul alb îmi cere un dulce dezmierdat,
Şi ochii cu văpaie privirea mea aşteaptă,
Nu pot a nu le-aduce şi eu închinăciune.
Destule cântecele făcui eu mai demult
Ce fetele le cântă şi junii când simţesc
În tânărul lor suflet a dragostei săgeată.
Acelor şegi naive trecu frumoasa vreme,
Şi nu-mi rămase altă decât a mă căi,
Că zilele de aur acest fel le-am pierdut.
Acei ce-n floarea vârstei amorului slujiră,
Legaţi în a lui lanţe, căiască-se acuma,
Căci singuri sunt unealta nenorocirii lor;
Eu nu voi să mă ferec cu însăşi mâna mea.

* Un oarecare Maximovici a scris în versuri şi a aşezat după alfabita pre toţi sfinţii Pecerscăi. Această carte, tipărită la Kiev, nu are nimic mai de-nsemnat decât numele sfinţilor.

Copilul orb tot poate plăcere să-mi aducă,
Iar nu să mă mâhnească, c-apoi fără zăbavă
De-a lui prietenie mă lepăd, mă despart;
Îi pot hărăzi ceasuri, dar rob nu vreau să fiu.
Ce să cătăm aiure pricină de-ntristare,
Au nu pe negândite asupră-ne ea vine?
Dacă în astă vrâstă nu am putut scăpa
De cursa duşmăniei, şi dac-al meu noroc
Mi-a fost puţin statornic, eu numai sunt o pildă?
O lume-ntreagă cearcă a lui capricii grele.
Atunci ar fi mirare când numai vasul meu
Tot pe acele valuri în linişte-ar pluti;
Iar astăzi când în pace plutesc pe-a lumii unde,
Atâta îmi ajunge, şi uit cele trecute,
Ş-aşa cum viitorul nu pot a-mi hotărî,
Puţină îngrijire eu pentru dânsul am.
Din mâna preaînaltă a priimi sunt gata
Oricare-mi va fi soarta ş-a anilor meu număr.
Vieţuind cu cinste şi fără-nvăluiri,
Voi trece spre sfârşitul acel neapărat;
Pe poarta veciniciei eu voi intra acolo
Unde dorita pace de-a purure domneşte.
În scurt, a scrie satiri suntem numai deprinşi,
Nu izbutim în altă; iar după firea mea,
Cu tine făr-a scrie nu pot trăi în lene.
Cârtească cui nu place; cu mână îndrăzneaţă
Noi să-nfruntăm în faţă năravul prihănit.
În adevăr greu este de a ne stăpâni,
Când cel ce cu latina abia s-a uns pe buze
Pretinde să ne-arăte învăţătură multă,
Cu mină râzătoare vorbeşte ne-ncetat,
Visând că-nţelepciunea îndreaptă graiul său.

Sau când văd plăcintarul în aur şi-n caretă,
Când îngâmfat diacul se leapădă de mumă,
Şi numai cu boierii voieşte a fi neam;
Când un morar făina abia a scuturat
Ş-acum din ochi închide, se supără, cârteşte
Că muştele ce zboară ridică colb prin casă.
Lor satira să placă nu poate nicidecum,
Dar nouă ce ne pasă; iubirea lor nu vrem
Şi de a lor mânie am prea puţină grijă.
La oamenii aceşti nimic nu am a cere,
Şi a avea relaţii cu dânşii mă feresc;
Funinginea negreşte când te atingi de ea.
Nimic nu pot a-mi face căci sunt subt apărarea
A unei patrii mume ce este foarte dreaptă.
Iar cei ce mintea, duhul de sus au priimit
Ca nişte buni, ei bunul vor şti a preţui
Şi versurile noastre le vor citi-n plăcere,
Nădăjduind că poate stricatele năravuri
Vor mai scădea la număr. O, cât atunci folos
Şi laudă slăvită cu drept vor dobândi!

CUPRINS

SATIRA V

Satir şi Perierg

SATIR:

Orice-a vrea Pan să-mi facă, măcar să mă omoare,
Cu oamenii prin târguri nu-i chip de vieţuire!
Năravurile-n lume prea mult s-au felurit.
Apoi şi cu-a lor haine nu pot să mă-nvoiesc;
Frumoşi vrând să s-arăte, cu aur se-nfăşoară,
Întocmai ca măgarii cu scumpele harşele;

De gât, de mâini, picioare în ele ferecaţi,
Vrăjmaşi odihnei, iarna ei tremură de frig,
Iar vara de căldură nu pot să se scutească.
Departe de la mine podoabe aurite
Nerozilor plăcute! Şi voi, peruci, lipsiţi!
Cu-a voastră amăgire destul m-aţi necăjit.

PERIERG:

Bre, ce văd eu! Un Satir cu scump caftan în spate,
Cu pantaloni, ciubote ce-a lui picioare strâmbe
Le-arată mai ciudate, iar coarne nu se văd!
A, ce caricătură! Ce lucru minunat!
De unde oare? Cine-i? Şi unde se mai duce?
— Dă-mi voie, frăţioare, să te întreb ce cauţi
Pe locurile-aceste? Îmi pari a fi străin?
De pot să-ţi fac vro slujbă, mă rog să-mi porunceşti.

SATIR:

Lipseşte, piei din ochi-mi! Nu-mi trebui a ta slujbă.
Eşti om: Destul atâta. Această amăgire
La voi nu este nouă; sunteţi obicinuiţi
A măguli cu vorbe, şi pe a limbii vârf
Purtând prietenie, s-aveţi venin în suflet.
Deci lasă-mă, dă-mi pace.

PERIERG:

Nu ai nici o dreptate
Acest fel să mă judeci, căci încă nu mă ştii.
Când mă-i cunoaşte bine, când gându-mi vei afla,
Atunci nu vei mai zice că oamenii sunt una.

Al nostru neam de are defecte îndestule,
Eu însă sunt prieten cu buni, şi fug de răi.
La curiozitatea-mi fă bine să-mi răspunzi,
Şi vei vedea în faptă că nu-s vreun făţarnic.

SATIR:

Nimic nu-mi trebuieşte; mă-ntorc în codrii noştri,
Dar pot şedea la vorbă pân-ce m-oi dezbrăca.
Un ceas din mila Modei la care vă-nchinaţi,
Abia îmi va ajunge să scap de-aceste fleacuri.
Când cineva ia seama cu ce nimicuri omul
Îşi pierde a lui vreme, îi vine a gândi,
Că viaţa omenească e fără de sfârşit;
Voi toată dimineaţa şedeţi la toaletă,
Pe urmă cu-mbrăcatul mai pierdeţi multă vreme,
Şedeţi la masă ceasuri când e destul un sfert,
Ca să se umple bine un pântece de om;
Iar rămăşiţa zilei o treceţi în vorbire
Sau în petreceri care voi le numiţi plăcute,
Şi când vă găsiţi singuri în somn vă cufundaţi.
Să mă întorc acuma la întrebarea ta.
Că Satir sunt îţi spune a mea înfăţoşare.
Pan fiul Penelopei ce codrii stăpâneşte,
Şi turmele-ocroteşte subt adăpostul său,
Ce face fericite oricare însoţiri,
El pre păstori în fluier a învăţat să cânte,
Şi toţi noi îl cunoaştem de împărat al nostru,
Din fire fiind vesel acest şăgalnic zeu,
El nu doreşte altă decât pricini de râs.
Vieţuirea noastră fiind prin codri însă,
Nu poate să răspundă la ast-a lui dorinţă.
Al nostru trai e simplu; nu cautăm mai mult

Decât acele care natura ne-a lăsat,
Făr-a goni prisosuri şi trebuinţi deşerte.
Deci Pan obicinuieşte la trei ani a trimite
Câţiva din noi în lume prin târguri şi prin ţări
Ca să trăim cu oameni, ş-aminte să luăm
L-a lor deprinderi, fapte, mişcări deosebite;
Şi când la el ne-ntoarcem, spuindu-i ce văzurăm
Îl facem totdeauna de leşină de râs.
Doi ani acum trecură de când sunt eu la rând,
Şi împlinesc voinţa lui Pan împărat mare.
Acest oraş în parte-mi căzu, dar chip nu este
Să mai petrec aice cel de pre urmă an.

PERIERG:

Deprinderea te face a-ţi fi de codri dor.

SATIR:

Ba nu; ci traiul vostru mă scoase din răbdare.

PERIERG:

Apoi putut-ai oare în vreme aşa scurtă
Să împlineşti porunca ciudatului stăpân?
Ştiinţi de-ajuns cules-ai să-i spui, să-l veseleşti?
Căci mie mi se pare că sute de ani trebui
Să poţi pre om cunoaşte; atâte sunt de multe
Năravuri, caractere şi patimile lui.

SATIR:

Pre voi a vă pătrunde nici gând nu am avut.
S-adun pricini de glumă mi-a fost însărcinare,

Ispravă pentru care ajunge şi o lună;
Orice urmări a voastre, oriîncotro te uiţi,
Nu vezi nimică altă decât sujet de râs.
Eu ştiu că nu-ţi dă mâna să te uneşti cu mine,
Căci cel ce pătimeşte de boala gălbnărei,
Tot felul de colore lui galbene îi par.
Greşita-vă părere pe care o aţi supt
Cu ţâţa din născare şi reaua nărăvire
Vă-ntunecă cu totul cunoaşterea de sine,
Când şi făr-de ocheană puteţi a vă vedea.
Acel ce se fereşte de sfezi, de gâlceviri,
Şi la-ntâmplări de-aceste scăparea-i este fuga,
Deşi de-nţelepciune povăţuit se pare,
La voi, la oameni, trece cu nume de fricos;
Iar altul ce e gata de sfadă-n orice ceas,
Şi pentru o ochire sau pentru-o vorbă numai,
Adese nu îşi cruţă chiar însăşi a sa viaţă,
Voind a face răul în cel mai mare grad,
Deşi-i nebun de frunte, viteaz îl socotiţi.
Stenon ce-n adunare înşiră cum îi vine
Şi vrute şi nevrute ca moara cea stricată,
Cu hohotele sale pereţii zguduind;
Ce râde singur numai de-a sale secături,
Din mâini bălăbăneşte întocmai ca din limbă,
Şi n-are nici ruşine, nici chip de politeţe,
Cu mare bucurie de toţi e priimit,
De toţi cu sârguinţă chemat ş-îmbrăţoşat.
O zi dacă lipseşte, oricine îl întreabă,
Trimit de-l cercetează şi zic că este vesel,
Măcar că e obraznic şi prea nesuferit.
Criton lucră o carte în douăzeci de ani
Prin care dovedeşte că din vechime încă
Se dau pe ghiaţă iarna cu hacuri la ciubote;

Apoi legând-o-n aur, în toc de marochin
A dedicat-o falnic nerodului Damet;
Ce petrecând-o-ndată din scoarţă pân-în scoarţă
Nimic n-a văzut altă decât a ei gravure,
Plătind pre autorul c-un: Foarte mulţumesc!
De toată osteneala şi truda ce-a avut.
Acest om ce-n fiinţă făcu nimica toată,
Pierzând atâta vreme c-un lucru chiar netrebnic,
Şi dând de prost dovadă cu dedicaţa lui,
La voi se socoteşte de foarte învăţat;
Iar pe Damet îl credeţi ştiinţelor protector.
Noi fraţii satiri altfel de lucrurile voastre
Gândim şi înţelegem. Orice împrejurări
De voi sunt însemnate, pătrunse-n adevăr.
Prilej de râs mai mare ne-aduce o pricină
Spre care ţintind ochii voi laude cu sacul
Turnaţi, şi încă ziceţi că nu sunt de ajuns.
Eu numai pre aceia la care am slujit
Când cu de-amăruntul lui Pan îi voi descrie,
Un an întreg l-oi face să aibă de ce râde.
Umblând din casă-n casă în traiul meu la voi,
Eu mai pe toată luna stăpânul îmi schimbam,
Şi mai vârtos la asta două-nsuşiri a mele,
Au fost mai mult pricina: glumeaţa mea vorbire,
Şi boiul meu ce-ţi pare atâta de ciudat.
La-ntâia întâlnire oricui eram plăcut,
Şi prea cu mulţumire mă priimea de slugă;
La voi în toată vremea au trecere bufonii.
Eu însă ce minciuna nu pot a suferi,
Nu sunt deprins să laud ce este de hulit;
Nu ştiu să-mi prefac chipul, şi din pricina asta,
Mult nu şedeam în slujbă la cei ce-mi aflau gândul:
Prieteni cu-adevărul voi nu puteţi a fi.

PERIERG:

De-ţi sunt aşa dragi codrii şi traiul fără griji,
Măcar un ceas de vreme c-aş fi eu Pan socoate,
Şi nu-i avea căinţă. Eu sunt poet, iubite!
În cinstea-ţi voi compune un cântec minunat,
Iar graiul tău ce-ndeamnă pre oameni la virtuţi
S-a pomeni cu slavă în veacuri viitoare.

SATIR:

Păstrează-a tale versuri; eu voi s-aduc plăcere
Şi fără răsplătire. La voi numai e dat,
Nimică să nu faceţi fără de interes.
Voi numai pentru-o vorbă, pentru-o căutătură
Sau pentru o zâmbire, de-a pururе pretindeţi
Închinăciuni, prezenturi, răsplăţi şi mulţumiri.
Istoria mea toată n-am când a-ţi povesti,
Dar ce-oi putea dintr-însa din fugă îţi voi spune.
Când Pan cu îngrijire ne-a pregătit de cale,
Cu haine felurite pre toţi ne-a îmbrăcat;
Ne-a dat la toţi ciubote, sub bucle a ascuns
A noastre mândre coarne, precum la voi e moda.
Cu ochii plini de lacrimi, cu inim-amărâtă
Ieşind din codrii noştri, plecai pe munţi, pe văi,
Şi în oraşul vostru degrabă am ajuns.
Era o sărbătoare. Când am intrat pe poartă
Văzui un mujic care culcat lângă-o sâneaţă
Dormea ca-n somnul morţii. Pe urmă am aflat
Că el era acolo de strajă rânduit.
De prânz aproape vreme şi încă nu amiază,
Iar uliţa ticsită de trupuri zăcătoare.
Văzând întâia dată aceasta am gândit,

Că vro epidemie domneşte în oraş;
Dar nu puţea a hoituri, şi nici ceilalţi oameni
Ce mai treceau pe uliţi nu se fereau de ele.
Pe urmă luăi seama că mulţi din cei culcaţi,
Mişcau câte o mână sau capul ridicau
Îngreuiat cu totul de straşnica beţie;
Iar cât să stea-n picioare nici că era putinţă.
Într-un cuvânt, ş-aceia ce mai puteau umbla,
Şi cei căzuţi pe uliţi cu toţii erau beţi.
Unii ameţiţi numai se-mpiedica-n picioare,
Mergând fără să ştie în care parte-aleargă;
În danţuri desfrânate alţi spulberă gunoi,
Pre trecători mânjindu-i, în glod se tăvălesc.
Uitând ruşinea toată şi buna cuviinţă,
Se dezgolesc de haine şi cu obrăznicie,
Nu dau măcar cinstire la sexul ruşinos.
Ici unul plin de drojdii păşeşte şovăind,
Picioarele lui slabe nu pot să-l sprijinească.
Cu capul se izbeşte de-un zid ce-i stă nainte,
De sânge umple locul şi toţi de dânsul râd.
Iar dincolo un sfadnic se-ncaieră la pumni
Cu cine se-ntâlneşte; în luptă-şi scuipă dinţii,
Cu vinul de-mpreună, din gura-i puturoasă.
Mulţi plâng părinţi şi rude ce viaţa au pierdut.
De-a spirtului otravă şi-n sfezi şi gâlceviri.
Cântările cu chiot, strigările şi zgomot,
Pân-şi pre surd îl face să-i ţiuie urechea.
În scurt această larmă şi vuiet în norod
Mă îndemna a crede că toţi au nebunit.
Când mă luptam cu gândul să pot afla pricina
Turbării tuturora, s-apropie de mine
Un om cu barba albă, un pântecos bătrân,
La faţă gras şi rumen, cu ochii înfundaţi,

Şi cu un glas molatic! — Ce stai pe gând, îmi zice,
Aice fără treabă? După îmbrăcăminte
Şi după-nfăţişare îmi pari de muncă bun?
De ai cumva plecare la mine să slujeşti,
Nu vei avea mult lucru; căci eu am trebuinţă
De-o slugă credincioasă şi cu purtări cinstite.
Mă crede că de mine vei fi prea mulţumit;
Să-mi spui însă de unde ş-anume cine eşti?
— Eu, răspunsei, loc caut, deci, dacă-ţi plac sunt gata
Cu inimă curată să fiu la tine slugă.
Ca bunii săi şi tata vindea în târg piper
Şi căpătase nume de neguţitor bogat,
Fiind plăcut oricărui şi-n stima tuturora.
Ca dânsul poate astăzi şi eu piper aş vinde,
Din lăcomia altor şi eu m-aş îngrăşa,
De nu-i intra în minte, vânând al meu noroc,
Să-şi piardă toată starea. La bătrâneţe tocmai
A vrut ca să mă facă cu-a lui avere nobil.
Zădărnicia slavei să-mi lase-l îndemnă
Nobilitate seacă. Negoţul părăsind
Se dete-n adunarea boierilor, cu care
Îşi risipi averea în daruri şi ospeţe,
Încât pentru un abur friptura prăpădi,*
Murind în sărăcie, el mie a lăsat
Această moştenire în care mă vezi astăzi;
Căci sunt silit cu munca să mă hrănesc pe lume,
Să mă roşesc eu însumi de sărăcia mea!
Cum m-ascultă bătrânul, îmi zise să-i urmez
Făgăduindu-mi milă şi uşurarea soartei.
Mergând acum spre casă făcui eu întrebare:

* Proverb rusesc

Ce-i pricina beţiei ce este în oraş?
Iar el oftând cu lacrimi răspunse: Fătul meu!
Nu-ţi pară de mirare aşa nerânduială.
Îmbătrânita lume păşind către sfârşitu-i
Începe să slăbească. Năravul acel rău
Plecări fireşte bune din oameni a stârpit,
Şi lor le pare dulce, învinşi fiind de patimi,
Paharul dintru care s-adapă cu otravă.
Dar nu le-ajunge numai a fi în faptă răi,
Ci vor s-ascundă răul subt a virtuţii văl,
Slujindu-se de dânsa aşa precum pescarii
Undesc cu pâinea peştii pentru ca să-i omoare.
Cu-a lor purtări cinstite, cu traiul lor cel sfânt,
Voind strămoşii noştri a ne povăţui
Pe calea mântuirii, au pus aşezământuri
Ca oarecare zile a anului să fie
Spre lauda şi slava acelui preaînalt;
În care lăsând grija şi trebile lumeşti
Ce-aproapelui şi nouă ne sunt de folosinţă,
Să ne ferim de rele, să fim într-o unire
Şi-n alte ocupaţii să nu petreacă-un om,
Decât să-nalţe numai cântări lui Dumnezeu,
Fără vro osebire de sex, de rang, de stare,
Dar vezi la ce ajunge această sfântă lege!
Cu-adevărat o parte din ea o împlinesc;
Căci din ajunul zilei vreunei sărbători
Îşi părăsesc tot lucrul cu toţii mic şi mare
Şi chiar săracul cărui copiii mor de foame;
Bisericile însă sunt pururea pustii,
Se văd aceia numai ce vor a s-arăta,
Sau care-şi dau parolă să se-ntâlnească acolo.
Molitfele ce-un popă boscorodeşte iute,
Fără a şti ce spune, nici că le mai aud;

Pe urmă ziua toată petrec în desfătări.
Şederea-n trândăvie le născoceşte-n minte
Idei ce n-are omul când este îndeletnic
Şi care cu un pinten pre cal îl îmboldesc.
Astăzi e zi de-acele, e sfântul Nicolai;
De asta-i beat tot târgul din capăt până-n capăt.
În vreme ce bătrânul vorbea cu umilinţă,
Îl ascultam şi-n gându-mi pre zei îi mulţumeam
Întâi de norocirea ce-avui să întâlnesc
Un om aşa de treabă cum îmi părea acesta,
Într-un oraş în care foiesc atâte rele;
Ş-al doile c-aflasem ce nu-mi trecea prin gând.
Oricât îmi băteam capul şi mintea-mi frământam,
Nu mai gândeam vrodată că vrând să-ndestuleze
Greţoasele lui pofte, acest norod socoate
Că-şi face datoria cinstind pre Dumnezeu,
Când pântecele-şi umple de multe băuturi
Şi zace-n lenevire. De va veni-n auzul
Lui Pan această veste, sunt sigur c-a să râză
Afară de măsură; căci eu eram silit
Să-mi suflu ades nasul şi buzele să-mi muşc,
Văzând cum că bătrânul se cam posomorăşte.
Acest om bun la care intrasem eu în slijbă,
Era crâcimar de breaslă şi fiu de croitor,
Crescut în casa unui judecător şiret.
Din pilda părintească, din creştere şi breaslă,
Deplin se înzestrase cu darul vicleniei.
Însărcinarea-mi pusă şi toată treaba mea
Era ca să car apă şi să o torn în vin.
Îndată ce o bute scădea pe jumătate
Eu trebuia s-o umplu cu apă din fântână;
Cu toate-aceste, însă, bătrânul nu scăpa,
Nici utrene, nici ceasuri, nici liturghia-n veci;

Nu se-mbăta ca alţii în zi de sărbătoare,
Ce-n zilele de lucru la crâcimă vindea apa,
Pre care o turnase duminicile-n vin.
Însărcinarea asta plinind de multe ori
Spinarea-mi gârbovisem. Dar nu puteam pricepe
De ce pricină oare toţi cumpără la apă?
— Ce prost eşti tu, îmi zise, mai ştie cineva
Că pun eu în vin apă când capu-i ameţit?
Tot muşteriul crede că dă pe vin parale;
Plecarea animală îi trage la beţie,
Altmintrele aice nici câine n-ai vedea.
Când auzii aceasta am şi pufnit de râs,
Iar el cătându-mi aspru: De ce râzi? mă întreabă.
Eu i-am răspuns atunce: Au nu-ţi aduci aminte
Cum îmi spuneai cu lacrimi, şi cum te tânguiai,
Că legea aceea sfântă e aplicată rău,
Că relele năravuri menesc sfârşitul lumii.
Şi ocărând beţia cum arătai că este
Vătămătoare foarte pentru societăţi,
Când însuţi tu în faptă acest rău îl sporeşti?
Pe foc aruncând lemne văpaia se aţâţă:
Căinţa, lăcrimarea pre om nu pot să-ndrepte;
Energice mijloace nicicum ele nu sunt.
La rău a sta-mpotrivă, a nu-i lăsa prilej
Să poată a se-ntinde, e chipul cel mai sigur
De a-l stârpi cu totul; căci fără de aceasta
Zadarnică e truda. Acela care vrea
Să nu fie beţie, nu vândă băuturi;
Tu însă vânzând vinul îndatoreşti beţivii;
Apoi în toată ziua ademeneşti norodul
Ce crede al tău cuget şi cumpără cu preţ
Chiar apa ce-o găseşte oriunde fără bani;
Şi tu bărbat cucernic în zi de sărbătoare

Te-nchini cu umilinţă plinind a legii formă!
La cer sunt priimite acele numai rugi
Ce vin din buzi curate; iar încă şi mai mult
Ce cere fapta bună. Oricât de mult te-nchină,
El viclenia-ţi vede şi îţi va da răsplată.
— Se vede, a zis bătrânul, că duhul îţi e prost
Şi nu te-ai ros în lume, de nu ştii că grăieşti.
Lăsând că-i scumpă marfa, eu sunt silit a face
Însemnătoare daruri la toţi judecătorii,
Diecii şi copiştii, acei care îmi scriu
Şi-mi întăresc *ucaze*. Câte ciubote rup
Eu până ce le capăt! Cât bea Ivan şi Senca,
Vechilii mei în pricini, şi slugile lor încă
Ce beau şi zi şi noapte, făr-a-mi plăti un ban!
Au Dumnezeu voieşte ca eu să păgubesc?
Zicând aceste-ndată m-a dat pe poart-afară,
Făgăduind să deie o liturghie popii,
Că doar îmi va da cerul un duh mai sănătos,
Şi-mi va scurta şi limba măcar de un palmac.
Vecinul ce-avusesem slujea pe-un boier mare;
La dâns intrăi îndată eu în acea zi slugă.
Vătaf era, şi-n suflet nu mai puţin viclean,
Bătea metanii multe ca vechiul meu stăpân.
Boierul de neam mare vrând pompa să păzească
Şi legile nobleţii, în veci nu-şi bătea capul
Să afle şi să ştie ce fac în casa lui;
Vieţuia-n petreceri el zile, luni şi ani,
Iar regularisirea de cheltuieli, venituri,
Cu totul o lăsase pe seama vătăjească;
Având robi mulţi la număr, având de-ajuns moşii,
Cu droaie creditorii de dânsul se ţineau.
Întâi am râs de-această prostie boierească,
Dar dezvelii în slugă mai mare neghiobie.

Nu numai că toţi banii prin mână-i se treceau
Şi chiar odoare scumpe fura adeseori;
(Nu-i treaba unui nobil a cerceta izvoade)
Nu numai că nevasta-i, copiii şi nepoţii
Era-mbrăcaţi în stofe; c-avea o casă-n târg,
Iar alta pentru vară afară din oraş,
Şi amândouă bune, căci nu erau făcute
Pe credit ca acele ce-avea boierul; multă
Strânsese-n lăzi avere. Provizii cumpărând
La masa stăpânească, el le lua sau scump,
Sau tot pe datorie; şi cea mai mare parte
Le trimitea acasă, ducându-le de-acolo
Iar la acea dugheană de unde le-a fost luat.
El carnea de la cuhnie, şi pâinea din ambar,
Butelcile din pivniţi le grămădea la dânsul;
Întocmai ca un abur ce de pe mări se-nalţă
Şi-n picături de ploaie se varsă pre pământ.
La asta eu cu alţii eram de ajutor;
Tâlhărăşugul însă în veci nu se ascunde.
(Nu-nconjură pedeapsa pre făcători de rele)
Fu prins în furtişaguri, şi tot i se luă
Încât văzui copiii pe uliţi calicind;
Iar dintre slugi pre mine boierul mă alese,
Căci eu fusei pricina de se vădi vătaful.
N-avea copii, femeie, Hiron, stăpânul meu,
Şi curtea lui cea mare tot strâmtă îi părea.
Deşi cămări trei pline avea de haine scumpe,
Pe toată ziua însă croia la straie nouă;
Deşi la a lui masă era obicinuit
Treizeci de blide pline cu feluri de mâncări,
Încât de la un popă şi dascăli şi tot neamul
Putea să mai rămâie, lui nu-i părea destule.
Ştiind câtă putere şi trecere avea

El la împărăţie, norodul se ticsea
Grămezi în anticameri de cum se făcea ziuă.
Şi greu până la dânsul pe rând puteai străbate.
Închinăciuni şi jalobi ca Joe priimea,
Şi spre răspuns oricărui pleca abia din cap,
Gândind că prin aceasta puterea îşi arată,
Iar mie mi se pare că nu ştia ce-a zice,
Căci îngâmfarea este a neroziei rod.
Ce-i drept, Hiron adese spunea la secături,
Şi nu putea să lege nici două vorbe bine;
Linguşitorii însă acei deprinşi a smulge
Din mână-i bucăţi grase, favoruri aşteptând,
Cum deschidea el gura se arătau uimiţi,
Cuprinşi de admirare, pătrunşi de-a sale graiuri,
De laude pompoase deşertelor lui vorbe,
Stând gata ca să zică cum el ar fi voit
Că lebăda e neagră şi corbul este alb.*
Deci judecă tu însuţi, n-aveam cuvânt a râde
De gazdă şi de oaspeţi? Iar mai ales stăpânul
Mi-a dat pricină multă de râs nemărginit,
Atunce când norocul de el se depărtă.
Hiron care-şi gonise vătaful căci îl fură
Dorind a trăi-n slavă şi necunoscând chipul
Să-şi cumpănească starea, cu binele străin
Voia să-ndeplinească a sale cheltuieli.
Din visteria ţării cea lui încredinţată
Prăda plin de nădejde că nu-l pricepe nime,
Că el cu duh e numai, iar toţi ceilalţi sunt proşti
Şi nu-l pot înţelege sau se sfiesc de el.
Un călător ce umblă prin locuri neştiute,
De întâlneşte-n cale-i munţi, râuri, stânci şi codri,
Din drumul său s-abate, scăpare căutând

* Proverb rusesc.

Pân-ce se rătăceşte, şi piere în sfârşit.
Aşa în cursul vieţii unde întâmpini multe
Nenorociri şi curse, se pierde care iese
Din calea ce anume virtutea-i a-nsemnat,
Înlăturând oricare primejdii şi nevoi.
Hiron dispreţuindu-l grăbi a sa pedeapsă,
Cu-averea împreună pierdu şi toată slava.
Şi cum mai înainte dispreţuia pre toţi,
Aşa cu înjosire acum îmbrăţişa
Picioarele acelor ce-ntâi nu-i băga-n seamă,
Cerând la dânşii milă cu defăimate chipuri.
Cu greu un mic la suflet se poate cumpăni;
Când e senină vremea el este îngâmfat,
Iar dacă nourează pe loc mişel s-arată.
Din toţi ai săi prieteni iubea el pe Menandru,
Nu doar că decât alţii era mai înţelept
Şi sfaturi priincioase să-i deie ar fi putut.
Ştia însă să poarte galante răvăşele,
Ş-a nopţilor petreceri frumos s-închipuiască.
El se trăgea din nobili, dar, chiar neruşinat,
Lua de la toţi mită pentru a mijloci
Către Hiron la care ei căutau favoruri.
Aşa se calcă cinstea, atunci când se-ncuibează
În piepturi lăcomia iubirii de argint!
Cu cât era de lacom, era şi necinstit:
Un rău nărav nu poate să n-aibă şi pereche.
În vreme ce norocul slujea lui Hiron încă
I s-arăta prieten, folosul său vânând,
Iar cum se-ntoarse roata, pe loc îl părăsi.
Uitând prieteşugul şi facerea de bine
Fugea acum de dânsul ca de-un lovit de ciumă.
Decât oricare altul mai mult el îl hulea
Numindu-l prost şi mândru, zgârcit cum nu era.

Destăinuind în lume a lui secreturi toate
Ce i le-ncredinţase ca unui bun prieten,
Cu-aceasta îi aduse acel mai mare rău;
Purtare mişelească şi faptă de dispreţ!
Nu-mpiedică nimică isprava bunei fapte
Precum nemulţumirea; căci necunoscătorul
E rău şi pentru sine, e rău şi pentru alţii.
De-a face bine omul se satură curând,
Măcar să şi aştepte vro răsplătire mare,
Dar încă de găseşte un om precum Menandru,
Ce seamănă cu viţa pre care răsădind,
O vezi cum că produce în loc de struguri, spini.
Acelui de bani lacom urechea e închisă,
El nu aude plânsul săracului nemernic.
Ca slugă la Menandru, să nu-i spun n-am putut,
Cât rău poate s-aducă acea purtare-a lui.
Dispreţuindu-mi vorba: tu nu cunoşti, îmi zise,
Cărarea care duce pre om la norocire.
Nu e acuma vreme să laud pre Hiron,
Pot da în supărare, sau trebui să mă stric,
Să mă-nvrăjbesc cu-aceia ce astăzi îi ţin locul.
Seninele lui zile acum se-ntunecară,
Nimică de la dânsul n-aveam de aşteptat;
Se leapăd-alămâia ce zama i s-a stors.
El judeca cuminte. Cu-asemene purtare
Şi astfel de cuvinte, cu braţele deschise
Fu priimit de-acela ce lui Hiron urmă
Şi care da crezare acestor defăimări,
Fără să socotească că poate cădea singur,
Şi iarăşi de Menandru va fi hulit atunce;
Dar omul plecat este a se ademeni!
Acest din nou prieten cu numele Xenon
Ajunse în mărire, putere şi rang mare

În vârsta aceea jună ce trebuie strunită.
Deci când zeiţa oarbă din frâu îl slobozi,
Poţi judeca tu însuţi, cum ne-nfrânat sărea
Prin râpi şi prin ponoare, lăsând cărarea dreaptă.
Privind a sale fapte, ades mă lovea râsul,
Măcar că el pre mine m-avea ca un bufon.
Necumpătat la pofte, de sine încântat,
Nerod fără ştiinţă şi rob deşertei slave,
Crescut din crudă vârstă cu-ogarii împreună,
Neavând nici o idee, el toate critica,
Cu proastă îngâmfare şi cu obraz sumeţ.
(Ştiinţa şi puterea pot fi şi despărţite.)
A sale sfaturi numai el preferând din toate,
Cinstite cărunteţe să tacă le făcea,
Deşi ispita cere cu truda, şi ani mulţi.

PERIERG:

Destul mi-ai spus de dânsul. Văz că era acela
Un nătărău de frunte; căci cine se socoate
Mai mult decât oricare, în capul său e sec.
Dar unde ai slujit încă, şi ce ai mai văzut?

SATIR:

De la Xenon ieşisem, când iată mă-ntâlneşte
Un târgoveţ cu stare, Milon, ce mă văzuse,
În vreme când eu vinul cu apă mestecam.
Mi se urâse-acuma să fiu tot la boieri;
La ei norocul este întemeiat pe paie,
Şi trebui să fii matur, să vezi ce asuprire,
Întâmpină pe omul oricât de virtuos;
Făr-de minciuni şi zgomot nu poţi să fii un ceas.
De-aceea-mi părea bine ca la Milon să intru,

Căci toţi spuneau că este om sfânt şi om de pace;
Căzui însă în cursă. Cinci săptămâni am fost
În casă singur slugă, ş-o fată mai era
Ce le făcea bucate. Mă odihneam pe paie
Flămând ca vai de mine; din ziuă pân-în noapte
Eu oboseam cu totul slujind la cinci stăpâni,
Dar toată osteneala aş fi nesocotit,
De-aş fi putut să sufăr năravul lor cel iute.
Copiii toţi de-a rândul, femeia şi bărbatul,
Un ceas fără gâlceavă petrece nu puteau;
De s-ar fi sfădit încă oricât ei între ei
Şi mie îmi dau pace să-mi cat de lucrul meu,
Tot poate-aş fi mai dus-o; dar toată gâlcevirea,
Ca norii de furtună cădea-n sfârşit pe mine;
Erau smeriţi în lume, şi-n casă foarte răi,
O vorbă, o bagatelă le da prilej de sfadă,
Încât de-a lor strigare se zguduiau pereţii.
Părea că eu se cade să fiu răspunzător,
Şi pentru a lor fapte pedepsele să trag.
Intrând odată-n casă, familia văd strânsă,
Şi lumânări aprinse, un popă în vestminte;
Atunci am zis în sine: cu bună samă azi
Au gând să se închine; de sfadă frică nu-i;
Când iată vrând să treacă un copilaş prin casă
A dat jos de pe masă basmaua mumei sale.
Pe loc stârni furtuna; şi tatăl mai întâi
Iar mama după dânsul de tot s-a tulburat.
Uitând metanii, cruce, şi orice rugăciune
Îşi ocărau copilul cu feluri de cuvinte.
De-o parte strigând fraţii, de alta cel greşit,
Cu vorbe şi cu vuiet gâlceava înteţesc.
Se face zgomot mare cât nu se mai aude
Nici popa ce citeşte, nici dascălul ce cântă.

Văzând că nu-i de glumă şi vrând a-i linişti
Intră la mijloc popa; eu iarăşi după el
Îi rog să contenească, căci nu-i vro vină mare,
Şi mai ales aice la sfânta rugăciune,
O dragoste se cere, iar nu bătăi şi sfezi.
Văd însă că deodată şi cărţi şi lumânări
Cad toate peste popă, şi barba i s-aprinde,
Din plete iese pară. Stingându-le el strigă,
Şi dă pe uşă busna cu pătrahilu-n gât;
Iar mie pentru sfaturi, stăpânu-mi răsplăti
Lovindu-mă din fugă cu *analogu-n* spate
Cât până jos pe scară m-am dus de-a tăvălugul,
Şi nu mă pricep încă cum m-am sculat întreg.
Strângând din colb peruca şi coarnele-nvelind,
Plecai în fuga mare pe uliţă la vale.
Sosind la casa popii, întrăi la dânsul slugă...
Dar ce să-ţi lungesc vorba? E vorba de prisos,
Să-ţi spun cu de-amăruntul la câţi stăpâni am fost.
Destul că-n orice parte îmi aruncam privirea,
Găseam necontenite sujete de a râde.
Acesta nebuneşte averea risipind
Ce tatăl său cu trudă strânsese pentru el,
Când vine-n sărăcie se vaietă şi plânge;
Iar altul ce adună grămezi de aur multe
Pe ele rabdă foame, şi moare în sfârşit,
La toată bucăţica ce-nghite puind preţ.
Înamorat de slavă ca de o amoreză
Dispreţuieşte unul şi frica şi odihna,
În lupte sângeroase aleargă, şi-ndărăt,
Se-ntoarce făr-o mână sau fără un picior.
Sluţit şi şchiop se mişcă abia pe-a morţii cale
Cu inimă voioasă că este în gazete,
Şi are nemurire pe două sute ani.

De laudă-i acela ce datoria lui
Cu râvnă-şi împlineşte şi pentru a sa ţară
Viaţa nu îşi cruţă; numele lui e vrednic
În veacuri viitoare să fie neuitat.
Dar eu vorbesc de unul ce merge la război
Împins de nebunie şi de o slavă goală,
Precum un cal când scapă pe câmp fără căpăstru.
Bătrînul care este pleşuv şi fără dinţi,
O fată-n floarea vârstei plină de foc luând,
Pre care mai nainte vecinul o ochise,
Dă pricină urâtă de-a fi de râs în lume,
Căci au să-i zică tată nişte copii străini.
Un altul se fereşte de-a însoţirii jug,
Dar încurcat în laţul amorului suspină
Şi nopţi întregi nu doarme, nici altă mai gândeşte;
Când întristat, când vesel, dup-a iubitei chip,
Odihna lui atârnă de-un zâmbet, de-un cuvânt;
Căruntul păr vopsindu-şi, se unge cu pomadă
Şi se împodobeşte cu feluri de cordele,
Compune versuri, cântă şi danţă grebănos,
Făcând prezente scumpe şi cheltuind bani mulţi.
Irisa ca pre dânsul iubeşte pre o sută,
Pre care-i măguleşte cu zâmbete viclene
Şi tuturor aruncă câte un semn din ochi.
Toţi fug de amăgirea-i, iar el rămâne prins,
Ca şoarecul de mâţă, în ghiarele cochetei;
Şi însă se făleşte, şi-i mulţumit de sine.
Macrin la faţă galben, umflat, idropicos,
Petrece dimineaţa cu doctorii închis;
Se-ndoapă toată ziua cu ierburi de tot soiul,
De aer, de mâncare, de orice se păzeşte;
Ş-apoi în toată seara Macrin se culcă beat.
Un tânăr ia o babă de patruzeci de ani

Cu zestre însemnată — când singur are stare. —
Ea-n casă porunceşte cu aspră tiranie,
Şi-l face înainte-i să tacă tremurând.
Un fiiu la părinţi singur ce-aşteapt-a moşteni
O mare avuţie, odihna sa îşi lasă,
Aleargă, linguşeşte cerşitorind un titlu
Dorind ca să-l cinstească norodul acel prost,
Dar numai cu nădejdea rămâne-adeseori!
Un altul ce iubeşte a străluci în haine,
Cu aur se încarcă, crezând că nătărăul
În straie aurite nu este nătărău.
Cu patru cai se plimblă un târgoveţ bogat,
Şi poartă după dânsul un număr de slugi multe,
Toţi în livrea cusută cu armături luate
De pre însemnul care pe uşa lui vestea
Ce fel de meserie avea el mai demult,
Şi unde mult mai bine s-ar cuveni să steie.
Pereţii casei sale acopere cu aur;
Bani varsă ca să-şi facă o spiţă de neam vechi.
Şi povesteşte fapte de mincinoşi străbuni.
Ca broasca se tot umflă, se umflă până crapă.
Macari pân' aseară era în ochii lumii
Bun numai de-adus apă şi lemne de tăiet;
A lui nătărăie s-a fost făcut proverb;
Purtarea lui cu negru se însemna de oameni.
Dar iată lui Macari norocul se zâmbeşte,
Şi astăzi e puternic, stă-n rând cu cei cinstiţi,
Cu cei mai slăviţi oameni, cu cei mai învăţaţi.
Toţi laud-a lui minte şi zic că-mpărăţiei
Macari a s-aducă folosuri însemnate,
Şi c-o căutătură să-ndrepte orice rău.
Acel ce-n starea proastă era batjocorit,
De sus e trimis astăzi spre fericirea ţării.
Cu toate-aceste însă, zavistia munceşte

Pre cei ce râvnind locu-i, voiesc a-l răsturna
Din postul acel gingaş ce nu e pentru el.
Urechea domnitoare mireasă e dorită;
Favorul ei toţi mirii ca pre a Penelopei
Cu suflet, cu viaţă sunt gat-a-l cumpăra.
Pe luciui politic Macari lunecă
Şi iar în întuneric căzând ca mai nainte,
Se duce să-şi petreacă viaţa cu samurii
În stare defăimată şi trai nenorocit,
Deşi această soartă aşteaptă şi pre alţii,
Toţi însă către dânsa se-mping şi se îndeasă.
Văzui un bătrân care o sută de ani trăise,
Pe patul său cum zace de bătrâneţe ros,
Încât pe barbă scuipă şi seamănă schelet,
Şi însă el desină c-o mână tremurândă.
Dar ce desină oare? Mormântul ce-l aşteaptă? —
Ba nu. — Palat de vară să-i fie de plimbat.
De coasa morţii altul văzându-se-ngrozit,
Ş-abia zărind hârtia cu slaba lui vedere,
În loc să se-ngrijească a-şi căuta de suflet,
Închipuieşte pompa înmormântării lui,
Câţi preoţi, clerici, dascăli şi câţi arhierei,
Cât număr de rudenii să meargă după raclă
Bocindu-l în glas mare, câte făclii de ceară,
Şi cât de mari să fie, şi ce fel de sicriu?
Ce candelă să-i puie, de aur sau de-argint?
Ce epitaf să-nscrie ca lumii să arăte
Că praful din cea groapă a fost un boier mare?
Din faşă pân' la groapă de patimi stăpâniţi,
Mândriei, lăcomiei, zavistiei supuşi,
Vă mână egoismul pe calea piericiunii.
Şi liberali în cuget, voi robi sunteţi în faptă.
Precum uşoara pană purtată de zefir,
Aşa de nestatornic e şi al vostru gând.

Când cereţi bogăţia, când banii vă încurcă,
Urâţi singurătatea, ş-apoi vi-e greu de oameni;
Ce vreţi adese înşişi a spune n-aţi putea.
Azi lăudaţi un lucru, mâini altul, şi aşa
A voastră socotinţă din loc în loc se mută;
Căci ce e de mirare, aveţi dorinţi contrarii.
Furnica-n timpul verii asudă ostenind
Şi câte un grăunte adună-n moşinoi;
Iar când e tristă lumea de-a iernii vifor rece
De-acasă nu se mişcă, se bucură în ticnă
De rodurile care în vară-a adunat.
Voi însă cu a minţii lumină înzestraţi
Nemernicind ca orbii, vă osteniţi zadarnic
Nu-n lucruri de nevoie, la care sunteţi leneşi.
Viaţa vă e scurtă, proiecturile lungi,
Vrăjmaşi sunteţi odihnei şi-n veci nemulţămiţi.
Un neguţitor ce are ambare şi lăzi pline
De toată bogăţia, şi poate să trăiască
Întru îmbelşugare, în pace mulţumit,
Deodată îi abate a fi judecător.
Pe loc îi piere somnul, şi-n cugetul său zice:
"Cât e de bine-n lume să porunceşti la alţii!
Toţi cinste îţi arată, prezenturi îţi aduc,
Soldat nu ţii în casă, şi mult-puţin ce-aduni
E numai pentru tine". Judecător se face,
Dar punga-i se deşartă; atunce se căieşte
Şi ar dori să vie la starea cea dintâi.
Aude-mpricinaţii la uşa lui oftând,
Şi trebui să se scoale, să lase somnul dulce.
"O doamne! jalnic strigă: De ce-mi părăsii breasla?
La dracu să se ducă oricare cinste, rang,
Ce-mi fac acum viaţa mai rea decât în iad!"

Ţăranul mâind plugul sau numărând *adetul*
Cu ochii plini de lacrimi, se tânguieşte-n sine:
“De ce pre mine soarta nu m-a făcut soldat!
Aş fi îmbrăcat bine, nu aş purta sucman,
Şi grija mi-ar fi numai de caporal şi puşcă,
Iar nu tot în picioare pe lângă car să umblu.
Purceii scroafei mele ar fi atunci ai mei,
Şi vaca mi-ar da lapte, găina oul său,
Nu pentru a cneghinei şi a vătăjiţei masă.
Acum du tot la curte, şi tu tărâţe roade!”
Conscripţia soseşte, îl iau, îl fac oştean,
Şi iată-n gând îi vine bordeiul afumat;
Îşi blestemă viaţa în straiul său cel verde,
După sucman oftează şi toată ziua plânge.
“O! cât trăiam de bine când mă aflam în sat!
Adevărat atunce rău îmbrăcat eram,
Dar vara la răcoare şi iarna lângă vatră
Dormeam, ş-un pas din casă eu nu făceam pe ploaie.
Iar dacă-mi plăteam birul *ş-adetul* la stăpân,
Nu mai aveam pricină de a mă tângui.
C-o oală de borş numai mă mulţumeam; şi-n casă
Eram stăpân eu singur. Aveam pe un an pâine
Şi paie pentru vite. Cel mai departe drum
Făceam la iarmaroace când sare-mi cumpăram
Sau când mergeam la praznic în sat de bună voie.
Viaţă îndrăcită! acum colindă lumea,
Cămaşă poartă albă când n-ai cu ce-o spăla,
Cu puşca te-nvârteşte în nişte strâmţi nadragi,
Şi când în ochi vezi moartea, curajul să nu-ţi piară.
Nu-ţi împlini-n veci somnul, rămâi flămând adese,
Şi-ţi caută de toate, pe-o sută ascultând!”
Monahul ce deunăzi atât de mult dorea
Să poarte potcap, rasă, acum alta cântă;

S-ar încuscri cu dracul numai mirean să fie.
(Nu-i chip de a fi înger în trup neputincios).
De mult vorbesc, şi însă abia ţi-am înşirat
O parte foarte mică din patimile voastre,
Voinţa împlinindu-ţi; căci pentru a descrie
Cât e de nerod omul şi cât de deşănţat
Privit fără de mască, un an n-ar fi de-ajuns.
Mă crede că-ndestule am adunat sujete
Cu ce să fac să râdă pre Pan ş-a lui urdie.
Dar soarele pe-ncetul s-ascunde după deal,
M-am dezbrăcat; de acuma îţi las un rămas bun.
Păstreaz-a mele vorbe de crezi că-ţi vor aduce
Vreun folos; iar altor zadarnic nu le spune.
Noi să-ndreptăm pre oameni în stare nu suntem;
Mormântul poate numai să-ndrepte pre gheboşi.

CUPRINS

SATIRA VI

Acela este numai ferice în viaţă,
Ce ştie a petrece în linişte şi pace,
Şi cu puţin ce are se află mulţumit.
De cugete deşerte ce tulbură pre mulţi
Ferit în toată vremea, păşeşte cu pas sigur
Pe calea faptei bune pân-la sfârşitul vieţii.
Să şed într-o căsuţă la moşioara mea,
Din care să-mi pot scoate tot ce îmi trebuieşte,
Să aib-o masă bună, prielnice zăbăvi;
Ca un cinstit prieten cu mine potrivit
Să depărtez urâtul în prisoselnici ceasuri;
Să-mi pot petrece vremea, departe de-orice zgomot,
Cu grecii şi latinii din timpurile vechi;
Să cercetez efectul lucrărilor; să-nvăţ

A şti şi a cunoaşte din pildele străine,
Ce au urât în ele şi ce au de plăcut,
În traiul meu pe lume eu nu doresc mai mult.
Averi, înalte ranguri ce strălucesc în ochii
Prostimei ne-ncercate, aduc supărări multe
Şi celor ce le cată, şi celor ce le au.
Cine n-a râde oare de-un om ce asudând
Se caţără pe-un munte stâncos, înalt şi aprig
A cărui culme este atât de ascuţită,
Încât oricât voieşte a se ţinea pe ea,
Nu poate sta-n odihnă, şi vântul cel mai mic
Îndată-l îmbrânceşte în groaznice prăpăstii?
Asemene acestui ambiţiosul este.
Prea rareori norocul ridică pre un om
Pe aripile sale suindu-l la grad nalt;
Şi dacă favorează mai mult pre oarecare,
Nu stă-ndelung statornic; curând îl şi azvârle
Departe cu piciorul şi-l sfarâmă de tot,
Căci fără ajutoru-i silinţa-i un necaz,
O trudnică răbdare pentru un rod vremelnic.
Din zori de zi te scoală, îmbracă-te, porneşte
La casă de la casă, spre a te curteni;
Aşteaptă-n anticameri cu slugile vorbind,
Şi stă tot în picioare. Să nu tuşeşti; nici nasul
Să nu cutezi să-ţi sufli. Asemene viaţă
Urmează după masă pân-ce va însera.
Apoi în grijă noaptea petrece gândind unde
Se cade s-alergi iarăşi cum s-a ivi de ziuă,
Şi înaintea cărui spinarea să-ţi îndoi;
Ce dar să dai la slugă, ce oare la stăpân?
Să spui minciuni adese, să crezi orice himeră,
Precum acea că marea poţi măsura c-o scoică*

* Proverb rusesc.

Trufia unui mare să suferi şi să rabzi,
S-adevereşti că neamu-i e vechi şi cunoscut,
Începe c-un an numai încoace de Vladimir*
Deşi-ţi aduci aminte că tatăl său în viaţă
Purta o haină sură**; iar pre nevasta lui
Oricât de slută este Veneră s-o numeşti;
Copiii lui obraznici să zici c-au isteţie;
Să nu caşti când înşiră cuvinte nesărate,
Şi să numeşti adese de binefăcător
Pre cela de la care vrun bine n-ai văzut.
Cu cuşma-n mână iarna să umbli după dânsul
Să faci că nu bagi seamă a slugilor ocară.
Pe lâng-aceste-ţi trebui să poţi a depărta
Zavistia şi ura ce împotrivă-ţi stau.
Aceste trude-n urmă te lasă cu nădejdea,
Sau poate-ţi vor aduce o slujbă ne-nsemnată.
            Atunce datoria te duce sau pe câmp
Să fii rănit în lupte, să stai cu pieptu-n foc;
Sau cu o pană-n mână să suferi a şicanei
Necaze zgomotoase; dorind cu îngrijire
Să nu cumva scapi ceasul de slujbă hotărât,
De-a pururе cu frică sentinţele să-nchei,
Să nu jigneşti prin ele vreo persoană mare.
Ori stând pe lângă curte din ziuă pân-în seară,
Să ţii balanţierul cu ochii neadormiţi.
            De frică să nu scapeţi de pe frânghie jos.
Ambiţia-n ureche atunce îţi şopteşte
Că cine cată slavă nu trebui să s-oprească.
Cine a călcat odată pe treapta cea de-ntâi,
Aşa îndoind trudă, treizeci de ani umblând

* Vladimir începu a domni pe la anul 952 d.H.
** Adică era un prost locuitor.

Şi petrecând o viaţă săracă, ticăloasă,
Alţii treizeci ani îţi trebui să-ţi poţi ajunge scopul;
Când eşti acum cu totul de vârstă gârbovit.
În cea mai naltă treaptă să zicem c-ai ajuns
Şi numai ţarul este mai mare decât tine;
Ca viermii la picioare-ţi norodul se târăşte;
Cu o căutătură împrăştii întristări,
Cu alta fericire şi bucurii reverşi,
Şi toţi ca pre un idol te roagă, te tămâie,
Se tem precum se teme un corb de-o matahală.
Un gust ş-o iscusinţă palatul îţi zidi,
În care se adună acele rarităţi
Ce pot produce China, Italia şi Franţa,
Şi care-aduc mirare la oricine le vede;
Tot trupu-ţi e în aur şi pietre-nfăşurat.
Ce India le scoate şi vin de la Peru,
Încât nu poate ochiul delung să te privească.
Pe aur dormi, în aur cu toţii îmbrăcaţi.
Chiar însuşi blondul Febus când te-ar putea vede
Ţi-ar pizmui suita, caleasca strălucită.
Dar eşti liniştit oare? Nicicum. O casă mare
Îţi ia odihna toată; nu gustă dulce somn
Acela ce se culcă în aurit crivat.
În inimă bogatul în veci repaos n-are;
Nici marea răscolită din ale sale-adâncuri
De cel mai straşnic vifor nu se izbeşte-atât.
Zavistia asupră-ţi cârteşte ne-ncetat,
Măcar că nu cutează a s-arăta în faţă;
Deşi ai vrednicie şi merite înalte,
Ea tot te îmbrânceşte, te-oboară în sfârşit,
Fără să poţi şti însuţi de ce eşti vinovat.
Ambiţia în tine crescând tot cu puterea,
Nu ştii ce mărginire să pui dorinţei tale;
O dulce melodie nu bucură pre surd;

Pe-un bolnav de podagră băi nu îl folosesc;
Cinstirea şi averea nu linişteșc pe-acela
Ce se munceşte vecinic de frică şi nădejde.
            Când două sau trei veacuri viaţa noastră-ar fi,
Nu ne-ar părea atâta oamenii de nerozi
Văzându-i cum urmează nebunele lor pofte.
O mică parte-a vremii vrând să-ntrebuinţeze
În lucru şi în muncă, ar fi prea folosiţi;
Şi zile îndestule atunci le-ar rămânea,
În care să-şi îndrepte purtarea cea trecută.
Dar cum se naşte omul, abia găseşte vreme
A se uita-mprejur şi intră în mormânt!
Şi din acest trai încă scurtează de ajuns
Copilăria, boale şi triste bătrâneţe,
Iar timpul care zboară în veci nu se întoarce!
Deci pentr-o mică plată de ce atât necaz?
De ce-aşa scumpe zile să pierdem în zadar?
Să nu cercăm mai bine ca să stârpim sămânţa
Năravurilor rele din inimile noastre?
S-umblăm după zadarnici măriri şi bogăţii,
Ca câinele povestei ce carnea lepădă
Voind să se arunce dup-o deşartă umbră?
            A noastră cea mai mare podoabă e virtutea.
Apoi o liniştire a duhului doresc,
Dar însă libertatea o preţuiesc mai mult.
Acela ce petrece în slavă şi avere
De aste trei mari bunuri lipsit purure este,
Deşi că le va pierde el grijă n-ar avea.
            Noi încă din pruncie suntem obicinuiţi,
A crede sărăcia ca răul cel mai mare;
Aceasta ne îndeamnă a căuta avere,
Lăsând măsura dreaptă ce trebui să păzim.
Dar orice trebuinţă îşi are-al său hotar:

Greşeşte cine-l trece şi cine nu-l ajunge.
Şi dascălul lui Neron ce-avere grămădise
Trăind în sărăcie, fu numai un nebun;
Şi cel ce într-o bute vieţuia flămând
Voind a-şi da un nume de filosof cu fală,
La şasezeci ani tocmai era un prunc la minte
Şi trebuia să-l bată un pedagog cu vergi,
De mârşave deprinderi să-l poată dezbăra.
Silven când vindea untul într-un paner pe piaţă
Era mult mai ferice şi se hrănea mai bine;
De frica sărăciei nu se-ngrijea atât,
Pre cât se îngrijeşte acuma când adună
Averi şi stare mare, umblând din ţară-n ţară
Prin foc, prin ger, prin apă, cu-atâte ostenele,
Şi-n vecinic neastâmpăr tot traiul petrecând,
Să strâng-atâta aur, comori şi avuţii
De nu-ncap în palatul şi sipetele sale.
Se poate trăi bine şi fără bogăţie,
Şi poţi căpăta slavă într-un ungher smerit
Îmbătrânind în pace, deşi pe urma ta
Nu târâi gloată multă; deşi nu-şi ia căciula
Norodul înainte-ţi, şi nu umbli-n călească
Sau haine aurite, ş-o slugă numai ai.
Fireasca-nţelepciune ne-nvaţă a trăi
Întru îndestulare şi fără averi multe,
Când însă lăcomia nu ne munceşte gândul.
Greu nu e să-ţi poţi face un măsurat venit
Cu starea ta, dar trebui atunci să te opreşti,
Să lepezi lăcomia, zavistia de-o parte.
Să nu te miri de ranguri, de titluri strălucite
Şi de averi înalte; trăieşte liniştit,
De pravăţ având cinstea, sileşte ne-ncetat
Să îndreptezi năravul din alţii şi din tine.

Atunce a ta slavă va fi în veci neştearsă
În oamenii de bine. Iar dacă vei muri
Neavând un nume mare, şi lumea te-a uita
Căci n-ai putut învinge zavistia greţoasă,
Răsplata muncii tale nu este prăpădită
Urmând virtuţii calea, lăsând un nume bun,
E cea-ntâi răsplătire ce poate-un om dori.

CUPRINS

SATIRA VII

Către cneazul Nikita Iurievici Trubeţkoi

Când văd pre unul care ceaslovul nu mai lasă,
Biserica păzeşte, se-nchină, ţine postul,
Nu doarme cu nevasta, şi duce lumânări,
Dar ia chiar şi cămaşa de pe un biet sărac,
De-i zic: ascultă frate, te rătăceşti cu mintea,
Mergând pe astă cale în rai nu poţi să intri;
Iar dacă ai dorinţă ca să te mântuieşti,
Dă înapoi aceea ce ai luat nedrept.
Atunce l-a mea râvnă el mânios răspunde:
Nu-i treaba ta, băiete, să dai bătrâne sfaturi!
Şi bine zice omul; eu încă n-am ajuns
A iernii înturnare să văd de treizeci ori,
Şi nici un păr din capu-mi nu şi-a schimbat colorul,
Cum dar în aşa vârstă să-ndrept eu barbe albe
Şi căzături cinstite ce poartă ochelari?
Pre cei ce n-au în gură mai mult decât trei dinţi,
Ţiu minte ciuma Moscvei, şi spun ca de deunăzi,
Campania şi lupta la Cighirin* urmată?

---

* *Cighirin* – capitala cazacilor zaporojeni asediată de turci şi scăpată de oştile ruseşti la anul 1676.

Aş răguşi zadarnic vrând să le dovedesc
Că mintea-n om nu creşte cu lunile şi ani,
Cu toate că cercarea pre minte sprijineşte,
Şi ce câştigă numai cu anii; însă vremea
Nu dă esperienţă la cei ce nu pricep
A lucrurilor reguli; iar omul silitor
La ea s-ajungă poate şi-n vârsta tinereţii;
A mele vorbe însă vor fi dispreţuite,
Şi mulţi nătângi în lume vor crede ne-ncetat,
Că un bătrân cu mintea întrece pe trei juni.
Asemene opinii fără de judecată,
Şi altele mai rele, s-au întâlnit în oameni;
Unii se ţin de-acele ce bune le socot,
Le cred că-s legiuite, şi nu ştiu că greşesc;
Iar alţii cunosc răul, dar nu au îndrăzneală
Să se împotrivească plecării cei nătânge
Ce-i trage către fapte lipsite de bun simţ.
De-ai întreba pricina acestei rătăciri,
Obştescul glas răspunde: Că nouă din născare
Ne-a dat natura suflet plecat spre amăgire
Şi stăpânit de patimi, iar astei legi fireşti
Noi nu suntem în stare a ne împotrivi.
Acest adevăr însă de e ispitit bine,
Nu ştiu. Nikito dragă, dar ştiu cu-ncredinţare,
Că dacă eu din lene ogoru-mi voi lăsa
Făr-a-l lucra cum trebui, va răsări dudău;
Iar îngrăşându-l bine ş-arându-l cumsecade,
Voi aduna o roadă ce-mi va răsplăti munca.
Oricum ar fi plecarea ce firea ne-a lăsat,
Dar este, este-o vreme în care să putem
A-i potoli iuţeala, de nu de tot s-o stingem,
Şi să-ntărim în bine pre cei cu plecări bune;
Această vreme este când omul e copil.

Atunci e ochiul ager, auzul simţitor,
Căci nou fiind pe lume, pătrunde cu-nfocare,
Ş-obiectele ce vede se înrădăcinează
În inima-i setoasă de orice lucru nou.
Deprinderea adesea se face fire-n om;
Ea chiar şi pe frânghie a dănţui ne-nvaţă,
Şi multe din acele pre care noi le credem
Că vin de la natură, mai bine cercetând,
Descoperim că-s numai a creşterii efect.
Aceasta a pătruns-o neobositul PETRU,
Monarhul şi părinte, cu-a lui înţelepciune.
Cu multe ostenele, el şcoale-a aşezat,
A căror îngrijire şi scop folositor
Era ca să aducă pe juni la fapta bună.
Odihna, pân-şi tronul a hotărât să-şi lase
Şi să călătorească în depărtate ţări
Ca patria prin pildă-i să poată învăţa
De la străini acele năravuri, meşteşuguri
La om trebuitoare, şi neştiute-n Moscva.
Cu slavă a lui trudă pre noi ne-a-ncoronat;
Bărbaţi au ieşit vrednici în pace şi război,
Pre care-n pomenire îi vor păstra urmaşii,
Dar lucrurile bune rămân dispreţuite,
Simţirea lăcomiei când nu ne măgulesc.
Să adunăm avere, palate să zidim,
Să facem grădini, fabrici, să-mbunătăţim codri,
Ca să lăsăm copiii moşteni de averi multe,
Cu astă îngrijire noi numai ne muncim;
Cum însă se petrece copilăria lor,
La doi sau trei în minte abia le trece poate;
Şi care pe nimicuri mari sume cheltuieşte,
Îi pare rău să deie un ban pentru-ai săi fii,
Ca-nvăţătură bună să poată dobândi.

Iar când copilu-n urmă se dă în desfrânare,
Atunci mâhnitul tată de el se ruşinează,
Şi în zadar arată că nu e vinovat.
Ai adunat avere şi nu te-ai îngrijit,
În inimă să-i sameni năravurile bune;
Bogat îţi va fi fiul, dar va trăi în lume
Urât şi fără slavă, de toţi dispreţuit,
Şi cine ştie dacă, prin relele purtări,
Nu-i va sfârşi viaţa într-o spânzurătoare.
Isprava bunei creşteri în asta se cuprinde,
Ca patima din inimi de timpuriu stârpind,
În calea faptei bune pre tânăr să îndrepţi;
Căci numai prin aceasta el poate să ajungă
A fi de folos ţării şi lăudat de oameni.
Iar pentru a produce un rod aşa dorit,
Ştiinţele şi arte sunt numai ajutor;
În judecăţi să aibă pătrundere-nţeleaptă,
Şi ale-mpărăţiei venituri, cheltuiele,
C-o singură ochire să poată lămuri.
Pe valurile mării s-aleagă sigur drum.
Pe cer să înţeleagă a stelelor rotire
Ş-atracţia ce trebui să aibă între ele.
Efectul să cunoască a oricărei făpturi.
Aceste-i vor da nume de învăţat bărbat,
Şi la-nsemnate ranguri pot încă să-l înalţe;
Mulţimea îl va crede un vrednic cap de oaste,
Văzând lăţită ţara şi duşmanii învinşi.
De nu va putea, însă, pe sine-a fi stăpân,
De nu va şti a trage cu chip plăcut pre oameni,
Şi nu se-nduioşează văzând plângând săracul,
De-o dreaptă judecată nu e povăţuit;
În scurt, dacă năravul îi este vicios,
Se vor mira de dânsul fără să îl iubească,

Şi lauda silită le va ieşi din gură,
Căci numai interesul la asta-i va-ndemna,
Stând gata în tot ceasul din spate a-l zvârli.
A sa uşoară slavă s-a veştezi în grabă:
Un om neplăcut lumii curând se dă uitării.
Când soarta-i se preface şi zile negre vin,
Uitat e de oricine ca şi când n-ar fi fost.
Virtutea poate numai a linişti pre cuget,
Şi stavilă a pune l-a poftelor capricii;
Ea numai ne deprinde în pace a privi,
Tot felul de prefaceri a orbului noroc,
Şi fără nici o frică a aştepta sfârşitul.
Să ne silim, deci, trebui de a sădi virtutea
În tinerele inimi pân-s-a-nrădăcina.
Să le deprindem mintea cu-acele-nvăţături,
Ce lor sunt potrivite şi pot să-i folosească;
Atunci prin fiii noştri de orice treaptă vrednici,
La patrie aducem un dar de mare preţ.
De-ar fi în a mea voie ca singur să aleg
Din două minţi pre una, atunci cu bună seamă
Aş prefera îndată pre care-ar fi mai simplă,
Decât pre cea isteaţă şi ageră, dar rea,
Oricare faptă bună aş crede bucuros,
La cel ce nu se-ngraşă din binele altora.
Deşi pe răbuş numai el ştie să însemne
Tot însă nu se-ncrede unui risipitor
Ce numărul cunoaşte ca-n turnul Suharev
Dar fără socoteală îşi cheltuieşte starea.
Copiii se dezgustă de asprele poveţe;
Nu trebuie-ntre oameni ades a-i dojeni,
Căci stingi pe nesimţite ambiţia din ei.
Le lasă de joc vreme; folos n-aduce graba,
Şi când cu ei eşti singur atunci îi sfătuieşte.

Pre un copil blândeţea îndreaptă într-un ceas;
Mai mult decât asprimea şi frica într-un an;
Purtarea aspră seacă curajul de la tineri.
Ferice de acela ce ştie să deştepte
A laudei dorinţă în gingaşul copil!
Mai greu străbate-n inimi urechea decât ochiul,
De-aceea prin exemple povaţa e mai bună;
Ea face şi pre vite s-urmeze pre părinţi.
Deprinde vulturelul să zboare în văzduh,
Pre căpoieş s-alerge ţâhnind după găină,
Pre ţăpuşori să-şi cerce puterea lor în coarne,
Răţuşca să înoate abia ieşind din ou.
Aceste nu se-nvaţă de cuget sau de sfat;
Nimică nu ştiu altă decât să imiteze.
Doi fraţi sunt într-o casă crescuţi toţi împreună,
Şi tot de-acelaşi dascăl certaţi şi învăţaţi,
Din ei alege unul al faptei bune drum,
Din care nu-l abate nici frica nici nădejdea;
A sa îndatorire cu râvnă împlineşte;
Plăcut şi cu blândeţe, la vorbă măsurat,
Compătimeşte însuşi când vede pre sărac,
Şi mila împărţeşte cu inima curată.
Iar altul crud şi trufaş pre tatăl său ar vinde
Ca să-şi îndestuleze iubirea de argint;
El pradă visteria şi moare într-un ştreang,
Aşa precum se cade la făcători de rele.
Pre unul pilda bună îl întări-n virtute,
Pre altul la pieire tot pilda l-a adus.
De-aş vrea să sting din vreme scumpetea-n fiul meu
I-aş dezveli năravul în toat-a lui sluţie,
Şi pre Ignat de pildă l-aş scoate înainte:
Priveşte-l, eu i-aş zice, cât este de sărac,
Având grămezi de aur, e veşted şi mâhnit;

Un ceas odihnă n-are; apoi aşa viaţă
Cu multă avuţie, o socoteşti ferice?
De mi s-ar părea iarăşi că e risipitor,
I-aş face cunoştinţă viaţa lui Clearh,
Pre care creditorii îl ţin la închisoare.
Când ar vădi plecare către trupească poftă,
I-aş arăta pre Melit de bube rele plin.
Slugi, mancă, guvernantă m-aş îngriji s-aleg
Tot oameni de ispravă şi cu purtări cinstite.
Dar creşterea n-atârnă de la aceia numai,
La care în pruncie am fost încredinţaţi;
Căci patima găseşte prin multe părţi prilej
De-a se vârî în inimi; şi tot ce pre un tânăr
Înconjură, formează a lui fireşti plecări.
Nu e de-ajuns sămânţa s-aducă rodul bun;
Îi trebuie şi timpul să fie cald, statornic,
Pământul lucrat bine, udat când trebuieşte;
Şi gunoiat în vreme, căci altfel în zadar
Nădăjduieşti în rodul pre care-ai semănat.
Beţiv s-alese Filip; el fu crescut de-o rudă
Supusă la beţie. Mirtil curvar se face,
Căci a avut un mentor curvar şi verigaş.
În veci din gura Savii nu iese adevăr,
Tot ce visează noaptea, ce-i vine-n minte spune;
Ne-aducem îns-aminte şi de a lui bunică,
Ce cu neîncetare hodorogea minciuni.
Silvia-şi dezvăluieşte rotundul frumos sân,
La toţi zâmbeşte dulce, din ochi le face semne,
Îşi pune *alunele* şi se sulimeneşte.
De la Silvia lesne poţi orice căpăta,
Căci nu vrea să jignească pre nime cu refuz.
Aşa a fost şi mă-sa pe când era ca dânsa.

Prunciei noastre floarea curând se veştezeşte
Când e încredinţată pe-a unei roabe mâini.
Copilul fur, tăgadnic, de slugi e învăţat;
Ei sunt adevărata nevrâstniciei ciumă,
Dar pilda părintească e mai vătămătoare.
De multe ori copiii ar fi mult mai cinstiţi,
Când tatăl lor şi mama pre sine-ar fi stăpâni,
Şi frâu şi-ar pune limbii când fiii lor sunt faţă.
Adun avere multă şi dreaptă şi nedreaptă,
Mă sârguiesc să capăt un rang însemnător,
În somn şi în ospeţe viaţa îmi petrec,
Şi pân-în urechi intru în tina desfrânării.
Crezând că fericirea stă numai în avere,
Acelor mari puterea în sine pizmuiesc,
Dar caut cu tot chipul a lor prieteşug;
Privesc cu nepăsare şi râd de sărăcie.
Voiesc cu toate-acestea, ca fiul meu în lume
Şi cu puţin să ştie a fi îndestulat,
Stăpân pe-a sale pofte, smerit şi înţelept;
Să aibă adunarea persoanelor cinstite,
Şi să imite numai a lor purtare bună.
Zadarnică mi-e truda! pe apă slove scriu*
Căci casnicele pilde puternice rămân.
Şi fiul meu va merge tot pe acea cărare,
Pe care va cunoaşte a tatălui său urmă!
Cu ce obraz putea-vei pre fiul tău să-nfrunţi
Când tu prin buna pildă nu îl povăţuieşti?
Când el la tine vede de înfruntare fapte,
Şi nu găseşte-acele pre care i le lauzi?

* În turnul Suharev la Moscova se întemeiase o şcoală de aritmetică, geometrie şi alte părţi din matematică.

Un rac pre fiu defaimă că merge îndărăt,
Iar el răspunde: tată! arată-mi cum să merg.
Nu poţi fi bun cum trebui, dar nu-ţi sminti copiii;
Mai bine ar fi însă să te fereşti de patimi,
Sau cel puţin de ochiul prunciei să le-ascunzi.
Când te găteşti de oaspeţi, îndată porunceşti
La slugi ca să grijească, să măture prin casă,
Să curăţe ograda şi vasele să spele,
Tu însuţi porţi de grijă, în sus, în jos alergi,
Faci vuiet, pui la cale, te temi ca nu cumva
Vrun oaspe să-nsemneze acea mai mică lipsă,
Ori ochiul lor să vadă vreo necurăţie.
Aceste le faci toate, dar nu te sârguieşti
Să depărtezi vederea copilului de rău
Şi să ascunzi de dânsul urâtele-ţi defecte.
Nu-ţi este mai scump fiul decât oricare oaspe?
Pare că văd pe-un critic cum clatină din cap,
Cum strânge din sprâncene c-un zâmbet sătănesc,
Ş-aşa măreţ vorbeşte: “Ian vezi băiatul nostru
Cât de sumeţ ne-nşiră poveşti din ceea lume!
Ne face pierzând vremea urâtul să simţim;
Ca nuca pe perete poveţele-i se prind.
Neavând ce spune altă, năravuri cercetează
Şi zice că plecarea e rodul educării,
Voieşte să ne-nveţe a creşte pre copii;
În scurt, ne dă dovadă de creieri zdruncinaţi.
Prietene Nikita! Aceste ziceri poate
Vor fi plăcute-acelor ce zic că viaţa-i scurtă,
Şi critică-o idee ce nu e ca a lor,
Nevrând a da crezare nici chiar la adevăr.
Eu nu voi să înduplec pe-un soi aşa de oameni,
Dar nu-i oricare slobod opinia să-şi deie,
Când ea în sine poartă a legilor respect,

Şi poate să aducă oricât de mic folos?
Tu însă-mi dă iertare, căci rândul nu păzesc,
Dintr-una sar într-alta. Mi-e greu să mă supun
La reguli ce adese pricinuiesc urâtul.
Când mintea este slabă, amestecul ei place;
Căci dacă ni s-ar cere tot reguli să urmăm
Şi dintr-o socotinţă să nu putem ieşi
Fără a-i da sfârşitul, atunci ca să vorbească
Abia într-o grămadă doi oameni poţi să afli.

CUPRINS

SATIRA VIII

Ferice de acela ce stând pe un picior
Compune două sute de versuri într-un ceas,
Mânjind o jumătate de conţ pe toată ziua;
Ce scrie cum îi vine, fără să-şi bată capul
Să afle din ce parte afară suflă vânt.
Pre mine, însă, soarta cumplit mă osândi
Să scriu cu îngrijire, cu trudă şi cu număr.
            Când voi s-apuc condeiul, mă-ntreb întâi pre sine:
De nu silit de patimi doresc a fi autor?
Nu oare fala slavei la care aş privi,
Sau pizma ori mânia, dorinţa clevetirii,
Îmi predomnesc în minte? Căci oricât de cinstită
O faptă e în sine, dar poate fi prea rea,
Când scopul ei se trage din vicios izvor.
De văd că al meu cuget nimică nu-mi impută,
Atunci întorc privirea şi cercetez năravuri,
Mă sârguiesc din rele s-aleg ce-i de folos;
Eu laud ce e bine şi râd de ce e rău.
            Găsind un sujet vrednic de mica mea putere,
Slobod la scris condeiul, dar făr-a-i lăsa frâu

Nu mă lenesc a şterge de scriu puţin sau mult.
Nu mă aprind, ci caut să fie cu bun-simţ
Orice voiesc a zice, şi versurile mele
Să aibă o măsură, stând unde se cuvine;
Să nu slăbesc ideea, nici de prisos să-nşir,
În sunete deşerte, un grai neînţeles.
Iar mai vârtos iau sama să nu jignesc pre nime
Cu vrun cuvânt obraznic ieşit din a mea pană,
Ca nu defăimând aspru năravul acel rău,
Să dezvelesc că însumi sunt rău şi pătimaş.
Văzut-aţi vreodată un chirurg când sânge
Sloboade unui bolnav? Cu ce luare-aminte
La mâna cea legată tot pipăie cercând
Să afle unde-i vâna; apoi loveşte-ncet
Păzind cu scumpătate ca rana să nu fie
Mai mare decât trebui? Această îngrijire
Şi eu când scriu la versuri întocmai imitez;
Îmi pare că iau sânge la demoralizaţi.
Cum am sfârşit lucrarea, o strâng, o dau uitării;
Apoi o cioplesc iarăşi, ş-având mai multă trudă
Decât mai înainte pre sine nu mă cruţ;
Dar versurile mele tot nu cutez s-arăt.
Ne-ncrederea de sine, ruşinea, ne-ndrăzneala,
În mine sunt sădite sau de-a naturii mână,
Sau din copilărie de sfatul părintesc;
Iar dreapta judecată când vream a fi sumeţ
M-ameninţa îndată cu chinuri, ostenele:
De-atunce până astăzi urmez a ei povaţă.
Cred orişicând că faţa ce priimeşte-ades
Colorul ruşinării, se face îndoit
Mai vie, mai frumoasă, dând semne vederate
De nevinovăţie; că limba cea uşoară
Când slobodă aleargă, se-mpiedică curând;

Că îndrăzneala este atunci de lăudat,
Când ne slujeşte-n lupta cu relele năravuri;
Când smulgem de la duşman cu dreptul biruinţa;
Când clevetiri urâte văzând le înfruntăm,
Sau apărăm dreptatea unui nevinovat.
Cred iarăşi că acela ce se socoate-n sine
Mai mult decât oricare, de laudă nu-i vrednic;
Văd însă cu-ntristare c-asemene plecări
Îmi sunt vătămătoare, dar nu pot să le las.
Şi nu mă strică numai că-mi fac împiedicare
Să scriu sumeţ la versuri, şi singur să mă laud,
Ades prilejuri bune din mână am scăpat,
Căci mi-a lipsit curajul de-a le putea ţinea.
Ades şi a minciunii am suferit urâtul;
M-am chinuit în sine, şi ca o cloşcă mută
N-am zis măcar: iubite, mai cruţă-al meu auz!
Când dimpotrivă altul ce-a zeilor favor
I-a dat obraz de-aramă ca orice legi să calce,
Ruşinea, sentimentul să le dispreţuiască,
Să nu-şi mai schimbe faţa în galben sau în roş
La toată uşa bate, se-nchină tuturor,
Spinarea îşi îndoaie, şi de refuz nu-i pasă;
Supărăcios, obraznic, din casă dat afară,
De-o sută de ori iarăşi se-ntoarce înapoi,
Uitând că şi stăpânul şi slugile-l urăsc.
Aşa din treaptă-n treaptă norocul îl ridică,
Căci vrând de el să scape îi împlinesc ce cere.
Când eu oftând zadarnic pierd vreme de cinci ani
Pe lângă frumuşele, un altul îndrăzneţ
Întru o zi îşi vede nădejdea-ncununată;
Neam, minte, vrednicie din gură nu-i mai iese;
Isprăvile străine le dă de ale lui;
Defaimă orice lucru, şi vrea prin adunări

El numai să vorbească, iar ceilalţi să tacă,
Făcându-i fără voie de dânsul să se mire.
Sunt rari aceia care ştiu cumpeni pre om
Din greutate vorbei, şi bine înţeleg
Ce creieri pot produce cuvintele rostite.
Mulţi mintea ne măsoară chiar după limbuţie,
Şi cred că nerozia e dată la tăcuţi.
Ades aud aceste: Arist e om cinstit,
E delicat, şi poate să fie bun prieten,
Dar într-un ceas o vorbă nu poţi de la el scoate.
Cuvântul de pe buze-i se trage lin şi scurt;
Cu dânsul totdeauna îmi vine a căsca,
Şi iată ce mă face să cred că duh nu are.
Virtutea din vechie sta purure în mijloc
Între acele margini ce patimile nasc;
În vremea noastră însă aceasta s-a schimbat.
Şi cine având oare venituri măsurate,
Nu se sileşte încă să-şi mai mărească starea?
Cu dreptul sau cu strâmbul s-adune aur mult?
E leneş acel care se poate mărgini;
E neplăcut acela ce-şi cumpăneşte vorba,
Şi este mic de suflet acel ce-şi chibzuieşte —
A sale interese cu cugetul curat.
Neruşinaţi, obraznici, noi slava alungăm,
Pe-o cale unde-a slavei nu este nici o urmă,
Şi ne-amăgim pre sine cu măguliri deşerte.
Când oare ochii noştri se vor mai curăţi
De pâcla rătăcirii în care ne aflăm?
Mai străluci-va oare de adăvăr vro rază?
Zadarnică nădejde! Iubim a noastre vicii
Ce numai defăimare ş-ocară ne aduc,
Deşi a lor plăcere nu ţine îndelung!
Mustrarea conştiinţei, urâtul, îngrijirea,

Pe urma lor urmează, şi chinul este mare!
De-a pune în mirare pre oameni, ce folos?
Când ei sunt nestatornici în socotinţa lor,
Şi ce-au lăudat astăzi, mâni iarăşi ei defăimă?
Privind a noastre rele şi necinstite fapte,
Ades se ruşinează bărbatul înţelept.
Într-un cuvânt, acela ce nu e virtuos
Nu poate sta aproape de tronul unde ANNA,
Prietena virtuţii ocârmuieşte astăzi.
Cu dânsa în unire ea ştie osebi
Şi răsplăti cum trebui pe-ai binelui urmaşi;
Iar demoralizaţii şi rău cugetătorii
Nu pot să-ngăduiască a ochilor ei raze,
Cum nu pot agarenii şi schiţii suferi
Înfricoşatul trăsnet de braţu-i repezit.

CUPRINS

ODA I

Plutind în întuneric pe cale rătăcită,
Căci nu vă-ntoarceţi ochii spre cel ce este-n cer?
Atei fără de minte! Părerea amăgită
Lăsaţi, şi mânaţi vasul spre ţărm de adevăr.

Pre Dumnezeu cunoaşteţi acel ce cârmuieşte
Făptura plăsmuită cu însăşi mâna sa.
El cerurile-ntinse în care străluceşte
Înflăcăratul soare pre toţi a lumina.

Planetelor şi lunii El zice să-mprumute
Lumina lor din soare; şi el a poruncit
A se aprinde noaptea făclii de stele sute
În aer să lucească când soarele au sfinţit.

Cu naltă-nţelepciune a timpului măsură
A cumpănit, şi toate păzesc regula lor,
El zice ca să cadă a rouăi picătură
Pământul să adape spre hrana tuturor.

Şi toate sunt lăsate spre vecinica Lui slavă
Şi cerul şi pământul pre Dânsul îl măresc,
Câmpia, şesul, floarea şi vesela dumbravă,
Ici valea, colo dealul natura-mpodobesc.

Când marea se răscoală mugind cu-nfuriere,
În slab nisip o ţine în marginile ei.
El vânturilor zice să sufle cu putere,
Văzduhul să-nnoiască gonind nourii grei.

El este creatorul a orice vietate.
Jivina ce trăieşte în ape, pe pământ,
Şi pasărea ce-n aer cu aripa străbate;
Tot ce viază-n lume a Lui făptură sunt.

Apoi ca un puternic şi milostiv părinte
Pre om cu însăşi mâna-i din lut a plăsmuit
L-a dăruit cu semnu-i, l-a înzestrat cu minte,
Cu dânsa dintre alte făpturi l-au osebit.

El nourul cel negru despică cu-al său tunet,
Săgeata arzătoare răzbate-n orice loc;
Se tulbură tot omul de acel puternic sunet
Înfricoşat şi iute, ce poartă-n sine foc.

Pre cei smeriţi înalţă, pre cei înalţi smereşte.
De munţi de se atinge ei fumegă-ngroziţi,
De-a lui privire lumea se mişcă, se clăteşte,
Noroadelor şi neamuri, cântaţi-l şi-l măriţi.

ODA II

CUPRINS

Vezi, dragul meu Nekita, cum neamul zburător
Nici seamănă, nici ară, nici seceră vrodată,
La vreme îi împarte o hrană-mbelşugată
Cu darnica Sa mână Înaltul Creator!

Priveşte pre câmpie aceste mii de flori,
Aceşti crini nalţi şi mândri, aceste viorele,
Nici Solomon în slavă-i nu se-mbrăca ca ele,
Deşi întâi în minte el fu-ntre muritori.

Ascultă glasul legii ce Dumnezeu ţi-au dat
Prin fiul Său cel dulce, care pre toţi ne-nvaţă
Să fim cu fapte bune urmând a Lui povaţă,
Ferindu-ne de rele, de mârşavul păcat.

Nădejdea să o punem în Domnul Dumnezeu
Acela care-n nouri cu fulgerul trăsneşte,
Ce suflă şi furtuna îndată risipeşte,
Ce-ncinge orizontul cu mândrul curcubeu.

Ce va să fie mâine nu te-ngriji a şti.
De ziua cea de astăzi îl binecuvântează.
De traiul tău, de hrană El singur priveghează;
Urmează a sa cale şi nu te vei căi.

Stăpânitorul lumii îţi ştie de nevoi.
A fi de folos ţie şi altora gândeşte,
A lui voinţă sfântă smerit o împlineşte
Şi nu uita judeţul şi ceasul de apoi!

ODA III

CUPRINS

Nu credeţi pre bărbatul cu faţa zâmbitoare,
Care pre cer vă jură al său prieteşug,
Fugiţi de-a lui cuvinte căci sunt otrăvitoare,
Şi vă menesc un jug.

Când inima năuntru i s-ar putea străbate,
Atunce s-ar cunoaşte ipocritismul său,
Deşi s-arată-n faţă având simţiri curate,
Dar sufletu-i e rău.

El nu se cârmuieşte decât de a sa voie,
Cu orice-ndatorire nu-i intri în favor.
Nu aşteptaţi la dânsul vrun sprijin la nevoie,
Sau vreun ajutor.

De va vedea la altul un lucru ca să-i placă
Înfierbântat de pizmă e-n stare a crăpa,
În vecinic neastâmpăr nu ştie cum să facă,
Să-l poată căpăta.

Când poate rău să facă prilejul el pândeşte,
Şi fără de pricină săracul asuprind,
În grea ticăloşie pre oameni îmbrânceşte,
Spre a-i vedea pierind.

Cucernici bătrâneţe, nici cinstea cuvioasă,
Nici sexul acela gingaş pre el nu mărginesc,
De-a limbii lui viclene iuţeală veninoasă,
Cu toţii pătimesc.

Acela numai care norocul îl păzeşte
De n-are cunoştinţa-i nu e ţinut de rău;
Dumnezeiescul nume acel om nu huleşte
Căci n-are Dumnezeu.

Cerescule părinte! Tu cârmuieşti zidire
Acea alcătuită cu însăşi mâna ta;
De a ipocriziei vicleană plăsmuire
Grăbeşte-a ne scăpa!

Repede dintre nouri săgeata acea iute
Ce este hotărâtă pentru nelegiuiţi,
Şi scapă omenirea de fiare neplăcute
De răii ipocriţi!

CUPRINS

ODA IV

Abătuţi cu totul din calea cea dreaptă,
Şi de-ale lor patimi oamenii orbiţi,
Fără osebire de loc sau de treaptă,
Toţi în întuneric umblau rătăciţi.
Picioarele multor au alunecat
În adânci prăpăstii, şi rari au scăpat.

La unii Norocul braţul său puternic
Tinzând spre scăpare de munci i-a ferit,
I-a scos din ispite; dar omul nemernic
De adevăr încă nepovăţuit,
Fără a lui sprijin, slab, neputincios,
Nu putea să afle drumul priincios.

Ins-Acela cărui firea se supune,
Primejdia noastră a înlăturat,
Trimiţând în lume pre Înţelepciune
Ca de-a ei povaţă omul luminat,
De la fapte rele să fie retras,
Să-nfrunte-orice patimi, să-ndrepte al său pas.

O! cât de plăcută şi împodobită
E fiica Acelui de sus împărat
În faţă-i blândeţea este zugrăvită,
Cuvântul ei dulce, lin şi măsurat!
Virtutea şi cinstea pre ea o slăvesc,
Căci fiii dreptăţii dreptatea iubesc.

S-ascunde de dânsa urâta minciună,
Ce este izvorul relelor voinţi,
Triumfă printr-însa numai fapta bună,
Şi-n mâinile sale poartă biruinţi.
Aşa când răsare soarele lucind,
Revarsă lumină pre noapte gonind.

Noroadele acele a căror hotare
Spre răsărit mândru departe se-ntind,
Vecine cu negrii, şi alte popoare
Care se adapă din Ganges şi Ind,
Se cobor la glasu-i de pe elefanţi,
Şi-ntâi indienii se văd luminaţi;

Apoi etiopii cu negrele feţe
Şi Nilul ce varsă bogatul său har
Pe ţărmuri slăvite, prin fapte măreţe
Prin legi înţelepte ce sunt al ei dar
Din a neştiinţei noianuri scăpând,
Se-nalţă la cer cu agerul gând.

A lui întuneric ş-a ei strălucire
Văzu Babilonul cel cu zidul lat,
Noroadele acele fără cârmuire
De ea îmblânzite, la ea s-au plecat.
Schiţii cei sălbatici şi tracii cumpliţi,
Sunt puterii sale marturi neclintiţi.

Dup-o îndelungă şi grea preîmblare
La şepte prieteni ai săi s-a oprit,
Grecia ferice cu-a sa vizitare,
În multă putere şi slavă-a sporit.
Prin a ei povaţă romanii dau legi,
Ca stăpâni puternici a lumii întregi.

Dar când lenevirea — muma răutăţii —
De a ta lumină i-a înstrăinat,
Atunci spre pedeapsă urgia dreptăţii
Pe-ai Nordului barbari la ei a chemat,
Ce sfărâmând tronul întâi la Apus,
Apoi ş-Orientul curând au supus.

Întâmplarea asta este norocită,
Căci cei slăviţi doctori şi vrednici bărbaţi
Pre care Zeiţa acum urgisită,
Mai avea prieteni ei adevăraţi
O nouă lumină Europei au dat,
Şi-n veci al lor nume va fi neuitat.

Din ţară în ţară purta-nţelepciune
Cu ea împreună pe-ai săi următori,
În totul urmează schimbări de minune,
Şi cad ereticii uşor crezători.
Noi însă cu inimi şi cuget curat,
Slujim unui singur ceresc împărat.

Iubim judecata acea cu dreptate,
Iar pâra urâtă nu o suferim,
La războaie mergem în oşti regulate;
Prin agere sfaturi mai mult biruim,
        Pereţi de aramă cu pumnul sfărmăm,
        Şi după voinţă focul prelucrăm.

Mâinile lui Joe nu-s mai de minune
Decât ale noastre. Cu fulger de foc
Noi facem pre trăsnet grozav să răsune,
Să darme pământul, şi stâncele-n loc.
        Furtune şi vifor nu ne pot opri
        Pe undele mării sumeţi a pluti.

Peste oceanuri aflăm lumi ascunse,
Planetele toate pe ceruri ochim,
Mişcarea lor, cursul, de noi sunt pătrunse
Ş-a soarelui raze în flori împărţim.
        Făptura întreagă simte ne-ncetat,
        A duhului nostru efect minunat.

CUPRINS

FABULA I
Focul şi statuia de ceară

Un vărsător de ceară ca meşter iscusit
A nimerit odată un chip desăvârşit.
Delicateţea, părul şi zâmbitoarea faţă
Îi dă înfăţoşărei un aer de viaţă,
Dar din nenorocire el chipul a lăsat
Pe lângă foc la care a fost şi prelucrat.
Nu este de mirare că statuia de ceară,
S-a risipit îndată aproape stând de pară.
        De ai făcut un lucru şi vrei ca să-l păstrezi

Pentru viitorie, apoi să depărtezi
Tot răul de-nainte-i şi orice-mpiedicare,
Căci altfel este numai zadarnică lucrare.

CUPRINS

FABULA II
Şerpele şi matca de albine

Otrăvitorul şerpe văzând pe-un teişor
O matcă de albine, ca un linguşitor
Începe să îi spuie: că este preafrumoasă,
Că are multe daruri, că-i lumii preţioasă.
Îi laudă puterea, aşezământul blând,
Cu care chibzuieşte albinele la rând;
Apoi folosul mare ce lumii se aduce
Prin grele ostenele din fagurul cel dulce.
Adăogând a zice: Tu foarte vrednic eşti
A ta împărăţie că o învecineşti;
Dar îţi lipseşte arma acea de apărare,
Cu care să-ţi ţii slava la orice întâmplare.
Pre răi mai mult aţâţă un bun decât un rău.
Deci roagă să-ţi dea ghimpe pre bunul Dumnezeu;
Cruzia foarte prinde la feţe domnitoare.
Albina la aceste cuvinte-nşelătoare
Răspunde cu blândeţe către acel viclean:
— Nu-mi plac a tale sfaturi. Eu trebuinţă n-am
De veninosul ghimpe, căci sunt încredinţată,
Că duşmani înăuntru nu pot avea vrodată;
De cei pe dinafară copiii mă păzesc,
Şi eu prea mulţămită pre Dumnezeu slăvesc
Că-n chipul meu arată cum trebuie să fie
Un împărat pe lume: el răul să nu ştie,
De sfaturi viclene să fugă ne-ncetat,
Căci binele nu răul lui Cel de sus i-a dat.

FABULA III

Cămila şi vulpea

CUPRINS

Cămila mult geloasă văzând un ţap odată
Cu coarnele cum bate de câini înconjurat,
A început în sine a blestema pre soartă
Zicând: ce ticăloasă eu parte am luat!
Un trup frumos şi mare să fie fără coarne,
Să nu aib eu o armă ca slava să-mi lăţesc,
Ca duşmanii mei lesne în praf să se răstoarne!
(Geloşii felurite de pricini născocesc
Când vor să tot cârtească). Aşa se tânguieşte
Cămila mergând tristă cu capu-n jos plecat,
Dar o vicleană vulpe ce-n drum o întâlneşte,
Împărtăşire multă la soartă-i a luat.
Cămila de-amăruntul îşi spune scârba toată.
— Cunosc, răspunde vulpea, că mare ai cuvânt,
Dar eu am mijloc sigur ca să te fac cornată.
Colo-n pădurea ceea un loc e în pământ,
De drum nu prea departe; îl vei afla sub zare;
Se cheamă vizunie: la ea oricine-a mers
Şi capul său plecându-şi a stat păzind răbdare,
Fără de prelungire cu coarne s-a ales,
Precum berbecii, boii şi ţapii dau dovadă.
Această sfătuire cămilei a plăcut;
Ea nici gândea că leul în vizunii să şeadă,
Dar cine cată coarne, la minte e cam scurt.
Cămila iute-aleargă, cu mare bucurie
Găseşte acea bortă sub nişte frasini vechi,
Şi capul îşi afundă îndată-n vizunie,
Iar leul cu cruzie o prinde de urechi.
Ea trage, el nu lasă, pân-ce-n sfârşit scăpând.
Acasă se întoarce urechile lăsând.

O, iubitori de slavă! Pre voi v-am arătat,
Fiinţa de cămilă spre laudă v-am dat.
Cunoaşteţi că acela ce fala tot goneşte
Cu râsul şi ocara ades se pomeneşte.

CUPRINS

FABULA IV
Uliul, păunul şi cioful

Ne povestesc c-odată al păsărilor prinţ
A fost pierit. În locu-i trei păsări zburătoare
La împăratul vultur cerea locul deschis,
Păunul, uliul, cioful. Tustrei lămuritoare
Cuvinte de dreptate au fost înfăţoşat.
Cu vitezia uliul fălindu-se, dă multe
Dovezi despre războaie în care s-a luptat,
Se laudă păunul cu penele-i plăcute,
Iar cioful juruieşte că noaptea fără somn
În veci o va petrece, făcând şi jurământ.
Deci vulturul aleasă, pre care gândiţi, domn?
Pe ciof! — Şi la aceasta aşa îşi dă cuvânt;
Că uliul deşi este viteaz ş-a fost oştean,
Nu are îndurare, e aprig şi avan.
El nu a dat dovadă de vreo faptă bună.
Nici pe viitorie la dânsul nu e har,
Căci dacă tinereţea cu slavă nu răsună,
Apoi a vrâstei iarnă se trece în zadar.
Păunul este mândru cu lungile lui pene,
Dar cioful este pacinic, nu caută pricini,
Se apără cum poate, şi noaptea fără lene
Nu doarme, priveghează.
Stăpânitorii lini
Şi trezi pe când supuşii în pace dormitează
Mai multă fericire la ei asigurează.

FABULA V

Şoarecul de ţară şi cel de oraş

CUPRINS

Un şoarec de la ţară, pre altul târgovăţ
Ca pre un vechi prieten, îl cheamă la ospăţ.
În strâmta lui căsuţă pe oaspe-l priimeşte.
Îi pune înainte tot ce mai bun avea,
Orz, mazăre şi hrişcă; îl roagă, îl pofteşte,
Dar târgovăţul mândru nimic nu vra să ia,
Ş-aşa-n sfârşit îi zice:
— Eu mult mă mir, frăţico! cum poţi trăi aice,
Într-o pustietate, şi cum nu ţi-e urât?
În viaţa astă scurtă de ceasul hotărât
Nu poţi scăpa oriunde
Ş-oricum te vei ascunde!
Mai bine murind vesel, să zici că ai trăit
Decât mort în viaţă,
Să nu cunoşti a lumii plăcere şi dulceaţă.
Asemene cuvinte au fost pre de ajuns;
Căci şoarecul de ţară, de vorba lui pătruns,
Cu oaspele-mpreună, ieşi din borticică,
Şi preste noapte merse cu pază şi cu frică
În târg la un palat
Tot în mătăsărie şi aur îmbrăcat.
Din masa de cu seară sta coşniţele pline
Cu fărmături gustoase de pre la ţări străine;
Deci târgovăţul falnic pre şoarecul ţăran
Îndată îl cinsteşte cu nişte parmezan,
Îl pune pe covoare... când iată zgomot mare
La uşă se aude, şi preste aşteptare
C-un om în casă intră un câine medelean;
Iar şoarecii aleargă, s-ascund pe sub divan,

Nu suflă, pân-în seară.
Atunci sărmanul şoarec, ce-n linişte la ţară
Trăia fără de grijă, văzu că s-a-nşelat,
Şi cum a sosit noaptea, el drumul şi-a luat
Zicând către prieten: viaţa-n ticnă are
La mine mai mult preţ
Decât o-mbelşugare
De griji ameninţată a unui târgovăţ.

CUPRINS

FABULA VI

Stigletul şi canarul

O faţă schimbătoare ş-un grai meşteşugit
Sunt chipuri lesnicioase pre om de amăgit;
Dar prin aşa mijloace
Nu-nşeli pre dobitoace
Ce nu ştiu vorbă dulce, nici zâmbet iscusit.
Cu un stigleţ canarul îmblând după mâncare,
Sosi-ntr-un loc, pe care
Sta laţuri coperite cu cânepă de-ajuns
Ş-un om pândea-n ascuns.
Canarul de îndată,
Având ispita-n faptă,
Căci nu de mult scăpase din temniţa vărgată.
A zis l-al său tovarăş: noi trebui să fugim
De ast loc unde lesne putem să ne robim;
Acea sămânţă bună scop rău în sine are.
Nu este nici un om
Atât de galantom
Să lase pe câmp roduri cu bună cugetare;
Haideţi în altă parte!..
— Aşa! îţi vine bine să dai poveţi deşarte,
Răspunse lui stigleţul. — Cu guşa plină, vrei

Şi hrana să mi-o iei!
Zicând aceste, zboară, la cânepă se lasă,
Ciupeşte două fire, le află prea gustoase;
Dar vai! îndată simte c-a lui picior e strâns.
Pândaşul sosind iute din tufe, l-a şi prins,
Şi pentru jucărie l-a dat unor băieţi.
Din fabulă vedeţi:
Că sfaturile bune ne sunt de trebuinţă
La relele ce-adese ne vin pe neştiinţă.

CUPRINS

EPIGRAME

I
LA UN EGOIST

Critică şi sfătuieşte Cleandru pe-oricine vede,
Unu-i leneş, altu-i grabnic, celălalt drept nu mai şede;
Cesta reguli nu păzeşte,
Cela nu se îngrijeşte
De nimic; ş-a lui purtare a să-l ducă la pieire.
Dar când ar vrea să se vadă şi el fără părtinire,
Ar vedea, cum vede lumea, că nu-i şi el fără pată,
Ci egoismu-l îmbată.
Pesemne în lumea asta aşa e dat să fim noi;
Un orb când duce pre altul, cad în groapă amândoi.

II

LA ICOANA SFÂNTULUI PETRU

Ce stai cu cheia, Petre? — În rai voi să slobod
Răsăriteana ceată. — Dar celălalt norod
Ce-n lanţurile Papei s-au prins aşa uşor?
— Eu n-am cu dânşii treabă; ei au chelarul lor.

III

LA BRUT

Că eşti cuminte, Brute, toţi oamenii gândesc,
Că eşti un nerod însă eu nu mă îndoiesc;
De-or întreba pricina, o pot spune de rost:
Când taci tu eşti cuminte, iar când grăieşti, un prost.

IV

LA LIDA

Pentru ce Druz ia pre Lida, o bătrână hârcă, sură,
Ce în gingini molfăieşte neavând nici un dinte-n gură?
— Pentru că plăcerea-i este să adune-anticităţi,
Vrea să aibă şi pre Lida printre alte rarităţi.

V

LA ERAZDU

Prietene Erazde, eşti prea capricios,
Privesc că nici o fată nu poate să-ţi mai placă;
Cu toate-ai fost în vorbă şi fără vrun folos.
Una nu e frumoasă, alta e prea săracă,
Aceasta n-are zestre sau nu-i de măritat,
Tot alegând nevastă, ai rămas ne-nsurat.

VII

LA CITITORII SATIRELOR

N-am voit cu-a mele satiri eu pre nime a jigni,
Ci defecte urâcioase m-am silit a prihăni;
De aveţi însă dorinţă a nu vă cunoaşte-n ele,
Vă-ndreptaţi, dacă se poate, de năravurile rele.

VIII

LA LEANDRU

Cinci ceasornici de perete, şi vro cincisprece de masă
Şi de buzunar Leandru are întru a sa casă;
Toată ziua el nu face decât tot le regulează
Înapoi sau înainte, le întoarce şi le-aşează.
Din această osteneală ce folos poate să-i vie?
Nici un om ca dânsul bine câte ceasuri sunt nu ştie.

IX

LA UN NOU BOIERIT

Între numărul cel mare de boieri ce-avem, Silvan
Este cel mai plin de fumuri, mai nerod, mai gogoman.
Oare pentru ce la oameni nu voieşte să se-nchine?
— De când vindea lapte-n piaţă, el încă n-a uitat bine;
Cofăieşul de pe capu-i să-ngrijeşte-a nu scăpa,
Pentru-aceea el la nime nu-ndrăzneşte-a se pleca.

EPISTOLA II

CĂTRE VERSURILE MELE

Văd că vi s-a urât, versuri, de-a mai sta în închisoare
Şi în umbră de ani zece; văd că vrând să vedeţi soare
Slobozenie îmi cereţi, înşelându-v-a gândi
Că la cititorii veseli primire veţi găsi,
C-aducându-le plăcere, folosinţă şi zăbavă,
Vouă vă va face cinste, mie laudă şi slavă.
Deşi ştiu că prin aceasta în idee ne-amăgim
Vă slobod în pace, mergeţi; aţi vrut să ne despărţim!

Când din mână-mi mână-ţi trece, veţi vedea c-aveam dreptate
Să vă ţin în întuneric părăsite şi uitate;
Veţi vedea c-a noastre gânduri foarte lesne s-amăgesc;
Mulţi pentru dorinţa slavei nasurile îşi julesc!
Încât floarea noutăţii veţi păstra neveştezită,
Oamenii ce iubesc noul vor citi cu mulţumită,
Căci de-i şi gol adevărul la-nţelepţi tot e plăcut;
Iar îndată ce-acea floare veştezită a căzut,
Toţi vor judeca că mintea mi-a venit în rătăcire
Ş-ale mele bune sfaturi le vor numi clevetire.
Deşi nişte versuri care nărăvirea prihănesc,
Cu greţoasa clevetire nicidecum nu se-nvoiesc,
Dobitoc ce voi a-mpunge mă vor socoti pre mine;
Puţini se găsesc de-aceia ce văd lucrurile bine!
Unii mă vor huli iarăşi pentru că m-am ocupat
De un lucru ce la vrâsta şi la postul meu nu-i dat,
Alţii n-or vrea să mă cruţe, căci am avut îndrăzneală,
Defecturile străine să descopăr la iveală.
În zadar voi le veţi spune că trebile mi-am cătat.
Şi rodul anilor tineri nicidecum nu am ştirbat;
Că a mea îndatorire am urmat cu sârguinţă
Şi că versul pentru oameni poate fi şi de priinţă,
Vor răspunde că în viaţă nu sunt ceasuri de prisos
Şi că din scris şi din versuri nu iese nici un folos.
Zavistea veninoasă va mai găsi pentru mine,
Că pe vechi şi noi autorii am prădat fără ruşine
Şi că în limba rusească tot acele am bârfit,
Ce latinii şi francezii mult mai bine le-au rostit,
Că a face două rânduri în armonie să sune,
Pre care le-am găsit gata n-a fost lucru de minune.
Aceste sunt pentru mine, iar pre voi vă vor uita,

Şi cu Bova sau cu Erşa* la un loc vor arunca,
Unde-n pulbere zvârlite veţi sluji la cari de hrană,
Ori veţi fi de învălitul icrelor din vro dugheană.
Dea cerul să nu să-ntâmple aste care vă prezic,
Târziu plânge dacă-n mreajă a căzut bietul pitic!
La copiii fără minte slobozenia e dragă,
Dar greşesc când ei în seamă sfatul părintesc nu bagă,
Din aceste de pre urmă sfătuiri ce vă-nsemnez,
Voi puteţi să înţelegeţi ce iubire vă păstrez.

CUPRINS

TORENTELE ŞI OAMENII

de M. Lermontov

Cu vuiet şi zgomot torentele trec,
Şi unul pe altul ca-n luptă se-ntrec;
Le place mişcarea ş-a undei lăţime,
Le place răceala, ce dă prospeţime;
Şi oamenii astfel în şir necurmat,
Pe calea vieţii se scurg ne-ncetat;
Şi cred că au inimi, dar a lor căldură,
Ca torentul rece-i egoism şi ură.

TUNSUL

Întâmplare adevărată din Valahia de A.Veltman

Fost-aţi Dvoastră la Bucureşti? Nu! Îmi pare foarte rău. Nici n-aveţi gând să mergeţi? Încă şi mai mult îmi pare rău. Ce oraş, ce case, ce mai femei sunt în Bucureşti! Acolo veţi

* Două netrebnice poveşti ce se vindea manuscrise pe podul Spaski de la Moscova.

găsi ochi de Italia, profile de Grecia şi sălbatică frumuseţe de egipteană. De veţi intra în târg despre Colentina sau Herestrău, pe uliţa Podu-Moguşoaei, seara pe la opt sau nouă ceasuri, o să vă umple de mirare şirul caleştelor de Viena, hamurile strălucinde, caii de Magdeburg, arnăuţii în îmbrăcăminte ce bat la ochi, boierii în bogate costumuri asiatice şi cucoanele împopoţonate după jurnalul de Paris. Fugânda vedere vi s-a împrăştia în o aşa pestreţire, şi veţi socoti că Bucureştii serbează vreo mare întâmplare. Dar nu e nimică, aceasta e zilnica îndeletnicire a românilor, carii în toată seara vieţuiesc la una din asemene primblări. Ce măreaţă uliţă e Podu-Moguşoaei. Câte case de piatră cu două rânduri, acoperite cu fier sau cu draniţă. Această uliţă, prospectul Nevei de Bucureşti, taie prin tot târgul; şi ce nu veţi vedea pe ea: biserici, palaturi boiereşti, teatru, vipt, toate potincioasele feluri de magazii şi de prăvălioare, începând de la spiţărie până la bucătăria, la care pe o tarabă stau întinse într-un fel ademenitor bucăţile de friptură de miel. Dar vin! atâta vin, încât puteţi să vă scăldaţi în el. Apoi expoziţie de şipuri şi de butelce cu vutce de multe colore; şi apoi şerbeturi, dar ce şerbeturi! de o mie de soiuri: pe roză, pe ciocolată, pe vanilie, fără vanilie, unul decât altul mai gustos şi mai aromatic, precum de pildă la cofetăria dinaintea căreia sunt scoase la uliţă vro douăzeci de scaune. Vă veţi mira de asemene neobicinuinţă. Să ştiţi însă că aice după primblare vin aburitele cucoane de se răcoresc cu îngheţata dată de către amabilii cavaleri. Minune de îngheţată! Şi nu e scumpă, câte un leu, iar leul are mult mai puţin decât drept credincioasa noastră rublă. În el abia sunt 40 copeice.

Suiţi-vă în foişorul de foc, înaltul turn durat la mijlocul oraşului pe patru stâlpi de lemn pentru privegherea focurilor, şi veţi vedea ca în palmă 80 mii populaţie, 16 mii case, Mitropolie, 26 mănăstiri, 89 biserici de piatră şi 26 de lemn,

capela catolică, bisericile luterană şi armeană, sinagoga evreiască, 35 birturi, 4 băi greceşti, 22 cişmele, 4 spitaluri, 3 şcoli din care una pentru limba românească şi alta pentru vechea slavonă, casa teatrală, clubul şi rădiul magaziilor de lipsca ticsite cu feluri de mărfuri: toate aceste pe un încungiur de trei mile.

Dar ce viaţă, ce activitate e în Bucureşti! Iată legănânduse merge un boier cu barba netedă, care însemnează mărita lui treaptă; preste albastrul antereu e încins cu brâu roşu, benişul e roşu şi şlicul sur. Iată mişcânda lăcomie de bani, factorii evreieşti. Iată ţiganii pe jumătate goli şi desculţi. Iată moldoveanul ce şi-a muls turma de oi, care se paşte în preajma oraşului, vă strigă la ureche: “Lapte dulce!” Iată calesce, căruţe, cai, boi, bivoli, oi; tot se mişcă, aleargă, fierbe. Pe la unghiurile oraşului şi prin mahalale e şi mai vie mişcarea; vă sfătuiesc însă pe acolo să nu vă întindeţi privirea, căci pe unelocuri şi cel mai sprinten drăcuşor poate adeseori să-şi frângă piciorul. Uneori pe podul de lemn lipsesc două-trei podele, noroi, strâmtoare, încât două trăsuri nu pot trece alăturea. Şi ce să căutaţi Dvoastră prin mahalale? Uitaţi-vă mai bine la Dâmboviţa ce curge prin mijlocul Bucureştilor. Ea nu e lată nici adâncă, şi apa-i are asemănare cu zoile, dar are şi nisip de aur, şi pentru dânsa e compus simtimentalul cântec:

Dâmboviţă apă dulce ş.c.l.

Iar apoi ce este mai interesant şi mai de luare-aminte în Bucureşti, acesta e aga Bucureştilor. Niciodată nu mă puteam sătura de privirea-i. Ce bărbat frumos! Ce faţă blândă, măreaţă şi înţeleaptă! Ce barbă graţioasă, unde şi unde cu fire de păr alb, cu toate că Satan a cam îmbătrânit în coapsa vrednicului de respect agă. La Bucureşti însă nu pricep adevărul acestui proverb rusesc. Aga e deştept şi cu inima şi cu mintea. De-aţi fi văzut Dumneavoastră ce plăcută expresie priimea faţa lui,

când vizita vreo damă frumuşică şi o întreba: "Ce mai faci, cuconiţă?" sau cu câtă delicateţe răspundea la asemenea salutaţii: "Sănătos!". Cu silaba din urmă el zâmbeşte plăcut şi prelungind glasul sfârşeşte lin şi încet. Însă ce are mai neimitat, aceasta e atunce, când, arătându-vă tablaua cu dulceţi şi apă, vă zice: "Poftim, mă rog!" O asemene armonie eu de când sunt nu am văzut. Aceste două cuvinte încă până astăzi îmi răsună la auz pline de dulceaţă şi de farmec.

Cu toate că aga nu are loc în divan şi stă după postelnic, dar după legăturile familiare şi nemărginita încredere a domnului el nu dă un ban nici pe logofeţii mari, nici pe hatmanul divanului, nici pe marii vornici. Locul lui e până întratâta de însemnător, încât dacă soarta m-ar fi întrebat când m-am născut, ce doresc eu să fiu pe pământ, îi ziceam: nimic altă decât agă de Bucureşti! Aga are până la una mie de lei venit; el e inspector oborului, comandant şi cap poliţiei, are osebită temniţă şi însuşi cu doi boieri cercetează şi hotărăşte pricinile atingătoare de obor. Aş fi dorit să vedeţi Dvoastră cu câtă mărire preziduieşte aga meu la judecată, cât de încet mişcă din buze, rostind nestrămutatele sale hotărâri, şi cu ce respect îl privesc supuşii lui. Sau să ieşiţi la obor, adunătura măruntului negoţ al Valahiei, unde pentru o legătură de ceapă, pentru o bucată de carne de miel, strigă o sută de glasuri; panerele şi coşniţele se primblă printre rânduri ochind provizia; arnăuţii cearcă iască şi amnare, jidovii taie titiun, băieţii fură poame, câinii mai în depărtare adulmecă carne; strigări, ocări, sfezi... Dar s-a ivit căciula agăi, după el o numeroasă suită: căpitanul de darabani, polcovnicul de târg, logofătul de agie cu zapciii, ceauşii şi slujitorii cu smocuri de vergi, şi iată că s-a făcut tăcere. Neguţitorii schimbă feţe, caută mărfurile, coboară preţurile; toţi îşi iau cuşmele şi cu frică se închină; iar aga merge măreţ, cercetează taxa, caută cumpenele şi doamne fereşte să le găsească la cineva nedrepte; pe loc fără mai multă

cercetare, în mijlocul pieţei, se numără vinovatului vro două sute lovituri. Aga merge mai departe şi fieştecare înalţă la cer rugi de mulţămire pentru neprelungitoarea şi dreapta judecată.

Aga nu iese din oraş. El e stâlp de observaţie a Bucureştilor. Pentru întâmplări de foc are zi şi noapte un cal înşeuat. Noaptea el cercetează straja în toate părţile oraşului, prinde furii ca pe muşte. Zapciii şi slujitorii n-au cunoscut alt cap mai aspru şi mai activ; furtişagurile orăşene s-au precurmat, din pricină că el cu asprime pedepsea pre acei prinşi. Buna rânduială s-a restatornicit în oraş, încât şi pe la mahalale au contenit a arunca gunoaiele pe uliţă. Aga era hotărâtor, aspru şi drept, favoriza numai pe acei carii cu râvnă împlinea a lor datorii şi îngrijea pentru binele obştesc. Nime nu avea trecere, sau cum se zice hatâr; pe toată ziua el bătea la falangă până la cincizeci de demoralizaţi, în numărul cărora adese erau şi oameni de prin curţile marilor bani şi marilor vornici.

Aga se bucura de favorul şi cinstirea domnului; cucoanele îl iubeau ca pre un bărbat frumos şi delicat; cetăţenii nu puteau să nu-l respecte ca pe un geniu păzitor al liniştii obşteşti. Mulţime de anecdote se povesteau prin oraş despre curajul lui la focuri şi la prinderea furilor în vreme de noapte. De aceea, să vă fi luat de vorbă ori cu cine pentru aga, nime nu vă zicea nici un cuvânt, ci vă arăta numai o mină măreaţă, vă făcea un semn cu ochiul stâng şi pocnea din limbă; iar această mută frază în părţile răsăritene cuprinde în sine o elocvenţă mai energică decât toate putincioasele laude şi însemnează ruseşte: cap! mare cap!

Se vede însă că pământul nostru e aşa, ca pe el nicăire, nici măcar în postul agăi de Bucureşti să nu poţi scăpa de ceasul rău. De la o vreme aga s-a făcut posomorât şi gânditor. El rareori se primbla pe la Herestrău şi Colentină; a contenit a vizita cucoanele, pare că ele nu mai aveau ochi înfocaţi, nici sprâncene negre; ciubucciul arnăut însemna, că cu toată fru-

museţea chihlimbarului, curăţenia ciubucului şi bunul miros al diubecului, ciubucul agăi se stingea nefumat. El nu mai cerea nici cafe, nici dulceţi. Se închidea în cabinetul său şi sta pe gânduri nopţi întregi. Necontenit da poronci la zapciii şi pandurii ce i se înfăţoşau cu raporturi, şi din zi în zi se făcea mai tăcut şi mai serios; în aşa stare nu l-a văzut nime în curs de zece ani de când el ocârmuieşte Bucureştii.

Oare ce e pricina unei aşa prefaceri?

Iată întâmplarea:

În acea vreme s-a ivit în Valahia hoţul Tunsul, care a întors asupră-şi luarea-aminte nu numai a agăi, ci a Principatului întreg. El se purta ca un vârtej, ca o nălucă, ca o fantazie a junilor poeţi, de care încă până acum nu sunt în Valahia, dar nu e îndoială că vor fi curând. Tot într-o vreme se ivea pe lângă Râmnic, subt Mihăileşti şi în preajma Craiovei, şi cu aceasta a împleticit toate urmările poliţiei. Dar asta e puţin; adeseori se afla chiar în Bucureşti cu nepăsarea unui pacinic şi statornic orăşan, şi iată ce a adus o spaimă obştească în toată populaţia de optzeci mii a capitaliei Valahiei; a străbătut până în divan; a tulburat cele mai puternice capete şi cele mai lungi barbe. Întâiul apărător al ţării, marele spătar, care numai a întărtat pre Tunsu cu ale sale zadarnice urmăriri, tremura în tot minutul chiar pentru persoana sa, şi în sfârşit cu hotărâre s-au lepădat de a zădărî în deşert pe hoţ. Atunce toţi, domnul, boierii şi poporul au aruncat cea de pe urmă nădejde asupra agăi şi l-au rugat să restatornicească obşteasca linişte.

De zece ani cetăţenii s-au deprins necondiţionat a crede în curajul, mintea şi activitatea agăi, şi tocmai acum un spânzurat ca Tunsu să-şi bată joc de-a lui barbă neagră cu fire albe! Trecu un an de când aga urmăreşte hoţul cu neadormirea unui vrednic cap de poliţie, a obosit toată agia, şi însuşi nu era o zi să nu meargă cu potera prin cele mai depărtate mahalale; iar hoţul, râzând de neobositul agă, se primbla ziua miaza mare prin Bucureşti.

Necrezută, nesuferită obrăznicie!

Într-o duminică a venit la obor pe un cal sur un arnăut nalt, bine făcut. El s-a preîmblat printre rânduri, a cumpărat scăpărători şi titiun, a prânzit şi încălecând pe cal a aruncat la săraci câteva jumătăţi mahmudiele, poroncindu-le să spue agăi că Tunsul e foarte mulţămit de rânduiala ce se păzeşte la obor. Cuvintele: Tunsul! Tunsul! se repetară în norod; gloata se feri în lături; ceauşii şi pandurii se luară cu puştile după el; zgomotul obştesc se lăţi; dar Tunsul nu mai era! În depărtare se ridica pulberea şi argintea coada calului.

Aga îşi smulgea barba.

Altă dată o călătoare trupă italiană reprezenta la Antonachi “Bărbierul de Sevilla”. Public numeros era adunat la asemene raritate. Un gros baron din Transilvania, cu musteţi mari, cu îmbrăcăminte ungurească şedea lângă aga. Entuziast şi cunoscător de muzică, el cu toată luarea-aminte observa fieştecare notă. Faţa-i se înroşise de plăcere şi mâinile de aplaude. În antracturi, care erau îndestul de lungi, el istorisea agăi cu pronunţie neamţo-română despre operele de la Milan şi Viena, despre toate noutăţile muzicale; şi în cursul întrevorbirii, care pe cât se vedea era plăcută agăi, ce pe lângă alte merite avea şi iubirea frumoaselor arte, baronul de câteva ori a luat tabac din tabacherea lui. După sfârşitul piesei, ei se despărţiră prea mulţămiţi unul de altul. A doua zi aga deschizând tabacherea găseşte un bilet în cuprinderea următoare: “Tunsul mulţumeşte respectabilului agă pentru plăcerea ce i-a făcut la spectacolul de aseară. El va avea de neapărată datorie a se folosi de amabila-i propunere ce-i făcu de a lua dulceţi la dumnealui”.

Aga îşi smulgea barba.

Într-un rând Tunsul încunoştinţează pre un mazil din satul Priponeştii că are să-i vie oaspe, poroncind să-i pregătească un fel de bucate de giumătăţi mahmudiele. Zapciii şi pandu-

rii în hotărâta zi încunjurară satul şi se tupilară cu puştile prin grădini şe pe la case. Pe la miezul nopţii se stârni vijelie cu ploaie mare. Pandurii în zadarnica aşteptare, udaţi până la oase, se duseră la o crâcimă ca să se-ncălzească, lăsând pe la potice câte unul de pază. În vremea când ei se lăudau că vor prinde pe Tunsul, numai să le pice în mână, şi de urât beau la rachiu, încât despre zi toţi beţi se cufundară în adâncul somn, iată şi Tunsul cu voinica lui bandă ca din cer căzu preste ei şi legându-i pe toţi, poronci să le numere câte două bice şi aşa-i mustra: “Asta e pentru ca pe viitor să fiţi mai cu minte şi mai de ispravă! Când vă trimite cineva după hoţi să nu vă abateţi prin crâcime la băutură! Îmi pare rău de bunul mei prieten agă; el e om cu minte, dar cu nişte mişei ca voi n-are ce face. Mai iată-vă încă câte o sută de lovituri. Sunt încredinţat că prietenul meu nu-mi va bănui”. După aceasta merse la mazil, îşi luă tributul, bău cafea şi se făcu nevăzut.

Aga nemaiputând mistui mânia nici în barbă, în deznădejde lăsă mâinile în jos.

În Valahia Mică, Tunsul a cerut de la boierul ce trăia în satul Cozia aproape de munţi ca să-i numere două sute de galbeni, însă nu austrieni, ci olandezi noi, pe care să-i puie în borta unui plop bătrân din poiana de lângă sat. Termenul era scurt. Boierul numără gălbenaşii şi cu tremurândă mână îi slobozi în fatala gaură. Cu toate aceste în satul Cozia şi prin munţii vecini era aşezată potera. Singur ispravnicul sosise de la Câmpu-Lung şi se jura boierului că va prinde pre sumeţul hoţ. Toate poticele erau prinse de călăreţi, ca să dea ştire când se va apropia banda. Pedestrimea sta ascunsă la o oierie.

Pe la amiază un pandur veni în fuga mare cu ştire, că hoţii au poposit cale de un ceas. Toţi săriră. Ispravnicul strânse pandurii călări şi le dete poroncă să taie drumul bandei despre munţi şi apoi pe-ascuns să se tragă după ea spre sat; iar

el singur se duse cu pedestraşii ca să încungiure testamentalul plop. În stânga mergea drumul la Cozia, în dreapta era un munte nalt, Tunsul n-avea scăpare, şi nici că se putea alege mai bun loc pentru de a-i da şah-mat. Ispravnicul îl va prinde viu cu toată banda lui; îl va duce singur la domn, şi înălţimea sa spre răsplătirea bravurii, nu e îndoială că-l va face armaş mare sau polcovnic de agie.

În acel răstimp mergea prin sat un ţigan desculţ, în curtcă stremţuroasă, cu pieptul gol. Neîntorcând luarea-aminte asupra mişcărilor ostăşeşti şi zgomotul ce era prin sat, el cu toată simplitatea unui ţigan cânta:

Spune, spune moldovene
Care-i drumul la Focşeni,
Unde-i casa mititică
Şi fetiţa frumuşică?

Pentru de a masca mai bine poziţia armată, ispravnicul poronci clăcaşilor să-şi caute de lucrul câmpului ca să nu dea prepus că e poteră.

Alt pandur aduse iar grabnică ştire că Tunsul a mişcat spre sat.

— Cât de nimerit merge cel ţigan cântând, — a zis ispravnicul către boier. Tunsului nici prin cuget nu-i va trece, că noi îl aşteptăm aice ca pe un dorit oaspe.

Ţiganul însă, mergând şi cântând, veni drept la plop, se purtă împregiuru-i şi apoi se puse jos la rădăcină; galbenii erau în mână-i.

— Pare că ţiganul a luat banii, — însemnă vechiul lor stăpân.

Al treilea pandur sosi cu ştire că Tunsul e lângă sat.

— Ce faci tu acolo? — a strigat ispravnicul la ţigan. Lipseşti, boala dracului! Pune gios ce-ai luat!

Dar ţiganul număra galbenii şi nici băga seamă la ocară.

— Cuconaşule! — zise un pandur către ispravnic, el o să ne smintească toată treaba. De orice întâmplare noi avem

legaţi şase câini răi. Oare să nu le dăm drumul? Tot sunt flămânzi, încalte să apuce câte o bucăţică din cel ţigan.

Zapciul dezlegă câinii sumuţându-i şi iată şase dulăi mari de pe la oierii cu lătret se repăd la ţigan. El însă nu contenea a număra gologanii; dar în clipa când a văzut câinii aproape să-l rupă bucăţi, puse galbenii în sân şi scoţând două baltage de fier legate la capete cu frânghiuţe, făcu două agere mişcări şi patru câini nu mai erau. Ceilalţi doi cu cozile strânse o luară la fugă spre sat.

Ţiganul râzând tare şi-a ascuns baltagele; apoi cu pas măsurat, cântându-şi cântecul, şi-a înaintat drumul.

Ispravnicul şi oastea lui rămaseră uimiţi.

— Ce dracu! — zise boierul. Oare nu e Tunsul? El a scris că are să vie după bani la amiază zi. Acuma sunt douăsprezece ceasuri.

— În adevăr, — răspunse ispravnicul, căutând la ceasornic, tocmai douăsprezece. Ce nerod sunt eu că nu luai seama mai bine răvaşului.

Numele: Tunsul! cu putere magică a răsunat în auzul ostaşilor. Pe lângă ispravnic erau numai pedestraşii. El singur a plecat fuga după hoţ, strigând: să dea de tot! să-l împuşte pe loc! Dar la panduri tremura mâinile şi de grăbire şi de numele Tunsului. El fugea fără spor, împuşca fără a ţinti; iar ţiganul desculţ acăţându-se iute pe deal, se făcu nevăzut din ochii lor şi apoi se zări pe alt deal în depărtare, în luminoasa atmosferă a munţilor, în acelaş costum de ţigan, însă pe un cal negru cu o şea frumoasă. El se uita pe vale, unde ispravnicul şi o mulţime de oameni sta împregiurul plopului, slobozi un pistol şi banda hoţilor, împrăştiată de panduri în toate părţile, se adună îndată pe lângă a ei căpetenie.

Ascultând astă veste, aga ridică ochii spre cer, căci credinţa în singura sa putere îl părăsi cu totul.

Ei bine, cine a fost acest Tunsul?

În toată Valahia nime nu ştia de unde se trage. Crescut prin munţi, deodată a strâns o disperată bandă, cu care se preîmbla prin principat. Cu toate aceste, el mai mult căuta aventure decât prădăciuni. Lua adet numai de pe la boierii înstăriţi şi de pe la mazili, însă agiuta pe sărăimanii locuitori şi pe nenorociţii amorezi, şi vărsare de sânge nu făcea. De dânsul se vorbea felurite şi necrezute lucruri. Unii încredinţau că el e un prinţ unguresc ce şi-a părăsit patria pentru o însemnătoare intrigă politică. Alţii ziceau că e simplu ţigan, ai treile spuneau, că e un boier cu stare, ce s-a dedat la hoţie după un nenorocit amor; ai patrule socoteau că e femeie; ai cincile întăreau că e evreu; ai şesele prepuneau că este Napoleon. Nime însă nu cunoştea nici adevărata lui fizionomie, nici obicinuitul costum. El se înfăţişa june şi bătrân, smolit şi bălan, în aur şi în stremţe, boier şi arnăut, neamţ elegant şi jidov, călugăr şi femeie, încât doi companioni ai săi, prinzându-se, au încredinţat subt jurământ, că nici odinioară n-au văzut faţa firească a Tunsului. Asemene nedumerire şi mister era pricina, că de dânsul se povesteau în norod o mulţime de întâmplări deşănţate, de care el însuşi nu ştia nimică. Rătăcinda închipuire a norodului superstiţios îi da nişte însuşiri mai presus de natură. Se zicea că are buruiana nevăzută, covorul zburător sau ciubotele ce umblă singure. Pe aşa temei el se socotea nălucă, şi muma vrând să curme plânsul îndărătnicului prunc, îl speria cu Tunsul.

Vara în Valahia e foarte călduroasă. De la nouă dimineaţa până la şepte ceasuri sara obloanele erau închise şi lăcuitorii şed tologiţi pe divanuri late, iau dulceţi, trag ciubuce şi gândesc la amoruri. Cu bună seamă zilele verii atât de fierbinţi sunt bune numai pentru chef. Ocupaţiile fizice sau morale nu pot avea loc. Şi aşa cum poziţia locului şi climatului formează caracterul unei naţii, apoi nu e de mirare că românii sunt mai mult plecaţi către italianul farniente decât către oste-

neală; că subt umbra castanilor, zarzărilor şi nucilor la ei sângele circulează mai iute decât la noi subt triştii brazi; că ei sunt mai trândavi şi mai supuşi poftelor, care îi fac a nu pricepe curăţenia asprului moral. Fetele acolo se coc şi se trec ca capelele de modă. O singură scânteie e de ajuns ca să aţâţe văpaie. La treisprezece sau patrusprezece ani cuconiţa se mărită, după ce avu câteva amoruri; la cincisprezece se face mumă, iar la şeptesprezece se desparte şi trăieşte-n voia ei. Lipsa creşterei morale, climatul, interesul şi nepăsarea părinţilor despre soarta copiilor, nepăsarea bărbaţilor către credinţa căsătorească — iată pricinile că cea mai mare parte, ca să nu zic toate femeile în Bucureşti, trăiesc despărţite. Lucrului acestuia nu se pune nici o greutate. Într-o săptămână se poate cineva însura şi despărţi. De aceea uitaţi-vă la o cucoană de treizeci ani; oricât să fi fost de frumoasă în tinereţe şi oricum să se îmbrace de bine, nesăbăduitele pofte i-au veştezit fruntea; în ochi i se vede obosirea unei vachante: toată fiinţa-i dărăpănată şi arsă. La vârsta de treizeci ani ea este ruină, însă tot cu nepotolite dorinţe asupra vieţii şi asupra amorului.

Dacă o fată vorbeşte greceşte şi franţuzeşte, ştie a dănţa, apoi e bine crescută. Altele se mărită numai cu limba grecească, care e întrebuinţată la cele mai multe case de boieri. Viaţa unei cucoane se începe de la opt ceasuri sara; ziua ele nu trăiesc; ziua se ocupă uşor cu casnica tualetă, beau cafe, îndreaptă sprâncenele. Arnăuţii le aduc răvăşele, ele fac răspunsuri, ocărăsc ţigancele, iau socotele vatavului, uneori merg pe la magazii; dar mai de multe ori şed acasă, ascultă şicanele vecinelor cunoscute şi cu nerăbdare aşteaptă sara. Masă ţin îndestul de rea, după masă dorm şi sculându-se se gătesc de primblare. Cucoana trăieşte numai la primblare: aceasta e a ei menire, iluzie, slavă. Aice îşi arată luxul echipajului, galantomia tualetei şi ademenitoarea frumuseţe. A se înamora cineva de o cucoană poate numai la primblare, care ţine

pân'la unsprezece ceasuri. De aice bărbaţii se strâng la jocul bancului, fără cridă, pe aur curat. Iar cucoanele?..

Unele se întorc acasă, altele merg la cofetăria de pe Podul-Mogușoaei ca să ieie îngheţată, iar altele multă vreme nu se pot despărţi de plăcerea serii. În misterioasa lumină a lunii, în aerul împrospătat de răcoarea nopţii se aude până târziu vuietul calescelor închise şi lăsate la bunăvoinţa vizitiilor...

Pe pragul uşii a unei sale deşerte, care mai totdeauna cuprinde mijlocul caselor Bucureşti şi e singura scăpare în zile călduroase, şedea o ţigancă trist rezemată pe cotul mâinii. Asprul păr negru, necunoscut cu dinţii pieptenului, se împletecea în neorânduială pe capu-i. A ei faţă palidă de un color masliniu, a ei trăsuri şi boi fără nici o expresie înfăţoşa luării-aminte o sălbatică fiinţă a naturii, o buruiană ghimpoasă. În acele minute ochii ei mari şi negri erau aţintiţi fără gând, fără simţire la peretele ce înfăţoşa în vopsele proaste pre Icar cu aripile topite în vreme când a vrut să ajungă la soare. Ea nu cunoaşte adevărul acestei înfăţoşeri, deşi rău vopsite, şi s-a deprins a privi ca la un gol perete.

Dar iată uşa sălii se deschide. Uitându-se împrejuru-i o fetiţă cu rochie albă, cu caţaveică de catifea albastră blănită cu samur, a intrat în sală. Ea abia înflorea. Voioasa copilărie era zugrăvită în albaştrii ei ochi. Părul blond lucind ca mătasea se împrăştia în bucle pe umerele-i albe ca crinul. Câtă interesateţe, naivitate şi încredere se vedea în faţa ei jună, delicată, de o albeaţă pătrunzătoare. Ea era luminoasă şi curată ca pământul în cea dintâi zi a creaţiei sale. Ca un geniu al luminii se opri denaintea duhului întunericului:

— Sărăimano Stesi, — zice cuconiţa către ţigancă, — pe tine iar te-au ferecat în lanţ. Cu ce-ai supărat pre tatăl meu?

Pătrunsă de bunătatea stăpânei, ţiganca începu a plânge şi a-i săruta mâinile.

— Nu cred că ai furat ceva sau că ai vrut să fugi de la noi?

— Nu, cuconiţă.

— Apoi ce-ai făcut?

— Boierul îmi poronceşte să nu iubesc; dar cum voi putea eu trăi fără amor! O ţigancă poate să trăiască fără soare, fără pâine şi apă, însă fără amor niciodată.

— E bine să fii amorezat?

— Mă întrebi de e bine, — răspunse ţiganca cu învioşare, şi ce poate fi mai bun pe lume? Uită-te, cuconiţă Anică. În toată lumea nu e neam mai nenorocit decât al nostru. Soarta ne-a osândit să fim în ticăloşie, să împlinim cele mai grele munci. Cu firul de nisip vă strângem noi aur, mâncăm pâine seacă şi bem apă. Suntem drept ocară şi nu avem parte nici de copiii noştri. Pentru noi nu e nimică; nu e nici astăzi, nici mâine; dar noi iubim aşa, precum nime nu iubeşte. Când inima ţigancei se aprinde de amor, când amorezul tânăr şi drăgălaş o strânge întâia dată la al său piept tremurând şi uitându-se în ochi îi zice: “Te iubesc!” O, ce dulce! ce frumos! Atunce stremţele aceste se prefac în scumpe mătăsării, bordeiul afumat în palaturi domneşti, iar ochii amorezului scânteiază o deplină desfătare, o fericire fără margini; atunce nime nu e mai fericit decât ţiganca.

Cuconiţa s-a înroşit; ea asculta cu mare luare-aminte.

— Întâlnirile noastre sunt rari, — urmă ţiganca. — Oamenii nu ne lasă să iubim în pace; dar asta nu e nimică, el numai să fie credincios. Un an întreg eu am adunat nisip de aur, şi niciodată n-am văzut pe Alecu. Vara a fost atât de călduroasă, munca atât de grea, iar eu când eram mai ostenită mă puneam pe mal, închideam ochii şi, gândind la amorezul meu, îmi împrospătam în aducere aminte dulcele lui glas, dezmierdările lui după care mi se renoiau puterile. Îmi cântam cântecul şi voioasă scoteam iarăşi la nisip.

— Dar de mult nu ai văzut pe Alecul tău?

— De mult! O, nu. Aseară...

Ţiganca începu a plânge.

Cu câtă nerăbdare am aşteptat eu seara de ieri. În sfârşit, sosi dorita noapte, atât de luminoasă, lină şi frumoasă, încât asemine nici că am văzut în viaţă. Toţi se culcaseră. Eu m-am pus la fereastră în odaia noastră de sus şi am priveghat multă vreme. O adâncă tăcere domnea în oraş. Zării deodată o umbră clipind prin grădină; acesta era el, scumpul meu Alecu. Inima-mi începu a bate aşa de tare, încât mă temeam să nu deştepte toată casa. El cu mare pază veni subt fereastră: “Alecu!” “Stesi, sufletul meu!”. Aruncăi degrabă frânghia ce aveam pregătită; Alecu se apucă de ea, iar eu cu toată puterea trăgeam nepreţuitul meu odor. Mâna iubitului era acum aproape să mă îmbrăţoşeze, încă o clipă...

— Ce faci, Stesi? — auzii neaşteptat la spinarea mea. Acesta era tatăl tău cu o căutătură înspăimântătoare şi cu un bici în mână. De frică eu am lăsat frânghia din mână şi am auzit pe Alecu gemând. Loviturile de bice curgeau asupră-mi ca ploaia; eu însă nu mă clintii de la fereastră până ce nu văzui pe Alecu că s-a ridicat şi şchiopătând s-a ascuns din vedere. Atunci şi boierul osteni de a mă mai bate şi porunci să mă pue în lanţ şi să mă închidă în beci.

Bătaie în palme, semnalul chemător de slugă, răsună în o odaie din lăuntrul casei. Cuconiţa şi Stesi se despărţiră.

* * *

În anul când Alexandru Suţu s-a orânduit pentru a doua oară domn Valahiei, Neculachi Bărbucică ocupa în Principat locul marelui ceauş. Având subt a sa comandă patruzeci de lefecii şi pază prin cvartalurile oraşului, judeca pricini mărunte şi punea pe vinovaţi la arest. Dar aşa precum cu schimbarea domnului şi dregătoriile ţării se renoiesc cu alte feţe, Suţu orândui mare spătar pe un nepot al său, om foarte lacom de bani. Noul spătar deîndată adăogă tributul posturilor atârnate de el, care pe tot anul se vindeau cu preţ

hotărât, în numărul cărora era şi marele ceauş. În loc de orânduitele pentru acest post două mii, el a cerut trei mii lei. Bărbucică n-a vrut să dea şi locul lui l-a prins o altă lipitoare setoasă, cu nădejde că va stoarce vreo mie lei mai mult de la nenorociţii săi supuşi.

Supărat de lăcomia şi nedreptatea spătarului, marele ceauş s-a tras în Valahia Mică la moşia sa aproape de Craiova. Câţiva ani de-a rândul el cumpăra vite, le îngrăşa şi le mâna în Transilvania, adunând prin acest mijloc o însemnătoare stare. Dar când singura lui fiică Anica a venit la vârsta de treisprezece ani, el s-a mutat iarăşi în Bucureşti, fără însă a părăsi folositorul său negoţ, care mai ales înflorea subt privegherea unui tânăr grec Costachi ce-l tocmise vătaf. Acesta îi îngrăşa boii de minune şi în câteva rânduri pe an se ducea cu ei peste hotar. Bătrânul Bărbucică număra la galbeni, se uita cu bucurie la fiică-sa Anica şi demonul ambiţiei n-a întârziat a i se înfăţişa cu ispita de a ieşi iarăşi pe scena politică.

Blondinelor care doresc să-şi facă partide strălucite le dau sfatul meu să plece îndată la Bucureşti. Nu vor apuca a intra în oraş, de pe la barieră încă, sau, pot zice, de la cea din urmă poştă, se vor arunca la picioarele lor marii vornici, logofeţi, spătari, vistieri, hatmani, postelnici şi, într-un cuvânt, toată aristocraţia Valahiei. Blondina e acolo zărită, întocmai ca la Petersburg Rinocero, Tallioni şi trupa Bartoletti.

Blondină şi frumoasă, unică fiică şi moştenitoare de o avere însemnată a părintelui său, la cine oare nu va ameţi capul? În scurtă vreme Anica se făcu obiectul vorbelor în Bucureşti, mulţi începură a-i repeta numele, a-i dori întâlnirea şi a măguli pe fostul ceauş, însă Bărbucică nu-şi pierdu mintea. El nicăierea nu se arăta cu fata, o ţinea închisă, iar copilei Anicăi nici îi trecea prin cuget, că de ea se ocupă toţi Bucureştii, că uliţele întregi gândesc la dânsa şi cucoanele o vorbesc de rău fără să o cunoască.

Un singur boier adese vizita pe Bărbucică — acesta era marele vornic a cutiei milelor. Bărbucică cu osebită cinste primea pe măreţul său oaspe, însuşi îi da cafeaua şi ciubucul şi-l petrecea până la scară.

Deşi gradul marelui vornic de cutie se socoteşte de starea întâe, precum spre dovadă el poartă barbă şi e boier de divan, dar leafa-i e foarte mărginită. El primeşte şase mii lei pe an, nu are alte folosuri, afară numai de singura întâmplare când cineva murind fără moştenitori, i se ia averea la cutia milelor, şi în urmă, ivindu-se moştenitorii, cu întoarcerea unei asemene averi îşi trage din ea zeciuiala. Pare că înadins, spre răul marelui vornic, românii se pricepură de-a muri fără avere, sau cu avere şi cu o droaie de creditori. Cu aşa chip, întru aşteptarea cazurilor de zeciuială, marele vornic îşi cheltui toată starea. Trebuia dar o îndreptare măcar prin o căsătorie bănoasă, care în două rânduri l-a mai scos din grea poziţie. Adevărat că barba marelui vornic de cutie era bine albă; cu toate aceste, ea era tot barbă şi una din acele ce au dreptate să poarte în Principat numai şaptesprezece capete mari. Care dar din cucoane nu ar fi dorit să fie vorniceasă mare?

Vornicul cutiei se folosea de favorul domnului şi avea puternice legături cu boierii de clasul întâi. El putea cu înlesnire să înainteze pe cineva la rangul clucerului de arie sau mare armaş. Bărbucică iarăşi putea foarte bine să-şi mărite fata după marele vornic, dându-i zestre câteva săculeţe de aur. Aristocraţia mărimei mai adese şi mai lesne se întruneşte cu aristocraţia bogăţiei.

Multe seri a petrecut Bărbucică cu marele vornic în conversaţii plăcute, căci amândoi fiind oameni şireţi, cu minte şi experienţă, încheieră legături prietenoase pe calcule bine chibzuite şi numai lor cunoscute. În vreme când magnatul vorbea despre măritele sale însuşiri, despre rang, putere şi buna petrecere a unui om ales, Bărbucică asculta cu supunere şi se minu-

na cum poate cineva să ajungă la atâta slavă. Atunci marele vornic începea a-i măguli agitata ambiţie, făgăduia să-i mijlocească la domn un post de starea a treia, pe urmă de starea a doua şi când Bărbucică plin de nedejdi cu lacrămi de recunoştinţă strângea mâna înaltului său ocrotitor, marele vornic pentru desăvârşitul efect îi arăta peste un an, peste doi, de departe, din unghiul casei, barba cu rangul marelui clucer.

În urmarea unor aşa conversaţii, Bărbucică îşi mărită fata după marele vornic de cutie, pentru care începu a-şi aduna banii spre a păşi cu tot luxul către solenela ceremonie a nunţii, păzită câtăva vreme subt secret.

— Ce face Costachi? Cum îi mai este? — întrebă Anica pe ţiganca Stesi, aşteptând cu nerăbdare răspuns.

Ţiganca tristă clătină din cap.

— Fost-a doftorul? I-a dat doftorii?

— Ce-i trebuie lui leacuri? Doftorul nu-l va lecui, sărăimanul Costachi!

— Şi ce are el?

— Îi arde inima; el singur arde ca în foc. Ochii i s-au dus în fundul capului, faţa i s-a uscat, vorbeşte într-aiurea.

Anica oftă greu.

— Nu visează altă decât pe cuconiţă, şi de nu vă vedea, nu venea în astă stare.

— Ei bine, ce poate să i se întâmple?

— El o să moară...

Anica i-a pus mâna la gură şi n-a lăsat-o să sfârşească. Lacrămile i se arătară în ochi.

— De vei poronci, el va trăi, dar numai dumneata singură poţi să-l învii.

— Eu! Eu pot să înviez pe Costachi? Aleargă repede la el, roagă-l din partea mea să trăiască, spune-i că eu nu voi putea suferi amara durere dacă... nu cutez a gândi! O, nu! el va trăi; aşa e, Stesi?

Vestea însurării marelui vornic de cutie cu fata lui Bărbucică se lăţi în Bucureşti. Toţi se minunau de această însoţire, numai Anicăi i-a venit ameţeală când tatăl său îi făcu cunoscut că ea se mărită.

Un şir lung de calesce de Viena se trăgea la Herestrău prin ceaţa de pulbere ce rădicase. Boierii şedeau măreţi cu căciulele brumării în cap, cucoanele zâmbeau nurliu la călăreţii ce cu agerime se purtau pe lângă echipajuri. Vorbele, hohotele şi strigările biruiau vuietul roţilor, vremea sta frumoasă făgăduind o plăcută primblare.

Într-o alee deasă a grădinii, subt un faimos plop şedea Anica mâhnită şi deznădăjduită. În câteva luni ea a trăit vecinicia... a cunoscut amorul! În faţa ei în loc de voioasa neîngrijire şi naivitatea copilăriei, acuma se vedea un rând apăsat de greutate. Mişcările-i erau silite; în albaştrii ochi scânteia patima amorului; ea se uita la lumea lui Dumnezeu cu neplăcere şi adese greu ofta.

Doi paşi dinaintea ei sta Costachi în caţaveică albastră blănită cu vulpe şi cu fes roşu în cap, ce avea un canaf vânăt, lung. Nici o frumuseţe osebită nu era în fizionomia bietului grec: singuri numai ochii înfăţişau în el minte, bunătate, curaj şi tărie de caracter. Dacă Anica l-ar fi întâlnit în societate, ea nu ar fi întors asupra lui nici o luare-aminte; dar acesta a fost întâiul bărbat, tânăr, cu suflet bun şi supus, carele, cu tot farmecul învăpăierii, i-a vorbit inimii în acel timp când ea cerea amor. Anica şi-a pironit vederile la Costachi, s-a ademenit de a lui cuvinte, ea nu vrea să se mai uite împrejur, supunându-se plecării. Era ferice şi pătimea, trecând cu răpegiune procesul amorului. O oftare, o căutătură a amantului pentru dânsa era de ajuns. În acea vreme ea nu judeca nimică, căci se născu în călduroasa climă a Valahiei.

În lume nu e femeie frumoasă, pe care să o slăvească tot universul, nici caricatură care să nu-şi găsească pereche. Gustul oamenilor e organizat atât de variatic şi minunat,

încât să nu vă temeţi, domnilor, că nu veţi afla femeie după gustul fiecăruia, cu inima înflăcărată de amor: trebuie numai să o căutaţi între oameni. Nu vă miraţi pentru ce cutare place cutăreia şi celalalt alteia. Aceasta eu vă pot dezlega foarte uşor, când dumneavoastră îmi veţi lămuri: pentru ce colorul albastru prinde la galben şi ponso la verde, şi pentru ce nu e nici o vopsea care să nu facă armonie cu alta?

Dacă caracterul şi mintea, căruţa cu doi cai şi câteva sute de galbeni nu fac bogăţie, apoi Costachi era sărac. Neobosit în activitate, el nu contenea a umbla prin Principat neguţitorind cu vite şi fără să gonească mari folosuri, găsea plăcere în traiul său cel variatic şi neatârnat. Mai adese el petrecea la Bărbucică, carele nu putea îndestul să se laude cu a lui iscusinţă în întorsuri neguţitoreşti şi dare de socoteli cinstite. Acesta îl tracta ca pe un oaspe dorit; îl punea drept pildă la ai săi casnici, şi toţi fără excepţie ziceau că Costachi e om de ispravă, căci el era modest, bun şi galantom la daruri.

Trist, cu ochii în jos sta el acum dinaintea idolului său, ca un osândit dinaintea pedepsei, temându-se a precurma învăluitoarele gânduri ale Anicăi. De când barba marelui vornic s-a pus între norocul lor, ei pentru întâia oară acum se întâlniră.

— Când pleci, Costachi?

— Astăzi, acum îndată, drept din astă grădină. Tatăl tău m-a însărcinat să-i vând multe cârduri de vite; îi trebuiesc bani şi eu îi voi aduna pentru cucoana marelui vornic.

Anica oftă greu.

— Dar ei nu m-au întrebat încă de vreu să fiu a lui femeie.

— Ce le pasă despre a ta voinţă? Marele vornic are nevoie de banii tăi; tatăl tău doreşte să se facă mare clucer: oare nu e destul atâta? Preţioasele tale haruri şi bunătatea inimii sunt uitate. Rămâi sănătoasă! Mă duc pentru totdeauna, nu pot să te văd în braţele unui verigaş bătrân. Mai nainte de a

te face vorniceasă mare, îţi voi aduce din parte-mi prezent de nuntă o mână de ţărnă de pe mormântul meu.

Un ţipăt dureros ieşi din pieptul fetiţei.

— Viaţă sau moarte! — prelungi Costachi cu un glas puternic şi hotărâtor. O singură minută pentru sentenţie!

Cu ochii plini de lacrămi şi acoperind faţa cu mâinile, Anica se aruncă în braţele lui Costachi.

Înfiorătoare jurăminte, lacrămi de plăcere şi dezmierdări au fost încheierea scenei.

Ţiganca Stesi de departe se uita la norociţii amorezi. Ea venea acum să spue lui Costachi că trăsura-i gata, dar s-a oprit văzând îmbrăţoşerile tinerei perechi. După toare aceste s-a pus la cale aşa: ca peste zece zile, pe la patru ceasuri după-masă, când se mai liniştesc Bucureştii, să vie ţiganca cu Anica în una din mahalele de pe malul Dâmboviţei, unde el le va aştepta cu trăsura gata spre a pleca îndată la Carpaţi, şi de acolo vor trece peste hotar şi se vor aşeza pentru totdeauna în Transilvania.

În vreme când Bucureştii cu multă dorinţă aştepta strălucita serbare a nunţii marelui vornic de cutie, două fiinţe numai nu lua împărtăşire în obşteasca bucurie, şi suferea cele mai grele sufleteşti învăluiri: Anica, aşteptând ziua hotărâtă de Costachi, şi aga, urmărind pe Tunsul. Acesta însă în câteva rânduri dăduse de urmele sumeţului hoţ, îl mreje cu poliţienească mrejă, şi când nu-i rămânea altă decât să-l prindă în căpcană, Tunsul îi scăpa de subt mână.

— Nu vreu să mai fiu agă dacă nu-l voi prinde. Încă o săptămână, două, şi apoi mă duc la Măria sa Vodă să-l rog ca să orânduiască în locul meu pe altul. Aşa era gândul agăi.

Necurmata urmărire a bandei şi înţeleptele măsuri l-au deprins la oarecare semne de a şti unde se află Tunsul. De la o vreme el îndrăgise Odobeştii, un sat ca la două ceasuri

departare de Focşeni. Nişte oameni înarmaţi veniseră la o crâcimă după rachiu; un arnăut călare cumpără doi berbeci şi-i mână la munte; apoi într-o depărtare se văzură câţiva cai cu şelele pe ei, care zi şi noapte păşteau la iarbă. Un om îndrăzneţ străbătând mai departe însemnă subt un deal o peşteră acoperită cu butuci şi în ea nişte figuri de oameni înarmaţi. Despre aceste viind ştire la Bucureşti, aga prinse la suflet şi cu încredinţare gândi în sine: "De-acum e al meu!"

Poate că, cunoscând bine poziţia locului, Tunsul pentru întâia oară s-a zăbovit la Odobeşti, şi prin aceasta a dat agăi vreme să adune o numeroasă potiră. Urmele Tunsului erau atât de văzute, dispoziţiile agăi atât de sigure, mânia pandurilor asupra hoţului atât de mare, încât fie Tunsul de şapte palmace în frunte, fie el singur satan sau nălucă, dar peste câteva zile trebuia să pice în mâinile poliţiei.

O noapte întunecoasă cu furtună se întinse asupra Bucureştilor. Ploaie cu piatră zuruia pe acoperemintele caselor şi pe la ferestre; în depărtare răsuna tunetul, şi fulgerele şerpuiau cerul învăluit de groşi nori. Uliţele se pustiiseră, unde şi unde se zărea lumină şi lătrau neadormiţii câini.

Pe un divan frumos şedea aga răzemat de perini; lumânările abia arzânde îi înfăţişau faţa posomorâtă. El cerea dulceţi, bea ciubuc şi cafe, însă fără gust. Toată gândirea-i era pironită la trimisul spre Odobeşti, pe care-l aştepta din ceas în ceas.

Deodată vântul răzbătu în odaie; aga se întoarse spre fereastră şi văzu dinainte-i un boier cu barba sură, care tinzându-i mâna îl salută cu întrebare: "Ce mai faci, cuconaşule?" Neobicinuita venire a oaspelui căzut ca din pod făcu pe aga nici să-i răspundă la salutaţie.

— De mult n-am avut norocire a vă vedea, Domnule agă: Dumneavoastră cu ocupaţiile slujbei, eu cu trebile... Dar ce vreme-i afară! Trebuie foarte mult să vă iubească cineva, pentru ca să iasă din casă pe astă vreme...

— Mă rog să ştiu cu cine am cinste?..

— Nu mă cunoşti... rog iertare! am ale mele deprinderi.

Oaspele s-a dus la uşă şi s-a uitat în odaia vecină.

— Nu e nime, dar ce-i bine nu-i rău; să închid eu uşa ca să nu ne asculte cineva. Mi se pare că nici fereastra nu am închis-o bine, mă tem să nu răcească scumpul meu prieten, respectuitul aga.

Aga îşi făcea cruce, neînţelegând ce să fie aceasta, dar când oaspele cu pas lin s-a apropiat de el, atunci în loc de boier el văzu dinainte-i un călugăr nalt, uscăcios şi cu barba roşie.

Călugărul se lăsă pe divan.

— Te pune în mirare schimbarea mea, dar fii liniştit. S-a schimbat înfăţişarea-mi, iar nu simţirea. Eu îţi sunt tot acelaş prieten către care tu nu eşti prea drept. Aveam de mult trebuinţă să-ţi vorbesc ceva. Aşa! Îţi sunt prieten adevărat la care tu gândeşti şi zi şi noapte. Eu sunt Tunsul...

Aga săltă din loc.

— Cu aceasta însă te întâmpin, mult iubite şi cinstite prietene, că dacă vei striga sau vei vorbi mai tare decât obicinuit, apoi îţi voi pune în gură această jucărie.

Tunsul scoase din mânecă un baltag legat de mână-i cu şfară. Aga se înăduşea de mânie, dar se puse cu înţelepciune lângă hoţ.

— Eu am venit să-ţi mărturisesc adevărul. Eşti isteţ, cu minte, neadormit şi brav. Tunsul de mult ar fi spânzurat, dacă supuşii ţi-ar fi semănat cât de puţin. Multe planuri frumoase mi le-a desfiinţat chibzuinţa ta. Eşti singurul meu duşman, dar eu sunt drept şi numai ţie voi păstra în inimă cel mai sincer respect.

Aga şedea încremenit.

— Nu demult însă am aflat că vrei să dai pe crâcime oci nouă, nu-ţi e destul o sută mii lei ce-ţi aduce postul tău. Eşti un om măsurat şi bun econom. Zece mii lei ce ai putea stoarce

din această îngăduită nedreptate nu ţi-ar face vreun folos însemnător; atunci când această încărcare are să cadă pe bieţii birnici şi ţigani, care în tot chipul sunt asupriţi. Fii mărinimos şi îndurător, schimbând acea poroncă.

Agă tăcea.

— Aseară fără vină s-au închis la grosul agiei doi bulgari de la Catargi. Logofătul de agie vrea să dovedească că ei ar fi adus la obor boi de furat, numai pentru ca să le ia mită. La ce să se asuprească norodul; poronceşte să-i sloboadă.

Aga făcu din cap semn de unire.

— Foarte-ţi mulţămesc; trebile mele s-au isprăvit. Să mai vorbim despre noutăţile şi intrigile orăşenilor.

Cu aceasta Tunsul începu a-i spune nişte anecdote de cucoane şi cuconiţe atât de glumeţe şi nişte scene familiare atât de comice, încât aga pe nesimţite luă parte la plăcuta întrevorbire cu hoţul.

În mijlocul unei istorisiri aga s-a sculat să-şi aprindă ciubucul, dar când s-a întors la locu-i a văzut dinaintea sa nu călugăr, ci un ţigan stremţos, cu toate întorsurile şi mişcările unui ţigan.

— Tunsule, — zise aga, — eşti drac nu om. Mult îmi pare rău că-ţi pierzi bunele însuşiri în fapte rele.

O amară zâmbire se ivi în faţa ţiganului. El tăcu puţin şi apoi cu multă simţire strânse mâna agăi.

— Mă duc. Trebuie însă să-ţi las un suvenir.

Atunci pe perete se râdica un paing. Tunsul făcu o mişcare din baltag şi paingul rămase turtit.

— De-acum îţi dau voie să chemi toată agia.

Fereastra se deschise... şi Tunsul în întunecimea nopţii se făcu nevăzut.

A doua zi aga s-a sculat foarte supărat. El se lupta să-şi facă o idee că a visat întâlnirea cu Tunsul, dar uitându-se la perete i se părea că şi paingul din mormântu-i îşi bate joc de el.

Către seară a sosit trimisul de la Odobeşti cu ştire că pandurii cu potira încongiurară în faptul zilei peştera pe departe, luând toate măsurile ca să nu simtă hoţii, şi când a socotit că e bine să facă lovire, atunci în loc de hoţi aflară câţiva berbeci îmbrăcaţi în caţaveice şi cu fesuri pe coarne.

Aga se uită cu coada ochiului la peretele cel cu paingul. Două sbârcituri adânci i se arătară pe frunte.

În zadar limbile rele căutau pe aga ca să-l întrebe despre cea de pe urmă prindere a Tunsului, de care se lăţise vestea. Două zile el nu s-a văzut în Bucureşti, însă şi acasă paingul turtit nu-i da pace. Trebuiau luate măsuri hotărâtoare pentru prinderea Tunsului. Aga deschise lada şi scoase un săculteţ cu galbeni.

— De-acum eşti al meu! — zise el cu un zâmbet înrăutăţit.

Nu este obiect sau lucru, nu este simţire sau virtute pe care în veacul nostru să nu le poţi cumpăra cu bani. Din această regulă sunt puţine excepţii. Aga sună aurul şi răsunarea se repetă în credinciosul tovarăş al Tunsului, Iordachi Bulaş, carele hotărî să-şi vândă căpetenia.

Spre Sfântul Ilie podul Dâmboviţei era împănat de oameni înarmaţi. După încredinţarea vânzătorului, Tunsul avea să intre în Bucureşti pe la patru ceasuri, într-o căruţă verde, cu şese cai de pocită.

Aga şi Bulaş se uitau pe drum de la o casă de-aproape. La hotărâtul ceas căruţa fugea pe podul Moguşoaei.

— Tunsul! — zise Bulaş.

Căruţăi s-a strigat să stee, dar surugiul călare pe un cal de la roate mâna cât se putea, fără să întoarcă luarea-aminte asupra zgomotului; însă când căruţa a intrat pe pod, aga poronci să împuşte. Doi cai căzură pe loc şi pandurii încongiurară pe drumeţul trezit din somnu-i prin straşnicele împuşcări. În nedumerire el se uita la norodul ce-l împresurase şi nu-şi putea închipui unde este şi ce face.

Acesta era polcovnicul rusesc G…

Atât aga cât şi Bulaş au înmărmurit de mirare. Polcovnicul se căuta de nu e rănit; sluga-i s-a trimis la spital să-i facă operaţia scoaterii glontelui.

— Pentru Dumnezeu, poronciţi mai curând să curăţe podul,— strigă Bulaş, —nu e cu putinţă ca el să-mi fi minţit, trebuie să vie numaidecât.

— Iar de nu va veni, — răspunse aga cu glas hotărâtor, — apoi capul tău se va expoza mâine în piaţă.

Liniştea de mai nainte s-a restatornicit pe pod. Pandurii abia îşi încărcară puştile şi iată altă căruţă cu şese cai venea de afară.

— El! — zise Bulaş, acoperindu-şi faţa cu mâinile, pare că se temea să se uite la Tunsul.

Caii se opriră.

Acela în adevăr era Tunsul, singur-singurel. Dar în desperaţie el s-a luptat mult şi văzând că nu e chip de scăpare s-a aruncat în Dâmboviţă, unde ca un leu întărtat de răni se apăra de panduri cu credinciosul său baltag; însă pân-în sfârşit fu prins şi ferecat în lanţ.

În acel zgomot nime n-a luat sama nici la ţipetul dureros, nici la Anica căzută în ameţeală pe mâinile ţigâncei Stesi. Aceasta era ziua în care făgăduise Costachi să vie după Anica. Ea l-a cunoscut în Tunsul.

Peste câteva zile Tunsul a fost pedepsit în privirea a tot norodul; după aceea şi banda lui s-a împrăştiat de la sine.

CUPRINS

REFERINŢE CRITICE

... Donici, cuib de-nţelepciune,
Care, cum rar se întâmplă, ca să mediteze pune
Urechile ce-s prea lunge ori coarnele de la cerb;
Unde-i boul lui cuminte, unde-i vulpea diplomată?
S-au dus toţi, s-au dus cu toate pe o cale ne-nturnată.

Mihai EMINESCU, *Epigonii,* 1870.

A. Donici a pregătit spre publicare traducerea în moldoveneşte a fabulelor lui Krâlov care se remarcă prin toate splendorile originalului, căci a reuşit să sesizeze cu măiestrie ideea fabulistului rus şi fiecare fabulă a îmbrăcat-o în pitorescul caracter popular moldovenesc.

Alexandru HÂJDEU, *Literaţi basarabeni*, “Telescop”, 1835, nr. 4, p. 611.

Alexandru Donici, iniţiat în literatura rusă, ne-a ajutat cel dintâi să cunoaştem fabulele lui Krâlov. Talentul său de fabulist e de netăgăduit. Deşi Asachi, Heliade, Alexandrescu au cultivat şi ei genul, Donici i-a depăşit prin bonomie şi naivitate; el este, nu mă tem s-o afirm, La Fontaine-ul nostru.

Mihail KOGĂLNICEANU, *Dintr-un discurs,* 1839.

Nu e destul de a vrea, trebuie şi a putea, precum ne învaţă fabula Parnasului a preaiubitului Donici, care fără a se deosebi în nici un chip de urmările, de obiceiurile şi de limba pământească este poet, pentru că aşa l-au făcut maica lui, este poet pentru că au simţit poate până a nu

vorbi, şi că un cuvânt picat din condeiul lui se duce pe aripele timpului cu numele lui nedezlipit de numele Moldovei…

Mihail CORRADINI, *Hai la vorbă,* în "Calendar pentru poporul românesc pe anul 1845", p. 147.

După Cichindeal, carele a scris primele fabule române, însă în proză, Donici a dat adevăratul stil şi adevăratul caracter fabulei. Se poate zice că, ca La Fontaine al francezilor, el a creat fabula română. Mai toate bucăţile lui, imitate sau originale, sunt de o corecţiune şi de o frumuseţe admirabile. Afară de aceasta ele au marele merit că au exercitat adese mare influenţă asupra moralităţii publice din Moldova.

Gheorghe SION, în "Revista Carpaţilor", 1861, septembrie, p. 342.

Franţa avu mulţi fabulişti, nici unul însă nu ajunse pe La Fontaine, şi să vă spun eu pentru ce? Pentru că fabula nu suferă secătură şi umplutură; ea cere pe lângă talent o armonie, un stil simplu; ea e datoare să spună numai ce trebuie, nici o silabă mai mult. Şi cine avea mai multă armonie decât Donici! În bordei ca şi în palat fabulele lui sunt citite şi înţelese.

Constantin NEGRUZZI, *Alexandru Donici*, 1867.

… S-a zis că fabula trebuie să fie simplă, familiară, veselă, graţioasă, naturală şi mai cu seamă naivă. Nu vom dezvolta acum toate aceste condiţiuni care se cer de la fabulă, astfel după cum se găsesc observate cu cea mai mare perfecţiune în La Fontaine, care cu dreptate este privit ca cel mai perfect fabulist şi ca unul din cei mari poeţi ai Franţei. Vom avea ocaziunea să cercetăm şi să arătăm toate acestea în fabulele dlui Donici, care cuprind frumuseţi de întâia ordine şi din care unele se pot compara cu cele mai frumoase ale lui La Fontaine.

Radu IONESCU, *Alexandru Donici. Studii asupra vieţii şi poeziilor sale,* 1863.

Un umor, o fantezie uşoară, un stil simplu, un vers care sugerează, o legătură mai dreaptă cu realităţile sociale înconjurătoare au asigurat

popularitatea fabulelor lui Donici, prin lumea de poveşti pe care el o întrupase în ele şi cu care atâtea generaţii şi-au hrănit anii copilăriei.

Ion NEGRESCU, *Influenţele slave asupra fabulei româneşti în literatura populară scrisă,* Chişinău, 1925, p. 191.

Donici traduce, dăruind însă textului o noutate, o vioiciune cu totul aparte, creând astfel, în foarte multe privinţe, o operă nouă; alteori imită, prelucrează, adaugă elemente de morală care sunt numai ale lui şi creează uneori personajelor sale necuvântătoare chiar situaţii noi, pe care nu le văzuse ochiul spiritual al lui Krâlov. Localizând, aproape întotdeauna, prin raportarea alegoriei la mediul românesc precum şi prin folosirea de proverbe şi zicători populare româneşti, Donici se arată mereu preocupat de tendinţa de adaptare a originalului pe care-l are în vedere, transformându-i conţinutul în haina culorii locale, ceea ce dă operei lui valoarea unei lucrări pe de-a-ntregul originală.

Emil BOLDAN, *Prefaţă* la Al.Donici. Fabule, Bucureşti, 1958, p. 18.

... Donici rămâne în literatura noastră un fabulist original, deoarece el a ştiut să introducă în fabulele localizate sufletul vieţii naţionale, tipuri din societatea moldovenească. Fabula lui Donici este adeseori o reflectare, foarte fidelă, a realităţilor din Moldova.

Vasile COROBAN, *Studii şi articole de critică literară,* Chişinău, 1959, p. 68.

Prin prisma subiectelor krâloviene A. Donici reflectează asupra stării de lucruri din Moldova, asupra fenomenelor sociale şi politice, asupra moravurilor din societate. Originalitatea sa rezidă nu atât în privinţa motivelor de inspiraţie şi a diversităţii personajelor, cât, mai ales, în larga viziune artistică, în forţa expresivă a talentului său, care a ştiut să evoce o atmosferă nouă, împrejurări de viaţă specifice moldoveneşti, înzestrând personajele cu vioiciune în expresie şi acţiune, cu o gamă variată de sentimente, intervenind cu propriul comentariu, cu unele replici memorabile.

Lazăr CIOBANU, *Creaţia lui A. Donici în şcoală,* Chişinău, 1981, p.31.